Jimmy Dijk

‘Wij zijn de partij van de werkende klasse’

TRIBUNE

Problemen in de kinderopvang
‘Als dit mijn eigen kind was zou ik dit niet doen’

SP Horst aan de Maas
Luisteren en mobiliseren doet de afdeling herleven

Nieuwsblad van de SP • jaargang 60 • nr.1 • januari 2024 • € 1,75

colofon

Tribune is een uitgave van de Socialistische Partij (SP) en verschijnt 11 maal per jaar

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen, Bart Linssen, Tijmen Lucie, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Ronald van Raak, Karen Veldkamp, Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Maurits Gemmink

Ga voor contact met de SP en de Tribune naar www.sp.nl/contact
Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de

Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-Geen-AfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

inhoud

Drieluik kinderopvang
Deel II:
Vier problemen om op te lossen

Samen Sterk
Petra en Hans: bemoeienis en bevlogenheid

Luisteren, analyseren en mobiliseren

Afdeling Horst aan de Maas timmert stevig aan de weg

Jimmy Dijk

Een vuurspuwer in de Tweede Kamer

Linksvoor

Tini Mulder-Eenhoorn bestrijdt de schone schijn in Schoonebeek

4 **nieuwsfoto van de maand**

6 **actiefoto van de maand**

8 **nieuws Tweede Kamer**

9 **column**
Jimmy Dijk

10 **kort nieuws**

25 **interview**
Marilse Eerkens

31 **SP van toen tot nu**
1986 Partijbouwer Daan Monjé

32 **Kakhiel**

nieuwsfoto van de maand

LILIAN BEDANKT!

‘Volksvertegenwoordiger zijn vraagt veel, maar brengt nog zoveel meer. Het is een grote eer en verantwoordelijkheid om de stem van mensen te mogen zijn.’ Zo begon het bericht van Lilian Marijnissen waarin zij haar vertrek als politiek leider van de SP en lid van de Tweede Kamer aankondigde. De SP is haar grote dank verschuldigd voor haar enorme inzet en alle successen die zij samen met mensen in het land heeft weten te behalen.

In haar afscheidsbericht deelde Marijnissen nogmaals haar overtuiging: ‘Uiteindelijk is het niet de politiek, maar zijn het de mensen die de wereld veranderen. De medewerkers in de zorg die elke dag werken met hun hart, de getroffen gezinnen in het toeslagenschandaal die blijven strijden voor een eerlijke overheid en al die werkenden en gepensioneerden die Nederland draaiende houden.’

16 DECEMBER 2023

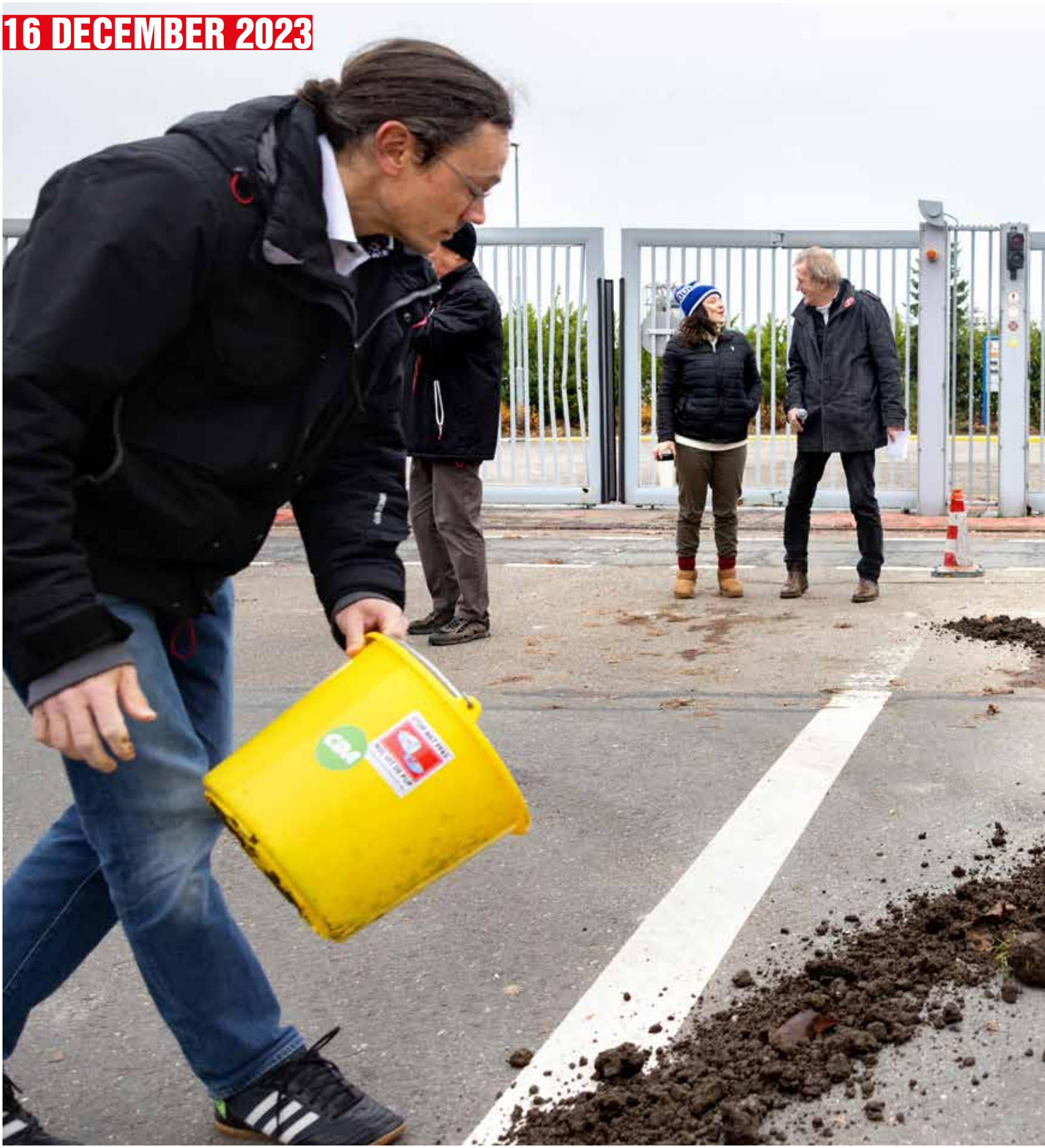

CHEMISCHE GROND

De actiegroep ‘Gezondheid voor alles’ demonstreert al bijna vier jaar op zaterdag bij de poorten van het chemische complex Chemours in Dordrecht. Iedere week wordt verontreinigde grond gestort in de vorm van een kruis. De groep wil dat het lozen van PFAS stopt en dat de chemische bedrijven hun verantwoordelijkheid nemen.

Ook de SP verzet zich al jaren tegen deze vervuilende praktijken. Zo werd in oktober 2023 een motie aangenomen van SP en PvdD die uitspreekt dat Chemours moet opdraaien voor de kosten die gemaakt zijn door vervuiling die het heeft aangericht. SP-Kamerlid Sandra Beckerman: ‘Dit is een doorbraak in de aanpak van grote vervuilers. Niet langer bepalen, maar betalen. Meer stappen zijn hard nodig. Zo pleiten wij ook voor een gezondheidsonderzoek voor omwonenden, strengere milieuwetgeving, strenger toezicht en hogere boetes.’

Drie vragen aan ons nieuwe Kamerlid Sarah Dobbe

Sarah Dobbe staat altijd voorop als er samen met de mensen actie wordt gevoerd. Dat doet ze in Arnhem waar ze woont en dat deed ze al, voordat ze bij de SP actief was, bij de FNV in de zorg. Nu is ze het nieuwste Tweede Kamerlid voor de SP. Wij stelden haar drie vragen.

Kun je jezelf kort voorstellen?
'Sinds mijn kindertijd woon ik in Arnhem. Onrecht en ongelijkheid heeft me altijd aangegrepen. Daarom heb ik een aantal jaren in Cambodja gewoond en heb ik daar mensenrechtenwerk gedaan. Maar na terugkomst in Nederland herkende ik het onrecht en de ongelijkheid ook hier veel beter. Dat mogen we niet accepteren en met die bevlogenheid heb ik me jarenlang ingezet in de gemeenteraad van Arnhem. Samen met huurders organiseerde ik actie tegen schimmelwoningen. Heb ik mij verzet tegen de markt in de zorg en kwam ik samen met meisjes en vrouwen op tegen intimidatie op straat. Ik wil mijn twee zoons meegeven dat het anders en eerlijker moet in Nederland.'

Hoe wil jij als Kamerlid Nederland socialer maken?
'Dat kan alleen door dat samen met mensen te doen. Daar geloof ik echt in. Samen met zorgverleners heb ik actiegevoerd tegen het afbreken van de thuiszorg. De afbraak was compleet, maar een deel is door de acties van strijdbare zorgverleners overeind gebleven. Hetzelfde heb ik gezien als huurders samen in verzet komen, waarna ineens hun huis wordt opgeknapt, iets wat eerder niet kon. In de Tweede Kamer geldt daarbij hetzelfde. Het debat krijgt kracht als de mensen om wie het gaat daaraan meedoen. Als Kamerlid wil ik dat organiseren. Samen sta je sterk.'

Wat is het eerste dat wat jou betreft moet veranderen?
'De SP is een partij die niet alleen praat maar ook doet. Dat laten we bijvoorbeeld zien met ons zorgbuurthuis. Niet alleen praten over menselijke zorg dichtbij, samen met de buurt, maar daadwerkelijk een zorgbuurthuis opzetten. In Oss is de eerste geopend en je ziet daar hoe belangrijk het is als je zorgverleners het vertrouwen geeft en niet een bureaucratie van wantrouwen optuigt. Dat de zorg voorop staat en er echt samen met mensen wordt gewerkt, dat vind ik mooi. En hoe mooi zou het zijn als er in heel Nederland zorgbuurthuizen zouden komen!'

Geen plek voor mij

“De Tweede Kamer, dat is toch geen plek voor mij?” Dat zei mijn vader toen ik hem vroeg of hij aanwezig wilde zijn bij mijn installatie als Kamerlid afgelopen april. Toen dit bij mij indaalde, begreep ik hoe pijnlijk deze uitspraak eigenlijk was. Niet voor mijzelf, maar om hoe veelzeggend het is over de staat van de politiek. Onze volksvertegenwoordiging wordt door mensen zoals mijn vader, die met meerdere banen tegelijk een gezin onderhield, niet gezien als van hen. Ik zie het als mijn opdracht om de Tweede Kamer wel een plek van al die hardwerkende mensen te maken.

Ongelijk had hij trouwens niet, mijn vader. De belangen van de werkende klasse - daarmee bedoel ik iedereen die zijn inkomen krijg uit loon of een uitkering - worden onvoldoende gediend. De belangen van de graaiende klasse - grote bedrijven, aandeelhouders, beleggers - des te meer. Er is de afgelopen jaren niets gedaan aan stijgende prijzen en achterblijvende inkomens. De zorg is voor velen onbetaalbaar en er zijn onvoldoende woningen. Maar de bedrijfswinsten bleven stijgen en het aantal superrijken nam verder toe.

Deze verkiezingsuitslag zal niet de verandering brengen waar mensen op hopen. De PVV blijft aanpappen met de VVD. Dat is ook niet gek, Wilders is immers de oud-mentor van Rutte. Alleen wij kunnen de echte tegenstelling tussen de werkende en de graaiende klasse kraken. Maar dat kunnen wij niet alleen in Den Haag. Dat moeten we samen doen met trotse mensen in onze wijken en op de werkvloeren.

Van mij mogen jullie verwachten dat ik daarin voorop zal gaan. Zoals ik ook in Groningen deed. Waar ik samen met Azza knokte voor geïsoleerde huurwoningen. Met Tibisay voor een lagere energierekening. Met Monika voor meer loon en zeker werk voor schoonmakers. Met Alide tegen de marktwerking in de huishoudelijke zorg. Door hen weet ik wat het is om samen te strijden en samen te winnen.

Wij zijn de partij die dit in het hele land kan. Samen kunnen we ervoor zorgen dat de Tweede Kamer weer de plek wordt waar de belangen van de werkende klasse zoals mijn vader voorop komen te staan. Doe je met me mee?

Jimmy Dijk
fractievoorzitter SP

Eerste winst in strijd tegen sloop

foto SP Oldambt

Woningstichting Acantus heeft een sloopvergunning aangevraagd voor 27 karakteristieke jaren '20 woningen aan de Sint Vitusstraat in Oldambt. Dit tegen de wil in van de huidige bewoners. Samen met de lokale SP kwamen ze in actie en tijdens een speciaal aangevraagd debat over de kwestie heeft het college de plannen gepauzeerd. De buit is nog niet helemaal binnen maar van uitstel komt hopelijk afstel!

Een grote groep bewoners overhandigde voor de raadsvergadering van 13 december 2023 al een petitie met 1000 handtekeningen tegen de door woningstichting Acantus ingediende sloopvergunning. Reden genoeg om deze plannen te heroverwegen en de wethouder daar kritisch op te ondervragen.

Onder leiding van SP-fractievoorzitter Harma Nobbe kwam dat debat er. Na vragen vanuit een groot deel van de raad over onder andere de kosten van sloop versus renovatie en het historische stadsgezicht, ging het college uiteindelijk overstag en stemde in met een second opinion op de ingediende vergunning. Samen met de inwoners blijft de SP druk zetten om de sloopplannen definitief van de baan te halen.

foto SP Breda

Makkelijker je recht halen dankzij Bredase SP

Feest bij de Bredase SP-fractie. Op donderdag 30 november nam de gehele gemeenteraad van Breda een belangrijk voorstel aan die de weg vrijmaakt voor een lokaal Huis van het Recht. Het Huis van het Recht is een werkwijze waarbij verschillende organisaties, zoals de overheid, het OM, de rechtbank en hulpverleners samenwerken om mensen met sociale en juridische problemen te helpen. Op landelijke schaal is het een initiatief van SP-Kamerlid Michiel van Nispen (Zie Tribune oktober 2023).

SP-burgerraadslid Edwin Plinck schreef de motie die dit alles nu mogelijk maakt in Breda: 'Als slachtoffer van het toeslagenschandaal vind ik het belangrijk dat mensen in Breda geholpen worden door de overheid als zij sociale en juridische problemen hebben, het Huis van het Recht gaat hierbij helpen'.

Plinck schreef een raadsnotitie waarbij allerlei experts uit het land en SP-Kamerlid Michiel van Nispen in de Bredase raad toelichten waarom het 'het Huis van het Recht' een belangrijke toevoeging is voor onze inwoners. Doordat er breed gekeken en gedeeld wordt tussen de verschillende betrokken mensen worden grotere problemen voorkomen. Zo bleek tijdens een sessie dat een inspreker uit Heerlen, waar men op die manier werkt, daardoor in zijn huis kan blijven wonen.

Goud bij de 100 meter interruptielopen

Meppeler SP-fractievoorzitter Xander Topma is door een jury van de Meppeler Courant unaniem verkozen tot politicus van het jaar 2023. Topma is sinds 2014 fractievoorzitter in de gemeenteraad. Hij staat onder andere op de bres voor de bouw van meer sociale huurwoningen. Vooral de keuze van het college om van alle nieuwbouw maar dertig procent te reserveren voor de sociale huursector steekt hem. 'Omdat de wachttijd nu al langer dan zeven jaar is en hiermee de schreeuw om betaalbare woningen alleen maar luider wordt.'

Volgens burgemeester Richard Korteland heeft Xander Topma het afgelopen jaar de hoogste score van alle raadsleden op zijn stappenteller. Hij was het meest voor de interruptiemicrofoon in de raadszaal te vinden met op- en aanmerkingen. 'Hij voert altijd inhoudelijke oppositie en is zelden te beroerd om creatief en constructief mee te denken,' schreef de jury.

foto Wikimedia Commons

Hoge nood in de trein

Na jarenlang aandringen door de SP hebben de Provinciale Staten besloten dat er geld komt om ervoor te zorgen dat alle treinen in Gelderland de komende jaren toiletten krijgen. De provinciale SP-fractie is blij dat er nu na vele jaren van acties en inzet van verschillende fracties ook in Gelderland een einde gaat komen aan een periode met treinen zonder toiletten.

In een aantal regionale treinen in Gelderland (Valleilijn en Achterhoek-Rivierenland) ontbreekt op dit moment een toilet op de trein. Voor veel mensen met een beperking of ziekte is de beschikbaarheid van toiletten op de trein cruciaal. Bij het ontbreken daarvan kunnen zij niet of nauwelijks gebruik maken van deze regionale treinen, en is hun bewegingsvrijheid beperkt. In de rest van Nederland rijden dan ook alleen treinen met toiletten.

Fractievoorzitter Eric van Kaathoven over het besluit van Provinciale Staten: 'Het ontbreken van toiletten in treinen hebben wij altijd gezien als een domme fout. Bizar dat het zo lang heeft geduurd maar fijn dat deze nu eindelijk hersteld gaat worden!' Wel pleit Van Kaathoven ervoor om de ombouw zo snel als mogelijk te doen. Het kan nog jaren duren voordat de laatste trein omgebouwd is.

foto SP Gelderland

Bergen op Zoom op de bres voor huisartsenzorg

Twee huisartsenpraktijken in Bergen op Zoom zijn onlangs opgekocht door het commerciële Co-Med. Meteen werden de effecten duidelijk: bij de hulpdienst van de SP kwamen klachten van patiënten binnen over slechtere bereikbaarheid, toegankelijkheid en kwaliteit. Ook hoorde de SP zorgen bij patiënten omdat ze niet weten of hun huisarts betrokken blijft bij de nieuwe praktijkopzet en via de media moesten vernemen van de overname.

De SP vindt dat toegang tot huisartsenzorg een basisbehoefte is die de gemeente moet garanderen. De fractie diende daarom een voorstel in waarmee ze het college opriep om mogelijke oplossingen te presenteren waardoor de zorg weer goed en toegankelijk kan worden. Dit voorstel is uiteindelijk aangenomen met ondersteuning vanuit de hele raad. Een goed voorbeeld van hoe de hulpdienst ervoor zorgt dat in de gemeenteraad de belangrijke zaken worden besproken!

Gerrie Elfrink voorgedragen als SP-lijsttrekker Europese verkiezingen

Gerrie Elfrink is 21 december door het partijbestuur voorgedragen als SP-lijsttrekker voor de verkiezingen voor het Europees Parlement van juni 2024. Met oud-wethouder en raadslid in Arnhem Gerrie Elfrink als lijsttrekker kiest de SP voor een waakhond in Brussel die in het Europees Parlement de belangen van gewone mensen zal verdedigen.

'Elfrink kaart misstanden aan. Dat deed hij eerder al toen hij undercover ging als arbeidsmigrant bij een uitzendbureau, om zo de uitbuiting van arbeidsmigranten voor het voetlicht te brengen. In Brussel maken de multinationals de dienst uit. Dan heb je een waakhond nodig die vol opkomt voor de belangen van de werkende klasse', aldus Nils Müller van de kandidatencommissie.

De top vijf van de lijst wordt verder ingevuld door Fenna Feenstra (Garrelsweer, 1970), Bram Roovers (Den Bosch, 1999), Anne Cramer (Den Haag, 1998) en Vera Inekci (Vilvoorde (België), 1990).

foto Maurits Gemmink

Voordracht partijbestuur gepresenteerd

De SP heeft op 21 december een nieuw partijbestuur voorgedragen. SP'er Lieke van Rossum is kandidaat voor het partijvoorzitterschap. Van Rossum heeft veel ervaring binnen de partij. Zo is zij momenteel hoofd van het scholingsteam van de SP en was ze 13 jaar fractievoorzitter voor de SP in de gemeenteraad van Delft. Nils Müller uit Zutphen is voorgedragen als algemeen secretaris

'De kandidatencommissie is er trots op dat Lieke van Rossum en Nils Müller door het partijbestuur zijn voorgedragen als respectievelijk kandidaat voorzitter en kandidaat algemeen secretaris van de SP. Lieke woont in Delft samen met haar gezin. Ze was jarenlang fractievoorzitter in de gemeenteraad waar ze de strijd van bewoners naar de gemeenteraad bracht. Zo kwam ze samen met honderden huurders van Vestia op tegen schimmelproblemen en slecht woningonderhoud. Nils was geschiedenisleraar en gaf vanaf 2013 leiding aan de SP in Zutphen. Daar liet de SP door een combinatie van besturen en actie zien veel voor mensen te kunnen betekenen. Nils wist samen met de afdeling, zorgpersoneel en de mensen uit Zutphen de marktwerking uit de huishoudelijke zorg te krijgen. Wij zien in hem de perfecte algemeen secretaris naast Lieke', aldus Bastiaan Meijer van de kandidatencommissie.

foto Maurits Gemmink

De complete voordracht, tegenkandidaten en de procedure voor de verkiezing van het nieuwe partijbestuur zijn te vinden op **www.spnet.nl**

‘Ik denk wel dat we elkaar scherp houden’

Petra van Werven en Hans Boerwinkel kenden elkaar al van eerdere SP-acties, zoals een Superzaterdag in Berkelland. ‘Maar daar was nog niets aan de hand.’ Tijdens een grote actie in Apeldoorn was Hans als medewerker aanwezig om alles voor Lilian Marijnissen te regelen. Petra: ‘Ik vond hem vooraf een beetje irritant met zijn bemoeienis met de actie. Maar toen hij er eenmaal was, werd het erg gezellig en klikte het goed, al pratend in de deuropening van de SP-bus.

Ze kwamen elkaar tegen bij de actie voor het behoud van een mooie kleinschalige zorgvoorziening in ‘Het Kristal’ in Apeldoorn. Lilian Marijnissen was aanwezig bij die actie, dus was het aan Hans, als fractiemedewerker, de taak om vooraf bij Petra te informeren of alles goed geregeld was. Petra: ‘Ik kreeg bijvoorbeeld de vraag of ik wel aan koffie had gedacht.’ Waarop Petra dacht: ‘Dat kan ik heus zelf wel, waar bemoei je je mee’.

Eenmaal op de actiedag bleken ze het wel erg goed met elkaar te kunnen vinden. Hans: ‘Na afloop hebben we met z’n tweeën de boel opgeruimd, intussen een beetje ouwehoeren en elkaar vliegen afvangen.’ Ze hadden zelf nog niets in de gaten, maar op de terugweg vroeg collega Joshua Versijde aan Hans of er tussen hem en Petra iets aan de hand was.

Ze hadden afscheid genomen met de afspraak om later verder te praten. Hans vertelt: ‘Twee dagen later heb ik haar gebeld, de volgende dag kwamen we bij elkaar en toen sprong de vonk wel over.’ Er ontstond een relatie tussen de voorzitter van SP Doetinchem en het actief lid van SP Apeldoorn. Hoewel beide plaatsen in Gelderland liggen, is het toch een klein uur rijden van elkaar.

Dat was niet de enige uitdaging. Petra heeft twee dochters die niet meteen toe waren aan de nieuwe vriend van mama. ‘Hans belde wel eens vanuit z’n werk in Den Haag of hij op de terugweg langs kon komen. Dan gingen we als twee verliefde pubers een stukje wandelen in Apeldoorn.’ Inmiddels is Hans helemaal opgenomen in huize ‘Petra’ en weet hij soms dingen van haar dochters die zij zelf nog niet had gehoord.

Bij Hans thuis in Doetinchem ging het soepeler. Petra kwam daar graag naartoe en zo rolde ze ongemerkt in zijn afdeling. Petra: ‘Ik kwam bij Hans thuis tijdens de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen. Dan was er bij hem campagne-overleg en ik zat daar gewoon bij. Het was heel erg leuk in de afdeling en dan ging ik ook mee kloppen in de buurten.’

Politiek zijn ze aan elkaar gewaagd. Hans legt uit: ‘We mogen dan wel een relatie hebben, maar het valt iedereen wel op dat ik in de vergaderingen regelmatig tegengas van Petra krijg.’ Petra: ‘Ik denk dat we elkaar scherp houden en we zijn goed in het analyseren waarom dingen in de politiek gaan zoals ze gaan.’ Hans zegt: ‘Wat we delen is dat we samen erg begaan en bevlogen zijn als het gaat om de partij. Wij willen allebei dat het beter gaat met de SP.’

Jimmy Dijk

‘Als je de wereld wil veranderen, ga je ook tegenstand krijgen’

Hij wordt een vuurspuwer genoemd. Aanvallend in het debat, confronterend en loopt voorop in de strijd. Na het vertrek van Lilian Marijnissen werd Jimmy Dijk verkozen tot de nieuwe SP-fractievoorzitter in de Tweede Kamer. Hij zit vol energie en heeft een missie: ‘We moeten de partij zijn die weer toekomst kan bieden.’

We spreken Jimmy Dijk op 24 december in zijn woonplaats Groningen. Hij is dan net 11 dagen de nieuwe fractievoorzitter van de SP in de Tweede Kamer. In die paar dagen voerde hij debatten, had hij talloze media-optredens en ging hij ook nog eens de straat op met de SP-afdeling in Venlo. Maar vraag je hem of hij moe is, dan kijkt hij je aan alsof je gek bent. ‘Ik krijg er juist heel veel energie van en vind het hartstikke leuk!’

Toch is zijn nieuwe rol ook nog wel wennen, zegt Dijk: ‘Het was natuurlijk erg abrupt. En dan zijn opeens alle ogen van binnen en buiten de partij op je gericht. Gelukkig ben ik niet snel zenuwachtig of nerveus. Dat zit ergens in mijn karakter. Volgens mij waren de reacties na de eerste dagen goed. Daar ben ik blij mee.’

GURE RECHTSE TIJDEN

De fractie koos unaniem voor Jimmy Dijk als nieuwe fractievoorzitter. Ondanks dat hij de beslissing snel moest nemen, twijfelde hij er niet over: ‘De partij gaat me aan het hart. Ook leven we nu al jaren in gure rechtse tijden. Als je ziet wat er aan de hand is en je bent er ook van overtuigd dat er iets moet gebeuren, dan vind ik ook dat je moet opstaan. Onze partij heeft een verhaal te vertellen en ik wil dat doen. Dat de fantastische mensen die met mij in de fractie zitten dan naar mij kijken om daarin voorop te lopen, dat vind ik ontzettend eervol. Sinds bekend is geworden dat ik de nieuwe fractievoorzitter ben, krijg ik vooral veel positieve reacties van mensen buiten de politiek met wie ik de afgelopen jaren heb samengewerkt. Bijvoorbeeld zorgverleners en bewoners met wie ik in de buurten succesvolle acties heb gevoerd. Dat vind ik heel tof, want dat zijn de mensen waar ik de komende jaren ook echt een beroep op ga doen. We hebben hen als partij nu echt nodig.’

ECHTE VERANDERING

Bij de laatste verkiezingen zijn de kiezers volgens Dijk op zoek gegaan naar partijen waarvan ze hopen dat die echte verandering gaan brengen: ‘Er wordt al jarenlang op mensen neergekeken. Dat voel je ook heel erg als je in de buurten in gesprek gaat en daarom hebben mensen op partijen als PVV, BBB en NSC gestemd. De laatste verkiezingen zijn echt wel een aardverschuiving geweest.’

‘Het trieste is alleen,’ vervolgt Dijk, ‘dat ik het met die partijen niet zie gebeuren. Mensen willen dat het beter wordt op sociaal gebied, maar PVV, BBB en NSC zijn nu al aan het duiken. Geen verlaging van de huren en geen lagere energierekening, terwijl ze een paar weken geleden nog het hardst riepen hoe belachelijk het was dat de belasting op energie omhoog ging! Het is onze taak om hen hiermee te confronteren en hen onder druk te zetten om de huren en de energierekening alsnog te verlagen. De onderhandelende partijen zijn de samenleving aan het verdelen, terwijl ze de welvaart moeten herverdelen.

Mijn eerste aanvaring met Wilders ging daar ook over. Het moet gewoon nu geregeld worden. Je kunt je niet eerst een half jaar opsluiten met je beoogde coalitiepartners terwijl mensen nú niet te eten hebben en de rekeningen niet kunnen betalen. Een grote mond hebben voor de verkiezingen is makkelijk, maar je moet daarna ook leveren.’ >

JIMMY DIJK

Geboren op 3 november 1985.

Studeerde sociologie aan de Rijksuniversiteit Groningen en werkte tegelijkertijd jaren in de kartonfabriek.

Werd in 2005 lid van de SP nadat hij als jongerenwerker in de wijken zag wat er allemaal niet goed ging.

Van 10 september 2010 tot 17 mei 2023 was hij gemeenteraadslid in Groningen.

Op 20 april 2023 werd hij lid van de Tweede Kamer.

Sinds 13 december 2023 is hij fractievoorzitter voor de SP.

‘Er wordt al jarenlang op mensen neergekeken’

EEN NIEUW VERHAAL

Toen Dijk in de gemeenteraad van Groningen zat, maakte de SP eerst deel uit van de coalitie, toen van de oppositie en later weer in de coalitie. De tijd in de oppositie gebruikte de lokale fractie om met een nieuw verhaal te komen over het bestrijden van de tweedeling. Publieke voorzieningen moesten weer worden opgebouwd en in eigen handen worden genomen. Toen de SP, na die tijd in de oppositie, weer terugkwam in de coalitie, merkte Dijk dat met die visie en ideeën de samenleving en andere partijen de goede kant op konden worden geduwd.

‘Ik merkte dat wij in een coalitie terechtkwamen waarbij steeds meer partijen onze ideeën deelden. We wilden weer zeggenschap hebben over onze energie en dus hebben we een eigen gemeentelijk energiebedrijf opgericht. Een van de kernpunten was dat we tweedeling wilden bestrijden. Dat betekent dat je veel meer gaat investeren in buurten en wijken waar de afgelopen jaren de hardste klappen zijn gevallen. Die manier van werken maakt dat het makkelijk is om voor vooruitgang te strijden in plaats van achteruitgang te bestrijden. Ik zou dat ook een heel goede strategie vinden voor de landelijke fractie in de komende jaren. Het is in Groningen gelukt, omdat we een aanvallende stijl hebben gekozen. Zowel in ideeën als in de confrontatie met tegenstanders. En het zijn ook echt tegenstanders. Als je de wereld wil veranderen, ga je ook tegenstand krijgen. Dat is de weerstand van gevestigde belangen.’

WOEDE IN HET LICHAAM

Hoor je Dijk praten, dan is het overduidelijk dat zijn motivatie diepgeworteld is. Zelf kijkt hij naar zijn familie en jeugd als verklaring voor wie hij is geworden: ‘Dat recht voor z’n raap heb ik van mijn vader uit Rotterdam, het temperament van mijn moeder uit Bordeaux. Het is bij mij echt een mix van die twee. Er zit ook woede in mijn lichaam. Dat komt omdat ik op een gasbel ben geboren. Dat heeft veel betekend voor mijn vorming. Dat strijdbare is later versterkt door de mensen uit de buurten en op de werkvloer met wie ik actie heb gevoerd. Zij worden tekortgedaan en dat klopt gewoon niet. Dit zijn de mensen die keihard werken, zo het beste van hun leven willen maken, maar worden door politieke beslissingen keer op keer achteruit geworpen.

Wij zijn de partij van de werkende klasse. Dat zijn de mensen in loondienst of met een uitkering of pensioen. Dat zijn de boeren die zelf hun land bewerken, dus niet de industriëlen

die een paar varkensschuren hebben en daar gewoon productie draaien. Het gaat om trotse mensen die in hun wijk en op de werkvloer het beste ervan maken en op die manier de wereld veranderen. Het zijn de mensen die bij ons horen en niet bij de PVV, NSC en zeker niet bij de VVD.'

TOEKOMST

Dijk is niet iemand die bij een beetje tegenslag bij de pakken neer gaat zitten. Sterker nog, het optimisme spat van hem af. Zo ook als hij praat over de jongerenorganisatie van de SP: 'SP Jongeren staat als een huis. Dat is goed, want wij hebben het als partij in ons om veel meer jongeren aan te spreken. Zij maken zich zorgen over oorlogen en over woonruimte, en dus eigenlijk over hun eigen toekomst. Het wordt steeds moeilijker om als jongere een leven op te bouwen. Wij moeten de partij zijn die weer toekomst kan bieden.'

Over de toekomst van de SP zelf gaat Dijk de komende tijd in gesprek met leden, sympathisanten en iedereen die iets van de partij vindt: 'Natuurlijk heb ik ideeën over hoe we verder moeten, maar als wij weer een grote partij willen worden, hebben we echt iedereen nodig. Dus laat van je horen als je ideeën hebt over wat we moeten doen en hoe we dat moeten doen, over vorm én inhoud. Dat kan en ga ik niet in mijn eentje doen. Ik roep alle mensen op om zich met de SP te bemoeien.' <

Van Grunnen tot an stad

Dijk is geboren in Oldenzijl, op het platteland, maar woont nu al vele jaren met zijn vriendin en kat in stad Groningen. Ondanks dat hij veel in Den Haag moet zijn, denkt hij er niet aan om die kant op te verhuizen: 'Ik ga hier niet weg. Mijn familie en vrienden zitten hier. En ondanks dat Groningen een steeds groter groeiende stad is met enorm veel studenten, is het toch een relaxte stad. Er is hier een sfeer die mij heel erg bevalt. Maar ik ben op het platteland geboren en ik vind het ook wel echt heel fijn om af en toe een stukje die kant op te rijden. Gewoon, om daar weer rond te lopen.'

'Een grote mond hebben voor de verkiezingen is makkelijk, maar je moet daarna ook leveren'

DE VIER GROOTSTE PROBLEMEN VAN HET KINDEROPVANG-BELEID

Elke dag rekenen honderdduizenden gezinnen erop dat kinderopvang goed geregeld is. Net als de 120 duizend medewerkers, die het allemaal moeten uitvoeren. En de overheid, die het grotendeels betaalt en hoopt dat goede opvang helpt om meer mensen aan het werk te krijgen. Het is dan ook verbazingwekkend dat zij alle drie behoorlijk veel problemen ondervinden door de manier waarop het kinderopvangbeleid nu is vormgegeven. Bart Linssen van het wetenschappelijk bureau van de SP neemt de grootste problemen door.

Kinderopvang - deel 2
In een driedelige serie onderzoekt Bart Linssen van het wetenschappelijk bureau van de SP hoe de kinderopvang in Nederland ontstaan is, welke problemen er spelen en welke mogelijke oplossingen ervoor zijn. In dit tweede deel bespreek hij de problemen die hij is tegengekomen tijdens de gesprekken die hij voerde met medewerkers en experts, en in de relevante boeken en rapporten. Deel één verscheen in de Tribune van december 2023, deel drie verschijnt binnenkort in de Tribune.

(c) Nynke Visser

PROBLEEM 1: WE HOUDEN ONSZELF VOOR DE GEK OVER OPVANG VOOR BABY'S

Na de geboorte van een kind krijgen ouders een tijdje verlof. Als jonge ouder kan ik het me niet anders voorstellen. Want het is nou eenmaal zwaar, zo'n minimensje dat continu eet en poept (en gelukkig ook veel slaapt).

Niet lang na de geboorte wordt verwacht dat je weer aan het werk gaat. Om dat aan te moedigen krijgen ouders subsidie voor de opvang van hun kind. Vooral voor moeders is dat een grote verandering geweest. Waar zij voorheen geen andere optie hadden dan thuisblijven met de baby, hebben velen van hen tegenwoordig de keuze om weer te gaan werken. Kinderopvangbeleid is dan ook echt emancipatiebeleid.

Deze keuze leverde vanaf het begin al spanning op. Neem bijvoorbeeld Jet van Rijswijk. Haar moeder Lily schreef het boek waar ik het eerste deel van het verhaal over de geschiedenis van kinderopvang in Nederland op baseerde, en was actief in de strijd voor overheidssteun voor kinderopvang. Toen Jet na de geboorte van haar kind besloot om een tijdje te stoppen met werken omdat ze twijfelde over de kwaliteit van de opvang, volgde protest van haar moeder: 'Daar hebben we zo lang voor gevochten: voor crèches, zodat je als vrouw kunt blijven werken als je een kind krijgt.'

Jet was niet de enige die haar kinderen niet naar de opvang bracht. Nog steeds twijfelen veel ouders of opvang de beste keuze is. Hun wantrouwen is wellicht te verklaren uit het feit dat in Nederland kinderen al na een paar maanden naar de opvang gaan. Nederland loopt wat dat betreft een beetje uit de pas: in landen als Duitsland en Zweden worden kinderen pas na de eerste verjaardag naar de opvang gebracht.

Helen Eriksson, demograaf: *'Niemand in Zweden zou z'n kind van drie maanden naar de opvang brengen. Zouden we dat wel doen, dan zouden er al snel veel klachten komen dat de opvang niet goed is.'*

Dat doen deze landen omdat wetenschappers hebben aangetoond dat het eerste jaar belangrijk is voor de hechting tussen het kind en de opvoeders. Daar moeten ouders ruim de tijd voor krijgen. Ook hebben baby's het over het algemeen thuis beter dan op de opvang. Hoe hard een pedagogisch medewerker ook haar best doet: een ouder kent het kind beter en kan een baby meer aandacht geven. Alleen bij gezinnen waar het heel slecht gaat (bijvoorbeeld vanwege stress door armoede) is opvang soms beter. Organisaties als het Nederlands Jeugdinstituut en Unicef pleiten dan ook voor langdurig ouderschapsverlof.

'Als dit mijn eigen kind was zou ik dit niet doen'

Van pedagogisch medewerkers die ik de afgelopen tijd sprak, hoorde ik vergelijkbare verhalen. Met de zorg voor baby's zadelen we hen op met een onmogelijke taak. Een van hen vertelde mij dat zij haar baby niet naar de opvang brengt, en dat haar collega's zonder uitzondering zeggen: 'Niet onder de één'. Een ander bracht haar baby na enkele maanden, maar deed dat vooral uit noodzaak. Net als veel andere ouders.

Een pedagogisch medewerker die ik sprak: *'Ik legde soms kindjes in bed die bleven huilen, waarbij ik dacht: 'als dit mijn eigen kind was zou ik dit niet doen.'*

Waarom brengen we onze baby's dan toch naar de opvang? Waarschijnlijk omdat kinderopvang in de eerste plaats arbeidsmarktbeleid is. Maar wie graag meer ouders aan het werk ziet, heeft weinig aan de babyopvang. Voorheen werd een pedagogisch medewerker geacht voor vijf of zes baby's te zorgen, inmiddels zijn dit er maximaal drie. De kwaliteitsverbetering die daarbij hoort kost veel geld en zorgt er niet voor dat meer ouders gaan werken.

Er is ook geen duidelijke pedagogische meerwaarde, die je bij oudere kinderen wel hebt. En bij personeelstekorten gaat babyopvang ook ten koste van opvang van oudere kinderen. Want de pedagogisch medewerker die nu voor drie baby's zorgt, had ook op een grotere groep oudere kinderen kunnen passen. Maar dan moet er wel wat gebeuren aan de arbeidsomstandigheden van medewerkers, want daar is het nu droevig mee gesteld.

>

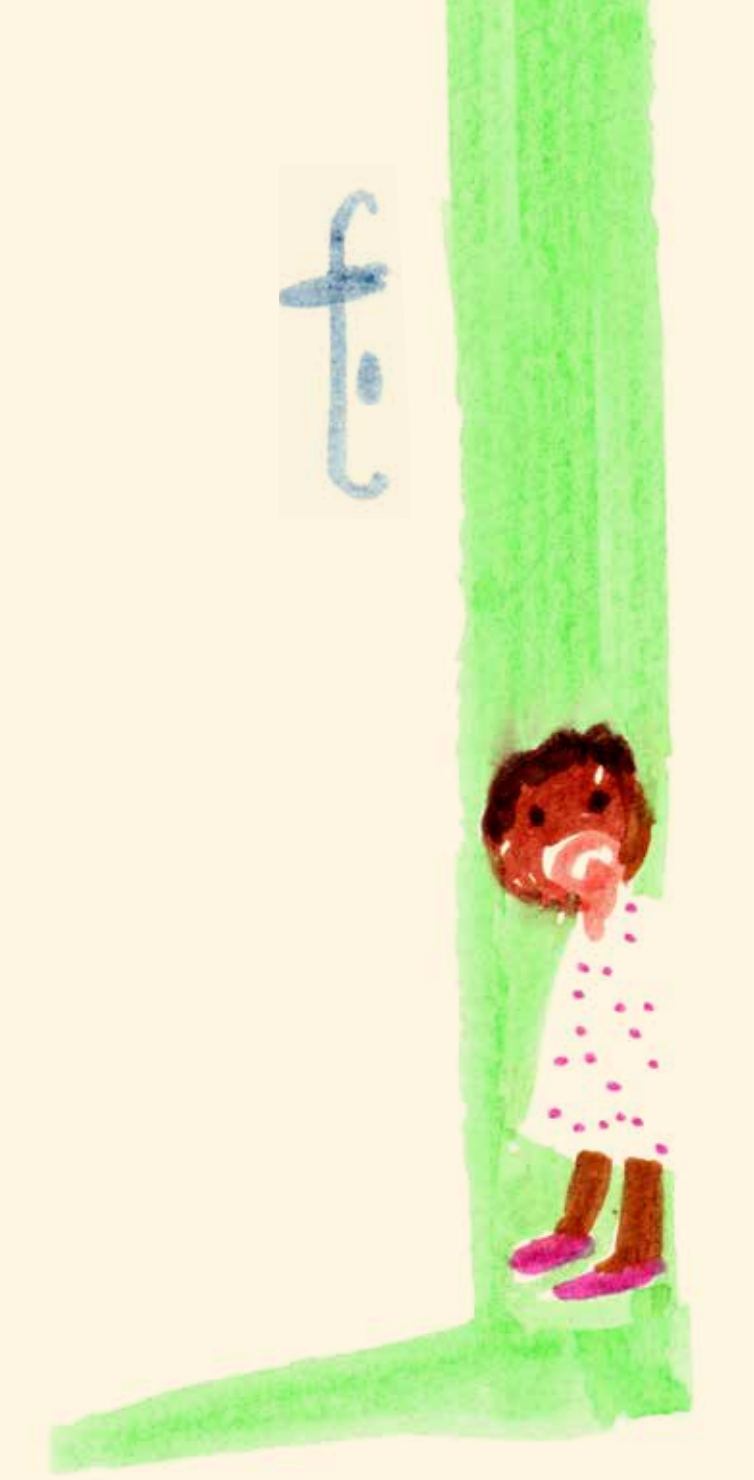

PROBLEEM 2: WERKEN IN DE KINDEROPVANG IS GEEN GOEDE BAAN

Al in 2016 publiceerde het toenmalig SP-Kamerlid Tjitske Siderius het rapport ‘De kinderopvang aan het woord’. Daarin was duidelijk te lezen wat de problemen waren waar medewerkers tegenaan liepen. Er waren te grote groepen en de werkdruk was te hoog. Bovendien was er geen tijd om te zorgen voor een schone opvang. Door bezuinigingen waren de meeste schoonmakers verdwenen, waardoor de pedagogisch medewerkers dat werk er nu bij moesten doen.

Wie nu met pedagogisch medewerkers spreekt, hoort nog steeds dezelfde verhalen. Dat is triest, maar niet verbazingwekkend. Hoe we omgaan met de mensen die in de kinderopvang werken, zegt iets over hoe we hun werk waarderen. En die waardering is helaas laag.

Hun salaris is wat dat betreft tekenend: gemiddeld 2.700 euro bruto per maand. Ter vergelijking: op de basisschool is het bruto maandsalaris van een docent gemiddeld bijna 4.000 euro. Ook zijn contracten vaak klein: medewerkers gaven onlangs nog aan graag vier tot zeven uur per week meer te willen werken (dit was een enquête bij de kinderopvang en de buitenschoolse opvang).

Coos van der Pol, beleidsmedewerker bij FNV: *In de kinderopvang is het gewoon crisis. Er is een enorm tekort aan medewerkers. Tegelijkertijd verlies je talent omdat het salaris te laag is en de arbeidsvoorwaarden niet goed genoeg zijn. Je verliest hiermee personeel en trekt te weinig nieuwe mensen aan.*

Denk ook aan het gratis kwartiertje, of soms zelfs half uurtje, dat pedagogisch medewerkers elke dag maken aan het begin van de dag. Om alles klaar te zetten en voor te bereiden. Pas vanaf het moment dat de kinderen mogen komen, worden zij betaald. Of een andere situatie: omdat er wat kinderen ziek zijn, wordt een ingeroosterde medewerker naar huis gestuurd. Onbetaald, maar met de afspraak dat de medewerker beschikbaar moet blijven die dag.

Uit Kinderopvang aan het woord: *‘Het werken met kinderen blijft leuk, daar haal ik nog steeds energie uit. Daarentegen is hetgeen de organisatie van mij verlangt steeds meer geworden, zonder dat daar extra tijd of geld tegenover staat. Wil ik mijn werk goed doen, dan moet ik in mijn eigen tijd doorwerken.’*

Woensdagen zijn relatief rustige dagen, weet ik van de opvang van mijn eigen kind. Dan nemen

‘Te veel kinderen op een groep, open deuren waardoor het overzicht zoek is’

vrij veel ouders verlof op, dus hoeft de kleine niet naar de opvang. De groepen zijn dan klein, wat mij fijn leek voor mijn kind. Maar ik heb er als ouder nooit bij stilgestaan dat een woensdag voor een pedagogisch medewerker helemaal niet rustig is. 'Je staat dan in je eentje op een groep van acht kinderen. Moet er eentje naar het toilet, dan moet ik er zeven alleen laten.'

Uit Kinderopvang aan het woord: *'Te veel kinderen op een groep, open deuren waardoor het overzicht zoek is. In de pauze sta je alleen en je moet toch naar een slaapkamer en hebt daardoor geen overzicht op dreumesen die de tafels opklimmen. Daardoor voel ik mij onveilig. Te vaak de hele dag alleen werken op woensdagen of vrijdagen.'*

Inmiddels is er sprake van een flink personeelstekort in de kinderopvang. Dat maakt de werkdruk alleen maar groter. Bovendien zijn er begin 2023 enkele beleidswijzigingen geweest die de kwaliteit verder onder druk zetten. Zo mogen studenten eerder als volwaardig medewerker worden meegeteld en zijn taaleisen wederom uitgesteld. Dit soort beleidskeuzes laat zien dat de kwaliteit van kinderopvang in Nederland niet bovenaan staat. En dat kwalitatief goede kinderopvang nog lang niet als een recht wordt gezien.

PROBLEEM 3: KINDEROPVANG IS GEEN RECHT, MAAR MOET JE VERDIENEN

In Nederland subsidieert de overheid de kinderopvang op twee manieren. Aan kinderen van tweeënhalf tot vier jaar die extra ondersteuning nodig hebben, kunnen gemeenten vier ochtenden opvang per week aanbieden. Hoeveel kinderen hier gebruik van maken is niet precies bekend, maar het zijn er tussen de 40 en 100 duizend. Dit is puur onderwijsachterstandenbeleid: het is bedoeld om kinderen drie dreigen achterop te raken een goede start op de basisschool te geven. Ouders hoeven niet te werken om deze opvang vergoed te krijgen.

De andere subsidie is de kinderopvangtoeslag, die wordt verstrekt aan zo'n half miljoen kinderen. De voornaamste eis voor deze subsidie is dat ouders de uren waarvoor ze opvang krijgen ook echt werken (de zogenaamde arbeidseis). Maar natuurlijk is niet elke ouder aan het werk, en gaan dus niet alle kinderen naar de opvang. En wanneer het economisch minder gaat, zoals in de jaren 2012 tot 2014, kan het zomaar gebeuren dat ontzettend veel ouders tegelijkertijd hun baan verliezen.

Voor kinderen die plotseling niet meer naar de opvang kunnen is dat niet goed. Maar het is ook een probleem voor de aanbieders van kinderopvang: zonder vraag naar opvang dalen hun inkomsten en kan het gebeuren dat zij aan het eind van het jaar geld tekortkomen.

Uit Kinderopvang aan het woord: *'Het systeem is erg complex voor ouders, waardoor er veel risico's zijn voor de organisatie (bijvoorbeeld wanbetalers). Bewust of onbewust foutieve informatie van ouders kan leiden tot grote financiële risico's.'*

Het contrast met hoe we onderwijs vanaf vier jaar organiseren is opvallend. Als het economisch minder gaat en ouders hun baan verliezen, blijven hun kinderen naar school gaan. Maar kinderen van ouders die zonder werk komen te zitten, kunnen zomaar hun plekje op de opvang verliezen. Wie opvang in het belang van het kind organiseert, zou dit nooit zo bedenken.

Ook ouders die willen werken hebben last van de arbeidseis. Wie een baan vindt, moet hopen dat er opvang beschikbaar is. Kinderen worden bij alle locaties in de buurt op de wachtlijst gezet, waardoor kinderopvanglocaties geen idee hebben of het kind ook echt bij hen terecht komt. Het gevolg is dat kinderopvangorganisaties altijd het gevaar lopen dat de vraag naar hun diensten tegenvalt. Vaste contracten worden vermeden, het aantal uren per contract is klein, en investeringen worden zo veel mogelijk uitgesteld.

Uit Kinderopvang aan het woord: *'Tijdelijke contracten van goede pedagogisch medewerkers werden niet verlengd, dus moesten er weer vreemde mensen worden aangenomen. Dit verhoogt de werkdruk bij de desbetreffende groep en voor kinderen en ouders zijn die wisselingen ook niet fijn.'*

Zelfs als je recht op kinderopvangtoeslag hebt en een plekje op de opvang kunt krijgen, is het de vraag of je er iets aan hebt. Veel ouders besluiten om niet te gaan werken, omdat meer uren werken na betaling van de kinderopvang niets oplevert.

Wie opvang in het belang van het kind organiseert, zou dit nooit zo bedenken

Coos van der Pol, beleidsmedewerker bij FNV: *'De problemen worden versterkt door de inkomensafhankelijke toeslagen. Als je ervoor kiest om meer te gaan werken, kun je je toeslagen verliezen, waardoor je er netto niet op vooruit gaat.'*

Ook zijn ouders sinds het toeslagenschandaal bang om opvang aan te vragen: straks moeten ze die weer terugbetalen. Bovendien is het ook nog eens ingewikkeld om uit te voeren, doordat inkomens door allerlei omstandigheden kunnen veranderen. Om die reden zijn uitvoeringsorganisaties, die werd gevraagd wat hun rol kan zijn in een nieuw kinderopvangstelsel, geen voorstander van de arbeidseis.

Tegenover alle problemen die ouders ondervinden met de manier waarop kinderopvang wordt betaald, staan organisaties die kansen zien. Niet voor een stabielere sector en betere opvang, maar om veel geld te verdienen.

PROBLEEM 4: ER VALT VEEL GELD TE VERDIENEN AAN KINDEROPVANG

Nadat de kinderopvang twintig jaar geleden verder is vermarkt, is het percentage commerciele partijen snel toegenomen. Eind jaren negentig was dit nog zo'n 20 procent, tien jaar later ging het al om meer dan de helft. Sindsdien is de situatie alleen maar verergerd: in 2023 maken de financiële sprinkhanen van private equity maar liefst 12 procent van de sector uit. Private equity zijn investeringsfondsen die helemaal niet geïnteresseerd zijn in goede opvang, maar alleen op korte termijn zoveel mogelijk geld willen verdienen.

Onderzoeksbureau SEO over private equity in de kinderopvang: *'De eigendomsperiode loopt gemiddeld vier tot zeven jaar en het belangrijkste deel van het rendement wordt doorgaans gerealiseerd bij de doorverkoop van het overgenomen bedrijf.'*

>

Dat dit tot wantoestanden leidt, is al een tijdje bekend. Zo ging in 2014 het financieel gezonde Estro failliet. Dit had niets te maken met de organisatie zelf: er werd genoeg verdiend om de kosten te dekken. De problemen werden volledig veroorzaakt door de nieuwe eigenaar, Providence, die enorme financiële verplichtingen bij Estro neerlegde. Binnen vier jaar ging Estro financieel door de hoeven. 40 duizend kinderen verloren daarmee hun opvang.

Er zijn meer nadelen aan deze eigenaren met een extreme focus op de korte termijn. Zo richt private equity zich voornamelijk op de rijke ouders, door kinderopvangorganisaties in wijken waar zij wonen op te kopen. Als een gekochte organisatie ook vestigingen in andere wijken heeft, worden deze gesloten. In de overgebleven wijken kunnen dan hogere uurtarieven worden gevraagd. Ook wordt personeel uit deze wijken weggelokt met een hoger salaris. En dus verschraalt het aanbod, of verdwijnt de kinderopvang geheel uit deze wijken.

Daarmee zit private equity plannen voor betaalbare kinderopvang in de weg. Er is op de korte termijn immers maar een beperkt aanbod. Omdat aanbieders het recht hebben om hogere prijzen te vragen dan de maximale subsidie van de overheid, kunnen rijke ouders anderen aftroeven. Hierdoor lopen kinderen van minder vermogende ouders het risico buiten de boot te vallen, wat ook de kansengelijkheid verder ondermijnt. Met deze waarschuwing kwamen ook de planbureaus CPB en SCP begin 2023.

Ook levert de opkomst van private equity extra regels op, stelt onderzoeksjournalist Mirjam de Rijk in De Groene Amsterdammer: ‘Om te voorkomen dat de kwaliteit wordt uitgehold door opkopers die slechts op winst uit zijn, is alles rondom de kwaliteit vastgelegd in regels. Regels waar mensen die in de sector werken, en soms ook ouders, helemaal tureluurs van worden.’

Om te zorgen dat de kwaliteit op orde blijft, rekent de regering erop dat ouders deze partijen in de gaten houden. Als ze slecht zouden presteren, zijn zij de marktmeester, en stappen zij over naar een andere aanbieder, is de gedachte. Maar zo werkt het niet, aldus **Marjet Winsemius van Voor werkende ouders:**

’Ik ben geen marktmeester, want ik heb geen keuzevrijheid. Ik moet hopen dat er plek is. En als het gaat over kwaliteit: ik heb geen idee. Ik breng mijn kind, ben er vijf minuten, en dan ben ik weer weg. En als ik mijn kind weer haal, heb ik ook nog stress, want ik moet nog boodschappen doen en koken, en heb gewerkt en ben dus moe.’

Kinderen onder de vier zijn misschien wel de meest kwetsbare leden van onze samenleving

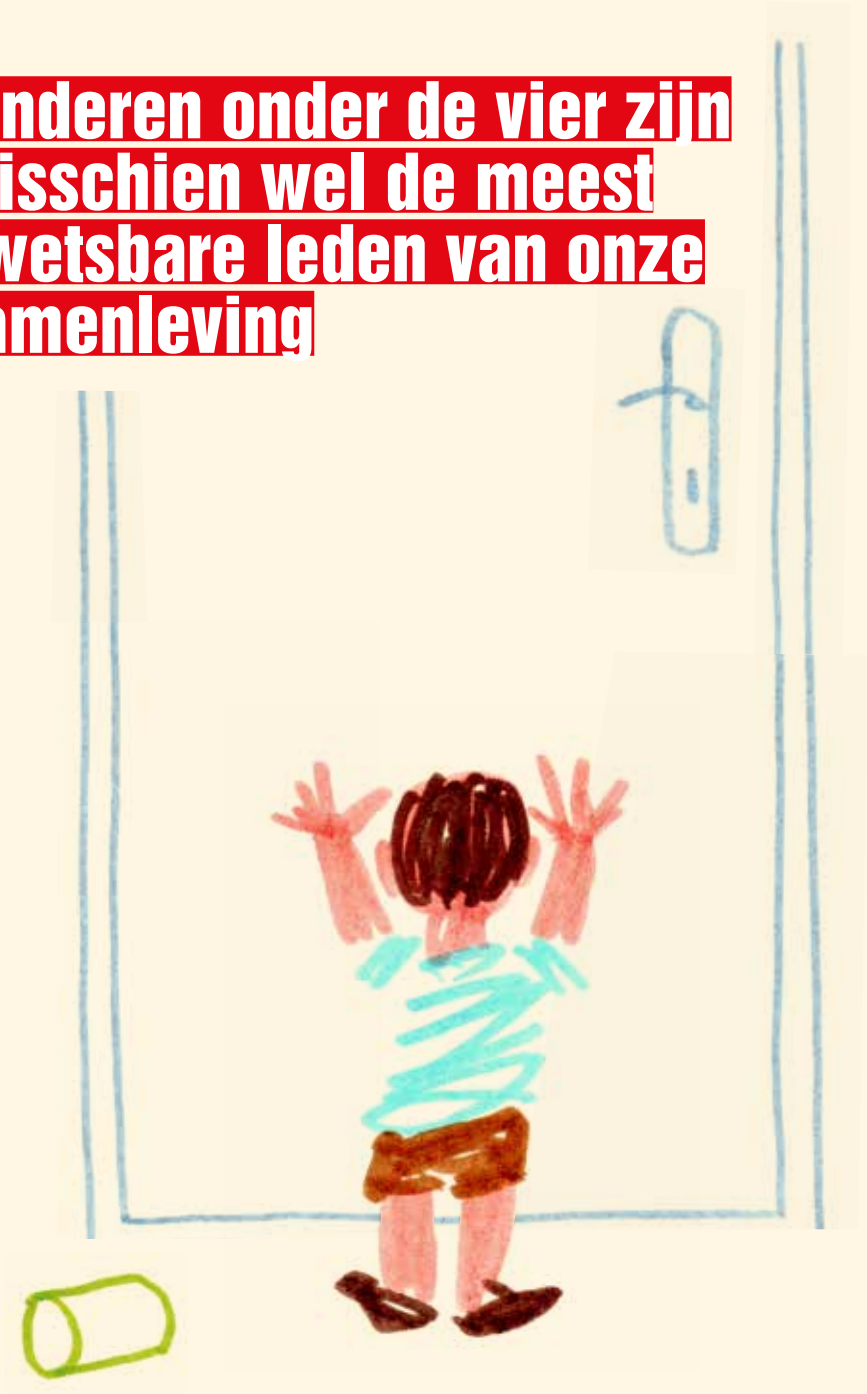

Dit soort problemen is niet uniek voor de kinderopvang. Overal waar private equity z’n intrede doet, komen ze voor: de jeugdzorg, de huizenmarkt, ouderenzorg, het onderwijs en ga zo maar door. Ze zijn het uitvloeisel van neoliberaal marktbeleid in sectoren waar de overheid de afname van diensten garandeert. En tegelijkertijd probeert om de kwaliteit en betaalbaarheid op orde te houden.

HOE NU VERDER?

Het gaat duidelijk niet goed met de kinderopvang. Maar je kunt denken: ik ben geen kind, geen pedagogisch medewerker en geen ouder. Dit verhaal gaat niet over mij. Dat is een vergissing. Kinderen onder de vier zijn misschien wel de meest kwetsbare leden van onze samenleving. Hoe we met hen omgaan, en met de mensen die voor hen zorgen, zegt alles over de gemeenschap waar ook jij onderdeel van uitmaakt. En laten we eerlijk zijn: het beeld is niet fraai.

Er zijn gelukkig veel ideeën over het verbeteren van de kinderopvang, daarover meer in deel 3 van deze serie. Maar ook deze plannen zullen niet slagen als het onderliggende probleem niet wordt erkend: we hebben te weinig waardering voor de zorg voor jonge kinderen. <

Marilse Eerkens

‘We moeten eerlijk zijn over de kwaliteit van de kinderopvang’

Is de kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang echt zo geweldig als weleens wordt gezegd? Journalist Marilse Eerkens heeft daar haar twijfels over. Volgens haar praten we liever niet over de matige kwaliteit, en is het kind daar de dupe van: ‘Wie het kind centraal stelt, zou de kinderopvang anders organiseren.’

Wanneer ben je begonnen met schrijven over kinderopvang?

‘Ik ben opgeleid als sociaal psycholoog. Na een poos gewerkt te hebben als freelancejournalist en als redacteur bij het tijdschrift JM-ouders belandde ik in 2010 op een congres voor wetenschapsjournalisten. Daar werd een lezing gegeven over de vraag of criminaliteit was aangeboren of aangeleerd. Er werd verteld over de laatste wetenschappelijke inzichten over breinontwikkeling bij baby’s. Die ontwikkeling bleek enorm afhankelijk van de zorg en liefde in het eerste levensjaar. Te veel stress maakt baby’s erg stressgevoelig, of juist heel stressongevoelig. Beide zijn niet goed, en hebben grote gevolgen voor wat voor mensen deze baby’s later worden.

Ik vond die nieuwe inzichten ontzettend interessant. Gelijk vroeg ik me af hoe dit zich verhoudt tot de kinderopvang. Want daar bestaat best wel wat risico op te veel stress. Toen ik me daar verder in ging verdiepen, kwam ik erachter dat het effect van de kinderopvang valt of staat bij de kwaliteit. Is die minder dan thuis dan kunnen kinderen, met name baby’s, daar nadeel van ondervinden. Is het beter, dan kan het heel gunstig uitpakken.’

Marilse Eerkens

(1967) studeerde sociale psychologie aan de Universiteit van Amsterdam en werkt sinds 2000 als (freelance)journalist. Ze publiceerde onder meer bij De Correspondent, Follow The Money, De Volkskrant, NRC-Handelsblad en Psychologie Magazine. Ook schreef ze de boeken ‘Wat doen we met de baby?’ (2012) en ‘Als ze maar gelukkig worden’ (2022).

Wat kan goede kinderopvang voor kinderen betekenen?

‘In een beroemde Amerikaanse studie is aangetoond dat kinderen uit kansarme gezinnen tientallen jaren later nog voordeel hebben van de goede gratis kinderopvang vanaf hele jonge leeftijd. De econoom die deze studie deed, James Heckman, zag dat iedere dollar die je hierin investeert zich vele malen terugbetaalt. Het laat zien dat kwalitatief goede kinderopvang waanzinnige dingen kan doen.

In de Nederlandse praktijk is de kwaliteit en de toegankelijkheid van de kinderopvang helaas niet zo constant. Neem Tilburg, waar de kinderopvang in armere buurten echt een duiventil was. Het verloop was daar ontzettend groot, omdat ouders hun kinderen regelmatig van de opvang af moesten halen als ze zonder werk kwamen te zitten- ze kregen dan immers geen toeslag meer. Toen het economisch slecht ging, dreigden deze crèches gesloten te worden. Dat zou betekenen dat uitgerekend in de armere buurten geen opvang meer zou zijn.

Gelukkig was er een stichting die in de rijkere buurten nog voldoende verdiende, om de opvang in de armere buurten te bekostigen. Maar dat is lang niet overal het geval of de wens. En dat betekent dus dat kinderen óf niet meer- óf heel onderbroken naar de opvang kunnen. Dit laat goed zien dat het belang van het kind niet voorop staat. Dat probleem probeer ik te agenderen.’

Voor Follow The Money schreef Eerkens over het onderzoek naar de kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang. Van alle organisaties die werden aangeschreven, deden er maar >

We durfden ons niet meer af te vragen: ‘is dit wel goed voor het kind?’

enkele tientallen mee. Bij deze onderzochte organisaties bleek de kwaliteit weliswaar op orde, maar van een goede steekproef was geen sprake. Toch blijft men naar deze studie wijzen als bewijs voor de hoge kwaliteit.

Waarom wordt er zo weinig over problemen rondom de kwaliteit van kinderopvang gesproken?

‘Zeggen dat de kwaliteit van de kinderopvang onvoldoende is, is te pijnlijk om te aanvaarden. Dat herken ik zelf ook. Toen mijn tweede zoon van zes maanden naar de kinderopvang ging, veranderde die van eigenaar. Ik merkte dat de sfeer niet meer goed was. Hij werd bijvoorbeeld niet meer begroet als we binnenkwamen en huilde veel. Ik voelde ook wel dat er iets niet goed was, maar ik bracht hem er toch heen. Want ik moest gewoon werken. Dat is wat we doen. We duwen het weg. We willen het niet zien, want het is een probleem waar we niet mee willen omgaan.

Begrijp me niet verkeerd, ik ben geen spijtmoeder. Maar ik denk wel: we moeten hiervan leren, zodat we het voor de volgende generaties beter doen. En om te leren moeten we eerlijk durven reflecteren.’

Als je met pedagogisch medewerkers spreekt, komen zorgen over kwaliteit snel naar boven. Maar waarom dringt dat niet door tot de beleidsmakers?

‘Mijn theorie is dat het niet willen praten over de kwaliteit, te maken heeft met het feit dat in Nederland vrouwen pas relatief laat zijn gaan werken. Toen het eenmaal zover was, was iedereen blij met die emancipatieslag. Maar daarmee werd alle kritiek op de kinderopvang ook meteen een taboe. En durfden we ons niet meer af te vragen: ‘is dit wel goed voor het kind?’ Want die gedachte laten we niet graag toe.

Om de kwaliteit op de opvang te verbeteren, moeten we af van het idee dat kindertopvang sowieso goed is voor kinderen. En erkennen dat het ook echt slecht kan uitpakken als de kwaliteit niet goed genoeg is. Als we dat kunnen toegeven, komt de hele discussie op zijn kop te staan.’

Goede opvang is ook afhankelijk van goede medewerkers. Wat is hun rol bij het verbeteren van de opvang?

‘Op de kinderopvang werken is megazwaar. Met twee pedagogisch medewerkers op een groep van 16 peuters vragen we misschien wel gewoon te veel van deze mensen. Zorg zelf maar eens voor een stuk of vijf kinderen, dan word je helemaal gek. Mensen die vooral met hun hoofd werken denken hier niet goed over na. Te vaak worden leiders als een soort ‘units’ gezien die een trucje doen. Dat dedain, daar word ik ook zo pissig van.

Ik heb contact met een econoom die als pedagogisch medewerker in de kinderopvang is gaan werken, en daar weleens over schrijft. Zij vertrekt nu weer. Want het werk is te zwaar en wordt niet genoeg gewaardeerd. Er wordt niet genoeg opgekomen voor pedagogisch medewerkers. En het lukt ze ook niet om zich goed te verenigen. Binnen kinderopvangorganisaties wordt er ook veel te weinig naar hen geluisterd. Terwijl ze zoveel kennis hebben.

We zouden iets aan die werkdruk kunnen doen. En beter naar medewerkers kunnen luisteren, bijvoorbeeld over de manier waarop kinderopvanglocaties worden ingericht. Maar ondernemers doen vaak het omgekeerde. Omdat de kinderopvang een markt is en ondernemers moeten concurreren met andere aanbieders, zetten ze vooral in op uiterlijke schijn: een mooie uitstraling, een gelikte reclamefolder, enzovoort. Dat verkoopt beter.

Wat zou er veranderen als je het kind centraal stelt?

‘Neem bijvoorbeeld de openingstijden van crèches. Een kind kan daar van 7 tot 6 terecht. Elf uur. Dat zijn zulke lange dagen. Ter vergelijking: in Zweden zijn de meeste kinderen al voor vier uur naar huis. Ik vind ook dat crèches minder flexibel moeten zijn. Door kinderen een vaste groep op een vaste dag aan te bieden, komen ze steeds dezelfde kinderen en medewerkers tegen. Dat is goed voor de band die ze met elkaar opbouwen. Tot slot vind ik dat het betaalde ouderschapsverlof in het eerste jaar moet worden verlengd, zodat baby’s niet naar de opvang hoeven.

We zien ouders nu vooral als werknemers die ook nog even voor hun kind moeten zorgen. Door ouders beter te ondersteunen in het eerste jaar, geven we ze als maatschappij mee dat we het met z’n allen belangrijk vinden dat zij goed voor hun kinderen zorgen. Hoogleraar klinische psychologie Jan Derksen zegt het goed: ‘Als je ouders een lang verlof geeft, geef je ze een andere mindset mee: je bent er nu in de eerste plaats voor het kind.’ <

foto Maurits Gemmink

‘Willen? We zullen wel moeten!’

Boven: Hans Hagens, Paul Geurts, Eric Claessens, Gerard Timmermans. Onder: Sebastian Lutterberg, Wilma Kurvers

In het Noord-Limburgse Horst aan de Maas timmert een groep SP’ers stevig aan de weg. Want ze hebben een missie. Nut en noodzaak lijken evident, want de situatie rondom de uitbuiting van arbeidsmigranten loopt alle spuigaten uit. Met recentelijk een in- en intriest dieptepunt. Grip krijgen en inspraak geven, luidt het devies.

Het is gruwelijk en luguber. Het wekt woede en roept zo veel vragen op. Zoals: hoe heeft dit in godsnaam kunnen gebeuren? Hoe had voorkomen kunnen worden dat een Litouwse arbeidsmigrant in een maïsveld een slaapplek ging zoeken en daar overreden werd door een hakselmachine met de dood als gevolg? Wat had de ongelukkige er eigenlijk toe gebracht om überhaupt dat maïsveld bij Sevenum, gemeente Horst aan de Maas, uit te kiezen als slaapplek?

Het vreselijke ongeval heeft de discussie in de regio extra op scherp gezet. Extra, omdat in Noord-Limburg de problematiek rondom arbeidsmigranten de gemoederen al jaren bezighoudt. Om te beginnen over hun huisvesting. Maar ook over hun aantallen. Want het zijn er veel. Volgens een prognose zou in 2030 een kwart van het aantal inwoners in de gemeente uit arbeidsmigranten bestaan. Horst aan de Maas heeft 42.000 inwoners...

GEEN WERK? GEEN ONDERDAK!

De SP in heeft er de handen vol aan. Feitelijk speelt de partij een sleutelrol in het thema. Enerzijds zorgen de intensieve contacten in de wijken en buurten ervoor dat de afdeling snel van de hoed en de rand weet. Anderzijds begint in de hele regio het besef steeds meer door te dringen dat concrete oplossingen zullen moeten komen van een overheid die eindelijk eens grip gaat krijgen op de problematiek. En dat is precies waar de SP op hamert.

'Geen werk meer? Dan ook geen onderdak meer. Helaas is dat de situatie waarin arbeidsmigranten zitten,' zegt afdelingsvoorzitter Sebastian Lutterberg. 'Over dat Litouwse slachtoffer zijn wij aan de weet gekomen dat hij weggestuurd werd uit zijn appartementje - eigendom van Kafra, de huisvestingspoot van Otto Work Force – en daarmee tegelijk zijn werk kwijt was. Uit bittere noodzaak heeft hij toen maar een tentje opgeslagen in een maïsveld en is gaan slapen.' Daklozenopvang? Voor arbeidsmigranten bleek de gemeente dat totaal niet in beeld te hebben.

De Horster SP; het is een van de oer-afdelingen in Limburg. Opgericht in 1989 groeide de club langzaam maar zeker uit tot een politieke factor van formaat met als electoraal hoogtepunt zeven zetels in de gemeenteraad in 2014. Paul Geurts en Wilma Kurvers waren er vanaf het begin bij. Paul vormde in de jaren negentig samen met Peter van Zutphen uit Heerlen de eerste SP-Statenfractie in Limburg en kandideerde nog voor de Tweede Kamer. Wilma was lang raadslid en vervulde diverse bestuursfuncties. En dan had je nog Thijs Coppus, eveneens jarenlang raadslid en Statenlid en later landelijk penningmeester. Maar Thijs vertrok westwaarts en liet als jonge activist een leemte achter. Tegelijkertijd werd de spoeling steeds dunner en uiteindelijk leidde dat ertoe dat de afdeling in 2022 niet aan de gemeenteraadsverkiezingen meedeed. Een schok voor de Limburgse SP.

BLOKKENDOZEN

Niettemin telt de club nog steeds zo'n honderd leden en zet de afdeling in op ledengroei plus uitbreiding van het aantal actieve partijgenoten in de gemeente. Afgelopen najaar nam Sebastian Lutterberg het voorzitterschap op zich en gaf de club een nieuwe, frisse impuls. Zo'n zes jaar geleden verruilde hij zijn toenmalige woonplaats Nijmegen voor het Noord-Limburgse en sindsdien 'rolde ik er langzaam in', aldus Sebastian over zijn rol in de SP. Ook relatief nieuw in de afdeling is Eric Claessens. Hij kwam de afdeling versterken nadat er geruchten opdoken dat zijn woonwijk op de nominatie voor sloop zou komen te staan. 'De SP kwam naar ons toe en luisterde naar ons,' vertelt hij. Even later werd hij lid. 'Systematisch naar de mensen toe gaan,' noemt Paul Geurts dat: 'Luisteren en ze mobiliseren, zodat ze zich bij ons aansluiten. Dat deden we vroeger al en dat zullen we altijd blijven doen.' De hoop is dat de SP-visie op en het activisme inzake de 'hot items' in de regio mensen kunnen overtuigen om samen met de partij de schouders eronder >

'Polen wordt geadviseerd zich meteen bij de woningcorporatie te melden'

‘Polen niet de schuld geven’

‘Systematisch naar de mensen toe gaan’

te zetten. En dat er over twee jaar genoeg mensen voorhanden zijn om een kandidatenlijst voor de gemeenteraadsverkiezingen te kunnen presenteren. Want – hoe mooi en effectief het buitenparlementaire werk ook is – dat is wat ze uiteindelijk willen hier in Hôrs: weer een vertegenwoordiging in de gemeenteraad. ‘Willen? We zullen wel moeten!’, licht Paul Geurts de gevoelde urgentie toe. Wie kijkt naar de impact van de ‘hot items’ in het gebied ten noorden en westen van Venlo snapt dat maar al te goed. Arbeidsmigranten, natuurlijk. Maar hun problematiek stamt niet bepaald van vandaag of gisteren en staat daarbovenop zeker niet op zichzelf. Het tikt ook thema’s aan als wonen, veiligheid en gezondheid en uiteindelijk de leefbaarheid in de hele regio.

Wilma Kurvers: ‘Het begon in de jaren negentig al, toen tuinders veel arbeiders hierheen haalden. Velen waren toen nog illegaal. Ze sliepen in de bossen, in kartonnen dozen, soms zelfs letterlijk naast de machines. Een van onze raadsleden had het nodige daarvan gezien en kaartte het aan.’ Sindsdien kwam er langzaam verbetering voor de arbeiders, maar er gebeurde ook iets anders. Met de gemeente en de provincie als voornaamste pleitbezorgers werd de Floriade binnengehaald die de regio als mondiaal land- en tuinbouwcentrum moest neerzetten en waarvan zo’n beetje heel Limburg zou meeprofiteren. Niet dus. Het evenement leverde zware verliezen op. Maar de ambities waren daarmee niet in de kiem gesmoord. Grofweg op het Floriade-terrein werd vervolgens Greenport Venlo uit de grond gestampt, een gebied van 5400 hectare en volgens de website ‘een uniek en duurzaam gebied waar je kunt werken, ondernemen, recreëren, leren en innoveren’. Noord-Limburg andermaal als centrum van de wereld, maar nu als dé plek voor agrifood, agribusiness, agrilogistics en god-weet-wat voor agri’s meer. ‘Blokkendozen,’ noemt Wilma Kurvers de gebouwen die in rap tempo verrezen. En hoe profiteren de inwoners van de omliggende plaatsen hiervan?, vroeg de SP zich hardop af. Werkgelegenheid, luidde het antwoord. Het klopte: de banen kwamen er. De Polen ook.

MEN SPREEKT VAN ‘KAMPEN’

De uitdrukkingen die gebezigd worden om de woonlocaties van Oost-Europese werknemers aan te duiden klinken niet altijd even fijn. Men spreekt van ‘containerflats’, ‘Polenhotels’ en zelfs ‘kampen’. De titel van het rapport van de commissie-Roemer spreekt boekdelen: ‘Geen tweederangsburgers. Aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland

‘Luisteren en mobiliseren’

‘Ze sliepen in de bossen’

‘Bedrijven de lusten, mensen de lasten’

tegen te gaan’. Een belangrijke aanbeveling uit het rapport van de voormalige SP-voorman luidt: ‘Ontkoppeling huur- en arbeidscontract’. De werknemer voor onderdak niet langer afhankelijk van zijn baas; dat had wellicht het vreselijke ongeluk in Sevenum kunnen voorkomen. Maar afdoende is het niet. De SP’ers van Horst aan de Maas kennen allemaal verhalen over mensen met geld of vrienden van mensen met geld die huizen in woonwijken opkopen om er arbeidsmigranten onder te brengen. Of die anderen proberen van woningverkoop te weerhouden onder het motto: ‘Als jij dat pand nou eens niét op de vrije markt verkoopt, dan zet ik er arbeidsmigranten in’. Paul Geurts: ‘Bij het servicepunt van de gemeente wordt nieuw gearriveerde Polen geadviseerd om zich meteen te gaan inschrijven bij de woningcorporatie.’ Zodat de druk op de sociale huurwijken nog verder toeneemt. ‘De wachttijd voor Horstenaren bedraagt zeven jaar,’ zegt Wilma Kurvers veelbetekenend. ‘Wij geven de arbeidsmigranten niet de schuld van de problemen. De situatie is als volgt samen te vatten: de mensen de lasten, de bedrijven de lusten. Wil je daar wat aan verbeteren dun zul je grip moeten krijgen op het geheel.’

De Horster SP is in dat licht niet bang om het juridische pad te bewandelen. Zo wist de Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten, een gespecialiseerde ‘taskforce’ van de afdeling, onlangs nog de bouw van een appartementengebouw voor arbeidsmigranten door de rechter stil te laten leggen, omdat de vergunning (nog) niet in orde was. Ook de Wet open overheid is voor de werkgroep een instrument om informatie over soortgelijke kwesties boven tafel te krijgen. En minstens even belangrijk: altijd trekken de SP’ers samen op met de naar inspraak snakkende mensen in de wijken en buurten. Wat zij weten, zien en horen is goud voor de SP. Inmiddels hebben bewonersgroepen uit verschillende kerkdorpen in Horst aan de Maas zich bij de werkgroep aangesloten.

WEG OMHOOG

Draagvlak eveneens bij iets heel anders: in Horst aan de Maas bevindt zich de komst van een Zorgbuurthuis in een cruciale fase; ze noemen het refererend aan Oss al ‘het tweede Zorgbuurthuis van Nederland’.

Zo timmert de Limburgse oer-afdeling onvermoeibaar aan de weg. De nieuwe contacten met buurtbewoners en omwonenden, met degenen die kleinschalige ouderenzorg bepleiten, met hen die voor een leefbare omgeving zijn, met werknemers die het zat zijn om als tweederangs burgers gezien en behandeld te worden; al die contacten moeten en zullen volgens de Horster SP’ers ertoe leiden dat hun club in 2026 weer over dat vurig gewenste instrument beschikt: een raadsfractie. <

‘De bodem is geen afvoerputje’

Tini Mulder-Eenhoorn (74) voert in Schoonebeek actie tegen plannen van de NAM om gas en olie te winnen en vervuild afvalwater in de grond te stoppen. In de SP vond zij een bondgenoot.

Wat is er aan de hand in Schoonebeek?
‘Hier wordt al lang olie gewonnen. Dat is even gestopt en in 2011 weer gestart met een techniek waarbij veel afvalwater vol chemicaliën overblijft. Dat ging door een pijpleiding naar Twente, maar na protesten daar wil de NAM het nu hier in grond stoppen. Tegelijkertijd willen ze de olieproductie fors verhogen en ook gas gaan winnen. Met SAS, Stop Afvalwater Schoonebeek, verzetten we ons daar tegen: de bodem moet geen afvoerputje zijn.’

Wat zijn jullie bezwaren?
‘Onder andere bodemdaling, de kans op aardbevingen en lekkages waardoor de chemicaliën in het grondwater komen. Die bezwaren worden door deskundigen gedeeld en door de meerderheid van de Schoonebeekers onderschreven.’

En hoe kwam je bij de SP?
‘Ik had al vaker SP gestemd en Sandra Beckerman is een van de Kamerleden die haar betrokkenheid toonde. Ik heb het programma van de SP gelezen en kreeg prima antwoord op de vragen die ik had. Toen ben ik lid geworden. En ik ben heel blij met de kritische Kamervragen die Sandra in december over de olie- en gaswinning gesteld heeft.’

Wat is je achtergrond?
‘Ik kom uit de wereld van de schone schijn. Ik ben kapster en visagiste geweest en heb een schoonheidssalon gehad. Met mijn man die longproblemen heeft ben ik bewust van Heemskerk naar Schoonebeek verhuisd voor de rust en de schone omgeving. Dus je kunt je wel indenken hoe boos ik was toen ik hoorde van de plannen van de NAM. Als die doorgaan, is de schone omgeving hier ook schone schijn.’

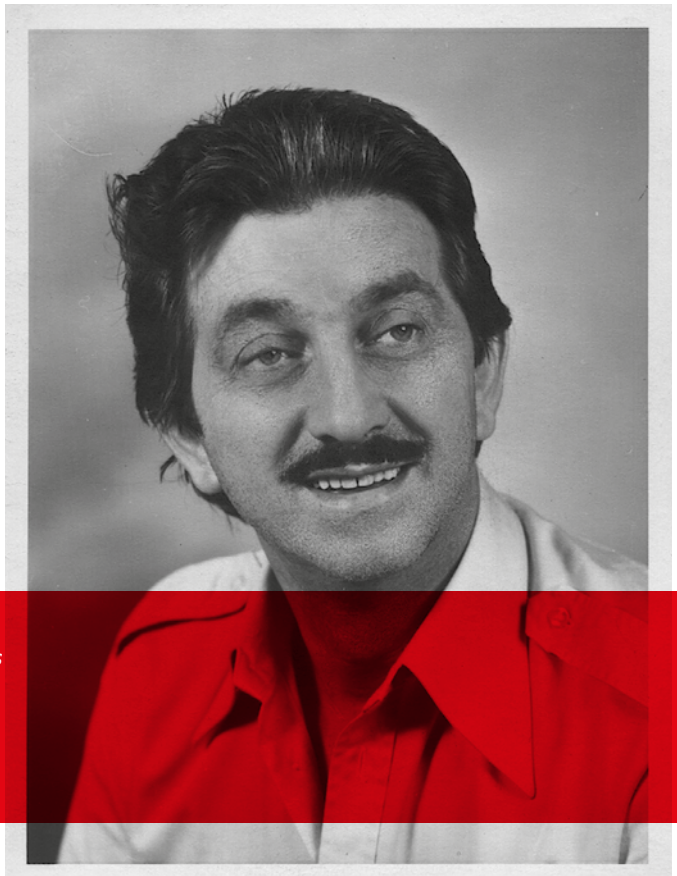

Daan Monjé bleef graag op de achtergrond. Dit is een van de weinige afbeeldingen van hem die bewaard zijn gebleven.

1986

PARTIJBOUWER DAAN MONJÉ

Op 1 oktober 1986 overleed Daan Monjé en daarmee kwam een einde aan de eerste periode van de SP. Monjé was in links Nederland een nogal opmerkelijke figuur, die een socialisme voorstond met en voor de mensen. In 1972 was hij oprichter van de SP. Hij nam afscheid van het oude communisme waarin hij was opgegroeid en dat voor hem te veel bezig was met het eigen ideologische gelijk. Tegelijk verzette Monjé zich tegen de sociaaldemocratie van die tijd, van politici die dachten beter te weten wat goed is voor het volk dan het volk zelf. Volgens Monjé moesten de mensen zélf in actie komen om veranderingen af te dwingen.

Daan Monjé werd nooit voorzitter van de SP, dat was in die beginperiode Hans van Hooft. Maar Monjé was wel de organisatorische kracht achter de partij. Hij wist met een kleine groep mensen enorme acties te organiseren en kon zo vele duizenden mensen mobiliseren. 'De titel partijbouwer komt hem dan ook in alle omvang toe', zo is na zijn dood te lezen in de Tribune: 'Zijn partij zal haar oprichter en stimulator niet vergeten.' Dat is echter wel wat er gebeurde, nadat de SP in de jaren daarna op zoek ging naar een nieuwe koers. Toch werkt de erfenis van deze socialistische voorman nog altijd door in de huidige SP.

MASSALIJN

Monjé werd in 1925 geboren in Amsterdam en ging onder meer werken als pijpfitter in Rotterdam. Politiek betrokken raakte hij in de CPN, die na de Tweede Wereldoorlog verstrikt raakte in de Koude Oorlog en een verlengstuk werd van de Sovjet-Unie. In de traditionele CPN moet de ondernemende Monjé zich niet erg thuis hebben gevoeld. Veel meer trok hem de politiek van China aan, het maoïsme dat in de jaren zestig in bredere kringen populair werd. In 1966 werd Monjé uit de CPN gezet en organiseerde hij een reeks marxistisch-leninistische partijtjes (MLCN, KEN en KPN), tot hij zich in 1972 weer vernieuwde en de SP oprichtte.

In plaats van ruzie te maken over theoretische kwesties wilde Daan Monjé een beweging van socialisten die samen met de mensen praktische verbeteringen mogelijk maakten. Van hem komt het idee van de 'massalijn' (geïnspireerd door het Rode Boekje). Dit betekent dat socialisten niet van bovenaf moeten bepalen wat goed zou zijn voor de mensen, maar voor en met hen politiek moeten bedrijven. Door goed naar mensen te luisteren en te onderzoeken welke problemen onder hen leven. En door te leren hoe je mensen kunt mobiliseren en enthousiasmeren, om samen in actie te komen en zo veranderingen af te dwingen.

SOCIALISME ALS LEVENSSTIJL

Behalve een organisator was Daan Monjé een ondernemer, die ervoor zorgde dat al deze acties zichzelf ook financieel konden bedruipen. In een eigen drukkerij konden kranten en pamfletten worden gedrukt, die door SP'ers werden verkocht – de Tribune was een blad dat huis-aan-huis en op straat werd aangeboden en ook het nodige geld in het laadje bracht. Actief SP'er zijn was voor de veelal jonge leden een dagtaak: het colporteren met de bladen, het voeren van acties en de scholingen van de partij. Zo werd socialist zijn onder Daan Monjé niet alleen een manier om politiek te voeren, maar bijna tot een nieuwe wijze van leven.

'Durf te strijden, durf te winnen', is een leuze van Mao die tot 1980 de ondertitel zou zijn van de Tribune. Tegen die tijd had de jonge SP het maoïsme al lang achter zich gelaten en had de partij besloten dat het een Nederlands socialisme wilde. Voor Monjé moest dat vooral blijken uit de acties van de partij en met die werkwijze was de SP lange tijd heel succesvol. Totdat in de loop van de jaren tachtig de klad erin kwam en leden steeds meer het gevoel kregen actie te voeren om het actievoeren. Na de dood van Monjé slaagde de SP er langzaam in om zich weer opnieuw uit te vinden, nu onder leiding van Jan Marijnissen.

Kakhiel

OP NAAR HET CONGRES!

Zaterdag 2 maart 2024 vindt het 29e SP-congres plaats. Een belangrijke dag voor onze partij want tijdens dat congres worden de voordracht voor het nieuwe partijbestuur, de kandidatenlijst voor de verkiezingen van het Europees Parlement en het programma voor die verkiezingen besproken en vastgesteld. Alle belangrijke congresstukken, zoals de voordrachten en het conceptprogramma, zijn te vinden op SPnet.
In de aanloop naar die dag moet er veel gebeuren. Hierbij zijn de volgende datums erg belangrijk:

- **8 t/m 19 januari** Ledenvergaderingen
- **21 januari** Deadline aanmelden afgevaardigden en gasten voor regioconferenties en het 29e congres
- **27 januari** Regioconferenties
- **5 februari** Deadline indienen wijzigingsvoorstellen voor programma en mede indienen
- **16 februari** Nota van wijzigingen wordt op SPnet gepubliceerd
- **18 februari** Deadline aanmelden sprekers
- **26 februari** Deadline indienen actuele moties
- **2 maart** 29e SP-congres

Peter Mertens

‘Fighting spirit en klassen-fierheid’

TRIBUNE

Is ons onderwijs gezakt?
Noud Roelen over prijs-winnend onderzoeksvoorstel

Oplossingen voor de kinderopvang
‘Of het een marktverschijnsel blijft, hebben we zelf in de hand’

Nieuwsblad van de SP • jaargang 60 • nr.2 • februari 2024 • € 1,75

colofon

Tribune is een uitgave van de Socialistische Partij (SP) en verschijnt 11 maal per jaar

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen, Bart Linssen, Tijmen Lucie, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Ronald van Raak, Karen Veldkamp, Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Maurits Gemmink

Ga voor contact met de SP en de Tribune naar www.sp.nl/contact
Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de

Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-Geen-AfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

inhoud

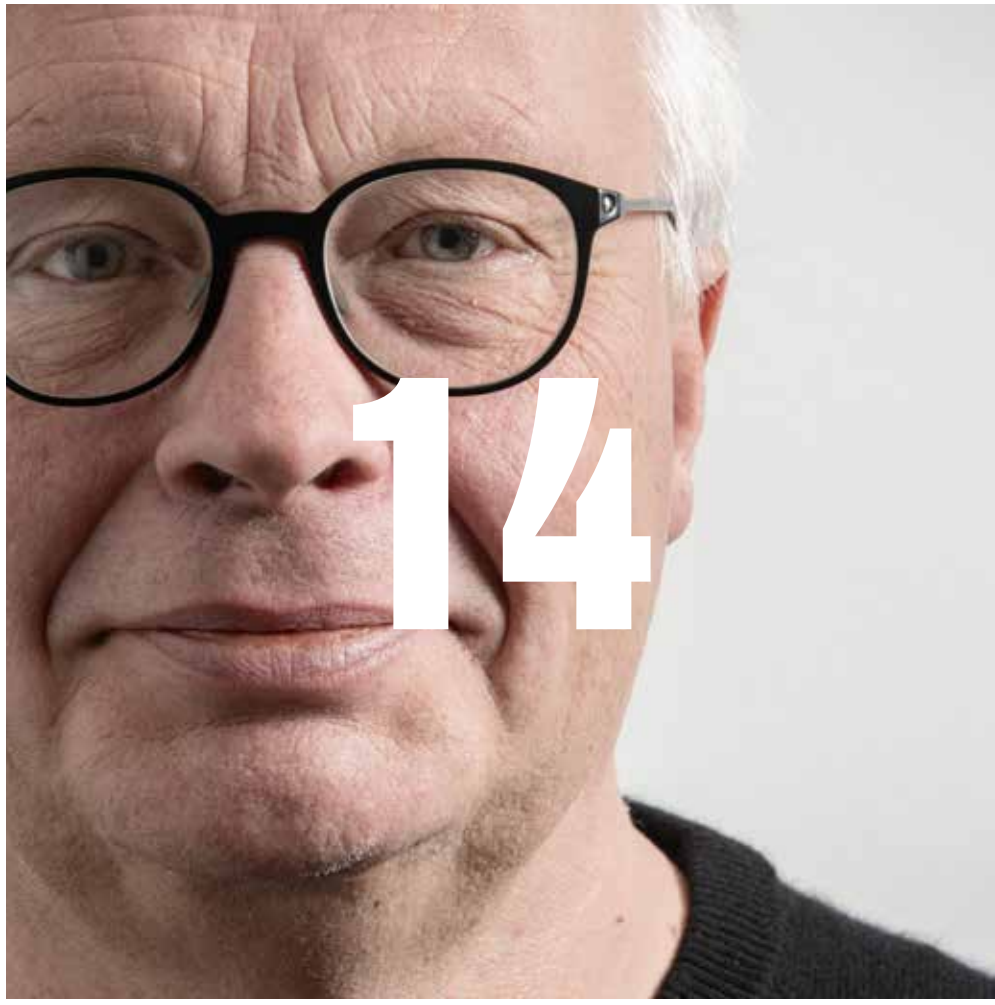

Drieluik kinderopvang
Deel III: Zo kan het fundamenteel anders

Samen Sterk
Familie Veenstra staat klaar voor elkaar en voor de samenleving

Het onderwijssysteem op de schop

Noud Roelen over zijn prijswinnende onderzoeksvoorstel

Peter Mertens

‘Links moet mensen weer hoop en perspectief geven’

Linksvoor

Angelo Delsen: de socialistische politie-inspecteur en pelotonscommandant

4 **nieuwsfoto van de maand**

6 **actiefoto van de maand**

8 **nieuws Tweede Kamer**

9 **column**
Jimmy Dijk

10 **kort nieuws**

26 **kandidaten partijbestuur**

31 **SP van toen tot nu**
1987 Groot ideologisch onderhoud

32 **Kakhiel**

nieuwsfoto van de maand

Paul Bergen ANP

KLEIN MAAKT GROTE DROMEN WAAR

Op het festival Eurosonic Noorderslag in Groningen kreeg de Friese rapper Joost Klein op 20 januari de Popprijs 2023 uitgereikt. Volgens de jury weet Klein, die in mei Nederland vertegenwoordigt op het Eurovisiesongfestival, met zijn unieke muzikale stijl de tijdgeest perfect te vangen. ‘Zijn liedjes verhalen over ernstig persoonlijk leed, zijn geestelijke problemen en de chaos van jong zijn anno 2024, maar zijn nooit gespeend van humor en bieden zijn luisteraars naast relativering en herkenning ook hoop’, aldus het juryrapport. Klein verloor op jonge leeftijd zijn beide ouders en kampt al jaren met psychische problemen. Na het winnen van de Popprijs deelde hij nog een sneer uit aan de politiek. Klein vindt dat de wachttijden in de zorg te lang zijn. ‘Een middelvinger in de lucht, fuck wachten!’ zei hij. ‘De zorg moet sneller’.

MASSALE PROTESTEN IN DUITSLAND TEGEN EXTREEMRECHTS

Op 19, 20 en 21 januari demonstreerden in verschillende Duitse steden, waaronder Berlijn, naar schatting zo'n 1,5 miljoen mensen tegen de groeiende invloed van extreemrechts. Op sommige plekken, zoals in München en Hamburg, werden demonstraties afgelast of afgebroken, omdat de opkomst zo groot was dat de veiligheid van demonstranten niet meer kon worden gegarandeerd.

Directe aanleiding voor de protesten was de recente onthulling van een geheime bijeenkomst in november vorig jaar in Potsdam van neonazi's met enkele hooggeplaatste politici van Alternative für Deutschland (AfD). Daarin zou gesproken zijn over 'remigratie' oftewel deportatie van miljoenen Duitsers met een migratieachtergrond. De AfD, die op dit moment tweede staat in de peilingen, legt de schuld voor alle problemen in Duitsland bij migranten in plaats van bij de werkelijke veroorzakers: de superrijken en grote bedrijven.

21 JANUARI 2024

Joshua Versijde

Stop draai-deurpolitici

Er komt een wettelijk lobbyverbod voor (oud-)bewindspersonen. Zij mogen de eerste twee jaar na hun vertrek uit politiek Den Haag niet aan belangenbehartiging doen over onderwerpen die te dicht bij hun portefeuille als minister of staatssecretaris liggen. Deze wet komt alleen te laat voor de bewindspersonen van het huidige kabinet. SP-Kamerlid Sandra Beckerman diende daarom een succesvolle motie in waarmee ze de regering verzoekt om de nieuwe regels nu al te laten gelden.

Het gebeurt regelmatig dat politici lobbyist worden binnen hun eigen beleidsterrein. Een bekend voorbeeld is de overstap van oud-minister Cora van Nieuwenhuizen (VVD) van Infrastructuur en Waterstaat naar de branchevereniging van energiebedrijven. Zelf claimde ze dat er geen belangenverstrengeling mogelijk was geweest. Maar uit verschillende documenten die NOS en Nieuwsuur bij haar voormalig ministerie hadden opgevraagd, bleek dat ze zelfs nog aanwezig was bij de zogenoemde Ministeriële Commissie Klimaat en Energie toen ze al wist dat ze lobbyist zou worden voor energiebedrijven.

Uit die documenten blijkt dat in de overleggen waar Van Nieuwenhuizen in augustus 2021 nog aanschoof, zaken werden besproken die specifiek de bedrijven raakten waarvoor ze lobbyist zou worden. Het ging onder meer over subsidieregelingen en investeringen in de infrastructuur voor energie. Een beter voorbeeld van het belang van een lobbyverbod is er niet.

OPLOSSING VOOR AOW-GAT VAN DUIZENDEN ZIEKE ZZP'ERS

Door de verhoging van de AOW-leeftijd hebben duizenden zieke zzp'ers te maken gekregen met het zogenaamde AOW-gat. Zij hadden een arbeidsongeschiktheidsverzekering die liep tot hun vijfenzestigste jaar, maar omdat de overheid tussentijds de regels heeft veranderd en pensioenleeftijd omhoog heeft gegooid moesten zij de kosten voor het overbruggen tot de nieuwe pensioenleeftijd uit eigen zak betalen. De Tweede Kamer heeft op 23 januari in ruime meerderheid een motie van SP-Kamerlid Bart van Kent aangenomen die dit AOW-gat op moet gaan lossen en voor een compensatie moet gaan zorgen.

Van Kent: 'De staat heeft een ereschuld naar deze mensen. Door de verhoging van de pensioenleeftijd kwamen duizenden zieke zzp'ers flink in de problemen. Daarom moet het AOW-gat nu opgelost worden. De SP is daar al jaren mee bezig, maar het is het goed dat de Tweede Kamer ons en deze mensen nu eindelijk steunt. Dit is een eerste stap, want nu moeten we afspraken gaan maken over de hoogte van de compensatie. Daar gaan we wat de SP betreft snel mee aan de slag.'

Maurits Gemmink

Noodhulp voor burgerbevolking Gaza

Inmiddels zijn door de oorlog in Gaza meer dan 25.000 mensen gedood, waarvan de helft kinderen. Miljoenen mensen zijn hun huizen ontvlucht, worden slachtoffer van bombardementen door Israël en hebben geen toegang tot voedsel en medicijnen. Nederland heeft hulp toegezegd, maar die bereikt de mensen niet vanwege de blokkade van Israël. De Tweede Kamer is het nu met de SP eens dat er snel op andere manieren hulp geboden moet worden door Nederland.

SP-Kamerlid Sarah Dobbe: 'De hulp van de regering die eerder is toegezegd is een wassen neus. Het is al bekend dat die nauwelijks door de blokkade van Israël heen komt. Ondertussen dreigt de helft van de bevolking te sterven van de honger, waaronder heel veel kinderen. We kunnen nu niet wachten. Als noodhulp over land niet mogelijk is, dan moeten we door de lucht of via de zee hulp afleveren. Frankrijk en Jordanië hebben eerder al luchtdroppingen met hulpgoederen gedaan. De Tweede Kamer steunt nu de SP en wil ook dat Nederland ervoor gaat zorgen dat de hulpgoederen de mensen wél gaan bereiken'

Khaled Elfiqi ANP

Lees de opinie van Sarah Dobbe en Jimmy Dijk over Gaza: **sp.nl/nietwegkijken** of scan de QR-code

Toekomst

De jeugd heeft de toekomst. Dat is een beetje een cliché. Maar soms is het goed om een column met een cliché te beginnen. Ik hoorde dit de laatste weken namelijk veel op de ‘pizza-avonden’ die ik in het hele land organiseerde. Op deze avonden sprak ik, onder het genot van wat stukken pizza, met SP-leden in het land. Over hun ideeën voor onze partij en ons socialisme. Over welke uitdagingen zij zien voor de toekomst.

Volgens veel aanwezigen moeten wij weer de partij voor jongeren worden. Zij moeten immers leven in de wereld die wij achterlaten. Het is dan ook aan hen om onze partij mede vorm te geven.

Er is heel wat om voor te strijden. Dat is wel duidelijk. Onze aarde lijkt soms wel een brandhaard. Met milieuvervuiling, grote oorlogen, rechtse verdeel-en-heerspolitiek en een toenemende ongelijkheid in ons land en de wereld.

Oxfam Novid publiceerde onlangs een rapport over die groeiende economische ongelijkheid. Het vermogen van de 5 rijkste mensen ter wereld is sinds 2020 meer dan verdubbeld. Tegelijkertijd zijn 5 miljard mensen in die periode juist armer geworden. Ook in ons land zien we die scheefgroei. Terwijl werkende mensen ongeveer 2 weken aan salaris inleverden door de inflatie, maakten grote bedrijven recordwinsten.

Superrijken en grote bedrijven zijn de grootste vervuilers en vernietigers van ons klimaat. Zij profiteren van oorlogen en rechtse politiek. Daarmee komt de toekomst van onze jongeren steeds verder onder druk te staan. Want met groeiende economische ongelijkheid groeit ook de ongelijkheid in politieke macht. Onze jongeren verdienen een andere wereld en een betere toekomst.

Gelukkig timmeren onze SP-jongeren hard aan de weg. Zij hebben daarbij alle hulp nodig. Ik zal ze ondersteunen waar nodig. Daar ben ik al mee begonnen. Door met jongeren in gesprek te gaan en hun ideeën te verbinden aan onze strijd. En ik kan zeggen: wat geeft dát een energie en hoop voor de toekomst.

Jimmy Dijk
fractievoorzitter SP

SLOPEN? BEZOPEN!

Dubbel ‘compleet tegenstrijdig’

Klimaat en milieu? Vinden we allemaal belangrijk. Duurzaamheid? Is iedereen voor. En in de praktijk? Laten we maar zeggen dat gemeentebesturen er soms moeite mee hebben.

Zo is de SP in Rotterdam samen met bewoners van de iconische Pompenburgflat in het geweer gekomen tegen de voorgenomen sloop van dit gebouw. Het behelst 226 sociale huurwoningen die nog niet zo lang geleden compleet gerenoveerd werden en daarom het A-energielabel hebben. ‘Bezopen’ vindt SP-raadslid Emin Basoglu het sloopplan en wijst er fijntjes op dat de verantwoordelijk wethouder van Bouwen én Klimaat is…

Nee, dan Nijmegen. Daar roept de geplande bouw van een gascentrale de nodige woede op. Een gascentrale? Ja, dat leest u goed. ‘Compleet tegenstrijdig,’ zegt SP-raadslid Yurre Wieken: ‘Heel Nederland moet van het gas af, maar Nijmegen gaat een gascentrale bouwen.’ Dit terwijl de Waalstad net af is van de omstreden asfaltcentrale APN, waar meerdere malen verhoogde concentraties giftige stoffen waren gemeten. En nu dit weer. De SP steunt de campagne die een referendum over het onderwerp mogelijk moet maken. Het zegt wat dat dat überhaupt nodig is.

‘Waar ben ik?’

WANNEER KOM JE TERUG, FEESTAARD-VARKEN?

Op zich al best bijzonder tegenwoordig: een kunstwerk in de openbare ruimte dat wél door de inwoners gewaardeerd wordt. In Arnhem hebben ze zo’n bijna-unicum: het Feestaardvarken, een ding van 30 meter lang, 9 meter hoog en 150 (!) ton zwaar. Eh…juist ja. Maar in de Gelderse hoofdstad vinden ze het Feestaardvarken mooi en is het populair bij spelende kinderen. Of beter gezegd: wás. Want ruim drie jaar geleden werd het kolossale kunstwerk gedemonteerd, omdat een projectontwikkelaar de grond waarop het stond had gekocht voor woningbouw – grond die sindsdien overigens braak ligt. Het Feestaardvarken zou verplaatst worden, maar er ontstond een eindeloos gesteggel over de nieuwe locatie. Gesteggel over onder meer benodigd bodemonderzoek en veronderstelde waardedaling van woningen (sic!) dat tot op de dag van vandaag voortduurt. De gemeente komt er maar niet uit. De Arnhemse SP wel, want die weet diverse geschikte locaties in de stad. Daarom is de partij een petitie gestart. Een woordvoerder: ‘We hebben het Feestaardvarken al drie jaar niet meer gezien. Veel Arnhemmers missen haar.’ Ah, het is dus een vrouwtje.

Zeeuwen luiden alarmbel

Behoud de acute zorg aan beide zijden van de Westerschelde, in concreto: de spoedeisende hulpposten in Goes en Terneuzen moeten blijven. Dat is de inzet van de Zeeuwse SP, nu de discussie is losgebarsten over de zogenaamde ‘zorgcoördinatie’ waarnaar voormalig zorg-minister Kuipers streefde. Volgens hem was dat ‘een belangrijk middel om de druk op de acute zorg te verminderen’. Interessante redenering: de SEH-posten sluiten om ze te ontlasten…In Zeeland hoef je echt niet met zulke inzichten aan te komen. Want, zo legt de Zeeuwse SP-Statenfractie op haar website uit: ‘De aanwezigheid van grote industrieën, de kerncentrale in Borssele en het vervoer van gevaarlijke stoffen over land en water voegt een extra zorgelijke dimensie toe aan het verhaal. Daar komen in de toekomst misschien nog eens extra kerncentrales bij en zijn er ook nog eens plannen voor ammoniak-opslag in onze provincie. Hoe verantwoord is het in dit licht om meer dan 45 minuten te moeten wachten op levensreddende zorg?’

Pet af voor Mehmed en Rabia

Het is inmiddels een mooie traditie bij de SP in Veenendaal en omstreken. Daar wordt elk jaar de ‘Nico van Ginkel-prijs’ uitgereikt aan mensen die zich op bijzondere wijze voor de afdeling hebben ingezet. Vernoemd is de prijs naar een mede-oprichter en voormalig penningmeester van de afdeling Veenendaal. Dit jaar ging de prijs naar Mehmed en Rabia Bayma uit Rhenen. Dit tweetal is al vele jaren actief met fly’eren, actie- en campagnevoeren én bezorgt al meer dan tien jaar…de Tribune! Kijk, now we’re talking! Namens de achter laptops en iPads werkende en in comfortabele treinen en auto’s reizende Tribune-redactieleden een hartelijke felicitatie aan Mehmed en Rabia! Waar zouden we zijn zonder mensen als jullie?

Mooi zo: zwembad in Gennep voorlopig gered

Was het nou het wonderschone synchroon-zwemmen dat Gerrie Elfrink samen met Gennepse SP’ers had laten zien dat de doorslag had gegeven? Of was het de storm van protest met onder meer bijna 3600 handtekeningen die het zwembad Pica Mare in Gennep voorlopig heeft gered? Wij vermoeden eigenlijk dat laatste. Feit is niettemin, dat Elfrink, beoogd SP-lijsttrekker voor de Europese verkiezingen, meedeed aan de zwem-marathon die onderdeel was van de acties waarvan de SP mede-initiatiefnemer is. Het resultaat van dat alles is dat het zwembad voorlopig open blijft. Het college van B&W gaat nu eerst ‘kansen en samenwerkingen binnen en buiten de gemeente verkennen’, maar streeft naar eigen zeggen ernaar om het zwembad in ieder geval de komende jaren open te houden. Goed nieuws voor sportverenigingen, zorginstellingen en recreanten in Gennep dus. Afdelings-voorzitter Hennie Frentz: ‘Zeker een mooi resultaat. Maar het begint nu pas echt! Namelijk ervoor zorgen dat sluiting straks definitief van de baan is.’

Een smerige kalender

Je hebt kalenders met elke maand een foto van een mooi landschap. Of met elke dag een mop of een doordenkertje. Je hebt er ook met elke week een plaatje van een snelle wagen of een ‘leuke’ meid – of vent natuurlijk. Maar in Vlaardingen hebben ze nu een kalender met foto’s van afval. Afval? Jazeker, want boze inwoners schonken zo’n afvalkalender aan de wethouder en de raadsleden om hen te laten zien hoe schrijnend de situatie is als het gaat om zwerfaval in de stad. Het gemeentelijke afvalbeleid heeft gefaald, zeggen de inwoners en de SP die de fotocampagne faciliteerde, en dat heeft in sommige wijken een vreselijk straatbeeld tot gevolg. Boodschap uiteraard: gemeente doe er wat aan! Nou, leuk: elke maand aankijken tegen een foto van opengereten vuilniszakken of bergen plastic afval op stoepen en straten. Zou het de bestuurders aanzetten tot verbetering?

‘Als je een grote bek hebt, dan moet je er ook wat mee doen’

Ze zitten met z’n drieën aan tafel bij Lian thuis. Maar het hadden er ook zes kunnen zijn. In de familie Veenstra is men al snel politiek actief voor de SP. Dat komt door opa, die arbeidersrechten en rechtvaardigheid hoog in het vaandel had. Maar vooral moeder, wars van politiek, is hun oer-socialist. ‘Als je met vijf kinderen thuis bent, dan leer je gelukkig te zijn met de kleine dingen’, zegt Joke. Eerlijk delen en opkomen voor de medemens is ze met de paplepel ingegoten.

We zitten aan tafel met twee generaties Veenstra. Lian Veenstra en Joke Lesman-Veenstra zijn zussen, Ida Klaassens is hun nichtje. Lian is de oudste van de drie en werd in 1998 lid van de SP. Lian: 'Voordat ik lid werd heb ik heel vaak met mijn broertje aan de keukentafel de wereld verbeterd. Dan kwam ik weer buiten en was er niks veranderd. Dan moet je op een gegeven moment ook echt iets gaan doen.'

Ze gaf in 2012 de cursus Politieke Vorming aan de net opgerichte afdeling Hoogezand. Daar zaten ook haar twee zussen, Joke en Sonja, bij. 'Ik heb ze niet speciaal behandeld hoor', vertelt Lian. Joke: 'Ik ben ideologisch sterk, maar ook een chaoot eerste klas, en ging de gemeenteraad in. Onze zus Sonja, moeder van Ida, is meer van het regelen, dingen bijhouden en werd afdelingsvoorzitter. In die zin vulden we elkaar mooi aan.' Het kon niet anders dan dat Ida ook SP'er werd.

De Veenstra's zijn een politieke familie, maar als ze bij elkaar komen dan is het gewoon gezellig. Oma wil niet dat het binnen over politiek gaat: 'Als de dames daarover willen praten, dan moeten ze maar buiten een sigaretje roken.' Joke vertelt: 'Je kunt een leven met elkaar in de partij hebben, maar zorg ook dat je met elkaar een leven buiten de partij hebt.'

Socialisme en solidariteit is ook veel meer dan politiek. Het zit 'm in wie je bent en hoe je je gedraagt en opstelt ten opzichte van anderen. Lian legt uit: 'Dat werkt door in de hele familie. Dat we elkaar helpen en dat we er voor elkaar zijn. Die levenshouding hebben we van onze moeder.'

Ida is met tante Joke actief geweest in de gemeenteraad. Trots is ze op haar inzet voor LHBTI-jongeren. Ze heeft 10 oktober 2014 samen met Lian, toen wethouder van gemeente Menterwolde, de regenboogvlag gehesen. Ida: 'Al is er maar één jongere in Muntendam die ons gezien heeft en daardoor denkt: 'Ik ben niet alleen', dan heeft dat al geholpen. Het is heel klein, maar dat zijn de belangrijke dingen.'

Dat leidt tot trots bij beide tantes. Lian: 'Ik vind het stoer dat Ida haar nek heeft uitgestoken en afdelingsvoorzitter is van de grote fusie-afdeling Midden-Groningen.' Ook Lian legt binnenkort haar raadslidmaatschap neer om meer te gaan doen voor de afdeling Veendam. 'We moeten het vertrouwen van de mensen terugwinnen. Dat kan ik beter doen vanuit de afdeling.' Joke blijft voorlopig raadslid in Midden-Groningen. 'Mijn levensmotto is: als het niet waard is om te delen, dan is het niet waard om te hebben. Dat wil ik uitdragen in de politiek.'

‘Als een derde van de bevolking jou fantastisch vindt, ben je de grootste partij’

Peter Mertens

‘Links moet mensen weer klassenbewustzijn en vechtersmentaliteit bijbrengen’

Afgelopen najaar verscheen alweer het vijfde boek van Peter Mertens, algemeen secretaris van de Belgische PVDA, getiteld ‘Muiterij’. De Tribune zocht hem op in zijn woonplaats Antwerpen om met hem te spreken over zijn nieuwe boek. Een fijn gesprek over schuivende machtsverhoudingen in de wereld, over zijn visie op Europa en over fighting spirit en klassenfierheid.

Waarom heb je dit boek geschreven?

‘Omdat de wereld verandert. Dat is ook meteen de ondertitel van mijn boek: hoe onze wereld kantelt. Ik merk dat er heel wat onvrede in de wereld is en dat die onvrede alle kanten uit kan. Een heel groot deel van de mensen zegt: zo kan het niet langer. Die trekken dan aan de bel die hen het dichtstbij lijkt. Vaak is dat de verkeerde bel, maar ze trekken er wel aan. Wij socialisten moeten die onvrede zien, zowel in het mondiale Noorden als Zuiden. Want dat is eigenlijk de centrale doelstelling van mijn boek: alles wat er leeft aan mogelijke revolte in het Noorden en Zuiden met elkaar te verbinden.’

Als ik de eerste hoofdstukken van je boek lees, dan lijkt er op het eerste gezicht weinig veranderd te zijn. Grote bedrijven boeken recordwinsten over de rug van gewone mensen en regeringen wentelen de kosten vervolgens af op diezelfde mensen. Is het neoliberale kapitalisme niet springlevend?

‘Ja absoluut, maar ik denk wel in zijn meest arrogante en wellicht laatste fase voor de val. De eerste grafiek die ik in mijn boek heb opgenomen laat die decadentie goed zien. In het jaar 2022 waarin ons gezegd werd om de verwarming uit te zetten en arme gezinnen maar een extra trui moesten aantrekken, boekten de vijf grootste oliebedrijven een recordwinst van 200 miljard dollar.

Die schaamteloze plundering zie je ook bij de grote voedselbedrijven. Zij halen monsterwinsten binnen, omdat ze ons bij de kassa woekerprijzen laten betalen. En dan heb je nog de containerreuzen. Door covid hadden ze even een dip, maar die hebben ze inmiddels ruimschoots goedgemaakt door de prijzen de hoogte in te gooien. En dan krijg je inflatie. Men doet alsof dat een natuurwet is. Zo van: in de herfst vallen de bladeren en nu stijgen de prijzen. Terwijl die prijsstijgingen vooral veroorzaakt zijn door de overwinsten van de grote olie-, voedsel- en containerbedrijven.

Maar wat zeggen de Europese en Amerikaanse centrale bank? De arbeidsmarkt is oververhit. Waarmee ze eigenlijk willen zeggen dat te veel mensen een baan hebben. Hun oplossing is massawerkloosheid creëren om zo druk te zetten op de lonen. Dan denk ik: dit is gewoon klassenstrijd. Zij voeren een klassenoorlog midden in een crisis. Dat verhaal moet naar voren, >

PETER MERTENS

Geboren op 17 december 1969.

Studeerde sociale en politieke wetenschappen aan de Universiteit Antwerpen.

Was van 2008 tot 2021 partijvoorzitter van de PVDA.

Is sinds 2022 algemeen secretaris van de PVDA.

Schreef meerdere boeken, waaronder ‘Hoe durven ze’ (2011), ‘Graailand’ (2016), en ‘Ze zijn ons vergeten’ (2020).

‘De prijsstijgingen zijn vooral veroorzaakt door de overwinsten’

want het dominante discours is: door de lonen stijgen de prijzen. De zogenaamde loon-prijsspiraal. Nou ik dacht het niet! Hoe kunnen de prijzen zijn gestegen als de lonen achteruit zijn gegaan?’

Door de oorlog in Oekraïne is de EU afhankelijker geworden van de VS voor zijn energievoorziening. Tegelijkertijd probeert president Biden met miljardensubsidies Europese bedrijven naar de VS te lokken. Hoe zou de EU zich tot de VS moeten verhouden, ook in het licht van de toenemende handelsoorlog tussen de VS en China?

‘Welke toekomst wij met Europa willen, is een ongelooflijk belangrijk debat. Omdat wij nu eenmaal in Europa wonen, en omdat je een bepaalde schaal nodig hebt om zaken als de energietransitie of klimaatverandering aan te pakken. Alleen is de Europese Unie in de afgelopen decennia een totale neoliberale constructie geworden. Men heeft alles op de markt gegooid en de deelnemende landen forse besparingen opgelegd. Dus vanuit de top van Europa heeft men een heel sterk anti-Europees gevoel gecreëerd.

Daar komt bij dat de EU sinds de Russische inval in Oekraïne volledig afhankelijk lijkt van de VS. Ineens dicteert Washington hier de wet. Neem Duitsland. Onder druk van de VS is Duitsland gestopt met Russisch gas af te nemen en geeft het nu jaarlijks 85,5 miljard euro aan defensie uit. Met als gevolg dat de Duitse economie al een tijdje in een recessie zit en er geen geld is voor noodzakelijke investeringen in openbaar vervoer en onderwijs. En daarom zeg ik in dit boek: misschien moeten we stoppen achter Washington aan te lopen. Want ondertussen worden Europese bedrijven met miljardensubsidies naar de VS gelokt. En Europa doet niets. Dan denk ik: waar zijn de bezielers van de Europese gedachte? Europa heeft weer een visie nodig. Op een publiek investeringsfonds om te vergroenen, op publieke infrastructuur en energienetwerken, op een eigen industriebeleid en op eerlijke en gelijkwaardige handelsrelaties met Azië, Afrika en Latijns-Amerika. Dus ik vind dat Europa autonoom moet zijn. Onafhankelijk van iedereen, maar vooral van de VS.’

Op het wereldtoneel lijkt het Westen nog altijd de dienst uit te maken. Toch zie jij perspectief op verandering. Welk perspectief is dat?

‘Ik was in augustus in Zuid-Afrika op een conferentie om te spreken over mijn boek. Daar waren mensen uit Tanzania en Zambia die mij zeiden dat ze in de jaren zestig weliswaar politiek onafhankelijk waren geworden, maar economisch volledig afhankelijk bleven van het Westen. Ze moesten geld lenen bij het IMF dat hen vervolgens keiharde neoliberale hervormingen oplegde. Daardoor raakten deze landen steeds dieper in de schulden.

Nu is er een club van landen, namelijk Brazilië, Rusland, India, China en Zuid-Afrika (de zogenaamde BRICS-landen), wiens aandeel in de wereldeconomie sinds mei 2023 groter is dan dat van de G7. De BRICS hebben ook een eigen bank, de New Development Bank, met aan het hoofd Dilma Rousseff, de voormalige presidente van Brazilië. Landen als Tanzania en Zambia kunnen nu in plaats van bij het IMF, geld lenen bij de New Development Bank. Daardoor kunnen ze voor het eerst zelf beslissen waar ze in investeren. Hoewel het nog niet allemaal goed gaat, is dit wel echt een breukmoment.

Landen in het Zuiden hebben ook veel meer zelfvertrouwen gekregen. Ze leggen zich niet meer zomaar neer bij de dominantie van de VS. En op zich is dat goed, want dat betekent

dat de alleenheerschappij van de VS in de wereld niet langer onomstreden is. Tegelijkertijd moeten we niet te veel illusies hebben over de BRICS-landen. Dat is echt geen linkse club.'

Is het gezien de almacht van het internationale kapitalisme niet een beetje naïef om te denken dat een andere wereld mogelijk is?

'Nee, ik vind het naïef om te denken dat deze wereld kan blijven voortbestaan. Dat je denkt dat de klimaatcrisis waar we nu middenin zitten geen gevolgen zal hebben. Dat de snelle opwarming van de aarde niet zal leiden tot verwoestijning, mislukte oogsten, torenhoge voedselprijzen en miljoenen vluchtelingen.

De klimaatcrisis gaat de wereld op een ongekende manier door elkaar schudden. En dan kan het verschillende kanten opgaan. Dat hoeft niet per se verkeerd te zijn, want crisis en chaos betekenen niet alleen ellende maar bieden ook de mogelijkheid tot fundamentele verandering.'

Op heel veel plekken in Europa – maar ook daarbuiten – zien we dat rechts-populistische partijen in de lift zitten. Neem de recente monsterzege van de PVV in Nederland. Hoe verklaar je deze opkomst en hoe stoppen we die?

'Extreemrechtse partijen krijgen gewoon alle toegang en mogelijkheden. En dat is niet toevallig. Want bepaalde delen van het kapitaal hebben daar belang bij. Daarom krijgen ze zoveel aandacht in de media en worden hun leugens nauwelijks weersproken.

Ik denk dat het een fout is om de kiezers van deze partijen allemaal weg te zetten als racisten. Een groot deel van die kiezers zijn mensen die zich niet gehoord, niet gezien of niet gewaardeerd voelen. Die stemmen bij ons op Vlaams Belang omdat ze denken dat dat voor hen de beste stem is. Wij moeten ervoor zorgen dat deze kiezers ons als alternatief gaan zien. Als een partij die niet bang is om de zittende macht uit te dagen, als een beetje stoute, muitende partij. Als we dat imago weten op te bouwen, kunnen we echt de confrontatie aangaan met extreemrechts.

Wat ik wel een probleem vind, is het gebrek aan zelfvertrouwen bij links in Europa. Zo van: de wereld gaat naar de kloten en wij kunnen daar niks tegen doen, want wij zijn klein en het kapitaal is groot. Links moet mensen weer hoop en perspectief geven. En klassenbewustzijn en een collectieve vechtersmentaliteit bijbrengen. Fighting spirit en klassenfierheid. De potentie is er.'

Maar hoe bereik je de mensen die zich niet gehoord voelen?

'Onze ervaring is dat in de boodschap die je verkondigt een zekere radicaliteit moet zitten. Zodat mensen het gevoel hebben: die zegt wat ik denk. Men noemt dat schertsend populisme, maar daar ben ik het niet mee eens. Wij lopen niet achter de massa aan, wij maken onze eigen analyse en gaan uit van onze eigen visie en mensbeeld. Ons standpunt over racisme is bijvoorbeeld niet populair, wij zijn antiracistisch.

Maar wij proberen wel hard te zijn in de boodschap die we overbrengen. Anders gaan de mensen naar de grootste roepers op rechts. Als twee derde van de bevolking niets van jou moet hebben, maar een derde vindt jou fantastisch, dan ben je de grootste partij. Je moet niet iedereen willen pleasen. Je kiest je klasse en de stem die daarbij hoort. Daar willen wij aan bouwen, ook in Europa. Wij staan als partij midden in de maatschappij, aan de kant van de mensen. Om de zaken in beweging te krijgen en verandering af te dwingen, moet je krachtsverhoudingen opbouwen van onderop, door een proces van sociale actie, organisatie en bewustmaking.' <

Muiterij: boek, docuserie en podcast

Van Muiterij is niet alleen een boek, maar ook een vierdelige documentaireserie en een podcast. Alle informatie is te vinden op **www.petermertens.be**

DE WEG NAAR BETERE

Een jaar geleden besloot het kabinet-Rutte 4 om de invoering van betaalbare kinderopvang tot 2027 uit te stellen. Dat is vervelend voor ouders die op lagere kosten hadden gerekend, maar biedt ook kansen om de plannen nog eens goed tegen het licht te houden. Bart Linssen van het wetenschappelijk bureau van de SP verdiepte zich de afgelopen tijd in het Nederlandse kinderopvangstelsel. Aan de hand van zes vragen komt hij tot de volgende conclusie: het moet fundamenteel anders met de kinderopvang.

Kinderopvang - deel 3
In een driedelige serie onderzoekt Bart Linssen van het wetenschappelijk bureau van de SP hoe de kinderopvang in Nederland ontstaan is, welke problemen er spelen en welke mogelijke oplossingen ervoor zijn. Deel één en twee verschenen de afgelopen maanden al in de Tribune. In dit derde deel bespreekt Linssen de beste plannen die hij tijdens zijn onderzoek is tegengekomen, en waarom daar tot nu toe zo weinig van terechtkomt.

KINDEROPVANG

WAAROM IS DIT HET MOMENT OM DE KINDEROPVANG TE HERVORMEN?

Om te beginnen duurde het in Nederland heel lang voordat betaalbare kinderopvang überhaupt op de politieke agenda kwam te staan. Pas eind jaren tachtig kwam de landelijke overheid in actie. Eerst door kinderopvangkosten aftrekbaar van de belasting te maken. En later, na de eeuwwisseling, door kinderopvangtoeslag beschikbaar te stellen aan werkende ouders. Als gevolg van het toeslagenschandaal is de Haagse politiek er nu van overtuigd geraakt dat kinderopvang op een andere manier moet worden gefinancierd.

Het plan dat door Rutte 4 is gepresenteerd, is voor ouders een stap vooruit. Voorheen kregen zij op basis van de hoogte van het salaris een toeslag: hoe hoger je salaris, hoe lager de toeslag. In het nieuwe plan gaan alle werkende ouders voortaan nog maar een fractie van de kosten voor de kinderopvang betalen. Dat plan leidde gelijk tot ophef, want voor sommige ouders met een laag inkomen zouden de kosten juist omhooggaan. Dat was natuurlijk een grote fout, die inmiddels is hersteld.

Wat opvalt is dat de uitvoeringsorganisaties niet enthousiast zijn. Zij vrezen dat de plannen slecht uitvoerbaar zijn, omdat opnieuw bijgehouden moet worden hoeveel uren ouders werken. Dat is precies het soort registratie waardoor het toeslagenschandaal kon ontstaan. Ook de planbureaus zijn negatief, zo bleek begin vorig jaar. Zij voorspellen dat de kosten hoog zijn, terwijl op korte termijn maar weinig ouders meer zullen gaan werken (zie kader).

HOE WORDT ER IN DE SECTOR GEDACHT OVER DE NIEUWE PLANNEN?

Als je medewerkers van de kinderopvang ernaar vraagt, hoor je veel kritiek. Zij hebben al jaren te maken met een hoge werkdruk. Tien jaar geleden verloren velen van hen hun baan bij de opvang, toen de vraag wegviel als gevolg van een economische crisis. Onlangs kwam die onzekerheid terug, toen de vrees was dat als gevolg van corona opnieuw een economische crisis zou ontstaan. De plannen van Rutte-4 doen niets aan deze onzekerheid.

Tegelijkertijd is er al jaren sprake van een tekort aan opvangplekken en personeel. Mede daardoor loopt de werkdruk alleen maar op, met als gevolg dat het werk nog minder aantrekkelijk wordt. De FNV spreekt niet voor niets van een crisis in de kinderopvang. Meer vraag naar opvang als gevolg van de nieuwe plannen, vergroot deze crisis alleen maar.

Overigens komt niet alle kritiek op de nieuwe plannen uit onverdachte hoek. Ook commerciële kinderopvangorganisaties wijzen op het personeelstekort. Maar critici denken dat zij vooral bang zijn om hun verdienmodel te verliezen. Want vergis je niet: kinderopvang is in Nederland een markt waarop je goed kunt verdienen. De overheid subsidieert de tarieven die ouders betalen maar tot een bepaald bedrag, en aanbieders van kinderopvang mogen vervolgens bepalen of ze hogere tarieven vragen. Het verschil moeten ouders dan zelf bijleggen.

Aan deze onwenselijke constructie lijkt echter een einde te worden gemaakt. Bij een tekort aan opvang kun je er immers vergif op innemen dat commerciële aanbieders hogere tarieven gaan vragen. Zeker als de overheid een groter deel van de kosten gaat betalen. Daarom vragen steeds meer politieke partijen om de invoering van een maximumtarief. De minister heeft inmiddels aangegeven dit te willen onderzoeken.

Een maximumtarief is goed, maar is op zichzelf niet voldoende. Het fundamentele probleem is namelijk dat de kinderopvang wordt overgelaten aan de markt. Dat betekent dat op plaatsen waar niet genoeg verdiend kan worden, het aanbod verdwijnt. Dat is niet in het algemeen belang.

WAT ZOU ER AAN DE PLANNEN MOETEN VERANDEREN?

De afgelopen maanden heb ik veel goede ideeën gehoord. Daarvan vind ik dit de belangrijkste les: Als je kinderopvang echt goed wil regelen, moet eerst duidelijk zijn wat het doel is. Als je het kind centraal stelt, zoals Marilse Eerkens bepleit in het interview in de vorige Tribune, zou je drie dingen anders kunnen doen.

Ten eerste zou je moeten stoppen met praten over opvang, als een voorziening voor >

‘Medewerkers in de kinderopvang zijn kritisch over de plannen’

ouders die willen werken. In plaats daarvan zou je het moeten hebben over voorschool. Hier kunnen pedagogisch medewerkers kinderen helpen om zich te ontwikkelen, zodat ze niet met een achterstand beginnen als ze eenmaal naar de basisschool gaan. Ten tweede zou je moeten stoppen met het recht op zo'n voorschool te verbinden aan het hebben van een betaalde baan. Dat vinden we voor kinderen die naar de basisschool gaan ook heel normaal. En tot slot zou je de organisatie van de kinderopvang moeten democratiseren. Als een voorschool is gericht op financiële belangen, kan deze zomaar verdwijnen. Terwijl kinderopvang gebaat is bij een blik op de lange termijn en een oog voor maatschappelijke belangen. Dat is het beste te waarborgen via gedemocratiseerd eigenaarschap.

Dit zijn grote voornemens, die niet van de een op andere dag kunnen worden gerealiseerd. Je kunt ze dan ook beter zien als toekomstbeelden, die helpen bij de vraag of nieuw beleid de sector vooruithelpt, of juist niet.

WAT KAN DE OVERHEID OP KORTE TERMIJN VERBETEREN?

Iets wat je redelijk makkelijk kunt aanpakken in de kinderopvang is de babyzorg. Pedagogen zijn het erover eens dat voor kinderen jonger dan twaalf maanden kinderopvang alleen in uitzonderlijke gevallen pedagogische meerwaarde heeft. Tegelijkertijd zijn de risico's voor kinderen onder de een relatief groot. Dat moet dus anders. Door ouders een jaar lang betaald ouderschapsverlof aan te bieden, hoeven zij hun kind niet naar de opvang te brengen. Dat is pedagogisch verantwoord én helpt tegen het personeelstekort. Want voor elke drie baby's is minstens één pedagogisch medewerker nodig. Die had ook voor een groepje peuters kunnen zorgen.

'Kinderopvang is gebaat bij een blik op de lange termijn'

Daarnaast kan de overheid van kinderopvang een recht maken voor ieder kind. Dat is geen utopie: in Zweden is dit bijvoorbeeld al zo geregeld. Ook in Nederland gaan inmiddels stemmen op om de arbeidseis te laten verdwijnen. Zo heeft de Sociaal-Economische Raad (SER), het overlegorgaan van overheid, vakbonden en werkgeversorganisaties, al in 2021 het advies gegeven om ouders twee dagen recht op kinderopvang te geven, of ze nu werken of niet. Dat het belangrijkste adviesorgaan voor de regering hiermee komt, geeft wel aan dat er draagvlak is om in ieder geval een gedeeltelijk recht op kinderopvang in te voeren.

Een dergelijk plan heeft talloze voordelen. De vereenvoudiging van het recht op opvang scheelt een hoop kosten en (mogelijke) problemen in de uitvoering. Het maakt de sector stabieler, doordat kinderen hun plek niet verliezen wanneer hun ouders werkloos raken. En het geeft ouders meer rust en zekerheid. Organisaties kunnen erop vertrouwen dat er vraag blijft naar hun diensten, waardoor er meer kan worden geïnvesteerd in het personeel. Pedagogisch medewerkers hoeven niet meer te vrezen dat een economische crisis gelijk tot ontslag leidt.

Dit soort plannen kost een hoop geld. Zeker wanneer ouderschapsverlof in het eerste jaar ook voor mensen met een lager inkomen aantrekkelijk wordt gemaakt (bijvoorbeeld door 100 procent van het loon door te betalen tot een bepaald bedrag). Hebben we dat ervoor over? Dat is echt een politieke keuze, die gaat over de vraag hoe belangrijk we de ontwikkeling van jonge kinderen vinden. En of we als maatschappij bereid zijn om daar met z'n allen aan bij te dragen.

HOE KAN DE KWALITEIT VAN KINDEROPVANG WORDEN VERHOOGD?

Veel onrust in de sector lijkt voort te komen uit het idee dat wanneer ouders hun kinderen tegen lage kosten naar de opvang kunnen brengen, de vraag naar opvang snel toe zal nemen. Of die zorgen terecht zijn is moeilijk te voorspellen. Er is wel veel onderzoek gedaan naar de toename van arbeidsparticipatie, maar voor de korte termijn zijn daar ook wel kanttekeningen bij te plaatsen (zie kader).

Tegelijkertijd is het heel begrijpelijk dat de sector grip wil houden. Hoe kan er anders aan de kwaliteit van de opvang worden gewerkt? Daarom zou je bijvoorbeeld kunnen denken aan een gefaseerde invoer van het recht op opvang. Zodat de veranderingen niet te snel gaan, en altijd in goed overleg met de sector. Dat kan bijvoorbeeld via de vakbeweging.

Het is wel moeilijk om te bedenken op welke manier de kwaliteit van kinderopvang hoger op de politieke agenda kan komen. Helaas wordt werken met jonge kinderen maar weinig gewaardeerd in Nederland. Dat geldt in zekere mate ook voor het basisonderwijs. Maar basisschoolleerkrachten zijn er via collectieve acties in geslaagd om verbeteringen af te dwingen. Dat zou voor pedagogisch medewerkers ook mogelijk moeten zijn.

WAT KUNNEN SOCIALISTEN DOEN?

De afgelopen jaren heeft voormalig SP-Tweede Kamerlid Peter Kwint voortdurend aandacht gevraagd voor de problemen rond de commerciele kinderopvang. En dan met name voor de toegenomen invloed van buitenlandse investeringsfondsen, zoals private equity (zie de vorige Tribune). Daar is hij goed in geslaagd: steeds meer partijen spreken hier kritisch over. Maar dat is voor de SP niet genoeg. In het rapport 'De kinderopvang aan het woord' uit 2016, stelden we al dat van de kinderopvang een publieke voorziening moet worden gemaakt. Sindsdien is eerder het omgekeerde gebeurd: marktpartijen zijn juist dominanter geworden in de sector.

Een manier om meer grip te krijgen op de particuliere opvangbedrijven is door goede eisen te stellen aan de eigenaars. Denk bijvoorbeeld aan meer transparantie over de bedrijfsstructuur en financiële zaken, waar bijvoorbeeld ook de FNV voor pleit. Dat zou bijvoorbeeld kunnen worden geregeld via de gemeenten. Nu zijn zij alleen verantwoordelijk voor het toezicht op de kwaliteit van de opvang, maar hun bevoegdheden zouden eenvoudig kunnen worden uitgebreid. Op de lange termijn zou je meer kunnen doen. Verder zou de overheid op allerlei manieren kunnen faciliteren dat het eigenaarschap bij belanghebbenden komt te liggen. Denk aan schoolstichtingen, lokale overheden, ouders en medewerkers. Zij kunnen ervoor zorgen dat er ook op lange termijn goede kinderopvang is.

Laten we vooral niet vergeten dat kinderopvang hoofdzakelijk met publiek geld wordt betaald. Dan is het niet vreemd om strenge eisen te stellen aan wat er met dat geld gebeurt. Dat kinderopvang in Nederland een marktverschijnsel is, is historisch zeer goed te verklaren: het kwam op in de hoogtijdagen van het neoliberalisme. Maar of het een marktverschijnsel blijft, hebben we zelf in de hand. <

EFFECTEN OP DE ARBEIDSMARKT

Met betaalbare kinderopvang wilde het kabinet-Rutte 4 meer ouders aan het werk krijgen. Het Centraal Planbureau (CPB) en het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) zijn daar kritisch over: volgens hen zal het nieuwe beleid maar tot 15.000 extra werkende ouders leiden. Daar tegenover staan honderdduizenden euro's aan opvangkosten per extra werkende ouder. Hoe realistisch zijn die voorspellingen van de planbureaus? Ik vroeg het aan Rense Nieuwenhuis, socioloog aan de Universiteit van Stockholm, die veel onderzoek heeft gedaan naar de gevolgen van kinderopvangbeleid.

'Wetenschappers zien veel bewijzen voor de positieve effecten van kinderopvang op de arbeidsparticipatie, met name van moeders. Dat is de conclusie van vergelijkend onderzoek naar wat er de afgelopen twintig jaar allemaal is veranderd. Dan heb je het over wat er gebeurt wanneer de prijs wordt verlaagd, of wanneer de beschikbaarheid en toegankelijkheid van kinderopvang worden vergroot. Ouders (en dan met name vrouwen) zijn daardoor meer gaan werken of zijn begonnen met werken.

De vraag is nu: hoe reageren Nederlandse ouders op het nieuwe beleid? Het is nuttig dat daar voorspellingen over worden gedaan, met economische modellen die de effecten daarvan berekenen. Maar dit soort simulaties zijn altijd gebaseerd op aannames, waardoor je de uitkomst heel precies moet interpreteren. De data waar de planbureaus mee werken zijn verzameld na beleidsveranderingen aan het begin van de 21ste eeuw toen de kinderopvangtoeslag werd ingevoerd. Dat betekent dat is gekeken naar de reactie van ouders op het veranderen van prijzen in de periode tussen 2006 en 2009.

De onderzoekers hebben duidelijk aangegeven dat je voorzichtig moet zijn met de aannames. Maar dat bereikt het publieke debat natuurlijk niet. Vervolgens is dat cijfer van 15.000 extra mensen aan het werk, in de politiek een eigen leven gaan leiden. Dat is niet zo nuttig. Het zou beter zijn om de discussie te voeren over wat we op de langere termijn willen bereiken.'

'Kinderopvang wordt hoofdzakelijk met publiek geld betaald'

Onderwijs

‘Het hele systeem moet op de schop’

Zoveel miljarden extra naar het onderwijs, maar wat levert het nou op? Precies het tegenovergestelde van wat we wilden bereiken, zegt Noud Roelen. Hij baarde opzien met zijn prijswinnende onderzoeksvoorstel voor Follow The Money.

Het gebeurde een jaar of tien geleden. Noud Roelen zat in de trein van Den Bosch naar Utrecht en toen die over de Waalbrug bij Zaltbommel denderde, kreeg hij ineens een ingeving. Hij glimlacht als hij eraan terugdenkt: 'Ik dacht: hé, leraar worden, zou dat wat zijn? Het idee liet me niet meer los. Ja, het voelt wel als een soort roeping. Het is dan ook een fantastisch vak. Geweldig gewoon.' Het is duidelijk: hij is dol op zijn vak. Misschien wel juist daarom voelde hij zich eind vorig jaar geroepen om mee te doen aan de prijsvraag die Follow The Money (FTM), een gerenommeerd platform voor onderzoeksjournalistiek, had uitgeschreven: de Follow The Money Onderwijs Pitch.

'FTM zei: We gaan een onderzoek doen naar de geldstromen in het onderwijs en kom maar met ideeën. Ik leverde mijn idee aan over de lumpsum-financiering van het onderwijs in Nederland. Tot mijn verbazing kreeg ik bericht: Je mag je idee komen pitchen. Dat deed ik, met twee andere kandidaten. Opnieuw tot mijn verbazing won ik. Dus FTM gaat nu onderzoek doen naar die lumpsum-financiering.'

Lumpsum is een nogal lomp klinkende term die aangeeft dat het om een betaling gaat die in één keer wordt gedaan en niet in delen. In Nederland wordt op die manier het onderwijs gefinancierd. Roelen: 'Ik heb wel tegen FTM gezegd: ga niet alleen onderzoek doen naar die lumpsum, maar ga ook kijken naar de alternatieven voor deze financiering. Want voor mij is helder: niet óf er een nieuw financieringsmodel moet komen maar dát het er moet komen. Kijk, die lumpsum-financiering is ontstaan toen in de jaren tachtig de overheidsfinanciën helemaal uit de klauwen begonnen te lopen. Toen was onderwijs een enorme post op de begroting en de overheid wilde controle krijgen. Gekozen werd voor de lumpsum-financiering, wat eigenlijk betekende dat schoolbesturen een zak met geld kregen, een zak geld die afhankelijk is van het aantal leerlingen dat je hebt. Waarmee de overheid van haar kostenprobleem af was. Want je kon gaan budgetteren, het werd veel voorspelbaarder voor de overheid. De begroting kon sluitend gemaakt worden. Daardoor werden de schoolbesturen als het ware eigenaar van het onderwijs. Ik denk dat je kunt stellen dat het onderwijs toen feitelijk is geprivatiseerd.'

SCHAALVERGROTING

De woorden 'eigenaar' en 'geprivatiseerd' spreekt hij met extra klemtoon uit. 'Het onderwijs is toen volledig op afstand geplaatst van de overheid. De schoolbesturen kunnen met die zak geld feitelijk doen en laten wat ze willen; ze kunnen er salarissen van betalen, ze moeten er leermiddelen van betalen, ze moeten er – zeker in het hoger onderwijs – de schoolgebouwen van betalen. Allemaal van die afgebakende zak met geld. Schoolbesturen hebben enorme machtsposities gekregen, soms gaan ze over honderden miljoenen euro's. Niet zelden zijn ze gigantische koepels van scholen. En: sinds de lumpsum zien we een enorme neiging tot schaalvergroting. Meer leerlingen, want dan haal je meer geld binnen. Je ziet het heel duidelijk bij de MBO's: dat zijn enorme leerfabrieken, er gaan tienduizenden leerlingen doorheen in enorme gebouwen. Kleinschaligheid is ver te zoeken. Ik vind het dan niet gek dat de uitval op het MBO ontzettend hoog is. Als jij als zestienjarige van de MAVO af komt en je komt dan terecht op zo'n enorme anonieme leerfabriek...' >

'De overheid moet de regie pakken'

‘Het tweede probleem is dat door die lumpsum-financiering de leraar een kostenpost wordt. Het salaris van een leraar gaat concurreren met de bankjes, stoelen en de computers die betaald moeten worden. Dus als het schoolbestuur zijn eigen begroting sluitend wil krijgen en met de hoge kosten opgezadeld zit, dan kunnen ze één ding doen: kosten reduceren door te snijden in lerarensalarissen. Want die bankjes en stoelen heb je toch nodig; de leerlingen moeten ergens op zitten.’

En waar leidt dat alles toe? De feiten en cijfers liegen er niet om: ‘Uit onderzoek blijkt dat in de lumpsum-periode de Rijksbegroting voor onderwijs is verdrievoudigd. Er gaat gigantisch veel geld naar onderwijs en er wordt steeds maar weer meer geld in het onderwijs gepompt. Maar wat je ziet is dat de resultaten steeds het tegenovergestelde zijn van de bedoeling. Een schitterend – ik zeg het met ironie – voorbeeld: in de periode 1998-2012 ging er jaarlijks 1,4 miljard extra naar onderwijs. Er is onderzoek verricht naar het effect daarvan. Wat blijkt? Het aantal docenten daalde met zes procent. De klassen waren groter geworden: de groepsgrootte nam toe met acht procent. En de reële salarissen daalden in die periode met twee procent. Dus je ziet met die lumpsum: er wordt heel veel geld ingepompt, ook met allerlei subsidies, allerlei incidenteel geld. Maar het onderwijs wordt er niet beter van. Tijdens corona werd er achtenhalf miljard euro in het onderwijs gestopt. Waarvoor precies? Geen idee!’

FUNCTIONEEL ANALFABEET

Wanneer we komen te spreken over de leerlingen – om wie het uiteindelijk allemaal te doen is – zoekt Noud Roelen soms naar woorden, excuseert zich voor sommige uitdrukkingen en herhaalt zinsneden die hij stevig wil benadrukken. ‘Het gaat verschrikkelijk slecht met het onderwijs. Ik zou graag zeggen dat het anders was. In december werd het Pisa-onderzoek gepubliceerd. (Pisa is het Programme for International Student Assessment, dat onderzoek doet naar de basisvaardigheden van 15-jarigen in ruim honderd landen – red.) Wat blijkt: in Nederland is een derde – één dérde! – van de vijftienjarigen functioneel analfabeet. Je kunt dan wel lezen en schrijven, maar niet goed genoeg om de gebruiksaanwijzing van een koelkast te begrijpen, een brief van de gemeente te snappen of een krantenartikel te lezen. Volgens mij kan niet vaak genoeg benadrukt worden hoe verschrikkelijk dit is!’

‘Dat komt dan even in het nieuws, mensen hebben het er een dag over en daarna is het oorverdovend stil. Terwijl dit voldoende reden zou moeten zijn om alle schoolbesturen op het matje te roepen, desnoods om een parlementaire enquête te houden. Dit zou de noodtoestand moeten opleveren in het onderwijs! Een derde van de leerlingen kan niet voldoende lezen om mee te kunnen in de samenleving! Ter illustratie: in 2000 was het nog tien procent, in 2006 veertien, in 2018 drieëntwintig en nu drieëndertig procent! Sinds de invoering van de lumpsum neemt dit enorm toe. Het is een nationale ramp. Ik kan hier zó woest om worden.’

‘Voor mij is onderwijs – zeker basis en middelbaar – bedoeld voor algemene vorming. Op de basis- en middelbare school leer je de basis en vorm je je tot burger, waardoor je mee kan in de samenleving. Maar op het moment dat dat wegvalt – wat nu dus gaande is – dan sla je enorme kloven in de samenleving. En dat zie je nu gebeuren. We begrijpen elkaar niet meer, verstaan elkaar niet meer – vaak genoeg létterlijk. En nu zie je dat kinderen steeds minder leren op school. En dus wordt wat ze thuis leren steeds

Noud Roelen

(32) studeerde studeerde politieke wetenschappen, filosofie en religieuze wetenschappen in Nijmegen. Hij geeft filosofie en maatschappijleer op de middelbare scholengemeenschap Pantarijn in Wageningen en woont in Arnhem. In die stad is hij tevens SP-raadslid en afdelingsvoorzitter.

‘Mijn oma schrijft betere brieven dan de gemiddelde 6- VWO’er’

belangrijker. Kinderen van rijke en hoogopgeleide ouders krijgen heel veel mee vanuit huis – zo niet, dan kopen mama en papa er wel bijles bij. De andere kinderen krijgen die bagage niet vanuit huis mee, hun ouders kunnen die bijles niet betalen. Dus: waar onderwijs bedoeld is om dichter bij elkaar te komen, drijft het nu mensen verder uit elkaar. Dat is verschrikkelijk. De hele samenhang in onze samenleving wordt onderuit gehaald.’

STRUIKELEN

Hoe merkt hij die moeite met lezen en schrijven bij kinderen als hij voor de klas staat? ‘Luister, ik geef les van VMBO 2 tot VWO 6. Mijn oma heeft alleen de basisschool gedaan, maar die schrijft nettere brieven, qua handschrift én taal, dan de gemiddelde 6-VWO’er. Dus dat is één ding: de kwaliteit van het Nederlands. Wat ik ook vaak zie is dat je in toetsvragen gecombineerde vraagstellingen hebt, bijvoorbeeld: Leg uit wat een bepaald begrip betekent en verbind dat aan de tekst. Dan raken veel leerlingen helemaal in de war. Dat ze twee dingen in één vraag moeten doen, dat vinden ze heel moeilijk. Maar wat ik ook merk is moeite met woorden met meerdere lettergrepen, bijvoorbeeld ‘geïndustrialiseerd’ – dat zijn zeven lettergrepen. Leerlingen struikelen al over woorden met meer dan drie lettergrepen.’

‘Ik moet ook kritisch zijn op mijn beroepsgroep, opnieuw met pijn in mijn hart. Ik zie dat de kwaliteit van de leraar aan het afnemen is. Want wat gebeurt er? De toelatingseisen op de lerarenopleidingen worden steeds maar verlaagd. Veertig jaar onderwijsbeleid laat ook zien: totale uitholling van het beroep van leraar. Dat heeft ook te maken met salaris, ook daar moeten we ook eerlijk in zijn. Ik bedoel, ik heb een prima salaris hoor. Maar met mijn universitaire diploma’s had ik in het bedrijfsleven een veelvoud kunnen verdienen. En voor een beroep waarvan we met elkaar vinden dat het heel belangrijk is, is beloning ook belangrijk, laten we daar eerlijk over zijn. Vroeger was een docent een meester, die wist enorm veel en stond duidelijk boven de leerlingen. Maar die leraren worden schaars. Dat komt omdat die toelatingseisen zo zijn versoepeld. De lat moet veel hoger liggen! Dus niet alleen voor de leerlingen, maar ook voor de leraren.’

‘Het lastige daarbij is: de beroepsgroep is heel erg verdeeld. Chirurgen zullen het eens zijn over hoe een goede operatie eruit moet zien. Maar vraag aan een groep leraren hoe het onderwijs eruit moet zien en het wordt een ingewikkeld verhaal. Dat komt ook door die lumpsum, er is geen enkele grip op. Ik bedoel, ga naar een lerarenopleiding in Nijmegen, in Maastricht, in Middelburg... Overal verschillende opvattingen over het vak. Waarom? Omdat de overheid geen enkele grip of regie heeft over wat het is om goede leraren op te leiden. Dat komt door die financiering.’

‘Voor mij staat vast: we kunnen allerlei dingen willen, extra geld voor onderwijs, het beroep van leraar aantrekkelijker maken, noem het maar op. Maar het zijn allemaal lapmiddelen. Het is geld gooien in een bodemloze put. Het hele systeem moet op de schop. De lumpsum moet eruit, de overheid moet de regie pakken. Geld is het probleem helemaal niet!’ <

Het partijbestuur van de SP is tot een voordracht (een advies aan alle leden) gekomen naar aanleiding van een voorstel van de kandidatencommissie, van een kandidaat-voorzitter, een kandidaat-algemeen secretaris en algemeen bestuursleden. Omdat niet alle leden de kandidaten kennen en omdat zij niet een gesprek kunnen voeren met deze kandidaten, komt het partijbestuur en kandidatencommissie met een voordracht. Zij kennen de leden die zich kandidaat stellen namelijk wel en voeren gesprekken met de kandidaten.

KANDIDATEN PARTIJBESTUUR 2024

VOORGEDRAGEN KANDIDATEN

Bij de totstandkoming van de voordracht is niet alleen gekeken naar de individuele kwaliteiten van kandidaten, maar ook naar hoe zij in het team zouden passen. Daarbij is er gekeken naar hoe mensen qua persoonlijke kwaliteiten en competenties elkaar aan kunnen vullen.

De voordracht vind je hiernaast, de niet voorgedragen kandidaten staan op pagina 28.

KANDIDAAT VOORZITTER

• **Lieke van Rossum**

(Delft)
Lieke is een SP'er met een groot hart voor het organiseren van mensen. Ze woont met haar gezin in Delft waar ze de afgelopen 18 jaar gemeenteraadslid en fractievoorzitter was en tal van successen boekte; met jongeren voor sportplekken, met huurders voor onderhoud en met ouderen voor de regiobus. Lieke is hoofd Opbouw en Opleiding en had een organiserende rol bij de campagnes voor het Nationaal Zorgfonds, 0% is genoeg en Nationaliseer onze energie. Ze wil de SP groot maken door volop in te zetten op jongeren, het ontwikkelen van hoopvolle toekomstplannen en nieuwe manieren om mensen te bereiken.

KANDIDAAT ALGEMEEN SECRETARIS

• **Nils Müller** (Zutphen)

Nils (32) vindt dat Nederland een sterke SP verdient waar iedereen zich thuis voelt. Hij wil de partij verjongen, sterker maken en het aantal afdelingen vergroten. Nils was 17 toen hij actief werd in Zutphen. Thuis aan de keukentafel kreeg hij op jonge leeftijd mee hoe de zorg werd uitgekleed. Zijn vader was GGZ-therapeut, zijn moeder ziekenhuisverpleegkundige. Hij werd verliefd op de SP, vanwege onze actiebereidheid en analyse over marktwerking. Na jarenlang actief te zijn in zijn afdeling naast een baan als geschiedenisleraar, werd hij SP-scholingsmedewerker. Hij is dagelijks in afdelingen te vinden om te helpen bij opbouw en opleiding.

KANDIDATEN ALGEMEEN BESTUURSLEDEN

• **Hans Boerwinkel**

(Doetinchem)
Er gebeurt veel de laatste tijd, zowel binnen onze partij als daarbuiten. Er zijn volop kansen om onze partij te versterken en verder uit- en op te bouwen, zoals Hans de afgelopen jaren in Gelderland en Overijssel gedaan heeft; nieuwe werkgroepen en afdelingen oprichten, samen met lokale actieve leden. Een nieuw partijbestuur moet een goed team zijn, dat actief vooropgaat, met de neuzen dezelfde kant op, maar niet bang is voor discussie. Onderdeel uitmakend van het voorgestelde team wil Hans onze afdelingen en leden blijven helpen en inspireren. Hans gaat optimistisch de toekomst tegemoet: Samen gaan we weer winnen!

• **Bastiaan Meijer**

(Den Haag)
Bastiaan is 26 jaar en komt uit Den Haag. De afgelopen jaren heeft hij samen met heel veel andere jongeren gebouwd aan SP Jongeren. Bastiaan is trots op wat ze met zijn allen hebben bereikt. Nu is het tijd voor een volgende stap, want het bereiken van jongeren is een opdracht aan de hele partij. Daar moeten we ons extra op gaan richten zodat ook onze afdelingen meer jongeren actief weten te krijgen. Dat is belangrijk voor de toekomst van onze partij. Bastiaan gaat daar de komende vier jaar graag mee aan de slag in het partijbestuur en met jullie!

• Mathijs ten Broeke

(Zutphen) Grote idealen combineren met acties die de levens van mensen concreet veranderen. Dat is wat Mathijs inspireert en wat hij al 14 jaar in onze partij doet. Dat begon bij onze jongerenvereniging. In Zutphen en later in Zwolle waar hij de journalistiekopleiding deed en daarna in het landelijk bestuur. Hij is actief geweest bij de SP-fractie in het Europees parlement en in de Zutphense gemeenteraad. Daar was hij wethouder namens onze partij. Mathijs Werkt voor de Woonbond, die opkomt voor alle huurders en woningzoekenden. Mathijs is 33 jaar en samen met zijn verloofde en kat woont hij in Zutphen.

• Heidi Bouhlel-Lascaris

(Landsmeer) Heidi is 47 jaar, getrouwd, en moeder van 3 kinderen. Ze is nu bijna 10 jaar écht actief voor de SP. Eerst als kaderlid, daarna als organisatiesecretaris. Tot op heden is ze afdelingsvoorzitter, dit alles voor de SP-Landsmeer. Sinds september 2021 is Heidi Statenlid in Noord-Holland. In het dagelijks leven is ze werkzaam op de ledenadministratie op het partijbureau. Naast haar inzet voor de SP is ze groot fan van AZ en is ze een bevoorrecht mens om daar iedere thuiswedstrijd als medical steward aan de slag te zijn. Ook is ze vrijwilliger bij het Rode Kruis als (evenementen)zorghulpverlener.

• Gerrie Elfrink

(Arnhem) Het geld regeert de wereld. Overal leidt dit tot armoede, honger, oorlog en ander onrecht. De strijd voor een rechtvaardige maatschappij gebaseerd op menselijke waarden is daarom al vierentwintig jaar de reden dat Gerrie zich volop inzet voor de SP. Op dit moment is hij actief als penningmeester van de landelijke vereniging, fractievoorzitter in de gemeenteraad in Arnhem en organisatiesecretaris in het afdelingsbestuur. Sinds 2020 is Gerrie penningmeester. Hij is grondlegger van het plan voor het opbouwen van nieuwe afdelingen en neemt samen met anderen verantwoording voor de uitvoering daarvan, want volgens Gerrie is de opbouw van onze afdelingen van groot belang.

• Renske Leijten

(Haarlem) Renske Leijten is lid van de SP sinds 2002 en actief binnen de SP op vele verschillende plekken. Zo was ze voorzitter van de jongerenorganisatie tot 2007 en van 2007 tot halverwege 2023 Tweede Kamerlid voor de SP. In haar woonplaatsen Groningen en Haarlem deed ze ook lokaal mee met acties. Renske is 44 jaar, woont in Haarlem met haar gezin. Op dit moment rondt ze een boek over Eva González Pérez en het toeslagenschandaal af.

• Bram Roovers

(Den Bosch) Bram Roovers is 24 jaar en geboren en getogen Bosschenaar. In 2015, toen hij 16 jaar was, Is hij lid van de SP geworden. Er was toen één partij die tegen de harde bezuinigingen en privatiseringen van Rutte II in ging: de SP. De afgelopen vier jaar heeft hij lid mogen zijn van het partijbestuur en bij mogen dragen aan het versterken van de basis van de SP: het versterken van bestaande afdelingen en het oprichten van nieuwe. Daar gaat hij graag mee door, want hij is ervan overtuigd dat daar de sleutel van ons aanstaande succes ligt.

• Aldo Schelvis

(Leeuwarden) Aldo is 33 jaar en woont in Leeuwarden. Hij is er rotsvast van overtuigd dat onze SP hét middel kan zijn om een wereld te veranderen die niet is zoals die zou moeten zijn. In 2005 ontbrandde zijn strijdlust door de vuile oorlog in Irak en de aangerichte aardbevingen in zijn Groningse thuis. Sindsdien kon hij niet aan de kant blijven staan. Zijn 19 jaar aan brede partijervaring, zijn opgebouwde vaardigheden en zijn eindeloze strijdlust zet hij graag komende jaren in om onze vereniging groter en sterker te maken: met meer leden, meer afdelingen en meer binding onderling.

• Lian Veenstra

(Veendam) Onze club is geen doel op zich, onze club is een stuk gereedschap in handen van mensen die de wereld willen verbeteren. Die de kansen van alle mensen op een menswaardig bestaan willen vergroten. Een wereld waarin het niet meer uitmaakt waar je wieg heeft gestaan. De inzet van Lian Veenstra zal dan ook zijn (en blijven) het versterken van onze afdelingen én vooral ook onze vrijwilligers in de afdelingen, zodat zij mét anderen de SP als gereedschap vol in kunnen zetten. Daarvoor neemt Lian 20 jaar ervaring in de club mee, maar vooral de mens die zij is: Lian.

• Jeremie van Zeist

(Apeldoorn) Jong, sociaal en strijdbaar. Geboren in een volkswijk in Apeldoorn. Dat is hoe Jeremie zichzelf omschrijft. Hij is bestuurslid van SP Jongeren, waar ze samen een beweging van werkende jongeren bouwen. Onze Socialistische Partij is het gereedschap in handen van de werkende klasse. Huurders in de Metaalbuurt kwamen in verzet voor het isoleren van hun woning tegen vocht en schimmel. En mbo-studenten strijden voor meer waardering en gelijkwaardigheid. Daar heeft Jeremie een bijdrage aan geleverd en hij wil dat in het partijbestuur in volle overtuiging doorzetten.

NIET-VOORGEDRAGEN KANDIDATEN

KANDIDAAT VOORZITTER

• Hans van Hooft

(Nijmegen)
Hans is vanaf 1994 raadslid en vanaf 2002 fractievoorzitter in Nijmegen en in 2021 door dagblad De Gelderlander uitgeroepen tot beste raadslid uit de regio. Tussen 2020 en 2022 was hij partijbestuurslid. We moeten onszelf opnieuw uitvinden, qua scherpte en diepgang in analyses en in het formuleren van aansprekende alternatieven, vindt Hans. Daarvoor zijn andere werkmethodes nodig (internet platform), andere manieren om mensen binnen en buiten de partij te betrekken, met als strategisch doel: naast de werkende klasse ook academisch links weer aan de SP binden.

KANDIDATEN ALGEMEEN BESTUURSLEDEN

• Alex de Burger

(Sint Jansteen)
Alex is actief SP-lid sinds 2005. Alex is bestuurslid van de SP-Hulst, deed Raadscommissies en was Statenlid in Zeeland. Afgelopen Statenverkiezingen stond hij op plaats 2. Alex voerde strijd o.a. tegen de ontpoldering van de Hedwigepolder en schreef het rapport “Openbaar Vervoer, juist voor iedereen” tegen de verkwanseling van het OV in Zeeland. Alex komt voor zijn werk dagelijks bij mensen thuis, voornamelijk in sociale huurwoningen. Hij heeft veel kennis van de energietransitie. Hij doet vrijwilligerswerk en is lid van de Ondernemingsraad. Kies de werkende klasse in het partijbestuur. Alle Zeeuwse afdelingen staan unaniem achter Alex.

KANDIDATEN ALGEMEEN BESTUURSLEDEN

• Ruud Kuin

(Haarlem)
Ruud Kuin is hoofd van het Wetenschappelijk Bureau van de SP en werkzaam voor de FNV. Hij vindt dat in het Partijbestuur mensen moeten zitten met verschillende deskundigheden en netwerken. Ruud mist in de voordracht een belangrijke connectie met de vakbeweging. Hij heeft ruim dertig jaar vakbondservaring. Ruud vindt het van belang dat we veel meer aandacht schenken aan strategie om fundamentele veranderingen te bereiken. Hij vindt dat we zaken (beter) moeten onderzoeken, voordat we keuzes maken. Het aloude adagium ‘Zonder onderzoek, geen recht van spreken’ moet weer prominenter gaan gelden in de partij.

KANDIDAAT ALGEMEEN SECRETARIS

• Eric van Kaathoven

(Elst)
Sinds maart is Eric terug als fractievoorzitter van de SP in de Provinciale Staten van Gelderland (was het ook al van 2008 tot 2016). Hij is onder andere afdelingsvoorzitter in Nijmegen en regiovertegenwoordiger geweest. In het dagelijks leven is Eric Hoofd Communicatie van een kenniscentrum dat onderzoek doet naar het slim en duurzaam opladen van elektrische auto’s. Hij heeft zich kandidaat gesteld omdat hij zich zorgen maakt en van de SP weer een winnende partij wil maken. Hij handhaaft zijn kandidatuur uit protest tegen het proces van de voordracht en het eenzijdige resultaat daarvan.

• Yurre Wieken

(Nijmegen)
Yurre is 33 jaar oud, geboren en getogen in Arnhem en inmiddels alweer veertien jaar woonachtig in Nijmegen. Hij is lid sinds 2011 en maakt sinds 2014 deel uit van het Nijmeegse afdelingsbestuur en de fractie. In het dagelijks leven werkt hij voor de Gelderse Statenfractie Het is weleens beter gegaan met de SP. Wij zijn als partij de afgelopen jaren te weinig vernieuwend geweest, met onvoldoende antwoord op nieuwe politieke thema’s. Daarom is het volgens Yurre tijd voor een frisse nieuwe blik in het bestuur, met meer leden van buiten Den Haag en Amersfoort.

• Simon Zandvliet

(Beilen)
Simon stelt zich beschikbaar als algemeen bestuurslid voor de SP. Als langdurig lid heeft hij mogen bouwen aan het versterken van de SP. Van het opzetten van afdelingen in Overijssel tot zijn huidige rol als fractievoorzitter van de Provinciale Staten in Drenthe. Samen bouwen is de rode draad en dat samen bouwen wil hij nu doen in het partijbestuur. In deze cruciale periode, waarin onze partij uitdagingen kent, is Simon vastbesloten zijn zorgen om te zetten in actie. Zijn nuchtere Drentse benadering zal tevens een waardevolle toevoeging zijn. En hij roept op: Stem op deze provinciale kandidaat!

Angelo Delsen (28)
werkt vier dagen per week als politie-inspecteur in Amsterdam en twee dagen per week als pelotonscommandant bij Defensie. Hij maakte de overstap van de Partij voor de Dieren naar de SP.

Politie plus leger én tegelijk actief bestuurslid van de SP-afdeling. Hoe gaat dat samen?
'Heel goed. Politie en leger zijn te belangrijk om je er als SP niet mee bezig te houden. Ik zou daar graag meer SP'ers tegenkomen. En ik zie daar ook vaardigheden in het organiseren waar de SP nog van kan leren.'

Oké, maar hoe reageren je collega's als je vertelt dat je van de SP bent?
'Bij de politie is er best wel sympathie voor de SP, zeker in Amsterdam. In het leger is de sfeer meer dat collega's grappen maken over hun ervaringen met de SP.'

Eerder werkte je voor de Tweede Kamerfractie van de Partij voor de Dieren. Hoe kwam je bij de politie terecht?
'Ik hield mij voor de fractie al bezig met de politie. Denk aan het misbruik van bevoegdheden en de schandalen die toen in het korps speelden. Toen ze 15.000 nieuwe mensen zochten, heb ik me aangemeld om onderdeel te kunnen zijn van een positieve verandering. En ik ben wel positief verrast met wat ik aantrof. In mijn team heb ik weinig gezien van de signalen die ik verwachtte. Ik heb een aansturende functie maar ook elke woensdag straatdienst en ervaar dat als heel waardevol. Politieagenten proeven veel van de samenleving en komen met allerlei mensen in aanraking op het moment dat het ertoe doet. Dat is heel leerzaam.'

En hoe kwam je tot de overstap naar de SP?
'In de Kamer raakte ik onder de indruk van de kwaliteit van de SP'ers en hun passie en inzet. Ik was medewerker voor een Kamerlid dat zich afscheidde van de Partij voor Dieren en werd geroyeerd als lid. Toen was de stap naar de SP een heel voor de hand liggende.'

'Politie en leger zijn te belangrijk om aan andere partijen over te laten'

1987
GROOT IDEOLOGISCH ONDERHOUD

Hans van Hooft sr., de eerste voorzitter van de SP, aan het werk voor de Tribune. In 1981 in het partijpand in Nijmegen.

In 1987 bestond de SP vijftien jaar, maar veel reden om dit te vieren was er niet. Oprichter en organisator Daan Monjé was in 1986 overleden en datzelfde jaar was het de SP voor de vierde keer op een rij niet gelukt om in de Tweede Kamer te komen. De SP was begin jaren zeventig één van de vele kleine partijen die destijds werden opgericht. Al deze partijtjes waren in de loop van de jaren verdwenen en de SP leek dezelfde weg op te gaan. Links was sowieso in een crisis: gevestigde partijen als CPN, PSP en PPR waren eveneens op sterven na dood. Toch zou 1987 het startpunt worden voor een geheel vernieuwde SP.

Die oude en nieuwe SP komen samen bij Hans van Hooft sr., die in de eerst vijftien jaar de voorzitter was van de partij. Daan Monjé werkte vanuit het landelijke partijpand in Rotterdam, dat het organisatorische centrum was van de SP; Hans deed dat vanuit het partijpand in Nijmegen, dat het ideologische hart was van de partij. Van Hooft werd in 1941 geboren in Kerkdriel en was al actief in de KEN en de KPN, de voorgangers van de SP. Bij de oprichting in 1972 werd hij de eerste partijvoorzitter. In 1974 werd hij een van de eerste SP-raadsleden, toen de partij twee raadszetels behaalde in Nijmegen (en drie zetels in Oss).

SUCCESVOL ACTIVISME, IDEOLOGISCHE TWIJFEL

In die eerste vijftien jaar van haar bestaan had de SP unieke werkwijzen ontwikkeld, vooral door het organiseren van lokaal activisme. Lokaal mensen mobiliseren, dat kon voor lokale én voor nationale problemen en zelfs in de internationale strijd, zo bleek uit de succesvolle steunacties voor stakende mijnwerkers in Engeland of tegen de apartheid in Zuid-Afrika. De SP was een succesvolle ‘partij’, als we kijken naar hoeveel acties er werden gevoerd en ook hoeveel daarmee werd bereikt. Wat de SP tot een ‘socialistische’ partij maakte was in de loop van de jaren onduidelijker geworden. Hier groeide de twijfel.

Daarom besloot de SP een ideologisch congres te organiseren. Dat was nieuw, de laatste keer was in 1976 geweest. Misschien was het de nieuwigheid, of anders de onzekerheid, maar een groot succes kan dit congres niet worden genoemd. De SP was verdeeld, tussen een minderheid die door wilde op de oude weg en vooral wilde inzetten op het vertrouwde activisme, en een meerderheid die een vernieuwd socialisme beoogde. In 1987 bleek die tegenstelling nog niet te overbruggen: de methoden van Daan Monjé hadden hun waarde bewezen, maar waren verbleekt, en een nieuw kleurrijk SP-verhaal was er nog niet.

OP WEG NAAR EEN EIGEN SOCIALISME

Toch zou het congres van 1987 een kantelpunt worden voor de SP, omdat bijna ieder lid inzag dat de bestaande beginselen niet meer voldeden. Bij iedereen was sprake van twijfel en dat bleek een goed begin voor vernieuwing. Groot ideologisch onderhoud was nodig: een nieuw Handvest 2000 moest worden opgesteld, met een minimaal programma voor een socialistisch Nederland. Dit project zou worden uitgevoerd door nieuwe mensen. Onder wie Jan Marijnissen, die vanuit de succesvolle afdeling in Oss naar de landelijke partij in Rotterdam was gekomen en die in de volgende jaren de SP naar vele nieuwe successen zou leiden.

Het was een dapper besluit van de SP’ers van toen. Ze hadden ook kunnen stoppen, zoals veel linkse partijtjes deden, maar ze hebben toch de moeilijke weg gekozen. Het begin van een lang proces om een eigen socialisme te formuleren: een breed debat dat pas zou worden afgerond in 1999, toen het programma Heel de mens werd aangenomen. Hans van Hooft zou een voorbeeld worden voor die nieuwe SP, omdat hij actief zou zijn op straat, maar ook in het parlement en in het bestuur van Nijmegen. In 1988 werd Hans van Hooft opgevolgd door Jan Marijnissen, die daarmee de tweede partijvoorzitter zou worden van de SP.

Kakhiel

Lees de Tribune digitaal

Wist je dat je de Tribune ook digitaal kan ontvangen? Dat is niet alleen makkelijk en snel maar ook bespaar je op deze manier papier. Dus wil jij voortaan het blad digitaal toegestuurd krijgen in plaats van in je brievenbus? Stuur dan een mail naar **administratie@sp.nl** of bel naar 088-2435540.

Meindert Talma

Nederlands onbekendste popster en zijn antihelden

TRIBUNE

Tiny Kox
‘Ik heb alles mogen doen wat ik wilde doen’

Belastingontwijking
Nederland nog steeds mondiaal middelpunt

Nieuwsblad van de SP • jaargang 60 • nr.3 • maart 2024 • € 1,75

colofon

Tribune is een uitgave van de Socialistische Partij (SP) en verschijnt 11 maal per jaar

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen, Bart Linssen, Tijmen Lucie, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Ronald van Raak, Karen Veld-kamp, Peter Verschuren, Joshua Versijde, David Vroom

Foto omslag
Maurits Gemmink

Ga voor contact met de SP en de Tribune naar www.sp.nl/contact
Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de

Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-Geen-AfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

inhoud

Nederland doorsluisland
Deze bedrijven ontwijken miljarden aan belasting

Arnold Merkies
Oud SP-Kamerlid strijdt voor eerlijke belastingen

Afscheid Tiny Kox

‘Democratie is veel te kostbaar om uit te laten hollen door onverantwoordelijke mensen’

‘Jezus was een volmaakt socialist’

Meindert Talma schreef *De Domela Passie*

Linksvoor

Wijkadviseur Jaswinder Singh werkt aan solidariteit en verdraagzaamheid

4 **nieuwsfoto van de maand**

6 **actiefoto van de maand**

8 **nieuws Tweede Kamer**

9 **column**
Jimmy Dijk

10 **kort nieuws**

12 **Samen Sterk**
Jolanda de Lang en Samuel de Koning

31 **SP van toen tot nu**
1988 Nieuwe leider, nieuwe energie

32 **Kakhiel**

nieuwsfoto van de maand

Nynke Brandsma ©

WINNAAR PAUL PETERS FOTOPRIJS

De Paul Peters Fotoprijs is een initiatief van de SP voor sociaal geëngageerde fotojournalistiek en maakt onderdeel uit van de Zilveren Camera. De speciale prijs is ingesteld als eerbetoon aan de in 2017 overleden Paul Peters, die een grote reputatie genoot als organisator én huisfotograaf van de SP. De jury koos dit jaar, uit 260 series, voor drie kleine verhalen die verband houden met grotere actuele maatschappelijke thema's. De winnende series hebben volgens de jury impact omdat ze ons een spiegel voorhouden over hoe wij leven. De winnaar van de Paul Peters Fotoprijs 2023 is Nynke Brandsma met 'Max'.

Uit het juryrapport: 'Max (28 jaar) is de jongste bewoner van 't Landje: een vrijplaats gelegen aan de Westpoortweg in het Westelijk Havengebied, Amsterdam. Op dit kleine stukje grond wonen ruim veertig mensen. Voor hen biedt 't Landje een plek waar ze kunnen 'zijn'; zonder telefoon en sociale druk, maar met de vrijheid om het leven vorm te geven dat bij hen past. Voor Max is het een bewuste keuze. Zijn leven staat in schril contrast met wat velen als normaal beschouwen, maar kan een bestaan in de marges van maatschappelijke normen niet ook waardevol zijn?'

Bekijk de hele fotoserie hier: **sp.nl/pp23** of scan de QR-Code

GEEN ROOK-GORDIJN MAAR OPLOSSINGEN

Een jaar na de parlementaire enquête Groningen zitten duizenden gedupeerden nog steeds muurvast. De afwikkeling van dit onrecht gaat gehuld in een rookgordijn. Onmacht en ongelijkheid zorgen voor meer scheuren in buurten en dorpen. De Groninger Bodem Beweging, SP-Kamerlid Sandra Beckerman en oud-nachtburgemeester Chris Garrit voerden daarom op 9 februari actie in het Groningse Ten Boer.

De actiegroep zette een rookmachine op een grasveldje. Daaromheen stonden vele bewoners, gedupeerden en andere belangstellenden. Om 12.00 uur ging de machine aan en verspreidde zich een enorm rookgordijn door de straat. ‘Helaas is zo’n actie als vandaag nog steeds nodig, dat doet me enorm veel pijn’, vertelt Beckerman. ‘Vorig jaar hoorden we hele mooie beloftes. Grote woorden als ‘milder’, ‘menselijker’ en ‘makkelijker’, maar daar is weinig van terechtgekomen. Veel bewoners leven nog steeds in onzekerheid en in sommige dorpen is sprake van enorme ongelijkheid.’

9 FEBRUARI 2024
TEN BOER

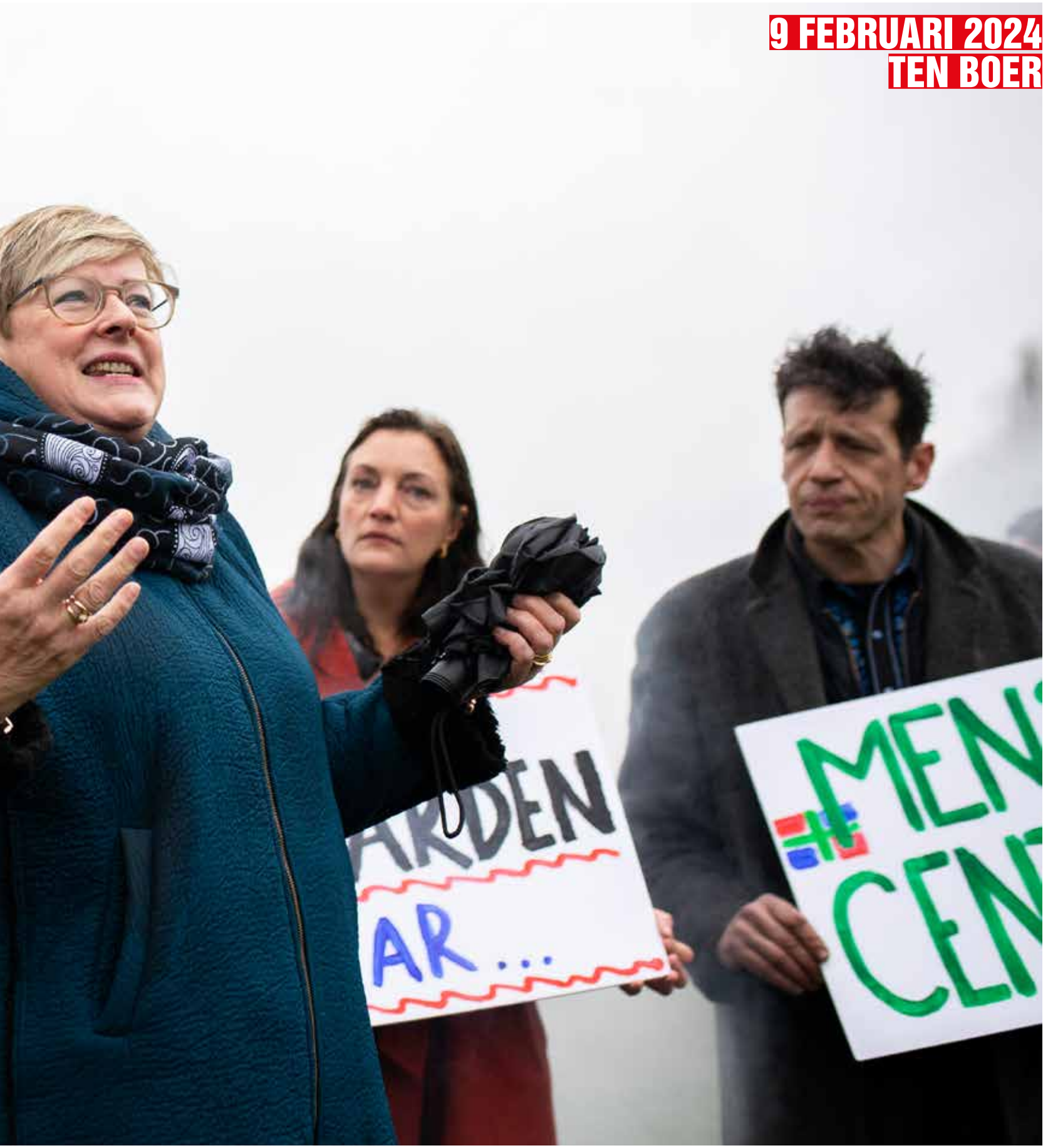

SP-fractie levert daverende successen in de Tweede Kamer

Terwijl er veel Haags gedoe is rond de formatie van een nieuw kabinet, laat de SP zien dat je ook nu al resultaten kunt leveren. In de afgelopen weken werden grote successen behaald door onze fractie in de Tweede Kamer.

foto Maurits Gemmink

Er lagen plannen klaar om bijna 200 miljoen te bezuinigen op onze ouderen, de gehandicaptenzorg en de geestelijke gezondheidszorg. Een voorstel van SP-Kamerlid Sarah Dobbe heeft daar een streep doorheen gezet.

Sarah boekte nog een succes met een voorstel om te onderzoeken of de bevroren Russische miljarden op Westerse bankrekeningen kunnen worden gebruikt als drukmiddel tegen het Russische regime. De miljarden raken de Russische elite in de portemonnee en kunnen de Oekraïense wederopbouw ondersteunen. Rusland moet onder druk gezet worden om de agressie te staken en tot vrede te komen.

Het is slecht gesteld met de zwemvaardigheid van kinderen in Nederland. Vooral kinderen uit gezinnen met lage inkomens krijgen steeds vaker geen zwemles vanwege de hoge kosten, blijkt uit een onderzoek dat er door een SP-voorstel is gekomen. De Tweede Kamer steunde een voorstel van SP-Kamerlid Michiel van Nispen om het herinvoeren van het schoolzwemmen dichterbij te brengen.

Michiel maakte zich ook hard voor de politiemedewerkers die zich dag in, dag uit en soms met gevaar voor eigen leven, inzetten voor de samenleving. Zij verdienen meer waardering. Voor zwaar werk, zoals politiewerk, moet daarom vroegpensioen mogelijk zijn. In het pensioenakkoord is een tijdelijke regeling afgesproken die het voor sommige medewerkers mogelijk maakt eerder te stoppen met werken. In de politie-cao zijn hier afspraken over gemaakt, maar die vervallen volgend jaar. Een voorstel van de SP om het vroegpensioen ook na dat jaar mogelijk te maken kreeg een meerderheid.

foto SP Amsterdam

Ook heeft de Tweede Kamer het voorstel van Jimmy Dijk gesteund om de tegemoetkoming voor zorgverleners met long covid te verhogen.

foto Wiebe Kiestra

Sandra Beckerman behaalde een succes waarmee de dierenarts weer betaalbaar moet worden. En nabestaanden van slachtoffers van chroom-6 moeten door een SP-voorstel voortaan aanspraak kunnen maken op een vergoeding voor het leed dat ze is aangedaan door Defensie.

‘U kunt het niet maken!’

‘U kunt het niet maken, meneer Wilders. Naar de mensen die nu 70 euro per maand meer gaan betalen en het niet kunnen lijden. U kunt het niet maken.’ SP-fractievoorzitter Jimmy Dijk maakte in stevige bewoordingen duidelijk dat mensen niet kunnen wachten op een lange formatie. Hij sprak Wilders erop aan dat hij nu over de brug moet komen en voorstellen van de SP moet steunen die de leefsituatie van mensen per direct verbeteren, zoals het bevriezen van de huren.

Terwijl de PVV, VVD, NSC en BBB over straat rollen en elkaar via social media uitmaken voor rotte vis, weigeren ze voorstellen aan te nemen die mensen oplossingen kunnen bieden. Ze zeggen dat ze dit niet kunnen doen, zo lang ze in gesprek zijn over een nieuwe regering. Maar de nieuwe Tweede Kamer is prima in staat om nu al zelf met goed beleid te komen. Dit lijkt wel erg veel op de trucjes die Rutte altijd uithaalde en daar is Jimmy natuurlijk niet van gediend.

Bekijk het hele fragment hier:
sp.nl/fdjd
of scan de QR-code

Rechtsstaat

Wat doe je als je de verkiezingen wint, maar een andere partij nóg groter is geworden en bovendien niet zoveel opheeft met de gelijke behandeling van mensen? Geen probleem, voor alles is in Den Haag een oplossing te vinden voor wie maar moreel flexibel genoeg is. Dus gingen PVV, BBB, VVD en NSC eerst maar eens met elkaar in gesprek over de rechtsstaat, de Grondwet en onze grondrechten.

De discussie over de democratische rechtsstaat beperkt zich, zoals bijna altijd, tot de klassieke (liberale) grondrechten. Denk aan: vrijheid van meningsuiting, vrijheid van religie en bescherming tegen overmacht van de staat. Het blijft altijd wat stiller als het gaat om de sociale grondrechten, zoals het recht op werk, huisvesting of onderwijs. Grondrechten die minstens net zo belangrijk zijn.

Jarenlange neoliberale politiek van bezuinigingen en de kaalslag van onze publieke sector hebben onze sociale grondrechten uitgehold. Maar het heeft ook de klassieke grondrechten op het spel gezet. Als zekerheden bij mensen onder de voeten vandaan geslagen worden en zij elkaar als vijanden gaan zien, dan komt de vrijheid van meningsuiting onder druk. Als de markt mensen tot concurrenten van elkaar maakt en politici mensen tegen elkaar opzetten, dan komt de vrijheid van religie onder druk. En als de staat inwoners vermorzelt om de belangen van grote multinationale bedrijven te dienen - denk aan Groningen of Dordrecht -, wat is er dan nog over van bescherming tegen de macht van de staat?

Zonder een sociale basis staan vrijheid van meningsuiting, vrijheid van religie en bescherming tegen de staat op de tocht. Precies wat de afgelopen jaren is gebeurd. En wat weer gaat gebeuren, als PVV, BBB, VVD en NSC gaan bezuinigen op mensen in plaats van de superrijken te belasten.

Over de Grondwet en de rechtsstaat onderhandel je niet, wordt breed beaamd. Maar over de sociale grondrechten kan er blijkbaar wél gesproken worden. Wie de democratische rechtsstaat écht belangrijk zegt te vinden, moet daarom eerst de sociale grondrechten met hand en tand verdedigen.

Jimmy Dijk
fractievoorzitter SP

Mooi succes in het Noorden

Grimmig en brutaal

Wat bewoners van een reeks verouderde woonblokken in Amsterdam Nieuw-West toch voor hun kiezen kregen… Na lang wikken en wegen koos woningcorporatie Lieven de Key ervoor om hun woningen toch maar te slopen in plaats van te renoveren. Nieuwbouw moest er komen. Een terugkeergarantie voor de bewoners? Dacht 't niet! Blijkbaar zijn de nieuw te bouwen woningen niet voor de huidige bewoners bestemd.

Zij kregen weliswaar vervangende woonruimte aangeboden, maar die werd nogal eens als ongeschikt of zelfs nog slechter dan de oude huizen bestempeld. Degenen die het alternatief niet accepteerden wachtte een nare verrassing: een dagvaarding om voor de rechter te verschijnen als ze niet snel genoeg zouden opzouten. Ondertussen waren de voorbereidende werkzaamheden voor de sloop al in gang gezet; voor de deur van de bewoners welteverstaan. De Amsterdamse SP trok samen met hen naar Lieven de Key om te protesteren. Inmiddels oordeelde de rechter dat Lieven de Key met de nog zittende huurders in gesprek moet gaan, waarmee een brute huisuitzetting voorlopig van de baan is.

'Zo, weet u dat ook weer,' zouden wij nu kunnen zeggen. Actie gevoerd, stukje geschreven, klaar. Maar zo grimmig en brutaal als hier zagen wij het eerlijk gezegd zelden. En helaas zijn nog ergere uitwassen op woongebied in de toekomst niet uit te sluiten. Kent u zulke gevallen? Doe zoals uw Amsterdamse partijgenoten en meld het ons: **tribune@sp.nl**

SP Amsterdam

De gemeente Groningen heeft de rente op sociale leningen drastisch verlaagd: van acht naar drie procent. Dat gebeurde nadat de SP-fractie samen met GroenLinks aan de bel had getrokken. Uit recent onderzoek van de NOS was namelijk gebleken dat Groningen nogal hoog zat met genoemde rente. Lastig voor degenen met een smalle beurs of als je net boven de grens voor bijzondere bijstand zit. 'Bij sociale leningen hoort een sociaal rentepercentage,' vindt SP-voorman Daan Brandenbarg. En SP-wethouder Eelco Eikenaar blijkbaar ook, want al snel maakte die de verlaging bekend.

Trouwens, het NOS-onderzoek legde ook bloot dat er grote verschillen zijn tussen de gemeenten. Van de tien grootste gemeenten zit Nijmegen met 2,4 procent het laagst. In Rotterdam en Amsterdam kun je rekenen op 3 procent en Eindhoven hanteert met 7,2 procent een percentage dat aan de hoge kant zit.

Ernst Brederveld ©

Bus-idioterie I

Sinds Arriva in december het busvervoer in Twente van Keolis overnam, is het huilen met de pet op. De bussen kwamen vaak te laat of helemaal niet, de dienstregeling bleek veel te krap en wat al niet meer. Reizigers en chauffeurs klaagden steen en been. Begin februari erkende Arriva – na twee maanden! – de problemen. 'Typisch dat Arriva opeens het boetekleed aantrekt in de week waarin de provincie dreigt boetes op te leggen,' zei het Overijsselse SP-Statenlid Herman Kalter, die nauw contact met reizigers en chauffeurs onderhoudt. Ondertussen speelt achter de schermen een conflict tussen de FNV en Arriva over de nieuwe werktijden, die – hoe verrassend! – voor de chauffeurs slechter uitpakken dan bij Keolis. Kalter nodigde chauffeurs uit op het provinciehuis voor een gesprek met verantwoordelijk gedeputeerde Dadema. Daarop gooide de provincie Overijssel er een perscommuniqué uit met daarin de volgende punten:

1) Wij betreuren de chaos bij het streekvervoer in Twente ten zeerste.

2) Dat Arriva de problemen heeft erkend, heeft niets - maar dan ook echt helemaal niets – te maken met het feit dat wij als provincie met boetes hebben gedreigd. Dit is puur toeval.

3) De problemen hebben ook helemaal niets te maken met de marktwerking in het openbaar vervoer.

4) Voor vragen over zowel de vorige als de toekomstige aanbesteding van het streekvervoer, de opstelling van de provincie daarin en het budget dat we ervoor hebben: zie punt 3.

5) Voor vragen die gaan over onze bereidheid om spoedig naar Den Haag en/of Brussel te reizen en daar omwille van reizigers en personeel eens flink met de vuist op tafel te slaan: zie de punten 1, 3 en 4.

Bus-idioterie II

Opgelet! U bent nu aanbeland in de sectie voor volksetymologen, cryptoanalisten en Dan Brown- of Umberto Eco-fans. Aanleiding is het feit dat de Gelderse SP-Statenfractie aan de bel heeft getrokken over het feit dat in en rondom Nijmegen met verouderde streekbussen van Breng wordt rondgereden. Dit roept vragen op over inzetbaarheid, veiligheid en gevolgen voor reizigers en personeel. De provincie erkende inmiddels dat de bussen al lang 'vervangen hadden moeten worden', maar verwees in haar antwoorden op vragen van de fractie ook naar vervoerder Hermes.

Huh? Maar wat is Breng dan? Volgens Wikipedia is Breng 'de merknaam waaronder het openbaar vervoer in de Stadsregio Arnhem-Nijmegen wordt uitgevoerd. De huidige exploitant is de Connexxion-dochteronderneming Hermes'. Leuk gevonden, zeg: in de Griekse mythologie is Hermes immers de god van de reizigers. Maar goed, Breng is dus slechts een merknaam, net als RRReis waaronder bijvoorbeeld Connexxion en Arriva opereren. RRReis kent u wellicht als de nieuwe naam op de treinstellen van de Valleilijn, die sinds december door Keolis – zie het artikel hiernaast - werd overgenomen van Connexxion. Keolis is een Frans concern dat in Nederland tot voor kort Syntus heette; die naam is een afkorting van 'synergie' (samentrekking van het Griekse 'syn' en 'energie') en 'trein' plus 'bus' en dat….Hooo stop!!! We zijn het zat. Want al die quasi-intellectuele taal- en woordgeintjes leiden er kennelijk toe dat ze in Gelderland gewoon met verouderd spul mogen rondrijden. Wat een idioterie weer.

Gerommel in Zaltbommel

'Oliebollen onrecht' kopte de SP in Zaltbommel met gevoel voor alliteratie boven een smeuïg stukje op haar website over… oliebollen-onrecht! Wat dat is? Nou, burgemeester Pieter van Maaren had het gepresteerd om op oudejaarsdag de populaire oliebollenkraam op de Markt te laten sluiten. Omdat het zondag – en géén koopzondag – was. Zucht. Heel Zaltbommel in rep en roer natuurlijk. Nu is die rel alweer een tijdje geleden, maar genoemde kop maakte wel dat wij toch eens vaker op die Bommelse SP-site gingen kijken. En ja hoor, op 19 februari weer een leuke. En wéér over de burgemeester. Naar nu blijkt had die zijn huis, een Rijksmonument, laten verbouwen op een manier die niet mag. En waren ook nog vragen over de nogal hoge kosten voor de beveiliging van datzelfde huis. De SP spreekt over een 'steeds terugkerende houding van bestuurders die de mens uit het oog verliezen'. De gemeenteraad besloot intussen echter dat er geen verder integriteitsonderzoek hoefde plaats te vinden. Dat gebeurde overigens in een vergadering achter gesloten deuren. Jammer!

Joshua Versijde

Jimmy tapt er 60

Velen weten het: het is helemaal niet zo makkelijk om als niet-kastelein een mooi pilsje te tappen in een fatsoenlijk glas. Jimmy Dijk moest die beproeving doorstaan en wel op een zaterdagavond in Leeuwarden, waar hij in een café met jongeren in gesprek ging over hoe samen de wereld te veranderen als onderdeel van zijn jongerentour. De SP-leider gaat dit namelijk vaker doen en wel in het hele land.

De pilot in de Friese hoofdstad smaakte in ieder geval naar meer, want de tent zat behoorlijk vol. Milieu, oorlog, ongelijkheid; dat waren de thema's waar Friese jongeren zich zorgen over maken, zo bleek. Maar uw sensatiebeluste Tribune-redactie wilde natuurlijk wel wat meer weten. Hoe zou Jimmy er tussen die jongelui zo tegen middernacht bij zitten, hangen of misschien wel liggen? En dus belden we 'm op die zaterdagavond om kwart voor twaalf maar eens op. Neemt 'ie nog op ook. Hoeveel pilsjes hij vanavond getapt heeft? 'Een stuk of zestig.' En zelf gepakt? 'Nul, want ik moet zometeen nog naar huis rijden.'

Joshua Versijde

‘Het praat een stuk makkelijker als je samen lid bent’

Jolanda de Lang en Samuel de Koning zijn moeder en zoon actief binnen de SP Hengelo. Maar dit betekent niet dat ze als politiek duo optreden. Samuel is gehandicapt en zit in een rolstoel. ‘Mensen denken soms dat mijn moeder lid is geworden omdat ik mezelf niet alleen kan redden. Maar wij zijn geen Siamese tweeling.’ Het is eerder omgekeerd. Jolanda en Samuel opereren beiden autonoom binnen de afdeling. Jolanda is organisatiesecretaris en Samuel doet van alles op de achtergrond. Jolanda: ‘Wij moeten samen vaak lachen over wat er allemaal gebeurt en hoe dingen gaan.’

Samuel de Koning werd in 2017 lid van de SP. Na afronding van zijn opleidingen Juridisch Medewerker en HBO Strafrecht, werd het tijd om daar iets mee te doen. ‘Het is lastiger solliciteren als je een handicap hebt. Dan zit continu het UWV in je nek te hijgen. Ik was juist op zoek naar iets waar niet te veel druk op stond, maar waarbij ik wel tot mijn recht kon komen.’ Hij stemde altijd al SP, dus was lid worden een logische vervolgstap. Samuel: ‘Ik begon mee te doen aan de actie tegen de sluiting van de Spoedeisende Hulp van ons ziekenhuis. Na afloop van die actie vroegen ze me of ik lid wilde worden. Dat had ik de avond ervoor net gedaan.’

Moeder en zoon voeren regelmatig discussie over wat er in de politiek gebeurt. Na weer zo’n gesprek zei Samuel tegen zijn moeder: ‘Als je het anders wil, waarom word je dan geen lid van de SP?’

Dat Jolanda bij de SP uitkwam, lag niet alleen aan haar zoon. ‘M’n vader was ook een rooie, al had ik dat vroeger niet zo door. Ik was op die leeftijd niet echt met politiek bezig. Dat kwam pas later. Op een gegeven moment kwam ik in de bijstand terecht. Dan heb je veel met de gemeente te maken.’ Dat werd nog meer toen ze in de Cliëntenraad Minima plaatsnam. Daar kwam ze regelmatig SP-wethouder Mariska ten Heeuw tegen. ‘Ik dacht toen dat ik niet tegelijkertijd lid mocht zijn van een politieke partij. Achteraf had dat zeker gekund.’ Tegenwoordig werkt Jolanda voor de gemeente op de afdeling belastingen.

Als je lid wordt van de SP in Hengelo, dan krijg je meteen met Vincent Mulder te maken. Hij vroeg Jolanda of ze niet wat meer wilde doen dan alleen met folders de buurt in en de markt op. Zo kwam ze in het bestuur terecht. Ze is nu alweer een jaar organisatiesecretaris van de afdeling. Samuel zoekt het juist niet in het besturen. ‘Het is voor mij belangrijk dat ik naar vermogen mee kan doen en dat niets moet.’ Hij is een bekend gezicht op de publieke tribune van de gemeenteraad. ‘Met m’n rolstoel en hulphond val ik natuurlijk wel op. Acties op straat zijn eigenlijk te intensief voor mij. Na een half uur mensen voorbij zien trekken, ben ik helemaal op.’

En dan komt het belangrijkste punt voor Samuel. Hij wil vooral duidelijk maken dat zijn moeder niet lid is geworden om hem bij te staan. ‘Moeder is als autonoom persoon lid geworden. Niet om mij te helpen.’ Jolanda vult aan: ‘Het is juist omgekeerd: ik heb heel veel aan hem. Samuel heeft vaak andere inzichten. Dat zijn wijze dingen die ik ter harte neem en die me ook anders naar mezelf laten kijken. Hij is heel bijzonder wat dat betreft.’

Meindert Talma

‘Ik hou wel van een beetje komisch naar het leven kijken. Of tragikomisch’

De typering ‘Nederlands onbekendste popster’ ziet hij als een geuzennaam. Maar het is wel een tegenstelling, want hoe kun je nou onbekend zijn en tegelijkertijd een ster? Het is precies die ironie, die kwinkslag die schrijver/componist/zanger Meindert Talma en zijn werk typeert en geliefd maakt.

Meindert Talma

Werd in 1968 geboren in het Friese Surhuisterveen, studeerde geschiedenis in Groningen en geldt sinds de jaren 90 als een modern en eigenzinnig cultureel fenomeen. Zijn oeuvre omvat een omvangrijke reeks boeken, albums – zowel solo als met diverse bands – en theatershows. Hij werkte daarbij samen met illustratoren als Gummbah, Peter Pontiac en tourde met onder andere Spinvis, De Kift, André Manuel en Daryll Ann. Dit voorjaar komt Gezinsverbijstering uit, deel drie van zijn autobiografische roman-albumcyclus en momenteel legt hij de laatste hand aan het Friese Boekenweekgeschenk dat dit najaar uitkomt. Meer weten over Meindert? Kijk op: **www.meinderttalma.nl**

‘Ik beschrijf graag antihelden’

Wie de stad Groningen westwaarts verlaat, komt in een landschap terecht met karakteristieke boerderijen en weidse uitzichten. Je komt er plaatsnamen tegen waar velen ooit van gehoord zullen hebben, maar weinigen ook echt geweest zijn. Het is in deze omgeving, dit uitgestrekte Fries-Groningse platteland, waar Meindert Talma woont en waarover hij schrijft, componeert en zingt. Hier komen de mensen vandaan die hem inspireren, hier spelen de fenomenen die leiden tot zijn creativiteit. Denk daarbij niet aan zoete dweperij met de geboortestreek of Wim Sonneveld-melancholie. Want zo werkt en denkt hij niet. Het lied *Surhuisterveen* is een mooi voorbeeld van hoe hij wel te werk gaat.

Meindert: ‘Surhuisterveen is mijn geboortedorp en ze hebben daar de slogan ‘Zo gezellig is er maar één’ onder het plaatsnaambord gemaakt. Dat heb je ook in Oude Pekela: ‘Oude Pekela, een prima plek’. Nou, het is wel bekend dat dat niet zo’n heel prima plek is om te wonen. De meeste armoede, de meeste werkloosheid van generatie op generatie. Maar goed.’

Is jouw lied dan satire?

‘Toch wel, ja. Het behelst ook een beetje dat ik destijds heel blij was dat ik er kon vertrekken. Omdat het er qua mogelijkheden heel beperkt is, qua cultuur en zo. Er was helemaal niks. Het is dus een mengeling van een tragikomische, ironische en melancholische kijk. Het eerste couplet gaat zo: ‘Surhuisterveen, een jongen alleen, zweem van een glimlach, die vrijwel meteen van zijn gezicht verdween.’ Je kunt dan wel merken: die jongen voelt zich daar niet helemaal thuis.’

Maar je geeft je geboortedorp ook niet een trap na…

‘Nee, dat klopt. Ik ben in mijn debuutroman *Dammen met ome Hajo* uit 1999 ook niet haatdragend over mijn opgroeien in Surhuisterveen. Kijk, ik ben bijvoorbeeld gelovig opgevoed, maar dat heb ik ook nooit de grond ingetrapt, want ik heb daar nooit nadelige gevolgen van ondervonden.’

Bijzonder: Meindert Talma schrijft verhalen bij zijn muziek. Maar net zo goed kun je zeggen dat hij componeert bij zijn boeken. Het is maar net wat er het eerst is: ‘Soms krijg ik eerst inspiratie voor een hoofdstuk, soms eerst voor een liedje. De volgende keer weer andersom. In mijn boek/cd *Gezinsverbijstering* (dat later dit jaar uitkomt - red.) heb ik elk hoofdstuk ook specifiek naar het bijbehorend liedje genoemd. Dus de songtitel is ook de titel van het hoofdstuk.’

Gezinsverbijstering…?

‘Haha, ja. Die titel is een variatie op ‘zinsverbijstering’, wat meer een Vlaams woord is. Dat boek gaat over de periode 2002-2005, de tijd waarin ik voor het eerst ging samenwonen >

en na vijftien jaar wonen in de stad een huis kocht op het platteland, waar onze oudste dochter werd geboren. Daarnaast beschrijf ik mijn muzikale en schrijversavonturen van toen.'

Gezinsverbijstering vormt na *Kelderkoorts* en *Ik hoop dat het komt* het derde deel van de roman-albumcyclus *Nederlands Onbekendste Popster*, een benaming die Vrij Nederland hem ooit meegaf. Talma ziet dat als een geuzennaam. Maar heeft die kwalificatie niet ook iets treurigs in zich? Zo van: zijn werk wordt alom bewonderd en geprezen, maar de doorbraak naar het grote publiek blijft uit?

In een interview met Gijs Groenteman zei je ooit: 'Het is nu wel bewezen dat ik geen hits kan maken.' Zo!

'Ja en ik denk dat het wel klopt. Ik heb weleens gedacht dat een liedje of een cd wel iets zou kunnen betekenen op de radio of zo. Daar word ik ook weleens gedraaid, maar mijn werk is in feite voor een kleine markt. Ik heb mijn eigen niche en heb overal in het land wel fans. Vanaf het jaar 2000 kan ik van de muziek en de schrijverij leven. En ik ben er fulltime mee bezig, heb er geen baantje naast. Mooi.'

Autobiografisch bezig zijn is één, biografisch schrijven over anderen is een ander verhaal. Meindert Talma laat zich wat dat laatste betreft niet bepaald onbetuigd. Over Ferdinand Domela Nieuwenhuis, de grondlegger van het Nederlandse socialisme, maakte hij *De Domela Passie* - ook weer een cd met boek. 'Domela kende ik al als jongetje, hij is een bekende figuur in Friesland. Ik heb geschiedenis gestudeerd in Groningen en toen dacht ik al: ik moet ooit eens wat met hem gaan doen! Toen ik muzikant werd, zat het nog steeds in mijn achterhoofd. Er zijn veel biografieën geschreven over Domela Nieuwenhuis, maar een muzikale biografie is wel bijzonder. In 50 minuten kun je zijn leven vatten in songteksten en je wordt dan meteen meegenomen door de muziek en de teksten. Dat vind ik een mooie manier om een leven te beschrijven.'

Maar waarom hij?

'Domela Nieuwenhuis was een soort Verlosser in Friesland; hij werd als een Jezus-achtige figuur vereerd en veel aanhangers hadden thuis een schilderij of foto van hem. Ik vond dat wel fascinerend, omdat hij, opgegroeid met een vader en grootvader die dominee waren, zelf ook dominee werd, maar door het overlijden van twee echtgenotes in het kraambed zijn geloof verloor en de eerste socialistische en anarchistische leider van Nederland werd. Maar voor hem was Jezus zijn belangrijkste rolmodel. Zoals ik zing in het refrein van *Jezus* in *De Domela Passie*: Ik nam afscheid van de kerk / maar nooit week ik af van Jezus / Jezus bleef mijn voorbeeld / Soberheid, belangeloosheid / Mededogen met de armen / die hij zijn broeders noemde / Jezus was een volmaakt socialist / Mijn toekomst was beslist.'

Nog een bekende Fries: Jannes van der Wal, de legendarische wereldkampioen dammen, over wie jij een plaat maakte.

'Ja! Kijk, in Friesland was dammen een populaire denksport. Harm Wiersma was eind jaren zeventig wereldkampioen dammen. Ik volgde het dammen in de Leeuwarder Courant en toen zag ik Jannes, nadat hij in Brazilië wereldkampioen was geworden, in de tv-show van Mies Bouman waarin hij vanwege de domme vragen van Mies weigerde antwoord te geven. Natuurlijk was het een trigger dat Jannes ook een Fries was die verhuisde naar Groningen. Ik zag hem weleens in de mensa van Vera, een poppodium in Groningen. Daar at hij dagelijks, omdat daar een eetvoorziening was voor mensen met een smalle beurs. Hij was een bekende figuur in de stad...'

Iemand die door de media vooral werd neergezet als een clown.

'Wat hij ook uitbuitte! En dat beschrijf ik ook in mijn songtekst. Omdat hij geen uitkering had, kon hij door de schnabbels op tv een beetje bijverdienen. Dus ja, ik beschrijf graag antihelden en inderdaad soms met een noordelijke inslag. En Domela Nieuwenhuis was weliswaar een Amsterdammer, maar hij was in Friesland een soort god, een apostel voor de arbeiders.'

'Versmobiel-ondernemer gaat ook over hoe je als melkboer met vrouwen moest omgaan'

Je single Poetin (Stop Shootin') is dan wel weer van een andere orde, nietwaar?
'Dat liedje komt van mijn vorig jaar uitgekomen album *Schandalig*, waarvoor ik liedjes heb gemaakt op songteksten van Adriaan Bosch, beter bekend als De Jonge Boschfazant. Hij ging vroeger vaak met De Kesanova (collega Kees de Vries - red.) naar demonstraties met een bord waarop 'Schandalig' stond: dat kon je altijd en overal gebruiken, haha! Daarop is de titel van het album gebaseerd. Maar goed, op die plaat staan veel maatschappijkritische liedjes, bijvoorbeeld *Armoedzaaier* en

'Voor Domela Nieuwenhuis was Jezus het belangrijkste rolmodel'

De power van het populisme. Ik had Adriaan gevraagd om ook een songtekst over Poetin te schrijven. Dat werd dus *Poetin (Stop Shootin')*, met daarin de regels: Rusland! Prachtige literatuur, de frivoolste componisten. / Rusland! Een eigen cultuur, revolutie en bolsjewisten. / Rusland! Pioniers in de ruimtevaart, en de allerbeste schakers. / Rusland! Een grote natie op aard, maar nu de grootste ruziemakers.'

Even bij wijze van contrast: je hebt ook een liedje gemaakt over de SRV-man (exploitant van een kleine rijdende supermarkt - red.). Versmobiel-ondernemer heet dat.
'Ja, dat is een liedje over mijn ome Hajo, die vroeger SRV-man was. Dezelfde van mijn roman *Dammen met ome Hajo*. Als kleine jongen reed ik weleens met hem mee. Voor het album bij dat boek heb ik dat liedje gemaakt. Het gaat ook over dat beroep van SRV-man, met alle ins- en outs en hoe je als melkboer moest omgaan met vrouwen en zo. Dat liedje heeft een plekje gekregen in de Volkskrant Top-100 van 65 jaar Nederlandse popmuziek.'

Welke rol speelt humor in jouw werk?
'Ik ben niet zozeer uit op de lach. Ik vind wel: in het echte leven moet je je ook een beetje met humor erdoorheen slaan en dat moet ook z'n weerslag vinden in een liedje. Ik hou wel van een beetje komisch naar het leven kijken. Of tragikomisch. Dat mis ik wel een beetje in het liedrepertoire in Nederland. Relativering. Én zelfspot.'

Je zegt niet zozeer uit te zijn op de lach, maar als we lezen in de Grote Dikke Hobbyrock Encyclopedie krijgen we een andere indruk.
'Ja, maar dat is niet zozeer mijn eigen ding maar van een groepje mensen: de Hobbyrockers, die ooit mijn eerste single en album hebben uitgegeven. Voor dat boek heb ik een reeks teksten geschreven en inderdaad: dat is wel echt op de humor. Wel een heel eigen humor, zeg je? Ja, wij komen allemaal uit de Friese Wouden (de streek die grenst aan de provincie Groningen - red.). We hebben allemaal dezelfde achtergrond en dezelfde humor. Een beetje droge humor, zou ik zeggen.'

Je bent tot nu toe zeer productief en veelzijdig. Zweeft jou voor de toekomst in artistieke zin ook nog iets heel anders voor of vind je het allemaal wel goed zo?
'Nou, van de pers krijg ik altijd goede recensies. Ik word gezien als iemand die op z'n eigen manier z'n eigen oeuvre gestalte geeft. Er is altijd wel genoeg markt voor. Maar ik zou weleens een theatertour willen doen, met *De Domela Passie* bijvoorbeeld. In feite wil je gewoon iets maken wat jezelf raakt en wat je zelf mooi vindt. Tot nu toe zijn er altijd genoeg mensen die het ook mooi vinden en waarderen. En ik ben historicus. dus het liefst pak ik mooie historische onderwerpen. Maar ik heb ook al zo lang geen vrij werk meer gedaan. Ik heb aantekenboeken vol met zinnen, rijmen en liedjes waar geen historische context aan zit. Ik heb heel veel zin om te gaan werken aan dingen die niet zozeer aan een thema verbonden zijn. Dus ja, ik kan vooruit.' <

‘Actievoeren is in essentie mensen samenbrengen om dingen te veranderen’

Tiny Kox

Altijd op zoek naar oplossingen

Onlangs nam Tiny Kox afscheid van de Eerste Kamer en de Raad van Europa. Daarmee komt een eind aan meer dan veertig jaar politiek activisme van ‘onze man uit Tilburg’. ‘Mensen waren zelf iets aan het veranderen en jij mocht meehelpen. Dankbaar werk.’

Je bent meer dan veertig jaar politiek actief geweest. Was er al die tijd een methode-Kox?

‘Bij mijn afscheid in Straatsburg hoorde ik dat ik zo vriendelijk was en op zoek ging naar mensen met wie ik het eens kon worden. Een bruggenbouwer. En ja, dat vat best samen hoe ik altijd heb gewerkt. In de politiek heb je een hoop competitieve mensen, die vooral op zoek zijn naar de tegenstellingen. Soms moet dat ook, ageren tegen misstanden. Maar je kunt ook denken: met wie kan ik het eens worden? Hoe komen we vooruit? Actievoeren is in essentie mensen samenbrengen om dingen te veranderen.’

Waar begon dat politieke leven?

‘Ik werkte vanaf 1975 bij de Tilburgse rechtswinkel, waar gewone mensen voor het eerst concrete rechtshulp kregen. Dat vond ik geweldig. Als mensen met ongeveer hetzelfde probleem kwamen aanzetten, probeerde je ze eerst te helpen en – als dat niet lukte – bij elkaar te brengen, om te zien of ze samen hetzelfde probleem wilden en konden aanpakken. Samen sta je sterker dan in je eentje.

Dat is ook wat we bij de jonge SP deden, waar ik ook actief werd, in 1975. Je kan overal over lullen, maar het is beter om er ook iets aan te doen. ‘Wij doen het gewoon’, stond er ooit op een poster van de SP in Oss. Vond ik klasse. Dat was niet altijd effectief, je stootte je kop weleens – maar het was altijd enerverend. In gesprek gaan met mensen over wat er samen gedaan kon worden aan slecht woningonderhoud, hoge huren, stankoverlast, slechte werkomstandigheden, bureaucratisch onrecht. Proberen om iets te veranderen, niet alleen maar erover klagen. Sterker nog, mensen zelf waren iets aan het veranderen en jij mocht meehelpen. Dankbaar werk. Ik heb ze ontmoet en heb veel van hen geleerd.’

Geboren op 6 mei, 1953, in Veldhoven
1965-1970: HBS in Eersel
1970 -1973: HEAO in Eindhoven
1975-1982: Medewerker en coördinator van de rechtswinkel in Tilburg
1980-1994: hoofdredacteur De Tribune
1982-1999: SP-gemeenteraadslid in Tilburg
1994-2003: Algemeen secretaris van de SP
2003-2024: SP-Eerste Kamerlid
2003-2024: Lid Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa
2022-2024: Voorzitter Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa

Vervolgens kwam je voor de SP in de gemeenteraad. Hoe heb je dat aangepakt?

‘In de gemeenteraad kon ik, ook dankzij mijn eerdere ervaring met acties in heel de stad, zeggen: ‘Je kan het erover hebben in de raad, maar heb je die noodwoningen in in de wijk Jeruzalem echt gezien? Al die revolutiebouwflats in de Stokhasselt? Heb je geroken hoe het écht stinkt door geurstoffengigant IFF of de waterzuivering in Noord? Zullen we er anders eens samen gaan kijken en zien wat er echt aan de hand is – én of we er iets aan kunnen doen. Als kleine partij bleek je toch ertoe te kunnen doen. Nooit spijt gehad.’

Begin jaren negentig werd je algemeen secretaris van de SP. Hoe ging dat je af?

‘De groei van de SP was in die tijd bescheiden maar ook best gestaag. Die ontwikkeling paste goed bij mijn aanpak. Ik denk dat ik vaak mensen enthousiast heb gemaakt om dingen te doen waarvan ze zelf niet meteen wisten dat ze die konden. Problemen omdraaien in oplossingen, zo creatief als het kan. Gelukkig lukte het ons ook gaandeweg om beter na te denken over hoe de maatschappij echt gevormd is en verbeterd kan worden. Menselijke waardigheid, gelijkwaar- >

digheid en solidariteit benoemden we vanaf de jaren ’90 als onze kernwaarden en vormden onze meetlat voor het dagelijkse denken en doen in een moderne socialistische partij.

Wat voor mooie acties hebben we bedacht, zeker vanaf de jaren ’90! Niet alleen lokaal maar ook nationaal aan de slag. Tegen de afbraak van de WAO en de sociale zekerheid. Vredesacties mee op gang brengen, tegen nieuwe oorlogen in het Midden-Oosten. Helpen bij de keiharde strijd van het Comité Asbestslachtoffers. Ook hebben we negen maanden lang bij de winkels van IKEA voor de deur gestaan om kinderarbeid aan de kaak te stellen – om daarna beschuit met muisjes te trakteren aan de klanten toen IKEA eindelijk inbond. En toen de Franse president Chirac met zijn kernbomtesten het eilandje Mururoa in Frans-Polynesië tot gatenkaas bombardeerde, terwijl iedereen al wist dat die dingen werkten, bedachten wij dat het leuker was om mensen niet een protesthandtekening op een lijst te laten schrijven maar pontificaal op een Franse sloopauto. En dan al die volgeschreven sloopauto’s in optocht naar de Franse ambassade in Den Haag te slepen. ‘Positief vandalisme tegen nucleair terrorisme’, zeiden we.’

© Paul Peters

Tiny Kox voert het woord bij de actie tegen Franse kernbomproeven.

© Council of Europe

Tiny Kox bij een bezoek van de Paus aan de Raad van Europa.

In 1999 stopte je in de gemeenteraad en in 2003 maakte je de overstap van SP-secretaris naar de Eerste Kamer. Wat moet je daar eigenlijk, als SP’er?

‘Na een uitdagende tijd, met veel vooruitgang, vond ik het tijd om te stoppen als secretaris en iemand anders te laten kiezen voor de dagelijkse leiding van onze partij. Ik wilde graag nieuwe dingen doen. En ik zag wel mogelijkheden, zoals in die andere, onbekende Kamer van onze volksvertegenwoordiging. Ik ben er nog steeds voor om van twee aparte Kamers één gezamenlijke Staten-Generaal te maken. Transparanter, sneller, effectiever. Net als in de Scandinavische landen. Maar zolang beide Kamers er zijn, vond ik: laten we kijken wat we erin kunnen doen, in het belang van de mensen die ik vertegenwoordigde. Heel veel wetsvoorstellen nog eens goed nakijken. Wat goed is, kan door, wat slecht is moet weg, was mijn leidraad. Zo lukte het ons de minister te dwingen om de huurverhoging tijdens de coronacrisis te stoppen. En we hielpen het correctief referendum, voorgesteld door de SP in de Tweede Kamer, ook aan een meerderheid in de Eerste Kamer.’

In 2003 nam je ook plaats in de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa. Hoe kwam je daar terecht?

‘Onze Europarlementariër van destijds, Eric Meijer, gaf me die tip. Vervolgens kreeg ik daar in 2003 een zetel. Ik ben er twintig jaar gebleven. Ik heb heel veel onderzoek ter plekke mogen doen, rapporten gemaakt. Veel verkiezingswaarnemingen geleid. In Georgië, in Bosnië, in Turkije, in Rusland. In dat land zag ik zelf, eind 2011, hoe de voorzitter van een stembureau in Moskou maar bleef aandringen om eerst wat te gaan eten of een glas wodka te drinken, terwijl het stemmentellen al kon beginnen. Nee dus. Vervolgens zagen we ineengevouwen biljetten uit de geleegde stembus vallen. Tsja, zo ziet de democratie er dus uit in een land waar nooit een democratische ontwikkeling van de grond is gekomen. Ik heb mijn bevindingen gerapporteerd: totaal foute boel, oneerlijke verkiezingen. Ik was blij dat duizenden mensen in Rusland

‘Democratie is het beste wat ons kan overkomen’

die winter de straat op gingen om schande te spreken van alle verkiezingsmanipulatie en bedrog. Het leek een kans op verandering. Later werd alle protest helaas gesmoord. Vladimir Kara-Murza is voor 25 jaar opgesloten en Aleksej Navalny is in zijn gevangenis vermoord. Wat een verval.

Op de dag dat Rusland Oekraïne binnenviel, op 24 februari 2022, heb ik, net gekozen tot president van de Assemblee van de Raad van Europa, een spoedvergadering belegd in Straatsburg met de vertegenwoordigers van alle nationale parlementen en regeringen. Rusland werd als lid van Europa’s oudste en grootste verdragsorganisatie meteen geschorst en binnen drie weken hebben we het grootste land van de wereld uit de Raad van Europa gezet. Je kan niet mensenrechten en democratie bepleiten en dan brutaal binnenvallen bij de buren, zonder enig recht en met vreselijke gevolgen. Duizenden vermoord, miljoenen gevlucht. Einde verhaal, was mijn oordeel – en ik kreeg unanieme steun. Ik weet dat mijn snelle handelen vooral ook in Oekraïne wordt gewaardeerd. Ik kwam er ook als eerste namens de Raad van Europa nadat de oorlog begon.’

Na twintig jaar neemt Tiny Kox afscheid als lid van de Raad van Europa, waarvan hij de afgelopen twee jaar voorzitter was.

Het werken aan het versterken van de democratie lijkt een tweede rode draad in je werk. Waarom is dat zo belangrijk?

'Veruit de meeste mensen wereldwijd, ook bij ons, zijn voorstander van democratie. Maar er zijn steeds meer mensen die denken dat de democratie niet levert wat nodig is en dat een autoritaire aanpak dan wellicht beter uitpakt. Dat idee speelt bij jongeren meer dan bij ouderen. Vraag: wat doen we eraan? Democratie is veel te kostbaar om uit te laten hollen door onverantwoordelijke mensen. Politici én kiezers ook. Ik heb steeds gezegd dat in tijden van crisis we niet minder maar meer democratie moeten hebben. Dat gold in de financiële crisis en tijdens corona. Niet alleen in Nederland, ook in heel Europa.

Als president van de Assemblee van de Raad van Europa kreeg ik de kans het initiatief te nemen om alle Europese staatshoofden en regeringsleiders bijeen te brengen. Bondskanselier Scholz was er, president Macron, premier Meloni, premier Sunak, EC-president Van der Leyen, Rutte ook namens Nederland. Daar, half mei in Reykjavik, hebben die presidenten en premiers van 46 lidstaten hun soms verstofte democratische principes opnieuw moeten verwoorden, vernieuwen en zich eraan verplichten. Zwart op wit. Dat kan Europees multilateralisme helpen herstellen en versterken. Van buitenaf is er bedreiging. En vanbinnen beschermen veel politici onze democratie veel te weinig, manipuleren te veel voor eigen gewin. Steeds meer burgers verliezen hun interesse in politiek en democratie. Dat is levensgevaarlijk. Ik vind dat natuurlijk politici maar zeker ook burgers weer beter hun verantwoordelijkheid moeten nemen. Democratie is niet gratis en voor niks. En langs de zijlijn staan, werkt niet in een echte democratie.'

Gaat het goedkomen met de democratie?

'Democratie is het beste wat ons kan overkomen, maar dan moet het wel de hele *deal* zijn. Zo moet de wereld gelijker worden, want gelijkheid en democratie zijn aan elkaar verbonden. En we moeten geïnformeerd blijven. Als een referendum niet is gebaseerd op goede informatie, dan is het levensgevaarlijk. Net zoals democratie levensgevaarlijk is, wanneer je niet echt kunt kiezen, doordat de uitslag wordt gemanipuleerd. En laten we niet vergeten dat als we democratie laten verslonzen, ze kan worden gekaapt door rechts-radicalen.'

Hoe kijk je terug op je tijd in de politiek?

'Ik heb zo veel te danken aan de SP. Ik heb alles mogen doen wat ik wilde doen, in Nederland en in heel Europa. Ik heb zoveel mensen mogen leren kennen en met zoveel mensen mogen samenwerken. Het gevolg daarvan is dat ik mezelf wel heel veel op de hals heb gehaald en hard heb moeten werken. Maar ik zal daar nooit over klagen. Het was goed zo.'

<

In tegenstelling tot u en ik, kunnen grote, internationale bedrijven in Nederland belasting ontwijken. Er bestaan voor hen vele mogelijkheden om in ons land minder belasting te betalen en zij kunnen hun winsten via Nederland (bijna) onbelast laten doorstromen naar belastingparadijzen. Nederland wordt daarom een doorsluisland genoemd. Maar je zou ook gewoon kunnen zeggen:

NEDERLAND IS EEN BELASTINGPARADIJS

(voor multinationals dan)

WAT MAAKT NEDERLAND ZO AANTREKKELIJK VOOR GROTE BEDRIJVEN?

1. De bijna negentig belastingverdragen die Nederland met andere landen heeft afgesloten, waardoor multinationals weinig tot geen bronbelasting betalen over rente-, royalty-, of dividendstromen.

2. De deelnemingsvrijstelling. Een meer dan honderd jaar oude fiscale regeling, die moet voorkomen dat een in Nederland gevestigd moederbedrijf belasting betaalt over de winst van zijn dochters in het buitenland.

3. De tax rulings. Afspraken die je als groot bedrijf vooraf met de Belastingdienst kunt maken over welk deel van de winst in Nederland belast wordt.

4. Het gemak waarmee je in Nederland een brievenbus-maatschappij kunt oprichten. Personeel heb je niet nodig; een inschrijving bij de Kamer van Koophandel voldoet in de meeste gevallen. En het beheer en de administratie kun je overlaten aan een van de vele trustkantoren of andere financieel-juridische dienstverleners die Nederland rijk is.

Nederland telt meer dan

12.000

brievenbusmaatschappijen, waar jaarlijks ruim

€4.500.000.000

doorheen stroomt. Dat is 4.500 miljard, oftewel 4,5 x een miljoen x een miljoen euro!

Waarom is belastingontwijking een probleem?

A

Het is onrechtvaardig
Grote bedrijven betalen in Nederland vaak minder dan 10 procent winstbelasting, terwijl zij eigenlijk ruim 25 procent zouden moeten betalen. Voor werkende mensen is de gemiddelde belastingdruk zelfs 40 procent. Omdat veel multinationals niet hun eerlijke deel bijdragen aan de schatkist, nemen de lasten voor gewone Nederlanders toe.

B

Het is schadelijk voor ontwikkelingslanden
Terwijl Nederland jaarlijks zo'n vijf miljard euro aan ontwikkelingssamenwerking uitgeeft, lopen ontwikkelingslanden door belastingontwijking via Nederland zeker 1,8 miljard euro per jaar aan belastinginkomsten mis. Geld dat deze landen keihard nodig hebben voor publieke voorzieningen, werkgelegenheid en de gevolgen van klimaatverandering.

C

Het is risicovol
Het faciliteren van belastingontwijking levert Nederland jaarlijks zo'n 650 miljoen euro op. Dit systeem is echter niet zonder risico's. Aangezien lang niet altijd duidelijk is wie de uiteindelijke eigenaar is van een brievenbusfirma en het toezicht op brievenbusmaatschappijen tekortschiet, kunnen ook dubieuze bedrijven en criminele organisaties zich makkelijk in Nederland vestigen.

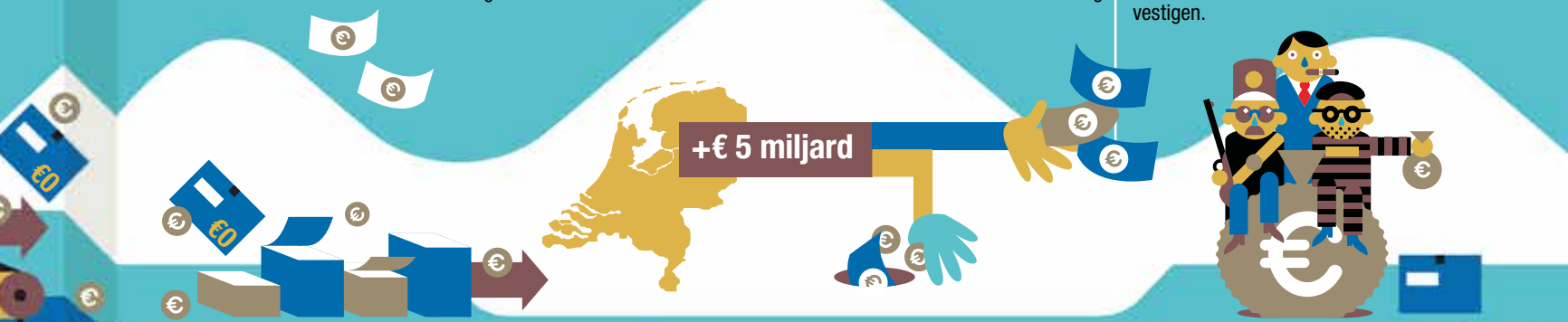

Wat kan Nederland veranderen?

Nederland moet dus iets veranderen als het gaat om belastingontwijking. Gelukkig zijn er oplossingen!

1 Transparantie

Nederland moet openheid van zaken geven over wie de uiteindelijke eigenaren van bedrijven zijn, waar hun geld vandaan komt, en waar het naartoe gaat.

2 Inhoud boven vorm

Door strengere eisen te stellen aan bedrijven, kunnen alleen echte bedrijven zich in Nederland vestigen. Daarmee komt een einde aan 'lege' brievenbusmaatschappijen, die geen ander doel dienen dan geld (bijna) belastingvrij te laten doorstromen.

3 Eerlijk belastingsysteem

Het belastingstelsel zou zo herzien moeten worden dat vooral grote bedrijven meer belasting gaan betalen en werkende mensen en uitkeringsgerechtigden minder, om zo de lasten in Nederland eerlijker te verdelen.

WAT GEBEURT ER INTERNATIONAAL?

In 2021 sloten 136 landen een historisch akkoord over een minimumwinstbelasting van 15 procent voor multinationals, die begin dit jaar is ingegaan. Het idee is dat het met een wereldwijd tarief voor multinationals minder makkelijk wordt om belasting te ontwijken via belastingparadijzen zoals Nederland. Of dat inderdaad het geval is zal nog moeten blijken, maar dat zoveel landen zich achter een minimumbelasting voor multinationals hebben geschaard mag je best uniek noemen.

Originele infographic: opdrachtgever: SOMO, producent: Douwe van der Werf (douwe.works), visueel ontwerper: Wijtze Valkema

DE SCHADUWZIJDEN VAN NEDERLAND BELASTINGPARADIJS

Wat hebben een op schulden gebouwde handelsonderneming (Enron), een dictator (Kadhafi) en een gifdumpende grondstoffenhandelaar (Trafigura) met elkaar gemeen? Allemaal ontweken ze ooit op grote schaal belasting via Nederland. Uniek zijn deze drie gevallen helaas niet. Vijf recente zaken laten zien dat Nederland nog altijd een geliefd belastingparadijs is voor dubieuze personen en bedrijven.

Isabel dos Santos

In 2017 trad José Eduardo dos Santos na bijna veertig jaar af als president van Angola. Onder zijn autoritaire leiding groeide Angola uit tot een van de meest ongelijke en corrupte landen ter wereld. Hoewel het land enorme natuurlijke rijkdommen heeft, zoals olie en diamanten, leeft de helft van de bevolking in armoede. Veel van de winsten uit olie en andere grondstoffen, belandden in de zakken van de president en zijn familie. Onder meer in die van zijn oudste dochter, Isabel dos Santos. Zij gold ooit als de rijkste vrouw van Afrika, totdat de Angolese staat in 2019 voor 1,1 miljard dollar beslag legde op haar bezittingen. Zij en haar man zouden zich via een groot netwerk van brievenbusmaatschappijen via onder andere Nederland, voor miljarden hebben verrijkt ten koste van het straatarme Afrikaanse land. Dit bleek uit de Luanda Leaks, de in 2020 gelekte, interne administratie van Isabel dos Santos. In de jaren die volgden, legden verschillende landen beslag op haar tegoeden en spande Angola een rechtszaak tegen haar aan. Afgaande op haar sociale media, leidt zij nog altijd een luxeleventje in haar nieuwe woonplaats Dubai. Al zou daar binnenkort wel eens een einde aan kunnen komen, want zowel juridisch als financieel raakt ze steeds verder in het nauw.

Petrobras

De afgelopen jaren was het Braziliaanse staatsoliebedrijf Petrobras verwikkeld in een van de grootste corruptie- en witwasschandalen ooit, dat bekendheid kreeg als ‘Operatie Wasstraat’. Bazen van Petrobras en andere staatsbedrijven bleken smeergeld te hebben geëist van bedrijven die voor hen werkten om met dit geld politici om te kopen. Als gevolg van dit schandaal belandden tientallen hooggeplaatste figuren uit politiek en bedrijfsleven in de gevangenis, onder wie de huidige president Lula, die overigens altijd zijn betrokkenheid ontkend heeft. Petrobras zelf kreeg voor tientallen miljoenen euro’s aan boetes opgelegd en moest voor miljarden afschrijven aan overgewaardeerde bezittingen. Daarom had het staatsoliebedrijf geld nodig en besloot het obligaties (leningen tegen een vaste rente en looptijd) uit te geven. En met succes: want sinds 2016 heeft Petrobras een slordige 40 miljard euro opgehaald. Dit geld stroomt via Nederlandse brievenbusfirma’s naar Brazilië, want dankzij een belastingverdrag tussen beide landen ontwijkt de Braziliaanse oliereus voor honderden miljoenen euro’s aan belasting. Dit gebeurt allemaal legaal, maar is natuurlijk zeer verwerpelijk. Het wordt namelijk gebruikt om in de Braziliaanse diepzee naar olie te boren. Met alle risico’s van dien. Milieu-organisaties waarschuwen dat de boringen in de zeebodem kunnen leiden tot een olieramp van ongekende omvang. Die zou dan mede mogelijk zijn gemaakt door Nederland belastingparadijs.

Veon

Ondanks Europese sancties tegen Russische oligarchen na de Russische inval in Oekraïne, zijn veel van hun bedrijven nog altijd in Nederland gevestigd. Uiteraard vanwege het aantrekkelijke belastingklimaat. Zo is er Veon, eigendom van een groep Russische miljardairs die tevens onder andere eigenaar zijn van de bekende winkelketen Holland & Barrett. Dit op papier Nederlandse telecombedrijf met de holding aan de Amsterdamse Zuidas, behoort tot de grootste buitenlandse bedrijven die nog in Rusland actief zijn. Afgaande op de jaarverslagen van de Russische dochter van Veon, betaalde het in 2022, het jaar dat de oorlog tegen Oekraïne begon, flink meer belasting in Rusland dan in het jaar daarvoor. Daarmee draagt het 'Nederlandse' bedrijf dus bij aan de Russische oorlogseconomie. Al eerder bracht Veon Nederland in verlegenheid. In 2016 kwam het bedrijf, toen nog Vimpelcom geheten, in opspraak omdat het tientallen miljoenen euro's smeergeld had betaald aan de dochter van de Oezbeekse president. Deze betalingen verliepen via Nederlandse brievenbusmaatschappijen van Veon en via bankrekeningen van de ING. Veon kwam weg met een boete van 360 miljoen euro, ING trof een schikking met het Openbaar Ministerie voor 775 miljoen euro. Voormalig ING-topman Ralph Hamers wordt mede vanwege zijn betrokkenheid bij deze zaak mogelijk strafrechtelijk vervolgd.

Pfizer

In 2021 boekte de Amerikaanse farmaciegigant Pfizer een recordwinst van 22 miljard dollar, vooral dankzij het succesvolle coronavaccin. Van die 22 miljard stroomde 21,6 miljard door Nederland. Door handig gebruik te maken van de hier geldende fiscale regels, betaalde het bedrijf slechts 9,3 procent aan vennootschapsbelasting, aanzienlijk minder dan het in Nederland geldende tarief van 25,8 procent. En ook veel minder dan in de meeste landen waar Pfizer vaccins en medicijnen verkoopt. Door de winsten via Nederland te laten stromen, lopen alle landen waar Pfizer actief is, noodzakelijke belastinginkomsten mis. Geld dat landen hard nodig hebben om te investeren in wegen, huizen, zorg en onderwijs. Wat de lage belastingafdracht van Pfizer nog eens extra onrechtvaardig maakt, is dat hun coronavaccin op universiteiten, dus mede met belastinggeld, ontwikkeld is. Bovendien hebben overheden de vaccins met publiek geld betaald. En voor een flinke prijs, want voor elke euro die binnenkomt, steekt Pfizer zo'n 60 cent in eigen zak. Het merendeel van de recordwinst in 2021 is bij aandeelhouders terechtgekomen. Zij zagen hun dividend stijgen naar 40 cent per aandeel. 'Slechts' 480 miljoen dollar ging er extra naar onderzoek en ontwikkeling van nieuwe vaccins en medicijnen.

Uber

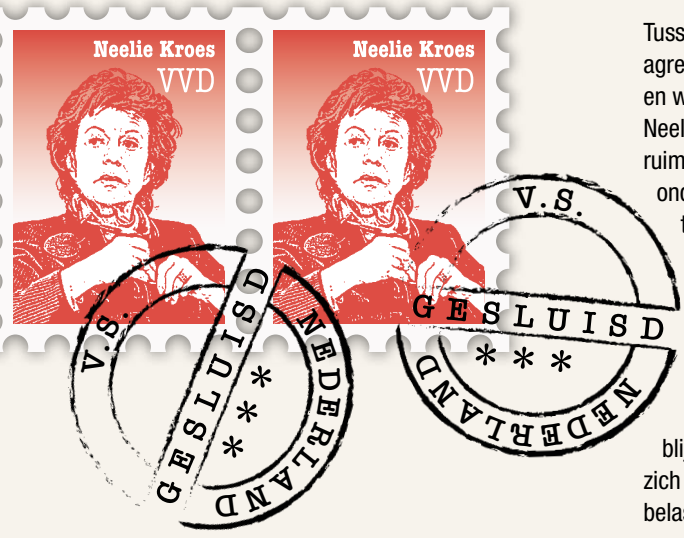

Tussen 2013 en 2017 probeerde de Amerikaanse taxi-app Uber op een zeer agressieve en soms zelf illegale manier nieuwe markten te veroveren in Europa en werd daarbij geholpen door oud-Eurocommissaris en VVD-prominent Neelie Kroes en de Nederlandse Belastingdienst. Dit blijkt uit de Uber Files, ruim honderdtwintigduizend gelekte, interne bedrijfsdocumenten. Daarin staat onder andere dat Neelie Kroes in 2015 in het geheim lobbyde voor Uber, terwijl ze nog in haar afkoelperiode zat omdat ze net gestopt was als Eurocommissaris. En dat de Belastingdienst bewust informatieverzoeken van andere EU-landen zou hebben vertraagd (het Europese hoofdkantoor van Uber is gevestigd in Amsterdam) en vertrouwelijke informatie naar Uber zou hebben doorgespeeld over belastingonderzoeken door andere Europese lidstaten. Ook zou de fiscus bij de Franse regering hebben gelobbyd voor belastingvoordelen voor het bedrijf. Uit andere documenten blijkt verder dat ambtenaren van het ministerie van Economische Zaken zich tegen alle regels in, actief bemoeiden met een nieuwe, voordeligere belastingregeling voor Uber om te voorkomen dat het bedrijf het hoofdkantoor naar Ierland zou verplaatsen. Zij identificeerden zich zo sterk met de belangen van Uber dat ze zelfs pogingen deden om de in Nederland verboden taxidienst UberPOP (voor snorders) legaal te krijgen.

Arnold Merkies

‘Die Europese zwarte lijst van belastingparadijzen is een aanfluiting’

Van 2006 tot 2017 ben je fractiemedewerker en later Tweede Kamerlid Financiën geweest voor de SP. Wat heb je in die periode gedaan om het onderwerp belastingontwijking op de kaart te zetten? Kun je drie dingen noemen?

‘Toen ik in 2006 als fractiemedewerker begon, was er nog nauwelijks aandacht voor dit onderwerp. Ik was een van de weinigen die zich daarmee bezighield. Dat veranderde in de jaren daarna, geholpen door onthullingen als de LuxLeaks, Panama Papers en Paradise Papers, en door de aanhoudende economische crisis. Toen kwam er steeds meer aandacht voor grote, internationale bedrijven die dankzij doorstroomparadijs Nederland nauwelijks belasting betaalden.

Als Kamerlid heb ik onder andere gestreden voor meer openheid over hoeveel belasting bedrijven per land betalen. Dit noem je country-by-country reporting. Nederland liep daar eerst in achter, maar tegenwoordig lopen we in Europa zelfs een beetje voorop. Althans, op dit gebied.

Een tweede punt dat ik kan noemen, is het tegengaan van bepaalde financiële constructies, zoals hybride mismatches, waardoor vooral Amerikaanse bedrijven niet of nauwelijks belasting hoefden te betalen. En een derde zaak waar ik me sterk voor heb gemaakt is het aanscherpen van de regels voor de trustsector, de beheerders van de brievenbusmaatschappijen.’

Sinds 2018 ben je coördinator van de Nederlandse tak van het Tax Justice netwerk. Wat is dit voor organisatie en wat doe jij precies?

‘Tax Justice is een internationaal netwerk, waar verschillende maatschappelijke organisaties en vakbonden bij aangesloten zijn die strijden voor eerlijke belastingstelsels. In Nederland zijn dit zeven organisaties. Ik coördineer het Nederlandse netwerk, maar ben ook aangesloten bij het Europese en het internationale netwerk. We werken veel samen, omdat belastingontwijking een internationaal probleem is.’

Kun je iets zeggen over de omvang van internationale belastingontwijking?

‘De schattingen lopen erg uiteen. Het hangt er ook vanaf wie je het vraagt. Vorig jaar is er een onderzoek geweest van Tax Justice Network, onze Engelse zusterorganisatie, waaruit bleek dat overheden jaarlijks 272 miljard euro aan inkomsten mislopen vanwege belastingontwijking door bedrijven. En ook nog eens 155 miljard euro per jaar vanwege belastingontduiking via belasting-

Belastingontwijking door multinationals brengt de landen waar zij actief zijn veel schade toe, omdat deze landen miljarden aan belastinginkomsten mislopen. Om dit internationale probleem aan te pakken is een internationale aanpak vereist – en wel op een zo'n hoog mogelijk niveau, aldus Arnold Merkies. Het voormalige SP-Kamerlid strijdt al jaren voor een eerlijker belastingsysteem en meer transparantie van bedrijven en overheden.

paradijzen door rijke individuen. Dit zijn nog voorzichtige schattingen, want de Europese Commissie schatte eerder de totale verliezen voor Europa alleen al op 1.000 miljard per jaar. Het blijven altijd schattingen, omdat bedrijven tot op de dag van vandaag niet hoeven te publiceren hoeveel belasting ze betalen per land. Maar zeker is dat het om enorme bedragen gaat.'

Welke rol speelt Nederland in de internationale belastingontwijking?

'Ook daarover bestaan alleen schattingen. Maar duidelijk is wel dat die rol niet kleiner is geworden. Volgens Tax Justice Network zijn andere landen 46 miljard euro aan belastinginkomsten misgelopen door belastingontwijking via Nederland. Volgens het vorige rapport van twee jaar eerder was dat nog 17,5 miljard euro. Dat is een enorme stijging. Dat zie je ook terug aan de buitenlandse investeringen die via Nederlandse brievenbusmaatschappijen lopen. Die stroom neemt nog altijd toe. Volgens de laatste cijfers tot wel 4,8 biljoen euro (een biljoen is duizend miljard – red.). Wereldwijd trekken alleen de Verenigde Staten meer buitenlandse investeringen aan dan wij, maar dat is natuurlijk een veel groter land met een veel grotere economie.'

'Andere landen lopen 46 miljard euro mis door belastingontwijking via Nederland'

Sinds 2021 heft Nederland bronbelasting op rente en royalty's naar landen met een winstbelasting van minder dan 9 procent. Vanaf dit jaar geldt ook een vergelijkbare bronbelasting op dividendstromen. In hoeverre maken dit soort maatregelen Nederland minder aantrekkelijk als doorstroomland?

'De Nederlandse overheid laat hiermee trots zien dat ze belastingontwijking zou aanpakken, maar >

‘Voor maatregelen tegen belastingontwijking zou de EU niet naar de OESO maar naar de VN moeten kijken’

Arnold Merkies

Geboren op 6 december 1968 in Bodegraven.

Studeerde economie aan de Universiteit van Amsterdam.

Was van 2012 tot 2017 Tweede Kamerlid voor de SP.

Is sinds 2018 coördinator van Tax Justice Nederland.

in tegenstelling tot de landen om ons heen hebben wij slechts een conditionele bronbelasting. Dat betekent dat die alleen geheven wordt op rente-, royalty- en dividendstromen naar laagbelastende landen. Dat zijn landen die minder dan 9 procent winstbelasting heffen of die op de Europese zwarte lijst van belastingparadijzen staan. Probleem is dat alle grote belastingparadijzen op die lijst ontbreken. Veel belastingparadijzen worden dan ook helemaal niet geraakt door deze bronheffing. Zo heeft Singapore op papier een tarief van 17 procent, maar valt het werkelijke tarief veel lager uit omdat Singapore een speciaal belastingregime heeft voor buitenlandse bedrijven. Ook andere landen hebben zo’n regime.

Probleem is ook dat de conditionele bronbelasting niet voor Europese landen geldt, dus ook niet voor belastingparadijzen als Ierland, Luxemburg, Malta, Cyprus, en tegenwoordig ook Hongarije. Daarbij is de stroom aan rente en royalty’s naar de laagbelastende landen wel omlaag gegaan, maar dit gebeurde al een jaar voordat de conditionele bronbelasting werd ingevoerd. Dit heeft naar alle waarschijnlijkheid te maken met wetgeving van andere Europese landen, zoals Ierland, die al eerder inging. Bovendien is de uitgaande stroom aan rente en royalty’s maar vier procent van de totale uitgaande stroom via Nederlandse brievenbusmaatschappijen. Het overgrote deel gaat elders heen.’

Waar gaat die dan naartoe?

‘Dat weten we niet. Dat is een van de dingen waar Nederland niet transparant over is. Als je daarnaar vraagt bij de instanties die hierover gegevens bijhouden, zoals CBS of DNB, dan zeggen ze: als we de uitgaande stroom gaan specificeren per land, dan zou je daar weleens een bedrijf in kunnen herkennen. Zo groot zijn bedrijven dus tegenwoordig. Bekend voorbeeld is Google, dat alle winsten via Nederland naar Bermuda liet lopen. Die stroom was zo gigantisch, dat iedereen wist dat Google erachter zat. Dergelijke onthullingen willen CBS en DNB voortaan voorkomen.’

In juni zijn er weer verkiezingen voor het Europees Parlement. Waarom is het belangrijk dat er op Europees niveau afspraken worden gemaakt over belastingontwijking?

‘Het zou eigenlijk het beste zijn om dit soort afspraken op het hoogst mogelijke niveau te maken, dus op VN-niveau. Waarom? In de VN zijn alle landen vertegenwoordigd. Nu worden vaak afspraken gemaakt binnen de OESO, waarin de rijke, Westerse landen de dienst uitmaken. Die afspraken zijn in het voordeel van diezelfde rijke, Westerse landen, waar de hoofdkantoren van bedrijven gevestigd zijn en waar het kapitaal zit. Andere landen mogen wel meepraten, maar de besluiten zijn dan al vaak genomen. Als het gaat om maatregelen tegen belastingontwijking, zou de Europese Unie dus veel meer moeten kijken naar de VN dan naar de OESO, zoals nu altijd gebeurt. Dat gezegd hebbende, is het natuurlijk wel makkelijker om op Europees niveau afspraken te maken dan wereldwijd. Dingen kunnen dan sneller in gang gezet worden. Bovendien is het beter om op Europees niveau afspraken te maken, dan ieder land voor zich. Zo voorkom je dat bedrijven landen tegen elkaar uitspelen om een voor hen zo gunstig mogelijk belastingregime te creëren.’

Hoe stelt Nederland zich in Europa op als het gaat om afspraken maken tegen belastingontwijking?

‘Nederland zegt altijd: wij zijn heel actief op Europees niveau. Maar dat is eerder verontrus-

‘Waarom is er geen Europees toezicht op de trustkantoren?’

tend dan geruststellend. Een voorbeeld: je hebt binnen de EU de Gedragscodegroep, die kijkt of bepaalde belastingmaatregelen van EU-landen schadelijk zijn voor andere landen. De overleggen van deze groep vinden achter gesloten deuren plaats, vanuit het idee dat je dan makkelijker kan praten. Maar Nederland dacht: als het toch achter gesloten deuren is, dan blokkeren we gewoon alles. Dat weten we omdat een Nederlandse onderzoeker erachter kwam, dat er iemand van de Europese Commissie bij de bijeenkomsten aanwezig was voor wie de geheimhoudingsclausule niet gold. Ik zie Nederland in Europa dus nog geen goede rol hebben.’

Wat zou de EU moeten doen om belastingontwijking effectiever aan te pakken?

‘In ieder geval volledig publieke *country-by-country reporting*, dus volledige openheid van zaken van bedrijven over hoeveel belasting ze in elk land betalen. Vanaf volgend jaar moeten ze dat voor Europese landen doen, maar eigenlijk wil je dat ze dat voor alle landen doen waar ze actief zijn. Dan krijg je pas een goed beeld. Daarnaast zou iedereen toegang moeten hebben tot het UBO-register, want voor publieke controle door onderzoeksjournalisten, wetenschappers en maatschappelijke organisaties, is het van belang om inzicht te hebben in wie de uiteindelijke eigenaren van bedrijven zijn. Verder moet er iets gedaan worden aan het feit dat de grote techbedrijven nu nauwelijks belasting betalen in de EU. Daarom moet er zo snel mogelijk een belasting op digitale diensten komen, want die is er nu niet. Ook moet de Europese zwarte lijst van belastingparadijzen worden herzien. Die lijst is nu een aanfluiting, omdat heel veel belastingparadijzen vanwege politieke redenen ontbreken. Je zou willen dat de lijst op basis van bepaalde regels wordt vastgesteld, die vervolgens ook worden getoetst door een onafhankelijk instituut. En tot slot zou ik graag Europees toezicht op de trustsector willen hebben. We hebben immers ook Europees toezicht op banken, dus waarom niet op de trustkantoren?’

Kan het Europees Parlement hier nog een rol in hebben?

‘Deels wel. Het Europees Parlement heeft weliswaar geen beslissingsbevoegdheid als het gaat om belastingen, maar het kan bijvoorbeeld wel meepraten over het beleid in Europa om belastingontwijking aan te pakken. Daarbij kun je ook een aanjagende functie hebben. Je kunt onderzoek doen en dingen op de agenda zetten, zodat je nog een beetje tegenkracht kan bieden aan de grote bedrijven die enorme invloed hebben op de besluitvorming.’

Zoals je eerder aangaf, zouden er eigenlijk op VN-niveau afspraken gemaakt moeten worden om internationale belastingontwijking tegen te gaan. Hoe groot schat jij de kans in dat dat gaat gebeuren?

‘Vorig jaar is er een VN-resolutie aangenomen om op belastinggebied veel meer in VN-verband te gaan samenwerken, dus dat stemt hoopvol. Ook al stemde het grootste deel van de OESO-landen, waaronder Nederland, tegen. Maar de meerderheid van de landen was voor, dus de VN gaat ermee aan de slag. Het zal een proces zijn dat tijd kost. Maar het zwaartepunt zal wel steeds meer bij de VN komen te liggen.’

<

Jaswinder Singh (45)
is wijkadviseur bij een woningcorporatie, coördinator van de Europese afdeling van het Sikh-parlement, en voorzitter van de SP-afdeling Utrecht.

Wat doet een wijkadviseur van een woningstichting?
'Wijkadviseurs komen in beeld bij ingewikkelde overlast- en leefbaarheidsproblemen. We kijken dan samen met bijvoorbeeld de politie en mensen van zorgorganisaties hoe die problemen opgelost kunnen worden.'

Klinkt simpel, is het dat ook?
'Nee. Je ziet steeds meer dat wijken die volstaan met sociale huurwoningen de druk niet meer aankunnen. Dat heeft alles te maken met bezuinigingen in de zorg en de ggz. Het klinkt mooi, dat iedereen zelfstandig in de wijk moet kunnen wonen, maar de concentratie van mensen levert heel vaak problemen op.'

Als Sikh loop je met een dastar, een traditionele tulband. Hoe reageren mensen als je binnenkomt?
'Die zijn het wel gewend. Ik doe dit werk al 18 jaar en heb er meer voordeel van dan nadeel. De dastar zorgt ervoor dat ik herkenbaar ben.'

Hoe belandde je bij de SP?
'Door samen met SP'ers in actie te komen voor solidariteit en verdraagzaamheid. In 1992 kwam ik in Nederland en voelde ik me welkom en gerespecteerd. Begin deze eeuw zag ik de polarisatie toenemen: het tegen elkaar opzetten van mensen, het afgeven op vluchtelingen. Ook zag ik hoe de SP tegengas gaf en daarbij niet alleen naar één kant keek. Dat is belangrijk. Het is verkeerd dat je als blond meisje niet normaal over straat kunt, doordat sommige jongeren uit een andere cultuur je steeds lastigvallen. Dat moet je ook bespreekbaar maken. Net zoals je je moet verzetten tegen het neerzetten van asielzoekers als profiteurs.'

Hoe doe je dat?
'Een voorbeeld: een collega van me had er moeite mee dat wij voor statushouders een huis regelden. Totdat ze met deze mensen in gesprek ging en de verhalen hoorde over wat ze meegemaakt hadden. Gesprekken zijn belangrijk. Als SP moeten we mensen bij elkaar brengen, niet tegen elkaar uit laten spelen.'

'Als SP moeten we mensen bij elkaar brengen'

1988

NIEUWE LEIDER, NIEUWE ENERGIE

Jan Marijnissen bij de bezetting van Diosynth in 1988, waar hij in bijzijn van de bewoners en de media de directeur toespreekt.

Wat is 'Het geheim van Oss'? Dat vroeg historicus Kees Slager zich af, in het gelijknamige boek dat hij schreef over de meest succesvolle afdeling van de SP. Op de voorkant van het boek prijkt een beroemd geworden foto van Jan Marijnissen, bij een poortactie bij chemiebedrijf Diosynth. Dat was een trotse producent van de pil, maar ook een gevaarlijke vervuiler voor Oss. Op de foto gaat Marijnissen in discussie met de directeur. De SP-voorman heeft veel buurtbewoners meegebracht en ook de werknemers van het bedrijf gemobiliseerd – en de media. Een actie die een succes werd omdat ze slim was georganiseerd.

DOENER EN DENKER

In 1988 werd Jan Marijnissen voorzitter van de landelijke SP, waarna de partij een nieuwe energie kreeg. Hij was als socialist opgegroeid tussen een groep jonge mensen in Oss, die even brutaal als creatief waren in het bedenken van acties en organiseren van mensen, zo laat ook het boek van Kees Slager zien. En de jonge Jan werd daarin al snel een opvallende figuur. Naast een doener was Marijnissen ook een denker: hij liet partijgenoten zien hoe belangrijk het was om kennis te nemen van linkse denkers uit die tijd en met hun ideeën aan de slag te gaan. Herbert Marcuse en anderen gaven geestelijke voeding aan de Osse jongelingen.

Begin jaren zeventig waren de veelal jonge SP'ers overtuigd van de komst van een linkse revolutie, ook in ons land. Tegen het einde van de jaren tachtig bleek daadwerkelijk een revolutie te komen, maar dat werd een heel rechtse. Na Ronald Reagan in de VS en Margaret Thatcher in Engeland, zou onder premier Ruud Lubbers ook in ons land het geloof in de markt tot heilig worden verklaard. Een nieuwe ideologie, het neoliberalisme. Jan Marijnissen heeft dit uitvoerig geanalyseerd en beschreven in diverse boeken en lanceerde de kritiek daarop in het Nederlandse politieke debat – iets wat hem door VVD'ers als Mark Rutte nog altijd kwalijk wordt genomen.

ACTIE TEGEN 'DE BOM VAN OSS'

In Oss maakte de jonge Marijnissen naam met grote acties, vanaf de wilde staking in 1973 bij tapijtfabriek Bergoss. Jan werd in 1976 het jongste raadslid in Nederland en toen begon ook zijn strijd tegen Diosynth (een onderdeel van Akzo Nobel). Diosynth werd wel 'de bom van Oss' genoemd, omdat het giftige stoffen loosde en een gevaar vormde voor werknemers en omwonenden. Jarenlang werden acties gevoerd, tot in 1988 het bedrijf werd bezet. In deze acties is de werkwijze van Jan Marijnissen te herkennen, waarin denken en doen altijd moeten samengaan. Het belang van onderzoek doen en een goede strategie kiezen, spelen daarbij een belangrijke rol.

Jarenlang werd door de Osse SP onderzoek gedaan, onder meer door de eigen 'rode' dokters van Ons Medisch Centrum. Met pamfletten aan de poort werden werknemers van het bedrijf bij de acties betrokken en met buurtbezoeken werden bewoners georganiseerd. Was er sprake van nieuwe lozingen in de lucht, de bodem of het water, dan werden de media ingeschakeld en werden misstanden in de gemeenteraad aan de orde gesteld. Na de bezettingsactie in 1988 besloot Diosynth het roer om te gooien: in het partijpand van de SP werden de onderhandelingen gestart. En met succes: in 1994 kreeg het bedrijf een prijs voor het goede milieubeleid.

SOCIALISME IN NEOLIBERALE TIJDEN

De energie van de Osse afdeling werd door Jan Marijnissen in 1988 meegenomen naar de landelijke partij, toen hij partijleider werd. Socialisten hebben veel daadkracht nodig, maar ook veel denkkracht. Na het aantreden van Jan Marijnissen was de SP vol van activisme, maar begon ook een intensief denkproces. Op zoek naar een nieuw socialisme dat antwoorden kon bieden voor de problemen van de nieuwe tijd: het neoliberale tijdperk. Hoe nodig dat was zou een jaar later al blijken, toen in 1989 de Berlijnse Muur viel en in het Westen en ook in ons land de definitieve overwinning van het liberalisme werd verkondigd.

Kakhiel

Op stap met Jimmy Dijk

Ben jij jong (onder de 28 jaar) en heb je zin om een biertje te drinken en een praatje te maken met SP-fractievoorzitter Jimmy Dijk? Dat kan! Jimmy gaat op stap en komt bij jou in de buurt.

Al tappend achter de bar gaat hij het hele land door om te luisteren naar jouw ideeën over hoe we de wereld kunnen veranderen! Kom langs voor een praatje, een drankje en neem wat vrienden mee. De eerste twee drankjes zijn van ons!

Sluit jij ook aan? Ga dan naar **jongeren.sp.nl/opstap** of scan de QR-Code

Jimmy staat vanaf 20:00 uur achter de tap. Vanaf 20:30 uur gaat hij in gesprek met alle aanwezigen.

- *15 maart in Nijmegen*
- *22 maart in Rotterdam*
- *28 maart in Zwolle*
- *5 april in Amsterdam*
- *13 april in Utrecht*

Lieke van Rossum

‘De voedingsbodem voor een grote SP is er’

TRIBUNE

Wendela de Vries
‘Mensen worden bang gemaakt om meer wapens te kunnen kopen’

Railterminal gestopt
Seinen op rood voor megalomaan Gelders prestigeproject

Nieuwsblad van de SP • jaargang 60 • nr.4 • april 2024 • € 1,75

colofon

Tribune is een uitgave van de Socialistische Partij (SP) en verschijnt 11 maal per jaar

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen, Bart Linssen, Tijmen Lucie, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Mark Akkerman, Ronald van Raak Karen Veldkamp, Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Maurits Gemmink

Ga voor contact met de SP en de Tribune naar www.sp.nl/contact Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de

Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

inhoud

Interview Wendela de Vries

‘We moeten weer werken aan diplomatie en veiligheidsstructuren’

Sein op rood voor railterminal

Gelderse overwinning voor mens en natuur

Wapenindustrie in de watten

Europese Unie legt rode loper uit

Partijvoorzitter Lieke van Rossum

‘Politiek? Daar had ik echt een hekel aan’

Linksvoor

Alice Gjaltema inspireert studenten en knokt tegen ongelijkheid

4 **nieuwsfoto van de maand**

6 **actiefoto van de maand**

8 **nieuws Tweede Kamer**

9 **column**
Jimmy Dijk

10 **kort nieuws**

12 **Samen Sterk**
Simon en Lisanne Zandvliet

31 **SP van toen tot nu**
1989 De val van de Berlijnse muur

32 **Kakhiel**

Remko de Waal / ANP

JASON KAART ONGEKEND ONRECHT IN GESLOTEN JEUGDZORG AAN

Op dinsdag 12 maart vond er een indrukwekkende bijeenkomst plaats in Nieuwspoort in Den Haag. Voor een bomvolle zaal met onder andere Kamerleden en vertegenwoordigers van jeugdzorg, presenteerde Jason Bhugwandass, ervaringsdeskundige in de jeugdzorg, zijn rapport ‘Eenzaam gesloten’.

Jason sprak voor zijn onderzoek met 51 jongeren over hun ervaringen met ZIKOS-afdelingen (Zeer Intensieve Kortdurende Observatie en Stabilisatie). Op ZIKOS-afdelingen zitten jongeren van 12 tot 18 jaar met complexe gedragsproblemen die een acute psychiatrische crisis hebben. Jason zat in 2015 zelf op zo’n afdeling omdat hij zwaar depressief en suïcidaal was, en sindsdien vraagt hij aandacht voor de misstanden in de gesloten jeugdzorg. De verhalen in zijn rapport liegen er niet om. Jongeren geven aan op ZIKOS-afdelingen ernstig te zijn vernederd, mishandeld en geïsoleerd. Het kabinet bepaalde eerder dat de gesloten jeugdzorg vóór 2030 moet zijn afgebouwd, maar Jason wil dat de ZIKOS-afdelingen per direct sluiten.

actiefoto van de maand

17 MAART 2024
UTRECHT

GEDODE PALESTIJNSE KINDEREN MOGEN NIET VERGETEN WORDEN

Op zondag 17 maart vond voor de derde maal een herdenkingsprotest plaats voor de kinderslachtoffers in Gaza. Na Rotterdam en Amsterdam was het deze keer in Utrecht. Op het Vredenburgplein zetten vrijwilligers 14 duizend kinderschoenen neer voor alle gedode kinderen in Gaza. Iedere tien minuten werd een nieuw paar schoenen neergezet en werden de namen van vermoorde Palestijnse kinderen voorgelezen. Want iedere tien minuten sterft een kind in Gaza.

Het herdenkingsprotest werd georganiseerd door Plant een Olijfboom, een stichting die olijfbomen sponsort en plant om het land van Palestijnen te beschermen en te behouden. Na een oproep van Plant een Olijfboom hebben vrijwilligers zo'n zestig inzamelingspunten voor kinderschoenen geopend op verschillende plaatsen in Nederland. Omdat er nog elke dag vele Palestijnse kinderen worden vermoord, blijven de inzamelingspunten open. De schoentjes worden bij meerdere herdenkingsprotesten gebruikt en zullen uiteindelijk verkocht worden. De opbrengst gaat naar het Palestina Fonds voor Gaza. Voor meer informatie: **www.planteenolijfboom.nl**.

Kamer steunt SP: geen verplichte aanbestedingen in de zorg

foto Joshua Versijde

De Tweede Kamer is het met de SP eens dat zorg niet langer verplicht aanbesteed hoeft te worden. Bij de privatisering van onze zorg is besloten dat de zorg voortaan aanbesteed moet worden. De partij die het goedkoopst de zorg aanbiedt, krijgt dan de opdracht en mag de zorg in een buurt organiseren of de jeugdzorg regelen. In de praktijk betekent dit vooral dat alles zo goedkoop mogelijk moet. Hierdoor blijven lonen laag, krijgen zorgmedewerkers met onnodige bureaucratie te maken, verschraalt de zorg en zijn mensen die zorg nodig hebben de dupe.

SP-leider Jimmy Dijk nam het initiatief om de verplichte aanbestedingen af te schaffen: ‘Onze publieke voorzieningen zijn verkocht aan de goedkoopste aanbieder, maar het zou moeten gaan om het leveren van liefdevolle zorg. We moeten onze publieke voorzieningen weer echt publiek maken en dat begint met het afschaffen van de verplichte aanbestedingen. We moeten niet kijken naar de goedkoopste, maar naar de beste manier om de zorg te organiseren.’

Meldpunt geen taken zonder knaken

Gemeenten krijgen van de landelijke overheid wel meer taken, maar niet het benodigde geld om deze te kunnen uitvoeren. Publieke voorzieningen zoals zwembaden en bibliotheken worden nu verkocht of gesloten. Thuiszorg en jeugdzorg worden versoberd. Ouderen, zieken en kinderen krijgen niet de zorg die ze nodig hebben. En dan krijgen gemeenten vanaf 2026 nog een éxtra korting waardoor ze financieel in het ravijn worden gejaagd.

Dat kan en moet anders. Gemeenten moeten een fatsoenlijke vergoeding uit het gemeentefonds krijgen om alle taken goed uit te kunnen voeren. Bezuinigen op de zorg en dat wat van ons allemaal is moeten we voorkomen. Daarom zegt de SP: Geen taken zonder knaken.

Daarom is de partij een meldpunt gestart. Ben je raadslid of bewoner doe dan hier jouw melding over bezuinigingen in jouw gemeente via **doemee.sp.nl/bezuinigingen** of scan de QR-code.

Gegijzelde democratie

Het kabinet zou in het geheim werken aan een plan om te voorkomen dat techbedrijf ASML uit Nederland vertrekt. Deze chipfabrikant maakt zich zorgen over het afbouwen van een belastingvoordeel voor buitenlandse kenniswerkers. Laat dat even inzinken: de volksvertegenwoordiging besluit tot een belastingwijziging, een groot techbedrijf vindt dat niet zo leuk en dreigt met verkassen, en prompt gaat het kabinet aan de slag met plannen om dat bedrijf tegemoet te komen en te houden. Wie heeft er dan werkelijk de macht in handen? Grote bedrijven gijzelen zo onze democratie.

Het is een beproefd recept voor grote bedrijven: dreig met het verplaatsen van je activiteiten naar andere landen en je kan allerlei voordelige afspraken maken met de belastingdienst. Dit is een van de redenen dat Nederland voor grote bedrijven een belastingparadijs is. Een bedrijf als ASML betaalt in Nederland maar 15% winstbelasting. Nergens ter wereld betaal je minder. Die belastingdienst die bereid is om met grote bedrijven leuke deals te maken is dezelfde belastingdienst die zonder blikken of blozen mensen als fraudeurs aanmerkte en keihard achter ze aanging. Voor bedrijven soepel, voor mensen keihard. Zo zie je 14 jaar Rutte terug in onze overheid.

Tegelijkertijd is het kabinet doodstil als VDL Nedcar zijn deuren sluit of als de papier- en kartonindustrie vestigingen sluit om elders te produceren, waardoor veel trotse fabrieksmedewerkers hun baan verliezen. Niet dat ik vind dat deze bedrijven dan ook belastingvoordeeltjes zouden moeten krijgen, maar het is wel een gebrek in onze democratie dat we te weinig te zeggen hebben over deze belangrijke zaken.

Wat mij betreft gaan we aan de slag met een nieuwe visie op industriepolitiek in Nederland, waarin we regelen dat de volksvertegenwoordiging bepaalt welke sectoren van belang zijn voor Nederland. Maar waarin we ook regelen dat werknemers meer te zeggen krijgen over hun werk en de economie als geheel. Ik hoor graag ieders ideeën daarover. Denk je met me mee? Neem contact met me op en deel je ideeën via jimmydijk@sp.nl

Jimmy Dijk
fractievoorzitter SP

Terug naar de 17e eeuw

U zou eens voor de gein moeten googelen op ‘Vechtstreek’ en dan klikken op ‘afbeeldingen’. Dan ziet u prachtige plaatjes van weelderige historische villa’s - veelal gelegen aan de idyllische Vecht uiteraard, ‘waar in de 17e en 18e eeuw vooral rijke Amsterdamse kooplieden hun buitenhuizen aan de rivier bouwden’ (Wikipedia). Het lijkt wel of de gemeente Stichtse Vecht, waar die buitenhuizen bijna allemaal liggen, die tijden van weleer weer terug wil hebben. Welke conclusie kun je anders trekken als je weet dat er in die gemeente de afgelopen vijf jaar onder het motto ‘bouwen, bouwen, bouwen’ bijna 700 woningen bij kwamen, maar dat in diezelfde periode zo’n 120 sociale huurwoningen verdwenen? Plus: wat erbij komt is onbetaalbaar voor een normale sterveling en tegelijkertijd steeg het aantal woningzoekenden op WoningNet van 5000 naar 8000. En wat de SP in Stichtse Vecht dan helemaal de kast opjaagt is het feit dat de gemeente maar gemeentegrond blijft opofferen voor luxe en uiteraard peperdure nieuwbouw voor… rijke Amsterdamse kooplieden, zullen we maar zeggen. En dus fabriceerde de SP onlangs bijgaand bord: GEEN WONINGEN VOOR: medewerker distributiecentrum, kinderdagverblijf of thuiszorg, pakketbezorger, schoonmaker etc. etc. Verzoek aan de SP Stichtse Vecht: zet ‘Tribune-redacteur’ er ook maar bij.

Ipsos: SP terug in Europarlement

Dat geeft de burger weer moed: volgens een peiling van Ipsos Global op 20 maart zou de SP tijdens de Europese verkiezingen in juni weer een zetel in het Europarlement krijgen. Met 3,2 procent van de stemmen zouden we dan na afwezigheid van vijf jaar weer een waakhond in Brussel krijgen. Of misschien wel meer…De moeite waard om richting juni met z’n allen de schouders eronder te zetten toch? Want welke SP’er snakt er nu niet naar eindelijk weer eens een verkiezingsoverwinning?

Volgens Ipsos Global zou de Linkse Fractie in het Europarlement (GUE/NGL) twee zetels uit Nederland krijgen: eentje van de SP dus en eentje van de Partij voor de Dieren. Echter: de PVV zou opnieuw de winnaar worden: 9 van de 31 Nederlandse zetels zouden naar de partij van Wilders gaan. Het zou de trend in heel Europa zijn, aldus het Ipsos-beeld van eind maart: flinke winst voor radicaal-rechts. En da’s een extra reden om flink los te gaan tijdens de verkiezingscampagne.

Ipsos Global voerde de peiling uit onder zo’n 26.000 stemgerechtigden in alle lidstaten.

DEN BOSCH: CHAPEAU!

Nog eentje van het woonfront, ditmaal in Den Bosch. Daar speelde de SP-raadsfractie het scherp: de socialisten zouden alleen akkoord gaan met de bouw van woontorens in het zogenaamde Brabantbad-gebied als er meer betaalbare, en dan met name sociale huurwoningen gerealiseerd zouden worden. In ieder geval meer dan de 25 procent die het college wilde. En voor dat voorstel kreeg de SP een meerderheid in de raad. Fractie-chef Bram Roovers: ‘Met een wachttijd van bijna 10 jaar op een sociaal huurhuis, kun je je voorstellen dat je een kans als deze moet aanpakken.’ De SP was in het verleden nooit zo kapot van bouwen in genoemd gebied, maar ja: woningnood breekt wet. Wel moet de woningcorporatie nog aan tafel met de projectontwikkelaar, dus het is nog even spannend. Maar het feit dat de SP op zo’n fundamenteel punt de gemeenteraad meekrijgt geeft hoop. Chapeau!

Goed zo: AutoMaatje blijft in Enschede

Dankzij de SP in Enschede kunnen mensen die minder mobiel zijn in de stad gebruik blijven maken van de sociale vervoersdienst AutoMaatje. Dat is een soort taxi van welzijnsorganisatie Alifa die ervoor zorgt dat mensen tegen een geringe onkostenvergoeding een bezoek kunnen brengen aan vrienden, familie, kapper, winkel of naar een zorgafspraak kunnen gaan. De chauffeurs zijn vrijwilligers die hun eigen auto gebruiken en volgens de SP blijven die chauffeurs voor de terugrit wachten op de passagier als die een korte afspraak heeft. Kortom: Automaatje is een voorziening die wezenlijk bijdraagt aan het welzijn van veel mensen. Echter; de gemeente vond het allemaal te duur en dreigde te bezuinigen op AutoMaatje. Het einde dreigde. Maar de SP greep in, haalde de vrijwilligers erbij en verzamelde steun bij andere fracties. Tsja, en ga als wethouder daar maar eens tegenin. Deed 'ie dus maar niet. Resultaat: geen bezuiniging op Automaatje. Daarbovenop - en dat is nog mooier - dwong de SP per motie af om de financiële steun aan AutoMaatje structureel te maken.

ANWB

Jean-Philippe Dheure / Flickr

Bus-idioterie III: Što kažete, gospodine?

In de vorige Tribune berichtten we onder de koppen 'Bus-idioterie I en II' over ontwikkelingen in het streekvervoer waar je broek van afzakt. Maar het kan altijd nog gekker, zo blijkt. In Limburg gaf de provincie vervoerder Arriva toestemming om buschauffeurs te gaan werven in…Kroatië! Het chauffeurstekort zou dermate nijpend zijn, dat deze noodgreep nodig is. En dan te bedenken dat een buschauffeur de Nederlandse taal machtig moet zijn om te mogen rijden. Maar de provincie verleende de vervoerder een soort dispensatie en dat riep bij de SP-Statenfractie natuurlijk vragen op. Eén van de vragen die ze aan het college stelde: welke cao gaat voor de Kroatische chauffeurs gelden en hoe/waar worden zij gehuisvest? Nog een SP-vraag: waarom is niet gekeken naar statushouders die hier al wonen en waarschijnlijk al beter Nederlands kunnen? Maar goed, wij vroegen ons af hoe dat nou in z'n werk zal gaan daar in Limburg. Stapt een meneer in de bus en vraagt aan de chauffeur: "Stopt deze bus bij de kerk in Cadier en Keer?" Antwoord: "Što kažete, gospodine?"*

Wij hebben oprecht te doen met zowel de reiziger als de chauffeur.

*Vertaling: Wat zegt u, meneer?

Infanterie? Contraspionage?

Zo, tijd voor het raadseltje van de maand. Wij leggen drie uitspraken aan u voor en u mag de bijbehorende setting raden.

- *Plannen kunnen zomaar veranderen, wat je ook kan zien aan een oorlog die zomaar uitbreekt"*
- *"Wij hebben mensen gewaarschuwd, maar konden het niet voluit bespreken om geen angst rond te strooien."*
- *"Het wordt niet samen met de huurders gedaan, omdat de plannen al bekend zijn en de huurders niet terugkomen."*

Deze uitspraken zijn gedaan:
A) door een sergeant tijdens een infanterie-oefening op de Veluwe
B) tijdens een briefing van agenten van de contraspionage
C) door een woordvoerder van een Friese camping die zittende huurders informeert over de voorgenomen 'herstructurering'

oplossing:
Antwoord C is juist. Alle drie de uitspraken werden afgelopen maand gedaan tijdens een informatiebijeenkomst op camping De Holle Poarte in Makkum, waar huidige standplaatshouders te horen krijgen wat ze binnenkort te doen staat: opzouten. Luxe chalets en/of camperplaatsen moeten er komen: veel lucratiever. Op de webstie van de Friese SP fryslân.sp.nl staat een ontluilend verslag van genoemde bijeenkomst. Lees en huiver!

‘Het moet wel gezellig zijn, anders houd je het niet vol’

De liefde begon met de bananensoep van Ron Meyer, maar daarover later meer. Simon was lid van de SP-jongerenclub in Zwolle en Lisanne interesseerde zich helemaal niet voor politiek. Toch werd ze door een huisgenote meegenomen naar een bijeenkomst van FNV Young & United over het minimumjeugdloon. Daar kwam ze Simon tegen. Ze ging mee naar een actie in Amsterdam en de vonken sloegen over. Een half jaar later woonden ze samen en nu, ruim acht jaar later, zijn ze getrouwd en bouwen ze aan SP-afdelingen in Overijssel en Drenthe.

Simon Zandvliet vertelt: ‘Met ROOD , de toenmalige jongerenclub van de SP, waren wij in 2015 bezig met verhoging van het minimumjeugdloon. Een huisgenote van Lisanne was bezig met een maatschappelijke opdracht voor school en kwam zo bij de SP-jongerenafdeling in Zwolle terecht.’ Via de huisgenoot leerden Simon en Lisanne elkaar kennen.

Lisanne Oldenkamp was 19, vond politiek niet interessant en had zelfs nog nooit gestemd. Maar het onderwerp minimumjeugdloon was voor haar uiterst actueel. Ze studeerde, woonde op kamers en had een baantje als caissière bij de Action. Een hoger salaris was dus zeker welkom. Ze kende Simon al wel, maar hij sprak altijd zó veel over politiek dat ze dacht: ‘Wat heeft die vent?’

Dan komt de bananensoep van Ron Meyer in beeld. De Zwolse jongerengroep ging naar de grote FNV Young & United-actie in Amsterdam. Simon had met Ron een weddenschap afgesloten. Als ze met meer dan 20 jongeren uit Zwolle naar de actie kwamen, dan zou Ron voor iedereen bananensoep komen koken. Ze gingen met twee bussen vol naar Amsterdam, dus die weddenschap werd gewonnen. Simon: ‘Ron’s soep was niet te eten, maar het was wel een erg gezellige avond.’

Lisanne werd lid van de vriendengroep die ROOD Zwolle was. Ze vertelt: ‘Het was er gewoon supergezellig. Daar offer je met liefde je dagen voor op. Ik zeg nog steeds: politiek moet gezellig zijn, anders houd je het niet vol.’ Niet alleen de liefde voor de jongerengroep bloeide op, maar ook die voor Simon. Een half jaar later woonden ze samen.

Ruim acht jaar later hebben Lisanne en Simon als ‘SP-zendelingen’ een spoor door Overijssel en Drenthe getrokken. Na zijn tijd bij de jongerengroep, stapte Simon over naar ‘de grote mensen SP’ van Zwolle. Eenmaal wonend in de gemeente Hardenberg hebben ze daar een SP-afdeling opgezet. Lisanne: ‘Dat hebben we op weg naar een verjaardag vanuit de auto gedaan. In één kwartiertje tijd kregen we telefonisch voldoende leden zo ver dat ze mee gingen doen.’

Inmiddels wonen ze in het Drentse Beilen en zijn ze actief in de afdeling Hoogeveen. Simon als voorzitter en Lisanne in de kerngroep. Daarnaast is Simon SP-fractievoorzitter in de Provinciale Staten van Drenthe. Ze zitten bewust niet samen in één bestuur en gaan ook niet meer samen naar een kaderscholing. Lisanne: ‘Wij kunnen behoorlijk direct zijn naar elkaar en kunnen enorm botsen. Mensen schrikken daar weleens van.’ Simon: ‘Mensen in het bestuur van Hardenberg vroegen zich soms af of wij na de vergadering nog wel samen naar huis zouden gaan. En dan voelt het voor ons niet eens echt heftig.’

Simon: ‘We versterken elkaar ook zeker. Ik ben een stuiterbal vol ideeën die af en toe moet worden afgeremd en Lisanne heeft juist af en toe een zetje nodig om dingen te doen’. Daarin vullen ze elkaar aan en dat maakt ze samen sterk in de SP.

‘Onze partij is niet opgericht om de wereld te laten zoals die is’

Lieke van Rossum is de nieuwe partijvoorzitter van de SP. Ze gooit luiken open, wil afdelingen meer laten meebeslissen en roept op tot optimisme. Hoe wordt iemand die in het Gooi is opgegroeid de voorvrouw van de Socialistische Partij?

Van Rossum groeide op in Bussum, gelegen in de buurt van kleinere omringende plaatsen als Blaricum, Laren en Naarden. In tegenstelling tot haar omgeving, was het gezin waarin ze werd geboren niet superrijk. Ook niet arm, overigens. Gewoon een gezin uit de middenklasse waarin het goed opgroeien was. Net zoals dat bij iedereen gaat, is ook Van Rossum gevormd door de omgeving waarin zij haar jeugd heeft doorgebracht. Achteraf bezien was het een wereld die compleet verschilde van andere plekken in Nederland.

Daar kwam Van Rossum zelf ook achter toen ze ging studeren in Delft: ‘Ik woonde met mijn familie in een dorp en verhuisde naar de stad toe. Daar was het meteen heel duidelijk wat er mis is in de maatschappij. Ik kwam terecht in een studentenflat en die stond naast één van de armste wijken van Delft, de ongelijkheid lag er zo dik bovenop. In die tijd kwam ik er ook achter dat er zoiets als een Voedselbank bestond. Ik was 17 en kende alleen maar de wereld van het Gooi. Dit was dus helemaal nieuw voor mij en ik vond het meteen super oneerlijk.’

BEKAKTE STEM

In die studentenomgeving waarin ze terechtkwam, verbaasde ze zich over nog wel meer dingen: ‘In Delft zitten veel technische studenten. Waaronder veel corpsballen die dan met bekakte stem zeggen dat ze investeren in hun toekomst en dat het niet meer dan terecht is dat ze later heel veel geld gaan verdienen. Ik vond dat zo krom! Je woont in een stad en profiteert daarvan en kijkt dan alleen maar naar je eigen hachje. Ik voelde dat heel anders. Ik kwam gebruikmaken van wat de stad te bieden had en wilde daar onderdeel van uitmaken. Ik zag de grote verschillen in de samenleving en wilde me ook inzetten om die op te lossen.’

Maar hoe doe je dat dan? ‘In die tijd heb ik verschillende organisaties overwogen om me bij aan te sluiten, zoals bijvoorbeeld de Voedselbank. Maar toen kwam ik de SP tegen. Het was een tijd waarin je Jan Marijnissen veel op televisie zag en hij was de enige politicus waarbij ik goed kon volgen wat hij zei. Als enige sprak hij over de ongelijkheid die ik ook in mijn eigen omgeving zag. En tegelijkertijd was er ook een club lokale SP’ers bezig om daar echt wat aan te doen. Toen ben ik lid geworden om daaraan te kunnen bijdragen.’

Van Rossum werd lid van een politieke partij, terwijl haar beeld van de politiek niet bepaald positief was: ‘Politiek? Daar had ik echt een hekel aan. Dat was iets voor mannen met stropdassen die ouwehoeren over dingen die niet interessant zijn. Maar bij de SP was en is dat anders. Die partij probeert dingen echt op te lossen en tegelijkertijd achter de oorzaken van problemen te komen. Dus niet alleen iemand te eten willen geven omdat diegene honger heeft maar de vraag stellen waarom die persoon eigenlijk honger heeft en hoe dat kan in zo’n welvarend land als het onze. Dat sprak me heel erg aan.’

VOEDINGSBODEM

En nu, zo’n 20 jaar later, is Van Rossum voorzitter van diezelfde SP. De eerste weken in haar nieuwe functie is ze al flink aan de slag gegaan en loopt de agenda snel vol. Desalniettemin straalt ze energie en optimisme uit. Van Rossum: ‘Dat is denk ik ook wel de aard van het beestje. Maar er is ook zeker wel reden om positief te zijn want de voedingsbodem voor een grote SP is er. Ik zou pessimistisch zijn als ik zou denken dat de aanknopingspunten in Nederland zouden afnemen of als links dood zou zijn. Maar dat is het niet. Het is rechts gelukt om thema’s als migratie cultureel heel groot te maken en mensen daarop hun >

‘Politiek? Daar had ik echt een hekel aan’

Lieke van Rossum

Geboren op 11 oktober 1982 in Den Haag

1994-2000
Goois Lyceum in Bussum

2000-2007
Industrieel Ontwerpen TU Delft

2007-2014
Milieu-adviseur bij adviesbureau

2006-2023
SP-gemeenteraadslid in Delft

2014-2024
Opleidingen en partijopbouw bij de SP

stem te laten baseren. Terwijl als je op straat met de gemiddelde mens praat over ons verhaal over ongelijkheid en de werkende klasse die het al jaren slechter krijgt in Nederland, iedereen het direct met je eens is. Ook mensen die PVV, CDA of zelfs VVD stemmen.'
Maar helemaal automatisch zullen zij niet terugkomen bij de SP, zegt Van Rossum. Met het nieuwe bestuur heeft ze aantal prioriteiten opgesteld waarmee ze aan de slag is gegaan: 'Jongeren staan bovenaan mijn lijstje. Ik denk dat we heel bewust moeten gaan kijken naar wat er bij hen speelt en daar dingen van oppakken. Niet omdat jonge mensen beter of leuker zijn dan oude leden, ieder lid is mij even lief, maar we hebben opvolging en toekomst nodig. Dan is het gewoon verstandig om je bezig te houden met thema's die ook jongeren aanspreken. Gelukkig zit er al groei in onze jongerenbeweging maar daar kunnen we echt als hele partij nog wel een tandje bijzetten.'

DURVEN VERBINDEN

'We moeten als partij ook niet naar binnen gekeerd zijn. Heel vaak hebben we ons niet durven verbinden aan groepen uit angst om de ene of de andere richting opgeduwd te worden. Maar al die clubs, van Extinction Rebellion tot aan de boeren, daar moeten wij tussen staan. Bij Extinction Rebellion zitten bijna alleen maar anti-kapitalisten, die horen allemaal bij ons thuis. Dat wordt dan afgedaan met een discussie of je wel of niet op een snelweg moet gaan zitten. Maar als wij weten waarvoor we staan dan kunnen en moeten we binnen dergelijke clubs actief zijn. Dan kunnen we prima uitleggen dat we het misschien nog maar eens moeten hebben over snelwegblokkades maar dat subsidies aan fossiele industrie die onze aarde kapotmaakt natuurlijk waanzin zijn.'

Datzelfde principe gaat volgens Van Rossum ook op voor de boerenprotesten: 'Het is mij enorm opgevallen dat de boerenprotesten in België en Frankrijk meteen werden gerelateerd aan de winsten van de grote supermarktketens, terwijl het hier in Nederland is gericht tegen de overheid en het klimaatbeleid. Die boeren worden gewoon genaaid door het systeem. Dus de protesten zijn terecht maar het is aan ons om het verhaal de juiste kant op te duwen. We moeten contact hebben en er zijn op de goede momenten. Dat geldt voor deze protesten maar ook bij andere maatschap-

Zonder onderzoek geen recht van spreken

Na de laatste verkiezingen heeft het Wetenschappelijk Bureau van de SP onderzoek gedaan naar welke lessen er te trekken zijn uit het heden en verleden. Er is kiezersonderzoek gedaan, maatschappelijke bondgenoten zijn gevraagd naar hoe zij nu over de SP denken, vergelijkbare buitenlandse partijen zijn onderzocht en natuurlijk is er veel gesproken met mensen aan de deuren.

Al dit onderzoek heeft geleid tot een aantal aanbevelingen waarmee het nieuwe bestuur en de hele partij aan de slag kunnen gaan. Afdelingen kunnen hier ook hun voordeel mee doen dus lees het rapport nu op **spnet.nl**

'Afdelingen gaan het partijbestuur veel vaker zien'

foto Joshua Versijde

Het nieuwe partijbestuur

Tijdens het congres van 2 maart is er een nieuw partijbestuur gekozen. Dit bestuur bestaat sindsdien uit:

- Lieke van Rossum (voorzitter)
- Nils Müller (algemeen secretaris)
- Gerrie Elfrink (penningmeester)
- Renske Leijten
- Bastiaan Meijer
- Mathijs ten Broeke
- Bram Roovers
- Hans Boerwinkel
- Heidi Bouhlel-Lascaris
- Aldo Schelvis
- Lian Veenstra
- Jeremie van Zeist

Daarnaast bestaat het grootste deel van het partijbestuur, namelijk 19 leden, uit vertegenwoordigers uit de regio's in Nederland.

pelijke bewegingen en natuurlijk de vakbonden. Speelt er wat? Hop erop af. We moeten niet bang zijn. Als je je laat leiden door angst dat iemand iets vindt van wat je doet dan wordt het niks."

WERKENDE ALTERNATIEVEN

Als derde punt noemt Van Rossum het bedenken en realiseren van alternatieven die werken voor mensen: 'We staan nog te vaak ergens te demonstreren en dan doen we dat omdat we willen laten zien dat we het ergens niet mee eens zijn. Dat is voor ons als partij natuurlijk volstrekt onvoldoende. We moeten niet alleen laten zien dat we het er niet mee eens zijn maar we moeten ervoor zorgen dat dingen ten goede veranderen. Alternatieven bedenken en die in de praktijk brengen. Daarvoor is ook die verbinding zo belangrijk met maatschappelijke bondgenoten, met schrijvers, met mensen in de culturele sector. De luiken moeten open zodat we als partij nieuwe ideeën kunnen ontwikkelen. Onze partij is niet opgericht om de wereld te laten zoals die is.'

Hoewel Van Rossum direct hard aan de slag gaat met deze missie, ziet ze ook een opdracht voor de langere termijn: 'We zullen een antwoord moeten vinden op de vraag wat onze rol is in Nederland. En of we onszelf die vraag serieus hebben gesteld de afgelopen jaren, dat vraag ik me wel een beetje af. Daardoor wordt je verhaal dun en verlies je je oorspronkelijke inhoud. Dit is een vraag voor de hele partij en we willen daar ook echt samen met afdelingen het antwoord op vinden. We zeggen wel eens dat je verkiezingen samen wint en samen verliest en dat is ook zo, maar dat gaat alleen op als de hele partij ook kan meebeslissen.'

BELOFTE

Naast Van Rossum zijn er ook nog 11 andere SP'ers verkozen in het nieuwe bestuur. Samen zijn zij er de komende jaren verantwoordelijk voor dat er verder wordt gebouwd aan een toekomstbestendige partij. In de selectie van het nieuwe bestuur is daar ook rekening mee gehouden: 'Toen de kandidatencommissie op zoek ging naar een nieuw bestuur, waren er twee dingen heel belangrijk: het moest allereerst een team zijn, mensen die elkaar versterken. Daarnaast is aan alle kandidaten gevraagd of ze ook echt de handen uit de mouwen willen steken in de partij. Het partijbestuur moet geen discussieclubje zijn dat eens per maand bij elkaar komt. Het moet de voorhoede van onze club zijn die ervoor gaat zorgen dat alles wat we bedenken ook gebeurt. Dat is bij uitstek iets dat bij een Socialistische Partij hoort. We gaan niet alleen maar zitten kletsen maar gaan ook echt aan de slag. Dat maakt mij heel hoopvol dat we de organisatie strak krijgen en we nieuwe afdelingen kunnen oprichten. Onze belofte aan alle afdelingen is dat ze het partijbestuur veel vaker gaan zien.'

Er is de komende tijd dus veel werk te verzetten binnen en buiten de partij. Is er daarnaast dan eigenlijk nog wel tijd om te ontspannen? 'Ik sport heel graag maar ook een avondje naar de kroeg gaan vind ik erg gezellig. Sterker nog: als ik een wedstrijd hardloop dan drink ik daarna altijd eerst een biertje. Binnenkort ren ik voor het eerst een marathon en dat vind ik echt heel spannend. Daar ben ik nu dus hard voor aan het trainen maar het is met de drukte van de afgelopen weken nog wel moeilijk om daar genoeg tijd voor te vinden...' <

EUROPESE UNIE ZORGT GOED

Hoeveel geld geeft de EU uit aan defensie? Waarom profiteert vooral de wapenindustrie van de extra militaire uitgaven? En wie zijn eigenlijk de eigenaren van de grote wapenbedrijven? Dit artikel probeert aan de hand van de meest actuele cijfers een antwoord te geven op al deze vragen.

Figuur 1

Bron: Rosa-Luxemburg-Stiftung en ENAAT, 'A Militarised Union' (2021)

Militaire uitgaven EU
(in miljarden euro's)

Zoals te zien is in figuur 1, zijn de militaire uitgaven van de EU sinds 2007 enorm toegenomen. Vooral de laatste tijd gaat het hard. Voor de periode 2021-2027 was al 19,6 miljard euro begroot voor defensie, maar inmiddels is dit bedrag alweer meerdere malen verhoogd. Zo is er een fonds gekomen voor het gezamenlijk inkopen van wapens bij de Europese wapenindustrie ter waarde van (tot nu toe) 300 miljoen euro. En een ander fonds van nog eens 175 miljoen euro (waarvan 100 miljoen uit het budget voor het Europees Defensie Fonds) voor het ontwikkelen van nieuwe wapens.

Daarbij zitten er nog forse verhogingen aan te komen als twee voorstellen van de Europese Commissie worden aangenomen. Het eerste wil 1,5 miljard euro extra voor het Europees Defensie Fonds, waar nu al 8 miljard in zit. Het tweede wil nog eens 1,5 miljard euro voor het onlangs aangekondigde Europees Defensie-industrie Programma.

Grootste ontvangers Europees Defensie Fonds (2021)

Het Europees Defensie Fonds (EDF), bedoeld voor het financieren van militair onderzoek en het ontwikkelen van nieuwe wapens, trad in 2021 in werking. In figuur 2 is te zien, dat de drie grote Europese wapenbedrijven – Leonardo, Airbus en Thales – het meeste geld ontvangen. Ook de rest van de top 15 bestaat vooral uit grote wapenbedrijven.

Dit bevestigt het beeld dat al uit de verdeling van de gelden van de twee voorlopers (proefprogramma's) van het Europees Defensiefonds naar voren kwam: het geld gaat voor het grootste gedeelte naar een kleine groep grote wapenbedrijven. Vier van de vijf grootste ontvangers (Leonardo, Airbus, Saab en Indra) maakten daarbij deel uit van de zogenaamde Group of Personalities: het door de Europese Commissie ingestelde adviesorgaan, dat een adviesrapport uitbracht dat als basis diende voor de regulering van het Europees Defensiefonds.

Bron: ENAAT, 'From war lobby to war economy' (2023), p.10.

Figuur 2

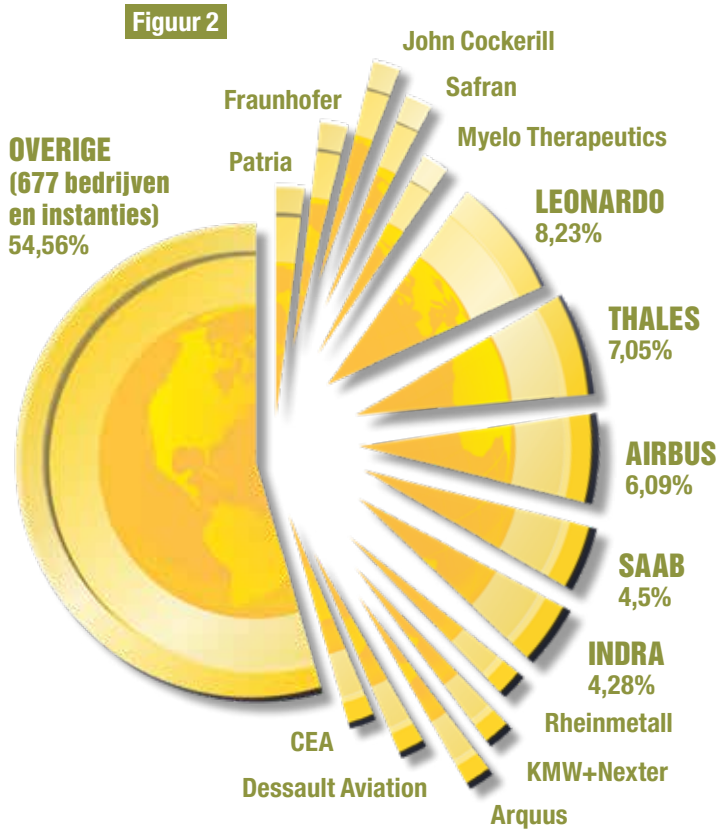

Totale financiering uit EDF in 2021 was ruim 978 miljoen euro.

VOOR DE WAPENINDUSTRIE

Figuur 3

Lobby-activiteiten grootste Europese wapenbedrijven

Bedrijf	Land	SIPRI top 100 van wapen-bedrijven	Uitgaven (2021)	Voltijds-banen	Officieel erkende lobbyisten (2023)	Ontmoetin-gen met Eurocom-missarissen (2014-2023)	Ontmoetin-gen met Europarle-mentariërs (2019-2023)
Leonardo	Italië	12	€300,000 - €399,999	2.0	3	58	17
Airbus	Trans-Europees	15	€1,250,000 - €1,499,999	4.8	3	261	78
Thales	Frankrijk	16	€300,000 - €399,999	3.5	0	34	7
Dessault Aviation	Frankrijk	19	€300,000 - €399,999	0.5	1	17	3
Safran	Frankrijk	24	€300,000 - €399,999	5.0	6	21	22
MBDA	Trans-Europees	27	€50,000 - €99,999	0.5	1	7	6
Naval Group	Frankrijk	29	€200,000 - €299,999	2.0	0	11	3
Rheinmetall	Duitsland	31	€700,000 - €799,999	5.5	3	2	4
Saab	Zweden	34	€400,000 - €499,999	3.5	0	19	6
KNDS	Trans-Europees	44	€200,000 - €399,999	1.7	2	3	5
Lobby-organisaties							
ASD			€400,000 - €599,999	5.3	12	85	23
EOS			€100,000 - €199,999	1.2	0	18	1

Figuur 3 geeft op basis van de meest recente bekende cijfers een overzicht van de lobby-activiteiten op EU-niveau van de tien grootste Europese wapenbedrijven en van de twee belangrijkste lobby-organisaties van de Europese wapenindustrie: ASD en EOS. De AeroSpace and Defence Industries Association of Europe (ASD) is de koepelorganisatie van alle nationale wapenindustrieën en grote Europese wapenbedrijven samen. De European Organisation for Security (EOS) is ook een samenwerkingsverband van de grote Europese wapenbedrijven, maar dan meer gericht op het Europese veiligheidsbeleid, vooral met betrekking tot klimaat en migratie.

De cijfers over uitgaven, aantal lobbyisten, en ontmoetingen met de Europese Commissie zijn gebaseerd op vermeldingen die de bedrijven zelf doen in het transparantieregister van de Europese Unie. De cijfers over de ontmoetingen met Europarlementariërs zijn gebaseerd op vermeldingen van de parlementsleden zelf.

Bron: ENAAT, 'From war lobby to war economy' (2023), p.16

Aandeelhouders die behoren tot de tien grootste aandeelhouders van minimaal drie beursgenoteerde wapenbedrijven (2023)

Figuur 4

	Lockheed Martin	RTX (voorheen Raytheon)	Northrop Grumman	Boeing	General Dynamics	BAE Systems	L3Harris	Leonardo	Airbus	Thales	Huntington Ingalls	Leidos	Booz Allen Hamilton	Rheinmetall	Dassault Aviation
Amundi Asset Management									•	•				•	
BlackRock	•	•	•	•	•	•	•				•	•	•		
Capital Group	•	•	•	•		•	•				•			•	
DNCA Finance								•		•					•
Eaton Vance	•	•	•				•				•		•		
Fidelity Management & Research	•		•	•			•				•			•	
Geode Capital Management LLC	•	•		•			•				•	•	•		
Invesco						•					•	•			
JPMorgan Investment Management		•	•		•								•		
Massachusetts Financial Services			•		•							•			
Merrill Lynch	•			•	•										
SSgA Funds Management	•	•	•	•	•		•				•	•	•		
T. Rowe Price							•				•		•		
The Vanguard Group	•	•	•	•	•	•	•				•	•	•		
Wellington Management Co. LLP		•	•		•							•		•	
Wells Fargo	•				•		•								

In figuur 4 staan horizontaal de grote vermogens-beheerders vermeld. Bekendste naam in de lijst is BlackRock, de grootste vermogensbeheerder ter wereld met een belegd vermogen van 10 biljoen dollar, oftewel 10.000 miljard dollar. Verticaal staan de grote wapenbedrijven vermeld, waarvan de top vijf volledig Amerikaans is. Een plus betekent dat een vermogensbeheerder tot de tien grootste aandeelhouders van een wapenbedrijf behoort.

In de lijst staan alleen beursgenoteerde bedrijven, maar er zijn ook wapenbedrijven eigendom van de staat. Dit geldt vooral voor Russische en Chinese wapenbedrijven. Ook de grote Europese wapenbedrijven Leonardo, Airbus en Thales, zijn deels in handen van nationale overheden. Zo is de Italiaanse staat voor 30,2 procent eigenaar van Leonardo, de Franse staat voor 26,1 procent van Thales, en zijn de Franse, Duitse en Spaanse overheid voor respectievelijk 10,9, 10,8 en 4,1 procent eigenaar van Airbus.

Bron: www.marketscreener.com (geraadpleegd op 12 maart 2023)

Wendela de Vries

‘Het doel is altijd het versterken van de wapenindustrie’

Nieuwsberichten over meer geld naar defensie en over de aankoop van nieuwe wapensystemen volgen elkaar razendsnel op. Het is nauwelijks meer bij te houden. Gelukkig volgt onderzoeker Wendela de Vries van Stop Wapenhandel de berichtgeving op de voet en kan zij ons enige helderheid verschaffen in de duisternis van de internationale wapenhandel. De Tribune sprak met haar in het actiepand van Stop Wapenhandel op het WG-terrein in Amsterdam.

Nederland is een belangrijke speler in de internationale wapenhandel. Van elke twee dollar die wereldwijd verdiend wordt met wapenhandel, stroomt er één door Nederland. Kun je uitleggen hoe dit komt?

‘Die conclusie komt uit een rapport van een paar jaar geleden, dus ik weet niet of die nog actueel is. Maar de laatste keer dat ik keek, waren alle grote wapenbedrijven nog in Nederland gevestigd. Althans in naam, want het zijn brievenbusmaatschappijen. Die lege bv’s gebruiken ze om hun winsten door te sluizen naar belastingparadijzen.’

Gemiddeld staat Nederland op de elfde plaats van wapenexporterende landen. Welke bedrijven en organisaties zitten daarachter en wat voor soort wapens exporteert Nederland?

‘Nederland exporteert vooral wapenonderdelen. Alleen op marinegebied exporteren we complete platforms, dus schepen met alle bewapening erop. Daarin is scheepswerf Damen de grootste speler. Dat is een familiebedrijf dat over de hele wereld marineschepen exporteert. De uitrusting van die schepen wordt meestal verzorgd door Thales, een groot elektronicabedrijf dat vooral radarsystemen en sensoren maakt.

Airbus is een grote Europese vliegtuigbouwer die óók raketten en gevechtshelikopters maakt. Airbus heeft een hoofdkantoor in Nederland, vooral om juridische en belastingtechnische redenen. Verder is er onderzoeksinstituut TNO, dat een vrij grote defensie-afdeling heeft die zich bezighoudt met onderzoek naar wapens en militair-strategische vraagstukken.

En dan is er nog Fokker, inmiddels meerdere keren van eigenaar veranderd, dat vliegtuigonderdelen maakt en onderhoudswerkzaamheden uitvoert voor onder meer Amerikaanse Apache-helikopters en de F-35, beter bekend als de Joint Strike Fighter, het duurste wapensysteem ooit.

Tot slot zijn er nog een heleboel kleine bedrijven die gewone producten maken die ook in wapens gebruikt kunnen worden. En jammer genoeg gebeurt dat vaak ook.’ >

‘Mensen worden heel erg bang gemaakt om meer wapens te kunnen kopen’

Wendela de Vries tijdens de SP Vredesdag 2023 in de Moed in Amersfoort.

‘Economisch gezien kunnen we prima zonder wapens’

Hoe belangrijk is de wapenexport voor de Nederlandse economie?

‘Er wordt wel gezegd dat de wapenindustrie goed is voor de werkgelegenheid, maar dat valt in de praktijk erg tegen. Er zijn vooral hightechbanen en juist aan deze mensen is in Nederland een groot tekort, bijvoorbeeld in de energietransitiesector. Door te investeren in de defensieindustrie, trek je nog meer technische mensen weg uit sectoren die cruciaal zijn voor onze samenleving.

Als je kijkt naar de totale economie, dan levert de wapenhandel Nederland minder dan een procent op. De export van varkens is bijvoorbeeld vele malen belangrijker. Economisch gezien kunnen we dus prima zonder wapens.’

Hoe is het gesteld met de Nederlandse regels voor wapenexporten?

‘De afgelopen vijfentwintig jaar hebben we samen met maatschappelijke organisaties en parlementariërs hard gewerkt aan het ontwikkelen van wapenexportregels. Daar is een mooi systeem uit voortgekomen dat ook internationaal is overgenomen, zowel Europees als in het VN-wapenhandelverdrag. Dat systeem omvat een vergunningsysteem met wapenexportcontrole én met de verplichting aan de regering om te rapporteren aan het parlement en daarmee aan de bevolking over wat voor wapenonderdelen geëxporteerd worden.

Maar dit mooie systeem wordt in toenemende mate ondermijnd. Het is begonnen met het invoeren van algemene of globale vergunningen, wat betekent dat er altijd wapenonderdelen aan een bepaald land of bepaald bedrijf geleverd mogen worden. Dat is gebeurd onder druk van de wapenindustrie, die zich belemmerd voelde om wapens te exporteren naar landen waar op grote schaal mensenrechten worden geschonden, zoals Saudi-Arabië. Of Israël, waaraan Nederland op grond van een globale vergunning onderdelen levert voor de F-35. Gelukkig heeft de rechter daar een stokje voor gestoken. Die heeft gezegd: de Nederlandse regering blijft verantwoordelijk voor het voorkomen van mensenrechtenschendingen. Dat staat zelfs in onze grondwet. Desondanks is de regering in hoger beroep gegaan en ik houd mijn hart vast of de uitspraak standhoudt. Je ziet steeds vaker dat burgers naar de rechter moeten stappen om af te dwingen dat de regering zich aan de regels houdt. Dat vind ik een zorgwekkende ontwikkeling in onze democratie.

En ondertussen gaat de ondermijning van de wapenexportcontrole verder. Sinds kort is er een verdrag tussen Duitsland, Frankrijk en Spanje dat bepaalt dat wapenonderdelen alleen nog maar gecontroleerd hoeven te worden in het land dat het wapensysteem uiteindelijk in elkaar zet. Frankrijk en Duitsland zijn echter een stuk makkelijker in het afgeven van wapenexportvergunningen aan landen als Saudi-Arabië dan Nederland. Als Nederland zich aansluit bij dit verdrag, geven we ons controlesysteem grotendeels uit handen.’

Mede ingegeven door de oorlog in Oekraïne, is Nederland veel meer geld aan defensie gaan uitgeven. Waar gaat dit geld naartoe?

‘Voor een belangrijk deel naar wapens. Dat is fijn voor de wapenindustrie. Vooral de grote Amerikaanse wapenbedrijven profiteren daarvan. De regering heeft meteen gezegd: we gaan nog zes extra F-35’s kopen. Dat is zonder enige discussie gebeurd. En de drones die al jaren geleden zijn aangeschaft, worden alsnog bewapend met Amerikaanse raketten. Verder is er discussie of we nieuwe onderzeeboten moeten aanschaffen en staan er vier nieuwe fregatten op het verlanglijstje. Allemaal miljardenprojecten.

Er wordt voortdurend gezegd: de Russen komen. Maar Rusland heeft helemaal niet de draagkracht om Europa te veroveren, niet economisch en ook niet militair. Mensen worden heel erg bang gemaakt, vooral met het doel om meer wapens te kunnen kopen.’

Ook in de EU zijn de defensiebudgetten de laatste jaren enorm verhoogd. Met welk(e) doel(en)?

‘Met name vanuit de Europese Commissie is er een enorme drive om de Europese defensie te versterken, of beter gezegd: de wapenindustrie. De argumenten waarmee dit wordt verkocht, zijn in de loop der tijd veranderd. Het begon met werkgelegenheid. Steun aan de wapenindustrie zou goed zijn voor de Europese werkgelegenheid. Daarna kwam het argument dat stimulering van de wapenindustrie goed zou zijn voor de kenniseconomie. Toen kwam de oorlog in Oekraïne en was het argument dat we ons moesten verdedigen tegen Poetin. En nu is het argument dat Europa meer moet investeren in defensie, want als Trump weer president wordt trekken de VS zich terug uit de NAVO. De argumenten ontwikkelen zich dus naar gelegenheid. Maar het doel is altijd hetzelfde: meer geld naar de wapenindustrie.’

Welke risico’s zitten er aan de toenemende militarisering van de EU?

‘Om te beginnen trekt het heel veel geld weg uit de samenleving. Al meteen na de Russische inval in Oekraïne, werd er uit het natuur- en klimaatfonds geld weggehaald om wapens te kopen. Dat gebeurde ook bij andere investeringsfondsen. Ik denk dat je de samenleving daarmee verzwakt.

Een ander risico is dat je alleen nog maar met militaire ogen naar het oplossen van conflicten kijkt, waardoor er geen ruimte meer is voor andere oplossingen, zoals diplomatie. Daardoor

ontstaat tunnelvisie en dat kan ervoor zorgen dat een conflict alleen maar verder escaleert.'

Zowel in Nederland als in andere EU-landen neemt de roep om meer geld voor defensie toe. Want anders legt Oekraïne het af tegen de Russische agressor en staat ook onze veiligheid op het spel, zeggen politici, militair-deskundigen en opiniemakers. Met welke argumenten probeer je dit dominante frame te weerleggen?

'In de eerste plaats heeft Oekraïne niets aan wat wij nu investeren in defensie en de defensie-industrie. Het duurt bijvoorbeeld jaren om een munitiefabriek te bouwen. Daar help je de Oekraïners niet mee. Daarbij is het zinloos om door te gaan op de militaire weg. Het front ligt al zo'n anderhalf jaar min of meer vast. Oekraïne wint geen terrein. Rusland is een enorm land en heeft veel hulpbronnen en een eindeloos reservoir aan soldaten die kunnen worden ingezet. Dus Oekraïne kan die oorlog helemaal niet winnen. Daarom moet er veel meer ingezet worden op diplomatie.'

Wendela de Vries

(Enschede, 1964) studeerde politicologie aan de Universiteit van Amsterdam. Daarna was ze onder andere coördinator van het European Network Against Arms Trade (ENAAT). Sinds 2006 werkt zij voor Stop Wapenhandel, waar zij onderzoek doet naar wapenhandel en wapenindustrie.

Maar hoe reëel is praten over vrede, zolang Rusland grote delen van Oekraïne bezet houdt?

'Hoe reëel is doorvechten en denken dat er ooit een overwinning van Oekraïne komt waarbij ze het hele gebied weer terug hebben? Hoeveel mensenlevens wil je daarvoor opofferen? En hoe lang houdt Oekraïne het überhaupt nog vol? Veel militair-deskundigen zijn het erover eens dat Oekraïne deze oorlog niet kan winnen. Toch blijven de Oekraïners vechten, want ze vechten voor hun land en niemand wil onder Poetin leven. Dat snap ik goed.

Maar als je gaat onderhandelen, dan komt daar denk ik ook uitwisseling van gebied bij kijken. Dat is heel naar om te zeggen en dat gun je niemand, maar voor de Oekraïners zal het waarschijnlijk gebiedsverlies betekenen. Dan denk ik: dat is gebiedsverlies, nu zijn het mensenlevens. Duizenden per maand en voor wat? Want van begin af aan was duidelijk dat de kans dat Oekraïne de bezette gebieden zou terugveroveren, bijzonder klein is.'

Wat zou er moeten gebeuren om de toenemende militaire spanningen in Europa te verminderen?

'Ik denk dat we weer moeten werken aan diplomatie en veiligheidsstructuren. In de jaren tachtig hebben we er heel erg voor gestreden dat er ontwapeningsgesprekken kwamen. Dat is ook gelukt. Veel kernwapens zijn ontmanteld en er zijn ontwapeningsverdragen gekomen. Die zijn de afgelopen jaren allemaal in de prullenbak gegooid, dus het wordt een moeilijke klus om de ontwapeningsgesprekken weer op te starten. Dat zal alleen gebeuren als de mensen in Europa zeggen: we willen geen wapens en oorlog, we willen vrede en veiligheid.' <

20 belangrijkste bestemmingen EU-wapenexport (2013-2022)

Nummer	Bestemming	Waarde (€ mld.)	Nummer	Bestemming	Waarde (€ mld.)
1	Verenigde Staten	28	11	Zuid-Korea	6.0
2	Saoedi-Arabië	27	12	Turkije	5.9
3	Egypte	18	13	Singapore	5.7
4	India	17	14	Oekraïne	5.2
5	Qatar	14	15	Noorwegen	4.8
6	Algerije	9.7	16	Koeweit	4.5
7	Verenigde Arabische Emiraten	9.4	17	Verenigd Koninkrijk	4.5
8	Canada	9.3	18	Indonesië	4.4
9	Brazilië	7.0	19	Israël	4.3
10	Australië	6.2	20	Oman	4.2

Alle EU-landen samen zijn de op een na grootste wapenexporteur ter wereld, na de Verenigde Staten. In de periode 2013-2022 bedroeg de totale EU-wapenexport 233 miljard euro. In de tabel is te zien dat Saudi-Arabië, dat zich schuldig heeft gemaakt aan oorlogsmisdaden in Jemen en de eigen bevolking met harde hand onderdrukt, in deze periode de op een na belangrijkste bestemming van EU-wapenexport is.

In 2022 is Oekraïne de belangrijkste bestemming. Sinds het begin van de Russische invasie heeft de EU volgens eigen zeggen voor 28 miljard aan wapens aan Oekraïne geleverd. Voor dit jaar zou nog eens 21 miljard zijn toegezegd.

Bron: enaat.org/eu-export-browser

DE SP-FRACTIE EN OEKRAÏNE

Elke dag sterven honderden Oekraïners in de loopgraven. En Poetin blijft ijskoud jongens naar het front sturen, als kanonnenvoer. Er zijn inmiddels duizenden burgerslachtoffers gevallen en miljoenen zijn op de vlucht in deze illegale oorlog van Rusland. Een einde aan het bloedvergieten is nodig. Naast wapens waarmee Oekraïne zich kan verdedigen tegen Poetin is er ook een pad naar vrede nodig. Een wapenwedloop moeten we voorkomen.

Daarom willen we de bevroren miljarden van de Russische staat en oligarchen inzetten voor de wederopbouw van het land. Dit voorstel van ons om Poetin onder druk te zetten, is door de Tweede Kamer aangenomen.

De SP heeft alleen wapenleveranties aan Oekraïne gesteund, die het land helpen om zichzelf te verdedigen. Ook vinden wij dat het internationaal recht hersteld moet worden. Daarom streven we naar een nieuwe internationale veiligheidsstructuur onder leiding van de VN, waarin alle landen vertegenwoordigd zijn.

Een oorlog starten is simpeler dan een oorlog beëindigen. Deze twee landen zullen uiteindelijk zelf moeten uitmaken onder welke voorwaarden dat kan. In het belang van de bevolking aldaar doen we er alles aan om te voorkomen dat Oekraïne in een permanente oorlog belandt.

SP VREDESDAG

Op zaterdag 13 april organiseert de SP voor de vijfde maal de Vredesdag, die deze keer in het teken zal staan van de oorlogen in Oekraïne en Gaza en de toenemende wapenwedloop. Sprekers zijn onder andere Wendela de Vries, Frank Slijper en Peter Mertens. Voor meer informatie zie: **doemee.sp.nl/vredesdag**

‘Ze zeiden: Als de Betuweroute-treinen langsdenderen verdient de regio er niets aan’

Overbetuwe Overbelast tijdens de Proviciale Staten campagne 2023, staand met de vlag links Koos Nijssen en rechts Eric van Kaathoven.

Seinen op rood voor railterminal

De lange adem van de Betuwe

Goed nieuws voor leefbaarheid en veiligheid in de Betuwe én voor de Gelderse belastingbetaler: de omstreden Railterminal Gelderland aan de Betuweroute gaat definitief niet door. Hoe jarenlang actievoeren leidde tot een glanzende overwinning voor mens en natuur en tot een ongekende blamage voor de provincie.

Burgemeester van de gemeente Overbetuwe worden; dat zou toch wat zijn...Koos Nijssen, bewoner van het buurtschap Reeth, en SP'er Eric van Kaathoven leek het wel wat en solliciteerden. Laatstgenoemde werd zelfs uitgenodigd in het provinciehuis om zijn ambitie toe te lichten. Werd niks. 'Mij werd gevraagd hoe serieus mijn sollicitatie was,' lacht Van Kaathoven. Niet al te serieus blijkbaar, want ook Koos Nijssen kijkt er met genoegen erop terug: 'Het was een ludieke actie om ons verzet tegen de Railterminal
Gelderland kracht bij te zetten.'

Het is slechts een voorbeeld van hoe daar in Overbetuwe stapje voor stapje werd toegewerkt naar het glanzende resultaat dat onlangs gevierd kon worden: de Railterminal Gelderland (RTG) gaat definitief niet door en dat is een zege voor het Betuwse landschap en leefomgeving. Hiermee wordt een streep gezet door enorme geluidsoverlast, een tsunami aan vrachtverkeer en mogelijke onveiligheid. Tot 90.000 containers zouden bij het genoemde Reeth aan de A15 en de Betuwelijn jaarlijks overgeslagen moeten gaan worden, zo becijferde de provincie, hetgeen goed zou zijn voor 340 (!) 'vrachtwagenbewegingen per weekdag'. Dat gevaar is nu bezworen en dus kon er een streep worden gezet onder jarenlange acties die qua diversiteit niet vaak overtroffen zullen zijn of worden. Er werden tal van bewonersbijeenkomsten georganiseerd, er vond een heuse protestmars naar het gemeentehuis plaats, de Gelderse SP-Statenfractie trok keer op keer aan de bel, handtekeningenacties werden uitgerold, flyers, posters en affiches werden ontworpen, juridische procedures gevoerd en omwonenden spraken in bij zowel de gemeenteraad als Provinciale Staten. Er werden containerkostuums gemaakt voor de carnavalsoptocht – die destijds door storm en daarna corona op het laatste moment niet door kon gaan – en er deden in totaal acht mensen uit protest een gooi naar het burgemeesterschap. De inzet en vasthoudendheid van Overbetuwe Overbelast – want dat is de klinkende naam van het actiecollectief – bleef jarenlang overeind. Evenals de steun vanuit de omwonenden. Om te snappen hoe dat kan, moeten we eerst even naar het gebied zelf.

PARELTJES

De gemeente Overbetuwe ligt tussen Arnhem en Nijmegen en grote delen ervan zijn landelijk van karakter. De grootste plaats is Elst met zo'n 22.000 inwoners; daaromheen liggen kleine plaatsen, dorpen en buurtschappen met namen als Homoet, Reeth en Hemmen waarvan de kleinste niet meer dan 65 inwoners heeft. Dat zijn dan ook wel de pareltjes in een gebied dat met de jaren steeds meer onder druk is komen te staan. Wat heet. Enorme woongebieden verrezen met de jaren in Arnhem-Zuid en Nijmegen-Noord

beeld Provincie Gelderland

en daartussen, waardoor die steden aan elkaar dreigen te groeien. De infrastructuur en bereikbaarheid? Tsja, we noemen maar even de hoofdsnelwegen A50, A73, A12 en A15 die er bij elkaar komen en je weet genoeg. Tel daarbij de drukte op het spoor en op Rijn en Waal en we hoeven niks meer uit te leggen. En uitgerekend tussen de A15, A50 en Betuweroute stelden de bestuurders zich de Railterminal Gelderland voor...We zeggen met klem 'de bestuurders', want afgezien van hen zag verder niemand brood in het plan. Maar daarover later meer.

Het verhaal van deze strijd begint in 2017, maar het plan voor een groot logistiek knooppunt stamt al uit de jaren '80. Diverse keren werd geprobeerd om zoiets te realiseren, maar telkens lukte het niet. In 2002 werd een groots plan – Multimodaal Transport Centrum (MTC) Valburg geheten – al eens afgeblazen na hevig verzet van omwonenden en Milieudefensie en een helder 'nee' van Nederlands eerste linkse college van SP, GroenLinks en PvdA. Maar zo'n zeven jaar geleden kwam het plan toch weer op de agenda van de provincie te staan. Koos Nijssen: 'De provincie heeft toen een klankbordgroep gevormd en wij sloten ons toen als buurtvereniging daarbij aan. We waren toen niet pertinent tegen de railterminal, maar we stelden wel voorwaarden. Zo van: áls het plan dan door moet gaan, dan willen we wel graag zus en zo.' Maar uiteindelijk kreeg de buurtvereniging nul-komma-nul niks; noch van de provincie, noch van de gemeente. 'En toen zijn we overgegaan tot protest.'

Het was rond dezelfde tijd dat Jeroen Kolkman, SP'er uit Overbetuwe, en wat partijgenoten de koppen bij elkaar staken om zich te beraden over mogelijke activiteiten in het gebied tussen Nijmegen en Arnhem, waar op dat moment nog geen SP-afdeling of -werkgroep actief was. Al snel kwamen de gewraakte railterminal en het prille verzet daartegen ter sprake. Kolkman: 'We legden contact met Koos Nijssen en boden onze hulp en ondersteuning aan bij publieksacties.' Een kwestie van bondgenoten die elkaar vinden. 'Na een tijdje ontstond er een soort sneeuwbaleffect; steeds meer mensen, vaak met heel specifieke kennis en expertise over bijvoorbeeld milieu, brandveiligheid en vervoer van gevaarlijke stoffen, sloten zich - net als wij - aan bij wat inmiddels 'Overbetuwe Overbelast' was gaan heten.'

'Er ontstond een sneeuwbaleffect'

GALLISCH DORPJE

De ontstane situatie doet wel een beetje denken aan het dorpje van Asterix en Obelix, omsingeld door de legers van Julius Caesar. Zouden de kleine Gelderse dorpen en buurtschappen ook zo lang en dapper weerstand kunnen bieden aan zulke machtige tegenstanders als de provincie, de gemeente en het bedrijfsleven? Het antwoord: ja. Want de gemeente Overbetuwe ging tegen de achtergrond van het almaar groeiende protest uiteindelijk toch overstag en nam stelling tegen de railterminal. De provincie bleef er vooralsnog aan vasthouden, maar ook in Gelderland werd de BBB vorig jaar de grootste in Provinciale Staten. 'BBB was vóór de verkiezingen heel erg tegen de railterminal, maar eenmaal in de coalitie vond ze dat het plan wel door kon gaan,' vertelt Eric van Kaathoven, intussen Gelders SP-Statenlid: 'Wel benadrukte die partij dat het plan geen extra geld meer mocht gaan kosten en dat de aanbesteding niet nog een keer verlengd mocht worden.' En dat brengt ons bij twee cruciale aspecten: de centen en de animo voor het plan. Naar verluidt zou het plan zo'n 65 miljoen gaan kosten; sommigen vermoeden dat het om nog veel meer zou gaan. 'En volgens een schatting van de provincie is er twaalf miljoen euro uitgegeven aan onder meer

beeld Omroep Gelderland

beeld Omroep Gelderland

‘Ik kreeg er steeds opnieuw weer energie van’

beeld DG.nl

De actie in beeld

Voor de regioconferentie van SP Gelderland is een film gemaakt over de strijd van Overbetuwe Overbelast tegen Railterminal Gelderland. Bekijk deze film via **sp.nl/terminal** of scan de QR code

procedures en adviezen,’ aldus Van Kaathoven. En dat terwijl de animo onder het bedrijfsleven nihil was, vandaar dat de aanbesteding al twee keer verlengd was. Een blamage voor de provincie: ermee schermen dat je wat voor het bedrijfsleven wil betekenen, terwijl er geen hond in datzelfde bedrijfsleven op jouw plan zit te wachten – omdat het gewoonweg onrendabel en niet te exploiteren is. Van Kaathoven: ‘De grondgedachte was aanvankelijk dat de treinen van de Betuweroute weliswaar door Gelderland denderden, maar dat de regio er zo niks aan kon verdienen.’ Vervang in die laatste zin ‘regio’ door ‘bedrijfsleven’ en je snapt dat dit met name in VVD-kringen als een misstand werd gezien.

Het duurde nog tot begin dit jaar voordat het nieuws naar buiten kwam: de aanbesteding had opnieuw geen geïnteresseerde exploitant opgeleverd. Exit railterminal Proficiat Overbetuwe.

VIJF GIGABYTE

Wie met actieve omwonenden en andere tegenstanders praat over de gewonnen strijd, valt op met hoeveel plezier ze erop terugblikken. Natuurlijk, het resultaat geeft daar alleszins aanleiding toe, maar de gezamenlijke creativiteit waarop de railterminal keer op keer op de agenda werd gezet tovert bij menigeen een brede glimlach op het gezicht. Zeker bij Eric van Kaathoven: ‘Samen creatief zijn met omwonenden, wetende dat je iedere keer iets nieuws moet verzinnen om je standpunten zo doeltreffend mogelijk uit te dragen; ja, dat was mooi om mee te maken. Ik kreeg er steeds opnieuw weer energie van.’ Ook Koos Nijssen beleefde het zo. ‘Maar,’ zegt hij, ‘het was niet altijd alleen maar leuk. Om je een idee te geven: ik denk dat ik er in totaal wel 2000 uur in heb zitten en het RTG-dossier op onze website is goed voor ongeveer 5 gigabyte aan documenten. Want ja, je moet wel serieus kunnen reageren op het provinciebestuur en ook op de pers.’

Hij wil maar zeggen: plezier beleven aan de strijd is leuk, maar op elk moment goed beslagen ten ijs komen is essentieel.

Opheffingsborrel: De Kist

Warme woorden van dank, geamuseerde gezichten, actiemateriaal dat symbolisch de kist in ging en een op momenten toch wel ietwat geëmotioneerde Koos Nijssen; dat waren de taferelen tijdens de zogenaamde ‘opheffingsborrel’ op 22 maart in Valburg. Opgeheven werd namelijk de actiegroep Overbetuwe Overbelast – het doel was immers bereikt. Koos Nijssen sprak de zaal vol actievoerders en inwoners toe en prees zich gelukkig met ‘al die steun, al die mensen die hebben geholpen’. Complimenten ook voor de media die ‘ons zeer geholpen hebben met het warm houden van ons onderwerp’. En een extra woord van dank richting SP’ers Eric van Kaathoven en Jeroen Kolkman als ‘medeoprichters van Overbetuwe Overbelast’.

Tot slot werden de container-pakken, de flyers, de affiches, de spandoeken en wat al niet meer symbolisch in een grote houten kist opgeborgen. Voorgoed. Alhoewel… ‘Die kist kan zo weer open als ze weer met zulke snode plannen komen,’ bezwoer Eric van Kaathoven met een knipoog. Waarna de kist door een erehaag ‘plechtig’ naar buiten werd gedragen.

Enquêtecommissie fraudebeleid constateert blindheid met grote gevolgen

‘En het kan morgen weer gebeuren’

Hoe kon de fraudebestrijding door de overheid zo ontsporen dat de dienstverlening aan en de rechtsbescherming van de burgers zwaar aangetast werd? En welke lessen moeten daaruit getrokken worden? Daarover heeft een enquêtecommissie uit de Tweede Kamer zich intensief gebogen. Op 26 februari presenteerde SP-Kamerlid Michiel van Nispen, voorzitter van de commissie, de uitkomsten van het onderzoek. Dat die er niet om liegen blijkt al uit de titel van het rapport: 'Blind voor mens en recht'.

De commissie bestudeerde stapels documenten, sprak met 117 mensen en nam 41 openbare verhoren af. Uit alle informatie trekt ze zes snoeiharde conclusies en komt ze met een dodelijke uitsmijter. De conclusies zijn:

- De opeenvolgende kabinetten hebben verkeerde keuzes gemaakt bij het maken en uitvoeren van wetten.
- Mensen die een foutje maakten werden behandeld als fraudeur.
- Kabinet, parlement en bestuursrechtspraak zijn allemaal ernstig en langdurig tekortgeschoten in het bieden van rechtsbescherming.
- In de fraudebestrijding zijn grondrechten geschonden.
- De politiek heeft financiële keuzes gemaakt zonder oog voor de gevolgen voor mensen.
- Kamerleden hebben actief bijgedragen aan een hard fraudebeleid en hebben ellende voor mensen niet voorkomen.

En dan de uitsmijter: 'Dit schandaal kan morgen weer gebeuren. De blindheid van de overheid voor mensen en hun rechten is niet weg.' Genoeg reden voor een gesprek met commissievoorzitter Van Nispen!

Het toeslagenschandaal bracht al veel boven tafel. Leverde deze Kamerenquête nog nieuwe inzichten op?
'Er was inderdaad al veel bekend, maar toch heeft de grote mate van blindheid me verrast: in alles wat er gebeurd is, zijn de belangen van de mensen om wie het ging genegeerd. En ook het besef dat het morgen weer kan gebeuren was voor ons nieuw.'

Waarom kan het opnieuw gebeuren? Zijn de ogen nog niet genoeg geopend?
'Ik ben bang van niet. Er zitten nog steeds fouten in de wetten, waardoor – als er iets fout gaat – de risico's bij de mensen liggen. De rechtsbescherming staat nog steeds niet bovenaan bij de politiek en het financieel denken is vaak nog leidend. Ook is de ideologie dat de overheid net als het bedrijfsleven moet werken nog niet verlaten. En de wisselwerking tussen de Kamer en journalisten bevordert het meeliften op de ophef van de dag in plaats van zorgen voor goede wetten. Er moet echt nog een aantal patronen doorbroken worden.'

Jullie hebben veel mensen gesproken. Wat is je het meest bijgebleven?
'Dat zijn de gesprekken met de gedupeerden. Het gaat door merg en been als mensen vertellen hoe ze zich vermorzeld voelen door de overheid en alle vertrouwen kwijt zijn. Mensen die niets meer te eten hebben, de jongen wiens playstation door de belastingdeurwaarder is meegenomen. Ik kan daar nog steeds koud van worden. Dit zijn de mensen voor wie de overheid hoort te werken. Dat is niet gebeurd.'

Hoe kijk je naar de reacties op het rapport?
'Ik denk dat onze boodschap aardig is binnengekomen: dat er sprake is van blindheid voor mensen en voor de wet, en dat het weer kan gebeuren. Maar ik besef ook dat het signaal heel vluchtig kan zijn. En dus is het onze taak, van de commissie én van de SP, om te zorgen dat het niet wegebt. Dat kregen we ook te horen van de mensen die we spraken: Laat ons leed niet voor niets zijn geweest!'

Er komt nu een debat met de Tweede Kamer. Wat moet dat opleveren?
'Ik hoop heel erg dat de Kamerleden er blijk van geven dat de boodschap binnenkomt, dat de sfeer is van: dit is ernstig, hoe zorgen we dat het niet weer gebeurt? En verder dat ze de conclusies omarmen, de aanbevelingen overnemen en het kabinet oproepen dat ook te doen.'

EN DE SP?

In reactie op de vraag of SP-Kamerleden ook blind geweest zijn, wijst Van Nispen op de Wet fraudeaanpak door bestandskoppelingen. Die is als hamerstuk in de Kamer ook door de SP aangenomen en later door de rechter afgeserveerd, omdat hij in strijd is met het Europees Verdrag voor de Rechten voor de Mens.

Toch laat een blik in de parlementaire geschiedenis zien dat het vooral de SP is geweest die steeds tegengas gaf en de gevolgen van het harteloze beleid aan de kaak stelde. De strenge Fraudewet van 2012 kreeg de instemming van een grote meerderheid in Tweede Kamer, zelfs van GroenLinks, maar niet van de SP.

Toen de gevolgen duidelijk werden, trok SP'er Sadet Karabulut al snel aan de bel. Dat bleef zij doen, net als haar opvolgers Tjitske Siderius en Bart van Kent. Renske Leijten beet zich succesvol vast in het toeslagenschandaal. En het is de SP die zich al heel lang druk maakt over de bezuinigingen op de rechtsbijstand en de uitvoering van de sociale zekerheid, en die steeds de gevolgen aan de kaak stelt van het beschouwen van de overheid als een bedrijf.

‘Knokken tegen de groeiende ongelijkheid’

Alice Gjaltema (23)
uit Siddeburen verzamelt elpees en geeft les op het MBO. Haar vakken zijn Engels en Nederlands, maar ze krijgt vooral voldoening van haar inzet om de studenten op hun toekomst voor te bereiden, zelfvertrouwen te geven.

Hoe doe je dat?
‘Door veel gesprekken met ze te voeren over wat er in hun leven speelt en door maatschappelijke onderwerpen in de les te behandelen. Bijvoorbeeld aan de hand van een tekst over woningnood in Engeland het gesprek brengen op de wooncrisis hier.’

Daar heb je zelf ook last van...
‘Klopt. Ik woon anti-kraak en zou graag de zekerheid hebben van een vast huurcontract, maar dat lijkt wel een onmogelijkheid.’

Hoe kijken jouw leerlingen naar de politiek?
‘Ik werk in Stadskanaal, dicht bij Ter Apel, en bij de scholierenverkiezing die kort voor de Kamerverkiezingen is gehouden stak de PVV er met kop en schouders boven uit.’

En hoe zouden we dat als SP kunnen veranderen?
‘We moeten duidelijk maken dat wij betere ideeën hebben: ideeën die wel haalbaar zijn en die de problemen van mensen echt oplossen.’

Wat bracht jou naar de SP?
‘Ik ergerde me al aan de groeiende kloof tussen arm en rijk en ben me in de SP gaan verdiepen toen mensen in mijn omgeving er lid van werden. Ik zag dat de SP goed bezig is om samen met de mensen te knokken tegen die ongelijkheid en voor gelijke kansen, en ben ook lid geworden. Ik ben nu organisatiesecretaris van de afdeling Midden-Groningen en actief in de jongerengroep Oost-Groningen. Ik vind het heel leuk om te onderzoeken wat er speelt en samen met mensen acties op te zetten. Morgen gaan we bijvoorbeeld aanbellen bij mensen in de buurt van een onoverzichtelijk kruispunt waar vaak ongelukken gebeuren. Horen welke oplossingen zij zien en dan samen met de raadsfractie zorgen dat die uitgevoerd worden.’

1989
DE VAL VAN DE BERLIJNSE MUUR

Jan Marijnissen was in 1989 lijsttrekker bij de Tweede Kamerverkiezingen. Op deze verkiezingsposter samen met de jonge Lilian.

Op 9 november 1989 viel de Berlijnse Muur, die het westen en oosten van de stad politiek in tweeën deelde. Deze muur, die in 1961 door de Oost-Duitse regering was opgericht, was ook een symbool voor de ideologische scheiding in Europa. Tussen het kapitalistische Westen, dat onder invloed stond van de VS, en het communistische Oosten, onderdeel van de invloedssfeer van de Russen (of de Sovjet-Unie). Voor socialisten in het Westen was deze muur ook een ideologisch obstakel, als ze door hun tegenstanders werden vergeleken met de vijand uit het oosten. De SP had zich echter tegen deze Russische 'sovjets' verzet.

HET EINDE VAN DE GESCHIEDENIS?

De 'Koude Oorlog' tussen het kapitalistische Westen en het communistische Oosten was voorbij en de kapitalisten hadden gewonnen. Dat ging gepaard met veel ideologische hoogmoed, over de onoverwinnelijkheid van het kapitalisme en vooral de onmogelijkheid van een alternatief. In de VS verklaarde Francis Fukuyama zelfs het einde van de geschiedenis en de noodzaak van de vrije markt. Die zou als vanzelf democratie en welvaart brengen. Na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie bleek in Rusland het tegenovergestelde: een kleine groep oligarchen eigende zich alles toe en de Russische bevolking bleef verarmd achter.

Ook in ons land leek het geloof in het socialisme verdwenen. CPN, PSP en PPR hieven zichzelf op en gingen in 1990 op in GroenLinks, dat een vrijzinnig liberale partij zou worden. In de PvdA werd eveneens afscheid genomen van de traditie van het socialisme en onder Wim Kok gekozen voor een 'derde weg', ofwel 'een liberalisme met een sociaal gezicht'. In de SP, waar Jan Marijnissen een jaar eerder partijvoorzitter was geworden, gebeurde juist het tegenovergestelde. Hier werd een Handvest 2000 opgesteld, een programma voor een nieuw socialisme, dat in de partij breed werd besproken en ook flink bekritiseerd.

HANDVEST 2000: EEN MAATSCHAPPIJ VOOR MENSEN

Het socialisme is niet iets van de vorige eeuw, 'maar juist een maatschappij- en mensbeeld dat de toekomst heeft', stelde Jan Marijnissen in een inleiding bij een boekje uit 1989, waarin verslag werd gedaan van het partijdebat over Handvest 2000. In dit programma zijn veel herkenbare punten te vinden over problemen die nog altijd spelen. Zo wordt over milieuvervuiling gezegd dat 'de vervuiler betaalt' en dat het milieuprobleem alleen kan worden opgelost als 'de machtsvraag' wordt gesteld. Gesproken wordt van de noodzaak van democratisering van de economie en van een overheid die verantwoordelijkheid neemt.

'Een maatschappij voor mensen' is de ondertitel van Handvest 2000. Dit beginselprogramma bevat elementen van wat tien jaar later Heel de mens zou worden. Afstand wordt gedaan van het socialisme als een blauwdruk voor de toekomst en er is aandacht voor de vraag hoe mensen een sociale samenleving kunnen maken. Maar toch ontbreekt er wat: als je het goed bekijkt is Handvest 2000 helemaal geen beginselprogramma, maar meer zoiets als een verkiezingsprogramma. Waarin allerlei standpunten staan die passen bij een socialistische partij (over wonen, werken, zorg, vervoer etc.), maar nog niet een SP-kijk op de wereld.

ANALYSE EN STRIJD

'Maar is dat geen utopie, een droom?' vroeg een SP-lid na het lezen van Handvest 2000. Een goede vraag, na de val van de Berlijnse Muur, in een tijd waarin het socialisme buiten de SP werd gezien als iets dat achterhaald en overwonnen was. Een analyse van de werkwijzen van de SP was nodig, over hoe we mensen konden winnen voor ons socialisme. En een beter idee van het marktdenken dat Nederland destijds overspoelde en waartegen de SP zich zou moeten verzetten. Het politieke werk ging ook gewoon door: in 1990 zou de SP in ons land het voortouw nemen in de strijd tegen de apartheid in Zuid-Afrika.

Kakhiel

SP WHATSAPP-KANAAL

WORD NU LID VAN HET OFFICIËLE WHATSAPP-KANAAL VAN DE SP

SLUIT JE AAN VIA SP.NL/APP OF SCAN DE QR-CODE

Gerrie Elfrink over Europa

‘Geen eenheids-worst maar verscheidenheid’

TRIBUNE

Lise Witteman
‘Je kunt de vraag stellen of de Europese Unie wel echt een democratie is’

Ingrid Robeyns
‘Boven een bepaalde grens wordt rijkdom problematisch’

Nieuwsblad van de SP • jaargang 60 • nr.5 • mei 2024 • € 1,75

colofon

Tribune is een uitgave van de Socialistische Partij (SP) en verschijnt 11 maal per jaar

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen
Bart Linssen, Tijmen Lucie
Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Ronald van Raak, Karen Veldkamp
Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Maurits Gemmink

Ga voor contact met de SP en de Tribune naar www.sp.nl/contact
Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

inhoud

Brusselse journalist Lise Witteman
‘Er spelen heel grote onderwerpen waarover we niet geïnformeerd worden’

Extreme rijkdom begrenzen
Ingrid Robeyns over haar boek *Limitarisme*

Doolhof Europa
Zo werkt de Europese politiek

EP-lijsttrekker Gerrie Elfrink
‘Europese samenwerking is soms zelfs meer nodig dan nu gebeurt’

Linksvoor
Activistische romanschrijver Roxanne Borgman wil het systeem veranderen

4 **nieuwsfoto van de maand**

6 **actiefoto van de maand**

8 **nieuws Tweede Kamer**

9 **column**
Jimmy Dijk

10 **kort nieuws**

12 **Samen Sterk**
Gwendolyn en Janny Janssen

31 **SP van toen tot nu**
1990 Muziek voor Mandela

32 **Kakhiel**

nieuwsfoto van de maand

Robin van Lonkhuijsen / ANP

GRONINGEN VLAGT VOOR SLUITING GASVELD

Op 19 april tekende demissionair staatssecretaris Hans Vijlbrief (Mijnbouw) de wet over het sluiten van het Groningse gasveld. De Eerste Kamer stemde in met de sluiting, waarmee na decennia definitief een einde komt aan gaswinning in het gebied. SP-Kamerlid Sandra Beckerman streed jaren samen met de Groningers voor de sluiting: ‘Succes kent vele vaders. Maar dit succes is alleen toe te schrijven aan Groningers zelf. Deze overwinning is van al die Groningers die zelfs op de moeilijkste momenten doorgingen. Deze overwinning is van ons.’

Hoewel dit zeker vraagt om een viering, betekent dit niet dat hiermee de kwestie is afgedaan: de herstel-operatie komt nog steeds onvoldoende van de grond. Beckerman: ‘Meer overwinningen zijn noodzakelijk. Nog 12-13.000 huizen zijn onveilig. Voor elke euro schadegeld gaat nog eens 78 cent naar bureaucratie. Vele duizenden wachten en de ongelijkheid is gigantisch.’

ARGENTIJNEN DEMONSTREREN MASSAAL TEGEN NEOLIBERALE PLANNEN MILEI

In verschillende steden in Argentinië gingen eind april honderdduizenden mensen de straat op om te demonstreren tegen de keiharde bezuinigingen van de radicaal-rechtse president Javier Milei. Specifiek gaat het om de bezuinigingen op het hoger openbaar onderwijs, dat tot nu toe gratis toegankelijk was. Als de bezuinigingsplannen van de regering-Milei doorgaan, zal dat verleden tijd zijn. Het is zelfs zo erg, dat universiteiten zeggen nog maar enkele maanden open te kunnen blijven omdat daarna het geld op is. Momenteel studeren er ruim 2 miljoen Argentijnen en andere (Zuid-Amerikaanse) studenten aan de openbare universiteiten.

Dit was een van de grootste demonstraties tegen de bezuinigingen van Milei sinds zijn aantreden in december vorig jaar. Doordat zijn regering de subsidies op transport, brandstof en energie heeft verlaagd, zijn Argentijnen een vijfde van hun besteedbaar inkomen kwijtgeraakt. Inmiddels zou bijna 60 procent van de bevolking onder de armoedegrens leven.

23 APRIL 2024
BUENOS AIRES

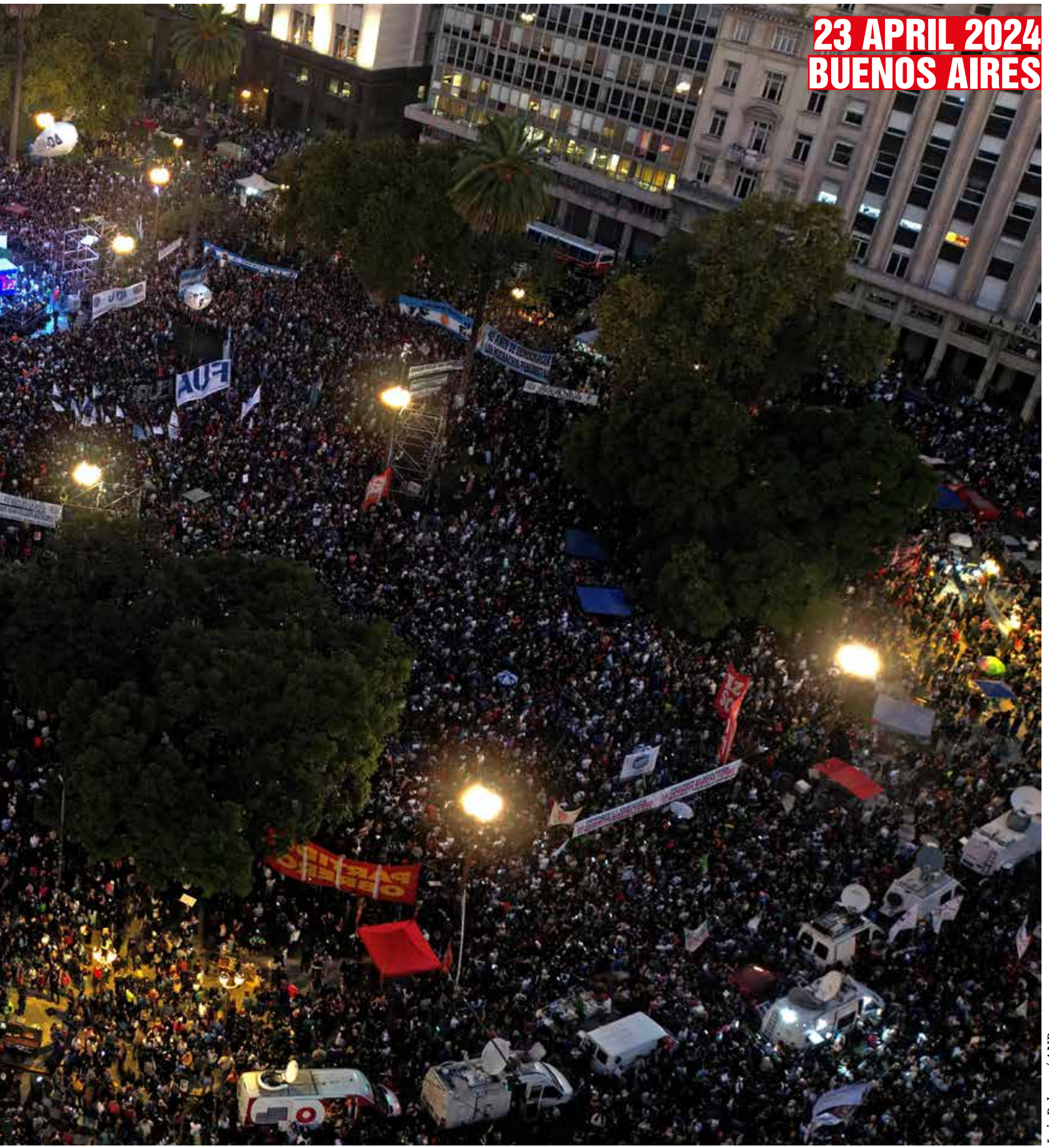

Luis Robayo / ANP

TWEEDE KAMER WIL OOK BELASTING VOOR ALLERRIJKSTEN

De Tweede Kamer heeft zich uitgesproken voor een SP-voorstel voor een exitbelasting. Dat is een belasting voor superrijken die ervoor kiezen om Nederland of Europa te verlaten om juist geen belasting meer te hoeven betalen. Niet alleen in Nederland moet er een voorstel van het kabinet komen voor zo'n belasting. Ook in Europa moet Nederland voorop gaan lopen voor een exitbelasting die overal in Europa gelijk is. Met deze exitbelasting wordt één van de meest veelgehoorde argumenten tegen het invoeren van een miljonairsbelasting, namelijk dat rijken het land zouden ontvluchten, in één klap zinloos gemaakt.

SP-leider Jimmy Dijk: 'Het is hoog tijd dat de superrijken meer belasting gaan betalen over hun vermogens. Zij zullen hier weinig van merken, maar de levens van heel veel mensen zullen compleet veranderen als ze niet heel veel geld meer kwijt zijn aan het eigen risico, omdat we het eigen risico kunnen afschaffen met deze belasting. Superrijken die wel hebben geprofiteerd van alle kennis, de mensen en de voorzieningen in ons land, maar die toch besluiten dat ze niet solidair willen zijn met de rest van Nederland, kunnen rekenen op een blauwe brief als ze ons land verlaten voor lagere belastingen in warme oorden.'

GRONDSPECULANTEN AANGEPAKT OM WONINGBOUW VLOT TE TREKKEN

Anouk Pross

De Tweede Kamer heeft op 23 april voor het SP-voorstel voor een planbatenheffing gestemd. Deze belasting op stijgende grondwaarde pakt speculatie met grond aan. Het voorstel van SP-Kamerlid Sandra Beckerman helpt zo in de strijd tegen de wooncrisis.

Beckerman: 'Wonen is een recht en geen verdienmodel. Met dit voorstel pakken we mensen die rijk worden met grondhandel terwijl we in een diepe wooncrisis zitten aan. Grond wordt opgekocht om er geld mee te verdienen. Deze winst moet nu belast worden. Dat geld kan ingezet worden om nieuwbouw betaalbaar te maken.'

De Tweede Kamer breekt met het aannemen van de motie Beckerman met een lange 'traditie' om niet in te grijpen op de grondmarkt. De SP wil dat het demissionaire kabinet in mei duidelijk maakt hoe ze het voorstel uit gaat voeren.

SP-succes: Einde aan online gokreclames

Er moet een einde komen aan online gokreclames. Na een eerder verbod op gokreclames op de televisie en op posterborden en in bushokjes, heeft de Tweede Kamer op 16 april ingestemd met een SP-voorstel om ook een einde te maken aan online gokreclames. Sinds het invoeren van de gokwet in 2021 zijn er honderdduizenden nieuwe gokkers bijgekomen in ons land.

SP-Kamerlid Michiel van Nispen is daarom blij met het verbod op online gokreclames: 'Van het gereguleerde gokken is in 2021 een gokmarkt gemaakt. En deze markt is door en door ziek. Elke dag dat deze bedrijven door kunnen gaan met hun foute praktijken, raken er meer mensen verslaafd aan gokken. Wat ons betreft is het einde verhaal voor gokbedrijven zonder moraal. Een verbod op online gokreclames is weer een stap vooruit naar een land zonder foute gokbedrijven.'

Maurits Gemmink

Herverdelen

Zorg, onderwijs, volkshuisvesting en openbaar vervoer. Zomaar een paar belangrijke publieke voorzieningen. Voorzieningen die zo belangrijk zijn voor de toekomst van ons land dat ze een forse investering kunnen gebruiken. Iedereen, van arm tot rijk, profiteert immers van een gezonde bevolking, die goed is opgeleid, fijn en betaalbaar kan wonen en zich gemakkelijk kan verplaatsen door ons land.

Maar deze voorzieningen zijn niet gratis en extra investeringen kosten geld. Natuurlijk kan je wat besparen door efficiënter te zijn, met minder managers en consultants bijvoorbeeld. Maar er moet ook flink geld bij. Het is volstrekt eerlijk om dat te vragen van de mensen die het meest bezitten. Hun geld staat toch óf lui op de bank óf wordt geïnvesteerd in zaken die bepaald niet bijdragen aan vooruitgang van publieke voorzieningen. Daarom pleiten wij al lange tijd voor een miljonairsbelasting. Heel simpel, 1% belasting op alle vermogens boven de 1 miljoen.

Op dit plan komen de laatste tijd twee reacties. De ene is dat mensen de grens van 1 miljoen te laag vinden, omdat ze bang zijn dat ze met een afbetaald huis en wat zelfgespaard pensioengeld extra belasting moeten betalen. De andere reactie is dat mensen de 1% belasting te laag vinden. Daarom komen wij met een miljonairsbelasting. Met 5% belasting op alle vermogens boven de 5 miljoen. Het gaat hierbij echt om de allerrijkste mensen van ons land is. Dat levert 12,5 miljard euro op.

En gaan die miljonairs en multinationals dan niet weg? Dat voorkomen onze aangenomen voorstellen voor een wereldwijde minimumvermogensbelasting én een Europese exitbelasting. Met dat laatste zorgen we ervoor dat er altijd belasting wordt betaald over het in Nederland opgebouwde vermogen. Dat wordt onze inzet bij de Europese verkiezingen.

Wil jij ook dat iedereen straks kan wonen in een gezond land, met goed opgeleide mensen, fijne woningen en een goed OV? En vind je ook dat grote vermogens daar wel iets aan mogen bijdragen?

Doe dan mee op doemee.sp.nl/miljonairsbelasting

Jimmy Dijk
fractievoorzitter SP

LEIDEN stadvanontdekkingen

Leiden in last

Citymarketing. Voor veel gemeenten is dat het toverwoord om zo'n beetje de hele wereld de stad in te lokken. In Leiden verwoordt citymarketing-organisatie Leiden&Partners dat op haar website als volgt: *'Wij zetten 'Leiden' op de kaart om hiermee een duurzame groei te realiseren in het aantal bezoekers, congressen, studenten, talenten en bedrijven (…) en leggen verbindingen tussen de vitale stad en haar bewoners waarmee we een brede welvaart beogen voor de inwoners van Leiden en regio.'*

Nou, wat ons betreft wel weer genoeg open deuren voor deze maand. Maar het zijn wel dure open deuren, want volgens de Leidse SP geeft de gemeente jaarlijks een miljoen euro uit aan citymarketing en gaat 70% van de geïnde toeristenbelasting rechtstreeks naar Leiden&Partners. Niet zo gek dus dat de partij wil weten wat er met dat geld gebeurt, temeer omdat het kennelijk ook nog zo is dat lokale initiatieven bij Leiden&Partners kunnen aankloppen en tegen betaling (!) marketing kunnen afnemen. Een van de schriftelijke vragen van de SP is verder: Gaat het hier om 'een organisatie die dienstbaar is aan de initiatieven in de stad of is zij veelal een door de gemeente gesubsidieerde 'ontwikkelaar' van initiatieven die juist concurreert met lokale evenementen?' De spijker op z'n kop!

Nijmegen: drone-aanval afgeslagen

Dat je als woningcorporatie niet zo blij bent met illegale bijbouw van schuurtjes en dergelijke in achtertuinen, daar zouden we nog in kunnen komen. Maar als je daarop wil gaan toezien door drones in te zetten…nee, dat gaat wel heel ver. Dat moet u zich eens voorstellen: ligt u op een warme zomerdag in uw achtertuin te relaxen, en dan zweeft daar ineens zo'n ding boven uw hoofd. Als u het überhaupt al merkt. In Nijmegen kregen Portaal-huurders in de wijk Waterkwartier een brief waarin de corporatie het voornemen communiceerde. Waarna het protest losbarstte. Ook kaartte SP-raadslid Jeanette Geers de kwestie bij de gemeente aan en sprak van privacy-schending. Onlangs zag Portaal gelukkig af van het onzalige plan: succes voor de bewoners en de SP dus. Maar toch blijft het een beetje griezelig. Want als een sociale volkshuisvester bewonersprotesten en politieke inzet nodig heeft om te snappen dat je niet met drones je huurders kan gaan bespioneren, waar zit je sociale hart dan nog?

Spotlight op datacenters

Het is eigenlijk nog een vrij jong thema in omgevingsvraagstukken: de aanwezigheid dan wel komst van datacenters die steevast garant staan voor stevig bewonersprotest. In de kop van Noord-Holland, gemeente Hollands Kroon, staan twee van de grootste van Nederland: van Google en Facebook. En nog vinden sommige partijen het niet genoeg en bepleiten nog meer datacenters. Maar de SP-Statenfractie vindt het méér dan genoeg en heeft op haar website wat feiten op een rij gezet. Zoals: het energiegebruik van de Nederlandse datacenters is nu al gelijk aan dat van 1,8 miljoen huishoudens en ieder jaar groeit het energiegebruik van datacenters met 5%. Verder: de energie van het windpark Middenmeer, het grootste van Nederland, wordt grotendeels voor het megadatacenter van Microsoft in Hollands Kroon gebruikt. 'Nederland de overlast en Microsoft de winst,' concludeert de SP. 'Intussen is het Nederlandse elektriciteitsnet al overbelast, moeten andere bedrijven jaren op een aansluiting wachten en komt zelfs de woningbouw in gevaar door de krapte op het elektriciteits-netwerk.'

Ziedaar de ruimtelijke ordening in Nederland anno nu.

Stop de uitverkoop

De Amsterdamse SP is een actie gestart om het Afval Energie Bedrijf (AEB) in publieke handen te houden. Want de gemeente wil het verkopen aan een private investeerder. Het AEB verwerkt het huisvuil van Amsterdam en omgeving en levert stadswarmte aan tienduizenden inwoners. Het is eigendom van de gemeente en dus van alle Amsterdammers. Eigenlijk frappant dat de hoofdstad anno 2024 nog steeds de privatisering van zo'n belangrijke voorziening nastreeft, maar het stadsbestuur van PvdA, GroenLinks en D66 wil het doorzetten, overigens nadat een eerdere poging daartoe mislukte. De SP waarschuwt nu voor zo'n beetje alles wat de afgelopen decennia na privatiseringen aan de orde is geweest: verlies van grip en invloed, afhankelijkheid van commerciële partijen, stijgende prijzen, topsalarissen voor de directie etc.

Met een knipoog naar de ooit door Jan Marijnissen geïnitieerde campagne 'Stop de uitverkoop van de beschaving' hebben bezorgde Amsterdammers een website gemaakt die op een rijtje zet wat er vanaf 1994 allemaal aan publieke diensten en voorzieningen in de stad is verkocht: **stopdeuitverkoop.amsterdam**

Fopspeen

Nog zo'n actueel fenomeen: de huisvesting van arbeidsmigranten. In een eerdere Tribune berichtten we hoe SP'ers in het Limburgse Horst aan de Maas dit vraagstuk samen met inwoners beheersbaar willen houden. Zij weten nu: de gemeente is daarin geen bondgenoot. Een tijd geleden stelde die nog de 'Richtlijnen omgevingsgesprek' vast, die initiatiefnemers van huisvesting van arbeidsmigranten verplicht om met omwonenden in gesprek te gaan en een verslag van dat gesprek als bijlage bij de vergunningsaanvraag in te dienen. Naar nu blijkt vindt zo'n omgevingsgesprek soms niet eens plaats, zijn initiatiefnemers selectief in wie ze precies daarvoor uitnodigen en vindt de gemeente het blijkbaar allemaal wel prima zo. Tijdens een recente hoorzitting ontkende de wethouder genoemde verplichting zelfs. En dus zijn de opgestelde richtlijnen volgens de SP 'een fopspeen'. De Tribune zegt: de hele gang van zaken zuigt.

Bijna schamen

In Zeeland staat het openbaar vervoer zwaar onder druk, lees maar eens op **zeeland.sp.nl**. Maar gedeputeerde Wilfried Nielen heeft het mobiliteitsprobleem in zijn provincie opgelost. Voor zichzelf welteverstaan. Namelijk met z'n nieuwe dienstwagen: een Mercedes EQS 450+ die - inclusief chauffeur - 96.750 (!) euro per jaar (!!) kost. Stralend en zichtbaar trots poseerde hij met die bak op 22 april in de media. En dan ook nog zeggen: 'Ik schaamde me bijna om in te stappen'. Bijna?? Wel, wij hebben twee veel goedkopere alternatieven zónder chauffeur voor de gedeputeerde die zich slechts 'bijna' schaamt.

Gunstig verbruik. Makkelijk te parkeren. 1-persoons voertuig dus chauffeur is niet nodig

Snel. Betaalbaar, want oldtimer. Chauffeur is niet nodig, want die zal zich hierin zó kapot schamen dat hij ander werk gaat zoeken.

SP-bolwerk in de bijbelgordel

Een interessante cocktail: moeder en dochter Janssen wonen in een ‘spookhuis’ in Vinkenbuurt bij Balkbrug en zijn beiden actief lid van de SP Hardenberg. Dochter Gwendolyn is organisatiesecretaris van de afdeling. Oud-journalist Janny schrijft stukjes over de SP-acties. SP’er zijn in de Bijbelgordel is niet altijd makkelijk, maar dat weerhoudt ze er niet van om vol in actie te zijn voor het socialisme.

Gwendolyn is socialist en boekenwurm. ‘Dat is ze al vanaf een jaar of drie’, zegt Janny vol trots. ‘Op de lagere school had ze zo’n beetje alle boeken gelezen toen ze acht was. Toen mocht ze meedoen met de leeshulp-moeders.’ Gwendolyn: ‘Ik heb zelfs een speciale boekenplank voor socialistische boeken. Daar staat o.a. het rode boekje van Mao.

Janny vertelt: ‘Ik stemde altijd al SP maar werd begin deze eeuw lid naar aanleiding van een filmpje met Jan Marijnissen. Hij tikt daarin op zijn horloge en stelt de vraag: ‘Wanneer word jij lid?’’ Janny’s moeder was een PvdA’er die later zelfs nog bij de CPN uitkwam. ‘Thuis was het dus een rood nest.’

Gwendolyn ging als introducé mee met haar moeder naar de oprichtingsvergadering van SP Hardenberg. Daar werd ze gegrepen door het SP-activisme. Ze vertelt: ‘Er werden allerlei plannen besproken waarmee de SP aan de slag ging. Vooral het bestrijden van ongelijkheid en armoede sprak me aan. Toen ik aangaf met verschillende acties mee te willen doen, kwam de vraag of ik al SP-lid was. Dat ben ik die avond meteen geworden.’

Hardenberg is een bijzondere gemeente voor de SP. Met plaatsen als Balkbrug en Dedemsvaart ligt het midden in de Nederlandse Bijbelgordel. Gwendolyn: ‘Als we gaan buurten wordt regelmatig de deur voor onze neus dichtgegooid zodra ze de SP-tomaat zien.’ Dat houdt de afdeling niet tegen enthousiast door te gaan met opkomen voor de werkende klasse.

Gwendolyn legt uit: ‘Ons streven is om de SP-activiteiten en waar de partij voor staat onder de aandacht te brengen en zo veel nieuwe leden te werven in de kleine kernen binnen de gemeente Hardenberg en Ommen’.

Janny kan door haar gezondheid niet meer mee langs de deuren in Hardenberg. Ze heeft veel geschreven voor de regionale kranten en schrijft nu voor de SP. Met haar brocante winkel waar ze antiek speelgoed verkocht is ze onlangs gestopt. Hun huis uit 1832 is van oorsprong de pastorie van de bedelaarskolonie Ommerschans. Toen ze er kwamen wonen was het een oude dienstwoning van de TBS-inrichting ‘Veldzicht’, waar man en vader William heeft gewerkt. Het staat nu vol met antieke spellen en poppen.

Janny: ‘Dit huis is nog door bewoners van de Kolonie van Weldadigheid gebouwd. Ommerschans was een schandalig slechte plek voor mensen die in de steden niet werden geaccepteerd.’ Zonder enige uitleg werden arme mensen naar Ommerschans gebracht waar ze onder slechte omstandigheden dwangarbeid moesten verrichten.

Zo is het huis gebouwd en daarom spookt het hier. Een groep ‘ghosthunters’ is een nacht bezig geweest alles vast te leggen. Met resultaat, want er werden bijzondere vormen van energie gemeten en stemmen opgenomen. Het gezin Janssen slaapt er geen seconde minder om. Voor hen is ‘Ommerschans’ het huis midden in de natuur én het rode bastion in de gemeente Hardenberg.

‘Omdat in Brussel alles gericht is op het grootkapitaal, wordt van Europa een grote eenheidsworst gemaakt’

‘Mensen voorop, niet het kapitaal’ heet het SP-verkiezingsprogramma voor de Europese verkiezingen op 6 juni. Hoe inspireert die slogan lijsttrekker Gerrie Elfrink en wat is zijn verhaal daarbij? ‘Het beleid dat nu gevoerd wordt is in wezen anti-Europees.’

Gerrie Elfrink
(1974) studeerde Scandinavistiek aan de UVA en aan de kunstacademie. Sinds 2002 is hij politiek actief in Arnhem, als fractievoorzitter en als wethouder. Daarvoor werkte hij in diverse fabrieken, als portier in een parkeergarage en als leerkracht. Daarnaast was hij landelijk voorzitter van SP Jongeren en fractiemedewerker in Den Haag. Thans is hij landelijk penningmeester van de SP.

Welkom in Arnhem,' zegt hij, terwijl hij het Tribune-team met een vaste handdruk begroet. We staan tussen het stadhuis en de imposante Eusebius-kerk, waarvan hij in zijn tijd als wethouder de renovatie in zijn portefeuille had. Boven in de kerktoren zien we twee glazen balkons die vervaarlijk uitsteken. Gerrie Elfrink moet het aangevoeld hebben: daar willen we in. Maar het gesprek begint gewoon op de begane grond. In eerste instantie trouwens niet met ons, maar met Arnhemmers die hem kennen of herkennen en hem even aanschieten. Aanspreekbaar zijn voor eenieder, daar neemt hij de tijd voor. Dan gaan we naar binnen.

Gerrie, waarom wil je in het Europarlement?
'Omdat ik denk dat ik daar wel geknipt voor ben. Je komt daar in een enorm parlement met straks 720 man te zitten en daar gebeurt van alles wat niets te maken heeft met de vertegenwoordiging van de mensen in Europa. Het gaat er vooral om het bedienen van de belangen van het grote geld en ervoor te zorgen dat bedrijven de ruimte krijgen om te doen wat ze willen doen - ongeacht de consequenties voor werknemers, milieu, enzovoorts. Als je daarheen gaat moet je ertegenaan; in zo'n omgeving moet je durven om een ander geluid te laten horen. Kan ik wel. En daarnaast natuurlijk samenwerking zoeken op punten waar het wel mogelijk is om iets te bereiken. Ook dat ligt me wel.'

Het SP-verkiezingsprogramma heeft als titel: 'Mensen voorop, niet het kapitaal'. Wat heb jij persoonlijk met die slogan?
'Niet iedereen heeft altijd door wat het effect is van Europa op ons dagelijks leven. Voorbeeld. Hier in Arnhem dreigen onze lokale bakkers te verdwijnen door stijging van de energieprijzen – overigens een gevolg van het beleid uit Brussel. Wij van de Arnhemse SP vonden dat de gemeente een noodplan moet maken om de lokale bakkers overeind te houden, want die kwamen niet in aanmerking voor de steunpakketten vanuit Den Haag. In reactie op ons plan zei de wethouder: dat mag niet. Want dat zou volgens Brusselse normen concurrentievervalsing zijn. Uiteindelijk heeft ons voorstel het gehaald en heeft het daadwerkelijk bakkers gered. Maar kijk dan eens wat de multinationals aan subsidie ontvangen! Zoals de biomassacentrale hier in Arnhem; daar gaat 72 miljoen euro aan subsidie heen en de centrale wordt gerund door een Franse multinational die daar dikke winst op maakt. Én er komt enorm smerige rook uit die pijp. Overduidelijk is dat dat niet in het belang van de mensen is.'

En dus zeg jij: de EU is bezig de macht over te dragen naar het kapitaal?
'Juist. Daarom hebben de Europese machthebbers zich destijds ook niet neergelegd bij de uitslag van het referendum over de Europese Grondwet in 2005. Hebben ze toen wat tekstwijzigingen in die Grondwet aangebracht en het toen maar 'Europees Verdrag' genoemd. Maar dat is niet waar de Europese Gemeenschap ooit voor is opgericht. Kijk, Europese samenwerking is prima en op sommige vlakken zelfs meer nodig dan nu gebeurt. Denk eens aan de bescherming van Europese werknemers of grensoverschrijdende milieuvervuiling. Maar daar zie je juist dat Europa zichzelf verzwakt, omdat het anders tegen de belangen van de multinationals in gaat.' >

Is de burger zich daarvan bewust?
'Heel veel mensen hebben haarfijn in de gaten dat in de Brusselse politiek niet altijd hun belangen voorop worden gezet. Je ziet ook steeds meer onvrede en protest. Op allerlei vlakken.'

Maar is dat voldoende? Volgens de peilingen gaat extreem-rechts straks een enorme winst boeken.
'Mensen die daarop stemmen doen dat voor een groot deel uit ongenoegen. Ik denk dat de SP een beter alternatief kan bieden voor hen. Mensen die zeggen: het zou in Europa meer om de belangen van werknemers moeten gaan in plaats de belangen van de aandeelhouders, die moeten bij de SP zijn. Want bij ons wéét je wat er gebeurt: de SP zal altijd vanuit de belangen van gewóne mensen redeneren en analyseren. Wilders heeft mooie dingen beloofd, maar in plaats daarvan krijgen we tweets waarin hij afgeeft op moslims. Maar met die vuilspuiterij kunnen mensen de benzinetank niet vullen en geen brood van kopen.'

Je zei zojuist: Europese samenwerking is prima. Vertel 'ns?
'Ik denk dat het beleid dat nu gevoerd wordt anti-Europees is. Kijk, mijn overtuiging is dat Europa wordt gevormd door de mensen in Europa. Europa is een continent. Nederland is ons vaderland en Europa is onze grootmoeder. Wij zijn onderdeel van de Europese geschiedenis en cultuur. Heel belangrijk is wel: op welk niveau beslis je dingen? Als SP zeggen wij: mensen moeten zoveel mogelijk zelf kunnen bepalen over hun leven en leefomgeving, dus je moet macht bij mensen laten. En sommige dingen moet je inderdaad op Europees niveau afspreken, maar als het kan moet je mensen zelf laten beslissen. Maar dat is niet anti-Europees! Sterker nog: ik denk dat het bij Europa hóórt dat het niet een grote eenheid is, maar dat er grote verscheidenheid is en dat je dat ook tot z'n recht moet laten komen. Maar wat je nu ziet: omdat alles is gericht op het grootkapitaal wordt er een grote eenheidsworst van gemaakt.'

Maar er zijn partijen die – zeker nu - zeggen dat je zo'n beetje alles Europees moet regelen.
'Maar dat zeggen ze in feite niet; zij zeggen dat je het helemaal niét moet regelen. Want als het gaat om bijvoorbeeld het aanpakken van milieuvervuiling geven ze gewoon niet thuis.'

‘Oorlogs-economie betekent: lever je rechten als werknemer maar in’

Dus vermeend pro-Europees is volgens jou dus heel erg anti-Europees?

‘Ja! Kijk eens naar arbeidsmigratie. Vrijheid is wat mij betreft de kern van Europa, maar in dit geval hebben we het over de vrijheid om andere mensen te mogen uitbuiten om zelf zoveel mogelijk winst te maken. Dat is natuurlijk geen vrijheid. Da’s onderdrukking en uitbuiting. Daar zijn die pro-Europese partijen dus voor. En dan zeggen ze: de misstanden moeten we aanpakken. Ja, dat horen we al twintig jaar. Ondertussen hebben we in Nederland wel een soort lage lonen-economie gecreëerd waarin we steeds meer geringverdienende arbeidskrachten nodig hebben om dat aan de gang te houden. Dat is natuurlijk heel raar. Maar terwijl we al een miljoen arbeidsmigranten in Nederland hebben, kan er gewoon gezegd worden: we hebben nóg meer mensen nodig. Wat zijn wij dan voor land geworden? Van de EU zou je toch mogen verwachten dat ze zegt: het kan toch niet zo zijn dat binnen Europa het ene land het andere helemaal leegrooft van z’n jonge werknemers - vaak HBO-geschoolde werknemers die uit Polen of Roemenië worden weggehaald terwijl er daar is er krimp is! Wat zijn we dan aan het doen? En is het dan raar dat we hier woningnood hebben, terwijl ondertussen ook de volkshuisvesting is afgebroken?’

De zogenaamde panoramalift in de kerktoren voert ons razendsnel naar een hoogte van meer dan zeventig meter. Gerrie Elfrink wisselt zijn antwoorden op onze vragen af met wetenswaardigheden over zijn stad, over hertog Karel van Gelre - wiens tombe we in de kerkzaal hebben gezien, over operatie Market Garden en over de Gelredome die we al snel kunnen zien liggen.

Wat nu steeds meer komt bovendrijven in Europa is het belang van de wapenindustrie. Hoe verontrustend is dat volgens jou?

‘Heel verontrustend. Omdat er gewoon oorlog wordt gehitst. Wij worden verondersteld bang te zijn voor Rusland, terwijl dat er – gelukkig – niet eens in slaagt om Oekraïne te veroveren. Niettemin willen sommigen ons doen geloven dat de Russen bij wijze van spreken morgen in Den Haag staan. Dit in plaats van dat er wordt aangestuurd op vrede. Want wat je niét hoort is: alles bij elkaar opgeteld hebben de Europese landen een veel sterkere krijgsmacht en vijf keer meer defensie-uitgaven dan Rusland. Maar met het grootste gemak wordt er gezegd, bijvoorbeeld door Ursula von der Leyen, voorzitter van de Europese Commissie, dat er een oorlogs-economie moet komen. Weet je wat dat betekent? Lever je rechten als werknemer maar in. Kijk, in Brussel hebben ze een spreekwoord: *Never waste a good crisis* - verspil nooit een goede crisis. Ze gebruiken dat om de agenda die ze toch al hebben liggen een *boost* te geven. Het gevolg? Machtsoverdracht.’

Maar het ís toch een crisis?

‘Zeker! De inval van Rusland in Oekraïne is schandalig en heeft ontegenzeggelijk een crisis veroorzaakt – ook in Europa. Die oorlog is verschrikkelijk. Alleen wat nu gebeurt is dat dat conflict wordt misbruikt om iedereen in Europa klaar te maken voor maatregelen die in het belang van de wapenindustrie zijn. Nog meer wapens kopen dus. Maar dat gaat wel ten koste van andere uitgaven, investeren in vrede, in de toekomst van onze kinderen, onderwijs, openbaar vervoer, noem maar op.’

Sommigen zullen zeggen: Maar je moet je toch kunnen verdedigen?

‘Kunnen we ook: EU-landen hebben samen vijf keer meer wapens dan Rusland. Kijk, ik hoop dat er zo snel mogelijk vrede komt. Dáár moet alles op ingericht zijn. Wij steunen Oekraïne ook. Want dat land verdedigt zich tegen de Russische inval; dan mag je ook steun geven. Alleen met welk doel geef je steun? Doe je dat om Rusland te verzwakken of om zo snel mogelijk vrede te krijgen? Ook wij staan achter Oekraïne, want dat kan helpen bij een vredesakkoord. Maar dat is wel een andere insteek dan: wij gaan zoveel mogelijk schade toebrengen aan Rusland, met aan beide zijden weer zoveel meer doden als gevolg.’

In de glazen panoramabalkons is het uitzicht adembenemend. Pal naar het zuiden zien we de contouren van het Erasmusgebouw in Nijmegen; in het oosten de Rijnbrug bij Emmerich. En daartussenin Arnhem, de stad waar hij woont en waar hij van houdt. Als hij gekozen wordt, zal hij zijn stad zeker minder zien. Moeilijk?

‘Ja, toch wel. Ofschoon Brussel een interessante stad is met veel historie en cultuur. Maar niet zo mooi als Arnhem, haha.’

Maar van je raadslidmaatschap zul je afscheid moeten nemen.

‘Hmm…pijnlijk onderwerp.’ Lachend: ‘Er zijn mensen in de Arnhemse politiek die zeggen dat ze op mij gaan stemmen. Omdat ze van me af willen, haha. Komt omdat ik regelmatig de vinger op de zere plek leg. Laatst zei de fractievoorzitter van GroenLinks in een raadsvergadering tegen me: “Ik ga zeker op jou stemmen, want ik zal blij zijn als je hier weg bent!” Ik zeg tegen de PvdA-leider: “Heb jij dat stemadvies gehoord? Aangezien jij altijd naar hem luistert, moet jij dat nu ook doen”. Maar wat er ook gaat gebeuren: in Arnhem wil ik geworteld blijven.’

Europese verkiezingen:

In juni stemmen kiezers in 27 EU-lidstaten over hun Europese volksvertegenwoordiging. Voor Nederland komt dat neer op 31 parlementariërs voor het Europees Parlement. Anders dan bij de Tweede Kamer onderhandelen deze parlementariërs vervolgens niet over een nieuwe regering. Wat gebeurt er dan wel? Een korte uitleg van hoe de politiek daar werkt, in Brussel en Straatsburg.

De SP heeft altijd onderdeel uitgemaakt van de linkse groep

Europees Parlement

Om de vijf jaar worden er Europese verkiezingen gehouden. Elk land stemt daarbij over zijn eigen vertegenwoordiging: Nederland heeft recht op 31 van de ruim 700 zetels. Vervolgens vormen de gekozen Europarlementariërs groepen. De SP heeft altijd onderdeel uitgemaakt van de linkse groep. Daar zitten ook de Belgische PVDA en het Ierse Sinn Fein in, maar ook partijen waarmee wat minder raakvlakken zijn, zoals de Griekse communisten. Zulke verschillen zijn niet ongebruikelijk. Zo zat het CDA tot voor kort in een groep met de Hongaarse oerconservatief Victor Orban, en deelt het zogenaamd 'linkse' D66 een groep met de VVD.

Het Europees Parlement kan Europese wetsvoorstellen aanpassen, en moet uiteindelijk goedkeuring geven aan de uitkomst van onderhandelingen met andere Europese instellingen. Het heeft dus vrij veel macht. Dat weten lobbyisten ook: hun aantal wordt geschat op 25 tot 30 duizend. Dennis de Jong, die van 2009 tot 2019 voor de SP in het Europarlement zat, heeft altijd veel werk gemaakt van verplichte transparantie over dat lobbyen, bij alle Europese instellingen.

hoe zit dat?

EUROPESE VERKIEZINGEN
6 JUNI 2024

GEBRUIK JE STEM.

#GEBRUIK JE STEM
EUROPESE-VERKIEZINGEN.EU

Europese Commissie

De Europese Commissie wordt gevormd na de Europese verkiezingen. De regering van elk lidstaat stelt een kandidaat beschikbaar, die vervolgens door het Europees Parlement wordt gehoord. Over elke kandidaat wordt ook apart gestemd, waarbij het vrijwel nooit voorkomt dat iemand wordt afgewezen.

Wat de Europese Commissie uniek maakt in Brussel, is het recht om wetten voor te stellen. Omdat geen enkel ander Europees instituut dat kan - en de Commissie ook het recht heeft om voorstellen weer in te trekken – heeft ze feitelijk een veto op alles wat door de Europese Raad en het Europees Parlement wordt onderhandeld. Ze heeft dan ook een stoel aan tafel bij deze onderhandelingen.

Maar wat moet de inzet van de Europese Commissie zijn? Sommige mensen zeggen dat ze zich moet richten op wat er in de Europese verdragen staat, maar dat is nogal aan interpretatie onderhevig. Anderen beschouwen de Europese Commissie als de uitvoerder van de wensen van de Europese Raad (en in mindere mate van het Europees Parlement). Maar in de praktijk heeft de Europese Commissie een eigen politieke visie. Dat is natuurlijk vrij problematisch, voor een instituut dat eigenlijk geen democratische basis heeft.

Europese Raad

De Europese Raad bestaat uit de regeringsleiders of gekozen staatshoofden van alle lidstaten van de Europese Unie, samen met de voorzitter van de Raad en de voorzitter van de Europese Commissie. Zij bespreken grote politieke thema's en zetten de grote beleidslijnen uit, terwijl concrete Europese wetten over het algemeen door de Europese Raden van Ministers worden behandeld. Zij wijzigen voorstellen en moeten goedkeuring verlenen, net als het Europees Parlement. Daarbij worden ze in Brussel ondersteund door de permanente vertegenwoordiging van hun ministeries.

Hoewel er niet altijd evenveel aandacht voor is, zijn deze Raden van Ministers misschien wel de machtigste Europese instellingen. Dat hangt samen met de gebrekkige legitimiteit van andere instellingen. In 2019 was de opkomst voor de verkiezingen van het Europees Parlement slechts 41,8 procent, en dat was dan nog het hoogste percentage sinds 1989, de verkiezingen vlak voor de val van de Berlijnse Muur. De Europese Commissie is überhaupt geen onderwerp van verkiezingen.

Nederland heeft recht op 31 van de ruim 700 zetels

Lise Witteman

‘Er spelen heel grote onderwerpen waarover we niet geïnformeerd worden’

‘Je kunt de vraag stellen of de Europese Unie wel echt een democratie is’

Lise Witteman is onderzoeksjournalist en schrijft voor Bureau Brussel van Follow the Money. Met grondig journalistiek spitwerk haalt ze verhalen naar boven waarvan de machthebbers liever zien dat ze verborgen blijven. Zo geeft ze een intrigerend inkijkje in de wereld van de Brusselse politiek en lobbyisten.

Hoe ben je als journalist in Brussel terechtgekomen?
‘In 2018 had ik al aardig wat jaren als journalist in Den Haag rondgelopen. Je ziet dan dat sommige dingen zich herhalen maar ook dat zaken in al die jaren niet opschieten. Ik had ook onvrede met het soort journalistiek dat in Den Haag bedreven wordt. Het gaat steeds om de waan van de dag. Je moet met z’n allen achter dezelfde nieuwsfeitjes aanrennen. Ik vond dat zonde van mijn tijd. Als journalistiek kunnen we onze capaciteiten beter inzetten om informatie boven tafel te halen die anders niet boven tafel komt.

Bovendien had ik altijd al het voornemen om iets met de Europese Unie te gaan doen. Ik deed een bachelor rechten en koos de Europese vakken. Bij mijn master journalistiek ging mijn afstudeerscriptie over het gebrek aan Europese journalistiek. De media staan wel met 800 man bij een Europese top om daar verslag van te doen, maar alle andere onderwerpen blijven dan liggen. Dus ik dacht: ik ga daar gewoon wat rondspitten, want daar ligt blijkbaar braakliggend terrein.’

En wat trof je daar aan?
‘Eigenlijk had ik geen flauw idee hoe het in Brussel werkte, dus ik ben met een blik van buiten en met verwondering mijn eerste verhalen gaan schrijven. Over hoe het hier werkt en wie er invloed uitoefent. Ook om het Nederlandse publiek te laten zien welke standpunten onze eigen regering hier inneemt. Dat was een van mijn eerste verrassingen: dat er niet duidelijk werd gecommuniceerd en dat de Tweede Kamer pas vrij laat begreep wat Nederland eigenlijk wilde in Europa. De Kamer had nooit echt een mandaat gegeven voor de agenda die de Nederlandse regering aan het doorduwen was in Brussel.’

Lise Witteman

2005-2011
Studies rechten (bachelor) en journalistiek (master)

2012-2018
Politiek journalist in Den Haag voor o.a. Nu.nl, omroep WNL en De Telegraaf

2018
Journalist in Brussel

2021
Oprichting Bureau Brussel met Follow the Money en publicatie boek Sluiproute Brussel

2024
Boek Wie let er op Brussel

Kun je daar een voorbeeld van geven?
‘Dat gaat over best wel grote dingen. Bijvoorbeeld de securitisaties: de hypotheekbundels die in 2007-2008 de hypotheekcrisis en vervolgens de mondiale bankencrisis hebben veroorzaakt, doordat ze lege hulzen bleken te zijn. Toen kwamen er allemaal initiatieven voor strengere regelgeving, de zogenoemde Basel-regels. Maar niet alleen de Amerikanen hadden fors geïnvesteerd in securitisaties, ook de Nederlandse banken hadden dat gedaan. We hebben in Nederland een heel grote hypotheekmarkt.

De bankensector is toen in Nederland met een aantal ambtenaren op het ministerie van Financiën onder de radar een lobby gaan voeren. Zo wilden ze ervoor zorgen dat de andere lidstaten in Brussel, verenigd in de Europese Raad, een opdracht zouden geven aan de Europese Commissie: als de Commissie de regels voor securitisaties zou gaan uitwerken in een Europese variant, dan mochten die regels niet al te streng te worden.’

En de Tweede Kamer, wat vond die daarvan?
‘Het ministerie van Financiën heeft destijds helemaal niets tegen de Tweede Kamer gezegd. Pas toen ze met de lidstaten een akkoord hadden bereikt en die opdracht hadden gegeven aan de Commissie, is de Tweede Kamer daarover geïnformeerd, achteraf dus. Maar de Kamer zat toen niet op te letten, want op dat moment flikkerde net het kabinet-Rutte I in elkaar. Zo zie je dat er heel grote onderwerpen spelen, waarover we eigenlijk niet geïnformeerd worden. Dat gaat over allerlei zaken. Van handelsverdragen tot de veiligheid van producten die op de markt komen en ook de Green Deal. Het is een structureel probleem.’

Hoe zien we dat terug in wat er nú in Brussel gebeurt?
‘De laatste jaren schuurt het als het gaat om de vergroeningsmaatregelen en de lobby voor de landbouw. Die doet alsof ze opkomt voor de boeren, maar eigenlijk komt ze op voor de leveranciers van bijvoorbeeld pesticiden en soja. En ze is er voor de afnemers zoals supermarkten >

‘Ik wil informeren en de macht controleren’

‘Eurocommissarissen kunnen best makkelijk verantwoording ontlopen’

en vleesverwerkers. Die hebben heel andere belangen dan de boeren. Want zij willen zo veel mogelijk productie voor zo laag mogelijke kosten. De boeren willen juist minder productie met hogere opbrengsten. Het lukt maar niet om die scheefheid en dat narratief eruit te krijgen.

Daardoor is het verhaal nog altijd: de boeren tegen Brussel of de boeren tegen de natuur. Terwijl dat niet de echte tegenstelling is. Het probleem zit ‘m in de grote agriclubs om de boerenbedrijven heen. Ook hier geldt weer dat deze situatie alleen kan blijven bestaan omdat er te weinig informatievoorziening is over wat er in Brussel gebeurt.’

Heeft die gebrekkige informatievoorziening nog meer effecten?

‘Eurocommissarissen kunnen daardoor best makkelijk verantwoording ontlopen. Vaak hoeven ze geen rekenschap af te leggen over hun handelen. Denk aan de Pfizerdeal van Ursula von der Leyen (voorzitter van de Europese Commissie) met betrekking tot de covid-vaccins. De Europese Rekenkamer is er kritisch op geweest, de Europese Ombudsman ook, de pers is er inmiddels achteraan gegaan en nog steeds duikt ze weg voor interviews. Het is onvoorstelbaar dat je gewoon drie jaar lang geen vragen beantwoordt. Dat kan alleen omdat er nergens druk is van buitenaf.’

Hoe kan het dat de Europese Unie zo makkelijk te belobbyen is?

‘Brussel heeft eigenlijk een belachelijk klein ambtenarenapparaat van ongeveer 30.000 ambtenaren. Om het in perspectief te zetten: dat is slechts het dubbele van de hoeveelheid medewerkers die de gemeente Amsterdam heeft. Dat is heel weinig als je kijkt naar het enorme takenpakket dat lidstaten over de schutting hebben geworpen richting Brussel.

Op sommige grote dossiers zijn er slechts twee of drie ambtenaren die daar echt goed in zitten. Die zijn enorm afhankelijk van input van buitenaf, omdat ze geen tijd hebben om zelf een paar maanden onderzoek te doen. Je kunt ook niet een ambtenaar in een ivoren toren regelgeving laten bedenken en dan maar kijken hoe dat uitpakt voor Europa en de economie. De ambtenaren moeten informatie krijgen over wat het effect is van de regelgeving op bijvoorbeeld de industrie. Dat is natuurlijk een enorme kans voor lobbyisten, om daar al hun boodschappen neer te leggen.’

Meer transparantie over de lobby’s zou al een goede eerste stap zijn. Waarom gebeurt dat niet?

‘Er zijn natuurlijk veel belangen die transparantie in de weg staan, want dan moet er verantwoording worden afgelegd. Hier in Brussel zijn het met name de christendemocraten en rechtsconservatieven die betere regels tegenhouden. Zij zeggen dat de media niet overal met de neus bovenop hoeven te zitten, omdat dat ‘schijntransparantie’ zou zijn. Maar de waarheid is natuurlijk dat de christendemocraten de macht hebben in Brussel en daar niet al te veel pottenkijkers bij willen hebben.’

Maar een goed functionerend Europees Parlement zou dit toch nooit laten gebeuren?

‘Je kunt je afvragen of de Europese Unie wel echt een democratie is. In hoeverre wordt Europa gecontroleerd door volksvertegenwoordigers, zowel nationaal als in het Europees Parlement?

Zijn er media die de mensen goed informeren, zodat ze weloverwogen naar de stembus kunnen gaan? Want hoe weet je nou op wie je moet stemmen als je geen flauw idee hebt wat die partijen hebben gedaan en of wat ze zeggen wel klopt? Er is veel misinformatie over de Europese Unie en dat kan omdat er een enorme informatiekloof is. Iedereen kan zeggen wat die wil, want niemand heeft enig idee. Daarover gaat mijn nieuwe boek: *Wie let er op Brussel?*

Ook bij andere waakhonden zoals de Europese Ombudsman en de ngo's is het maar de vraag in hoeverre zij echt kunnen bijten. Daar zie je over de hele linie een probleem als het gaat om controle van de macht. Dat maakt de Europese Unie als bestuur en als democratie behoorlijk kwetsbaar.'

Wat moet er veranderen om het beter te maken?

'De Europese Unie moet zich echt nog ontwikkelen tot een volwaardige bestuurslaag. Over de hele linie moet daarvoor heel veel gebeuren. Meer media is cruciaal. Zelfs de NOS heeft in Brussel maar drie mensen zitten. Naarmate er meer informatie is en meer druk op belangrijke dossiers, kunnen politici er minder gemakkelijk voor kiezen om ergens over te zwijgen. Daarom is het zo belangrijk dat er meer ogen en oren zijn. Dan gaat Von der Leyen echt niet meer zeggen dat ze geen vragen wil beantwoorden.

En ik denk dat het Europees Parlement moet worden herzien. Zowel wat betreft de manier waarop debatten worden gevoerd als de herkenbaarheid van de mensen die er zitten. Misschien moet er een veel sterkere link zijn tussen de nationale parlementen en het Europees parlement. Ik zeg niet dat het gemakkelijk is. Je kunt wel blijven aanmodderen, maar op een gegeven moment heeft de burger er echt tabak van en dan flikkert de boel ineen.'

Hoe kijk je daarbij naar je eigen rol?

'Ik wil informeren en de macht controleren. Soms zeggen mensen tegen mij: je schrijft van die kritische verhalen over Brussel, steun je daarmee niet de eurosceptici? Maar de enige echte oplossing is om de zwakke plekken te benoemen en aan te pakken. Dan kun je pas een geloofwaardige Europese democratie neerzetten. Het helpt niet om de boel onder de mat te schuiven.' <

Boeken over Brussel

Sluiproute Brussel (2021)
Lise Witteman vertelt in dit onthullende boek hoe de beruchte Rutte-doctrine ook op Europees niveau doorwerkt. Wat gebeurt er achter gesloten deuren als onze bewindslieden naar Brussel afreizen?

Wie let er op Brussel? (2024)
Europese politici en ambtenaren komen met verbijsterend gemak weg met blunders, machtsmisbruik en zelfs corruptie. Hoe kan dat? En hoe houden we 'Brussel' in toom? Deze vragen staan centraal in het nieuwste boek van Witteman.

Ingrid Robeyns

‘We hebben een nieuwe dominante ideologie nodig’

De wereldwijde ongelijkheid begint steeds extremere vormen aan te nemen. Volgens Oxfam Novib beschikt de rijkste 1 procent van de wereldbevolking over 60 procent van het totale mondiale vermogen, terwijl de armste 60 procent slechts 2 procent van het totale vermogen bezit. Tegen deze achtergrond schreef professor Ingrid Robeyns haar boek ‘Limitarisme’, waarin zij een pleidooi houdt voor het begrenzen van extreme rijkdom. De Tribune sprak met haar in haar werkkamer aan het prachtige Janskerkhof in Utrecht.

Waarom heeft u dit boek geschreven?

‘Als econoom en filosoof houd ik mij al mijn hele werkzame leven bezig met vraagstukken rondom ongelijkheid en verdeling. Wat mij daarbij opviel, was dat de wetenschap zich bijna uitsluitend bezighield met vragen over armoede. Toen vroeg ik mij af: waarom hebben we al die vragen ook niet over rijkdom? Want uiteindelijk zijn armoede en rijkdom de onder- en bovenkant van de verdeling van de materiële welvaart. Zo ben ik 2012 begonnen met mijn onderzoek naar een rijkdomsgrens. Wat daarbij erg hielp was het boek ‘Kapitaal in de 21ste eeuw’ van Thomas Piketty, die met een enorme hoeveelheid data aantoonde dat het sprookje van de ongelijkheid wordt altijd minder niet klopte.

De andere aanleiding was dat er na de financiële crisis van 2008 en daaropvolgende crises weliswaar grote sociale protesten waren tegen extreme rijkdom en extreme ongelijkheid, maar dat deze niet geleid hebben tot fundamentele veranderingen.’

Hoe definieert u extreme rijkdom?

‘Eigenlijk is het gewoon een normatieve beslissing. Dat je zegt: boven een bepaalde grens wordt rijkdom problematisch. In mijn boek noem ik twee grenzen. Een persoonlijke grens waarbij meer rijkdom niets toevoegt aan de kwaliteit van leven. Die stel ik op grofweg een miljoen euro.

En een politieke grens waarbij meer rijkdom schadelijk is voor de maatschappij. Die stel ik op grofweg tien miljoen euro. Die tweede grens gaat echt over de hele grote vermogens, die de politiek beïnvloeden, die voor de grootste klimaatschade zorgen, en die de samenleving ontwrichten.’

‘Boven een bepaalde grens wordt rijkdom problematisch’

Hoe zou extreme rijkdom volgens u begrensd moeten worden?

‘Ik denk dat we de samenleving – en dan vooral de economie – zo moeten inrichten dat niemand meer zo rijk kan worden. Dat is natuurlijk het ideale plaatje op de lange termijn. Voor de kortere termijn zou je vooral wat aan het belastingstelsel moeten doen. Dus hogere belastingen op kapitaal en inkomen uit kapitaal en lagere belastingen op arbeid.’

Wat zegt de dominante ideologie van nu over rijkdom?

‘Die zegt dat het eigen verdienste is. Daar zit heel erg het idee van privaat eigendom in. En ook het element van: iedereen profiteert van de bedrijven van de superrijken, dus het is een win-win voor ons allemaal. Als Jeff Bezos mensen in dienst neemt bij Amazon, creëert hij banen. En hij levert ook nog eens (goedkope) producten waar consumenten behoefte aan hebben.

Waar het neoliberalisme helemaal aan voorbijgaat, is macht. Dus het feit dat Bezos zo’n macht verworven heeft dat hij zelf de regels kan bepalen, wordt in het neoliberale denken totaal niet als problematisch gezien.’

Ingrid Robeyns
(Leuven, 10 september 1972) studeerde economie en filosofie. In 2003 promoveerde zij aan de Universiteit van Cambridge. Sinds 2014 is zij hoogleraar Ethiek van Instituties aan de Universiteit Utrecht.

In welke opzichten is extreme rijkdom schadelijk?
'Op drie manieren. Een is dat het de politiek ondergraaft, twee is dat het onverenigbaar is met duurzaam leven op onze planeet, en drie is dat het een andere verdeling van de welvaart in de weg staat, waardoor veel minder mensen in armoede zouden leven.'

Welke argumenten gebruiken de superrijken om hun rijkdom te rechtvaardigen? Wat vindt u van die argumenten?
'Ze zitten heel erg op de lijn van: ik doe niets illegaals en het is mijn verdienste. Ik doe iets waar andere mensen baat bij hebben, dus wat is het probleem? Ze negeren de collectieve factoren, zoals het feit dat zij rijk hebben kunnen worden door wat vorige generaties ons hebben nagelaten. Denk bijvoorbeeld aan alle uitvindingen, de sociale infrastructuur, of dat we een rechtsstaat hebben. Die vorige generaties werkten ook vaak voor de collectieve zaak. En veel van die uitvindingen werden financieel mogelijk gemaakt door de overheid, dus door de samenleving.

Dat willen de superrijken niet horen. Waar ze het ook niet over willen hebben is toeval. Dat ze gewoon enorm geluk hebben gehad om heel erg rijk te worden. Als je die twee aspecten centraal stelt, dus de sociale erfenis van voorgaande generaties en de rol van toeval, dan ga je heel anders tegen rijkdom aankijken. En natuurlijk ook tegen de macht die deze rijkdom met zich meebrengt.'

Een deel van de superrijken zet heel erg in op filantropie. Wat is daar volgens u mis mee?
'Filantropie is niet de oplossing. Het grote probleem met filantropie is dat het ondemocratisch is. Je hebt geld dat eigenlijk niet van jou zou moeten zijn en dan ga je ook nog eens bepalen wat daarmee gebeurt. Een ander probleem is dat filantropie de rol van de overheid overneemt. Daarmee worden mensen afhankelijk van liefdadigheid in plaats van dat zij het recht hebben om geholpen te worden door hun overheid. Dan heb ik het over grote filantropie, dus over de grote vermogens. Kleine filantropie, dus van gewone mensen, is alleen maar goed. Daar komt ook geen macht bij kijken.'

Waarom hebben ook de superrijken zelf belang bij meer gelijkheid? Is daar ook steun voor bij de superrijken en in hoeverre is dat belangrijk?
'Ik heb weinig literatuur kunnen vinden over wat de negatieve gevolgen zijn van rijkdom voor de superrijken zelf. In de Verenigde Staten is wel wat onderzoek gedaan naar de kinderen van superrijken, waaruit blijkt dat zij er vaak onder lijden. Abigail Disney, een achternicht van Walt Disney, vertelde mij hoe de rijkdom haar familie had aangetast. Zo beschreef zij hoe haar oom steeds meer vrienden verloor en niemand meer vertrouwde. Op een gegeven moment omringde hij zich alleen nog maar met mensen die hij betaalde.

Uit studies blijkt ook dat rijkdom een statussymbool wordt: je wil altijd maar meer. En het wordt ook een verslaving. Daardoor ga je verkeerde dingen doen, zoals criminele activiteiten.

Een grens aan rijkdom werkt daarom bevrijdend. Dat is ook wat ik hoorde van een man die superrijken adviseert bij het weggeven van hun geld. Toen ik hem vroeg: hebben ze weleens spijt, zei hij: o nee, ze vinden het bevrijdend.

Tegelijkertijd zijn de superrijken die ik gesproken heb niet representatief voor de hele groep, want slechts een klein deel van hen wilde mij te woord staan. Bovendien zijn deze mensen het in grote lijnen met mij eens. Zij doen ook wat goeds met hun geld, want ze geven het weg of investeren het in activisme.'

Hoe is de extreme ongelijkheid van nu ontstaan en zitten we op een omslagpunt?
'Vaak wordt gewezen op globalisering en technologie, maar mijns inziens zijn het vooral politieke keuzes geweest die hebben gezorgd voor een omslag in de economie en voor de huidige mate van ongelijkheid. Concrete beleidsmaatregelen die daarbij horen zijn: deregulering van markten, privatisering van overheidsdiensten, en belastingverlaging voor grote bedrijven en de rijken.

Of we nu op een nieuw omslagpunt zitten naar minder ongelijkheid durf ik niet te zeggen. De ideeën zijn er wel, maar hoe krijg je de massa in beweging? Het neoliberalisme heeft mensen gedepolitiseerd. Dus de omstandigheden voor een nieuwe massabeweging die zich wil inzetten voor een economie die goed is voor iedereen, zijn niet gunstig.'

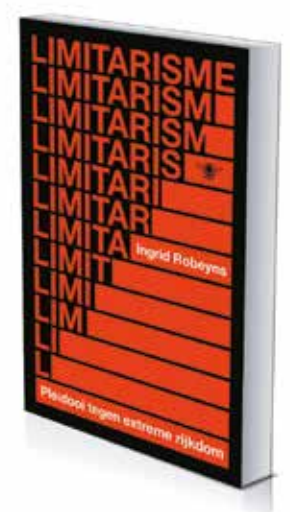

Wat is er nodig om meer mensen te bewegen om samen in actie te komen tegen ongelijkheid?
'Ik denk dat iedereen moet uitzoeken hoe die het beste een bijdrage kan leveren. De uitdagingen waar we voor staan zijn enorm en niemand kan alle problemen in de wereld oplossen, maar iedereen kan wel iets doen. We moeten onze rol van burger weer omarmen. Het

‘Ik denk dat je een mix moet hebben van bedrijven, overheid en coöperaties’

neoliberalisme heeft heel erg onze economische rol benadrukt, waarin je voortdurend in competitie bent met elkaar. Terwijl we natuurlijk deel uitmaken van een samenleving waar we ook met zijn allen verantwoordelijk voor zijn. Die burgerrol gaat dus echt over politiek, in de breedste zin van het woord.’

Welke structurele veranderingen in de economie zijn er volgens u nodig om tot meer gelijkheid te komen?

‘In de plaats moeten we de belastingparadijzen sluiten, en dan bedoel ik ook doorsluisparadijzen zoals Nederland. Daar moeten internationale afspraken over gemaakt worden. In de tweede plaats moeten de belastingen op kapitaal net zo hoog zijn als de belastingen op arbeid. Ook daar zijn internationale afspraken voor nodig. Dat zijn echt materiële veranderingen, maar ik denk ook dat we een nieuwe dominante ideologie nodig hebben. Een die minder denkt vanuit competitie en meer vanuit gezamenlijkheid.’

Is het tegengaan van (extreme) ongelijkheid überhaupt wel mogelijk binnen het kapitalistisch systeem?

‘Dat hangt af van je definitie van kapitalisme. Als kapitalisme betekent: een systeem dat gericht is op het eindeloos vermeerderen van de winsten van mensen die kapitaal hebben, dan is het antwoord nee. Als je zegt: een systeem met een gemengde economie zoals we hadden in de naoorlogse jaren, dan is het denk ik mogelijk. Maar het kapitalisme moet wel beteugeld worden.

Je hebt ook denkers die pleiten voor een socialisme waarbij de overheid aan zet is en alles bepaalt. Ik weet niet of dat het beste model is. Ik denk dat je een combinatie moet hebben van bedrijven, overheid en coöperaties, en afhankelijk van wat je organiseert, kijkt naar de balans tussen die drie.’ <

Miljardairs betalen laagste percentage belastingen

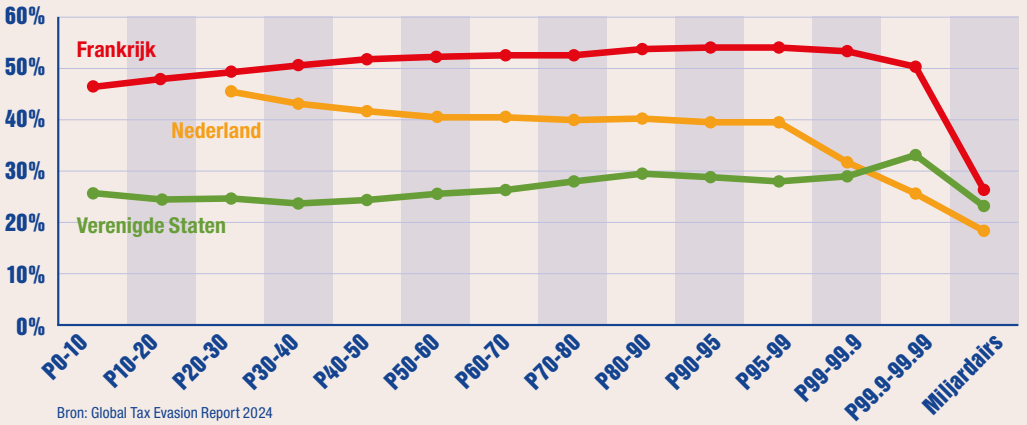

Bron: Global Tax Evasion Report 2024

Deze figuur toont schattingen van effectieve belastingtarieven per inkomensgroep voor belastingen en voor miljardairs in Frankrijk, Nederland en de Verenigde Staten. Deze schattingen omvatten alle belastingen die op alle overheidsniveaus worden betaald en worden uitgedrukt als percentage van het inkomen vóór belasting. P0-10 staat voor de 10% volwassenen onderaan de inkomensverdeling vóór belastingen, P10-20 voor het volgende deciel, enz. Het inkomen vóór belastingen omvat al het nationale inkomen (gemeten volgens de standaarddefinities van de nationale rekeningen) vóór belastingen en overdrachten van de overheid en na de werking van het pensioenstelsel. Het nationaal inkomen is exclusief ongerealiseerde vermogenswinsten, maar inclusief de ingehouden winsten van bedrijven.

Een kleine vermogensbelasting levert miljarden op

Regio	Aantal miljardairs	Totaal vermogen ($ mld.)	Persoonlijke belasting die momenteel wordt betaald	Opbrengst van 2% minimum vermogensbelasting ($ mld.)
Europa	499	2.418	6.0	42.3
Noord-Amerika	835	4.822	24.1	72.3
Oost-Azië	838	3.446	8.6	60.3
Zuid- & Zuidoost-Azië	260	991	2.5	17.3
Latijns-Amerika	105	419	1.0	7.3
Afrika bezuiden de Sahara	11	52	0.1	0.9
Midden-Oosten & Noord-Afrika	75	182	0.5	3.2
Rusland & Centraal-Azië	133	586	1.5	10.3
Totaal	**2.756**	**12.916**	**44**	**214**

Bron: Global Tax Evasion Report 2024

De tabel geeft schattingen van het inkomstenpotentieel van een minimumbelasting op miljardairs in de wereld gelijk aan 2% van hun vermogen. De minimumbelasting wordt berekend als 2% van hun vermogen, min het bedrag aan persoonlijke belasting (inkomstenbelasting en eventuele vermogensbelasting) dat ze al betalen. De 499 Europese miljardairs hebben bijvoorbeeld naar schatting een vermogen van $ 2.418 miljard. Een vermogensbelasting van 2% zou 2% van $ 2.418 miljard opleveren, wat neerkomt op $ 48,4 miljard. Na aftrek van het bedrag aan persoonlijke belasting dat ze momenteel betalen (naar schatting ongeveer $ 6,0 miljard), is de opbrengst van de 2% minimum vermogensbelasting gelijk aan $ 42,3 miljard voor Europese miljardairs.

Dramaserie geeft gezicht aan enorm schandaal

Britse Post Office verwoestte duizenden levens

Bij de NPO is nu Mr. Bates vs The Post Office terug te kijken. Een aangrijpende dramaserie over een Brits schandaal dat zich kan meten met de toeslagenaffaire in ons land. Een verhaal over de levens van hardwerkende mensen, kapotgemaakt door het handelen van The Post Office, de overheid en de rechterlijke macht.

Wat speelde er precies? Rond het jaar 2000 kregen duizenden filiaalhouders van kleine postkantoren, bekend als ‘subpostmasters’, te maken met een nieuw boekhoudsysteem. Dit systeem veroorzaakte onverklaarbare tekorten, wat resulteerde in onterechte beschuldigingen van fraude, ontslagen en (straf)rechtelijke vervolgingen. Het effect op de levens van duizenden subpostmasters is ronduit verwoestend geweest. Enkele van hen pleegden uit pure wanhoop zelfs zelfmoord.

De vergelijking met het Nederlandse toeslagenschandaal is dan ook snel gemaakt. Het begint ermee dat mensen worden beschuldigd van fraude. Vervolgens wordt de uitvoerende organisatie, in Nederland de Belastingdienst en in het Verenigd Koninkrijk The Post Office, door de rechters consequent in het gelijkgesteld en worden gewone mensen gestraft. De overheid kijkt ondertussen de andere kant op.

Wanhoop

In de eerste aflevering van de serie zien we Allan Bates (gespeeld door Toby Jones), subpostmaster voor The Post Office in een kleine stad in Wales. Hij raakt in verwarring zodra het nieuwe Horizon-boekhoudsysteem opeens onverklaarbare tekorten laat zien. Bates weet: als er tekorten zijn, is hij zelf verantwoordelijk om ze aan te vullen. Wanhopig belt hij de telefonische hulplijn om de situatie uit te leggen. Daar krijgt hij te horen dat ze bij het bedrijf niet bekend zijn met het probleem, dat ze dit voor het eerst horen, en dat hij het ontbrekende geld zelf zal moeten aanvullen. Ondertussen zien we als kijkers dezelfde situatie ontstaan bij meerdere subpostmasters, terwijl The Post Office glashard blijft liegen over de aard en de omvang van de problemen.

De geportretteerde filiaalhouders in de serie zijn gewone Britten. Mannen en vrouwen die naast hun bakkerij of winkeltje een postkantoor runnen voor wat extra inkomen. Het is dan ook hartverscheurend om te zien hoe ze worden vermalen door het systeem. Het uitstekende acteerwerk in de serie zorgt ervoor dat je volledig betrokken raakt bij de levens van de getroffen mensen . Het is dan ook moeilijk om het droog te houden als je ziet hoe ze worden behandeld.

Onverbiddelijk

De reactie van The Post Office op de tekorten bij de postkantoortjes is onverbiddelijk. Rechtszaken volgen, waarbij de rechters voortdurend de kant van het machtige staatsbedrijf kiezen en niet die van de filiaalhouders. Eén van die rechtszaken, die van Jo Hamilton (gespeeld door Monica Dolan), komt in de krant. Alan Bates leest het artikel en weet opeens dat hij niet alleen is. Wat volgt is een poging om meer gedupeerde subpostmasters te vinden en organiseren om zo samen de strijd aan te gaan tegen de machtige Post Office.

Lichte kost is Mr. Bates vs the Post Office zeker niet, maar ondanks alle ellende biedt de serie ook veel moois. Terwijl The Post Office, de rechters en de overheid zich van hun slechtste kant laten zien, komt een groep krachtige en trotse Britten bij elkaar om vastberaden hun onschuld te bewijzen. Een strijd die tot op de dag van vandaag voortduurt. Het leed dat in de groep wordt gedeeld, de kameraadschap en de steun die ze bij elkaar vinden, is prachtig om te zien. De serie maakt niet alleen duidelijk hoe het zo mis heeft kunnen gaan, maar laat vooral ook goed zien wat het Post Office-schandaal met de levens van gewone mensen heeft gedaan en nog steeds doet.

Het valt alleen maar te hopen dat het recht alsnog zegeviert en deze mensen volledig worden gerehabiliteerd en gecompenseerd voor het leed dat ze is aangedaan. Net als de slachtoffers van het toeslagenschandaal.

Mr. Bates vs The Post Office is terug te kijken bij NPO Plus (1 maand gratis). Kijk via: **sp.nl/mrbates** of scan de QR-code.

Activisme verpakt in een roman

Roxanne Borgman (33) werkte als maatschappelijk werker, ging Nederlandse cultuur en literatuur studeren, werkt nu als journalist en schreef *Levenslang in de Toren*, een fantasyroman die speelt in haar woonplaats Alkmaar.

Wat kun je over het boek vertellen?
'Het gaat over de strijd tussen magiërs en jagers en speelt in de huidige tijd. Je leest het als een spannend verhaal, een roman moet immers entertainen, maar er zit ook een maatschappelijk thema in: de hoofdpersoon ontworstelt zich aan de polarisatie, het wij-zij-denken. Als lezer ontdek je zo samen met haar dat bruggen bouwen tussen groepen mensen meer oplevert.'

Het boek is goed ontvangen. Smaakt dat naar meer?
'Zeker! Ik werk aan een vervolg dat *Levenslang in Verzet* gaat heten en dat zich afspeelt tijdens de Tweede Kamerverkiezingen en politieker zal zijn. Schrijven is voor mij een manier om activist te zijn. In de verhalen geef ik op mijn manier maatschappijkritiek zonder al te predikend te zijn.'

Je zei je baan als maatschappelijk werker op en ging studeren. Wat bracht je tot die stap?
'Ik kreeg in mijn werk steeds meer moeite met de strenge regels en de bezuinigingen op zaken die van levensbelang zijn voor mensen. Ik voelde me een marionet van de gemeente worden. De druppel was dat ik een vrouw die met haar kinderen die op straat kwam te staan onmogelijk kon helpen. Dat was ook het moment waarop ik SP-lid werd. Als het systeem zoiets veroorzaakt, dan moet het systeem veranderen en als SP'er kan ik daaraan bijdragen.'

Afgestudeerd aan de universiteit, maar begonnen op het vmbo. Hoe zit dat?
'Simpel: ik heb last van dyscalculie, zeg maar problemen met cijfers. Daardoor kon ik bij de Cito-toets niet laten zien wat ik waard ben. De studie-omweg heeft me wel geleerd obstakels te overwinnen en ook inzicht gegeven in de verschillende onderwijsniveaus. Dat helpt om aansluiting te vinden bij diverse doelgroepen.'

1990
MUZIEK VOOR MANDELA

Jan Marijnissen ontmoet Nelson Mandela in Zuid-Afrika in 1993.

Acties voeren tegen racisme. Een cultureel festival organiseren. Strijden voor internationale solidariteit. Het lijken onderwerpen die niet heel veel met elkaar te maken hebben, tot je ze op een slimme manier gaat combineren. Zoals de SP dat deed in 1990, toen de partij een 'Mandela Tour' organiseerde. Het was het sluitstuk van een lange strijd tegen de apartheid in Zuid-Afrika, waarin de SP van begin af aan een belangrijke rol heeft gespeeld. In oktober en november 1990 organiseerde de partij een tour langs 11 steden, met 35 bands en 250 artiesten. Om geld op te halen en om aandacht te vragen voor de strijd tegen de apartheid.

VAN MENS TOT MENS

Al in de jaren zeventig had de SP goed contact met het ANC, de organisatie die streed tegen de apartheid in Zuid-Afrika. In 1976 was er de SP-actie 'Van mens tot mens', waarin mensen in ons land een boodschap konden sturen naar de mensen in Zuid-Afrika, met een persoonlijk protest tegen de rassenpolitiek. Dat werd een groot succes: 200.000 protestkaarten werden door de SP verkocht en door Nederlanders naar Zuid-Afrika gestuurd. Dat leidde tot onrust bij de regering, zo bleek later uit verslagen van de Zuid-Afrikaanse geheime dienst. De kleine SP slaagde erin de racistische politici in dat land flink onder druk te zetten.

Leider van het ANC was Nelson Mandela, die echter door de regering in Pretoria gevangen werd genomen en maar liefst 27 jaar in gevangenschap zou blijven. In 1986 startte de SP een grootschalige actie om geld en kleding in te zamelen voor de strijders van het ANC die uit Zuid-Afrika moesten vluchten en elders in Afrika onderdak hadden gezocht. In Oss werd door de SP gezocht naar nieuwe manieren om de gevangen Mandela te steunen en dat leidde tot een 'Free Mandela festival', in het Oude Theater. Daar traden lokale bands op en werd er geld opgehaald om de strijd van Mandela en het ANC te steunen.

MANDELA TOUR IN ELF STEDEN

In februari 1990 werd Nelson Mandela vrijgelaten – vier jaar later zou hij met het ANC de verkiezingen winnen en de eerste zwarte president van Zuid-Afrika worden. De SP had een heel bijzondere band met Mandela en besloot een nationale actie te organiseren om de leider te steunen in de strijd tegen apartheid. Dat gebeurde door de 'Mandela Tour', bij mijn weten de eerste keer dat een politieke partij in ons land een cultureel festival organiseerde als onderdeel van een landelijke actie. Deze tour werd georganiseerd onder leiding van Paul Peters, die ervaring had opgedaan met een jaarlijks 'Free Mandela festival' in Oss.

De 'Mandela Tour' kwam in elf steden: ze begon in Rotterdam en eindigde in Tilburg. Een keur van toen bekende artiesten trad gratis op, van Harry Muskee tot Gruppo Sportivo en De Gigantjes. De tour bracht geld op voor Mandela, die de partij in december een persoonlijk bedankbriefje stuurde. Het festival zette bovendien de SP landelijk op de kaart. Op de nationale en lokale radio werd volop verslag gedaan en ook de kranten bleven niet achter, vooral in de steden waar de tour neerstreek: naast Rotterdam en Tilburg waren dat Arnhem, Emmen, Hilversum, Leiden, Enschede, Geleen, Nijmegen, Groningen en Den Bosch.

SYMBOOL VAN HOOP EN SOLIDARITEIT

In 1993 werd in Zuid-Afrika het eerste congres van het ANC gehouden, onder leiding van Nelson Mandela. De SP werd bij die eerste officiële bijeenkomst in Johannesburg uitgenodigd. Mandela was van 1994 tot 1999 president van Zuid-Afrika en betekende veel voor de overwinning op de apartheid en de geleidelijke verzoening tussen blank en zwart in dat land.

Na Mandela's aftreden ontwikkelde het ANC zich helaas tot een machtspartij waarin corruptie welig tierde en die eraan heeft bijgedragen dat de tweedeling in Zuid-Afrika almaar groter werd. Mandela is echter altijd een symbool gebleven van hoop en solidariteit.

6 juni Europese verkiezingen

GA STEMMEN

Voor iedereen die zich elke dag inzet of ingezet heeft voor een beter Nederland. Kom op voor betaalbare basisbehoeften. Kom op voor je inkomen en voor eerlijke belastingen. Wij zijn er niet voor multinationals. Maar wel voor mensen, onze gemeenschap. Kom op voor sociale vooruitgang, meer gelijkheid en meer veiligheid. Kom op voor jouw belangen in een eerlijker Europa. Kom op voor jezelf, elkaar en iedereen die soms wat extra aandacht nodig heeft. Kom op waar je voor staat én achter staat.

Jimmy Dijk

‘De hoogste tijd om samen de beuk erin te gooien’

TRIBUNE

Boek Renske Leijten
Leuker kunnen we het niet maken

Lies van Aelst
Jongste senator schudt Eerste Kamer op

Nieuwsblad van de SP • jaargang 60 • nr.6 • juni 2024 • € 1,75

colofon

Tribune is een uitgave van de Socialistische Partij (SP) en verschijnt 11 maal per jaar

Redactie
Xander Topma (h), Bart Linssen, Tijmen Lucie, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Ruud Kuin, Ronald van Raak, Karen Veldkamp Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Joshua Versijde

Ga voor contact met de SP en de Tribune naar www.sp.nl/contact
Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

inhoud

16

20

Politicologe Naomi Woltring
‘De belofte was constant dat meer marktwerking tot economische voorspoed zou leiden’

Leuker kunnnen we het niet maken
Renske Leijten vertelt het levensverhaal van Eva González Pérez

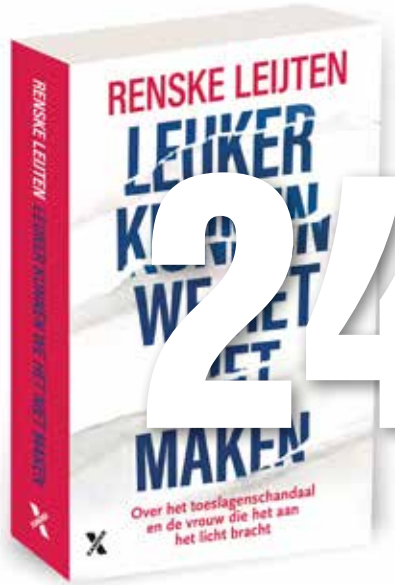

24

Jimmy Dijk over hoofdlijnenakkoord

‘Dit kabinet wordt de grote ongelijkmaker’

100 dagen senator

Interview
Lies van Aelst

Het belang van de miljonairsbelasting

Een sterke beweging kan de krachtige lobby van vermogenden breken

4 **nieuwsfoto van de maand**

6 **actiefoto van de maand**

8 **nieuws Tweede Kamer**

9 **column**
Jimmy Dijk

10 **kort nieuws**

30 **Linksvoor**
Just Hovens Greve

31 **SP van toen tot nu**
1991 Niet voor maar met de mensen

32 **Kakhiel**

nieuwsfoto van de maand

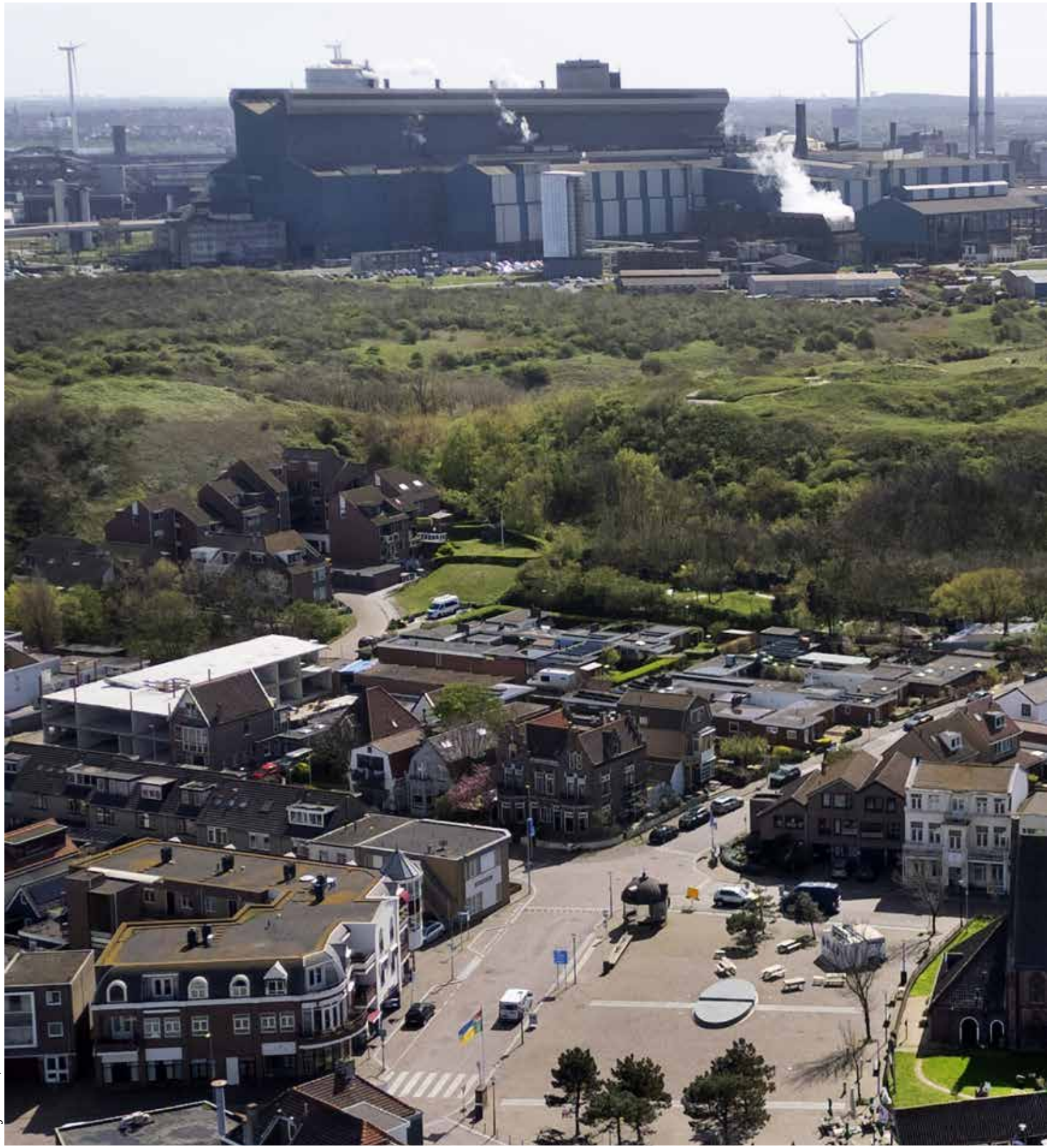

Olaf Kraak / ANP

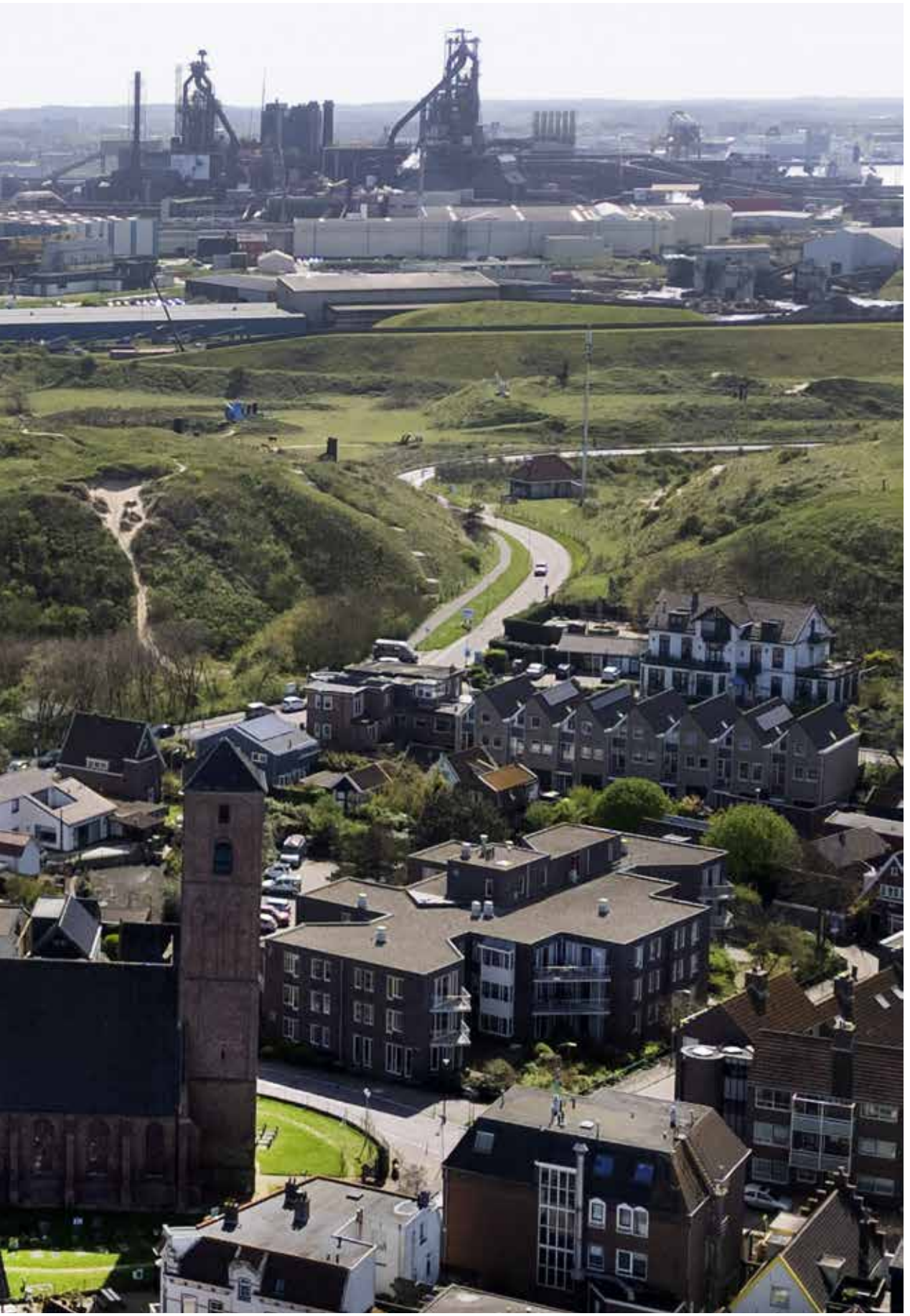

TOEKOMST VOOR TATA

Op 29 mei vond er in de Tweede Kamer een debat plaats over de toekomst van Tata Steel. Voor de SP staat vast dat er toekomst is voor de staalindustrie in Nederland, maar alleen als deze onder de democratische controle van werknemers en omwonenden komt te vallen. Zo kunnen er echte stappen worden gezet met verduurzaming, kan er een einde worden gemaakt aan de schadelijke uitstoot en blijft tegelijkertijd de werkgelegenheid behouden.

De Kamer besprak of en onder welke voorwaarden ze een subsidie beschikbaar wil stellen om Tata Steel te vergroenen. De SP wil dat voor iedere euro steun, zeggenschap terugkomt. De nieuwe hoogovens moeten het toonbeeld zijn van nieuwe industriepolitiek in Nederland, gebaseerd op schoon werk, een schone omgeving en productiebehoud van strategische sectoren.

9 MEI 2024
UTRECHT

STUDENTEN-PROTESTEN TEGEN BUITENSPORIG GEWELD IN GAZA

In navolging van Amerikaanse studenten, bezetten ook Nederlandse studenten campussen van universiteiten vanwege het brute Israëlische geweld in Gaza. De protesten begonnen op maandag 6 mei aan de Universiteit van Amsterdam. Studenten bezetten daar met tentjes een grasveld voor de Roeterseilandcampus. Dit vreedzame protest werd nog dezelfde dag met harde hand door de politie beëindigd. Als reactie daarop sloegen de studentenprotesten over naar andere universiteiten in Nederland. Jammer genoeg werden enkele protesten verstoord door ongeregeldheden.

SP-leider Jimmy Dijk was aanwezig bij de acties in Groningen en Wageningen: ‘Geweld en vernielingen bij demonstraties zijn natuurlijk onacceptabel en werken averechts. Maar het is ook onacceptabel dat 35.000 Palestijnse mensen zijn vermoord, waaronder 14.000 kinderen. Al die mensen die vreedzaam protesteren roep ik op om dat te blijven doen, want het is onacceptabel wat er gebeurt in Gaza.’

Sem van der Wal / ANP

Instagram

EUROPALEZING JIMMY: ‘MENSEN VOOROP EN NIET HET KAPITAAL’

Op 25 mei hield SP-leider Jimmy Dijk zijn Europalezing, dit in aanloop naar de Europese verkiezingen. In Theater Klasse in Tilburg, deed Dijk een strijdbare oproep: ‘Links heeft te lang stilgezeten en rechts gaat er nu met de winst vandoor. Dit gebeurt nu al in Nederland, maar ook elders in Europa.

Dit is niet het moment om bij de pakken neer te zitten, dit is niet het moment om met een moralistische toon te klagen dat het allemaal zo slecht is. Daarmee zet je mensen weg en neem je hun zorgen niet serieus. De weg vooruit is kritiek formuleren op plannen die sociale vooruitgang in de weg staan. En daarnaast sterke en scherpe alternatieven presenteren. In Nederland en Europa.’

Lees de hele Europalezing hier terug: **sp.nl/europalezing**

Joshua Versijde

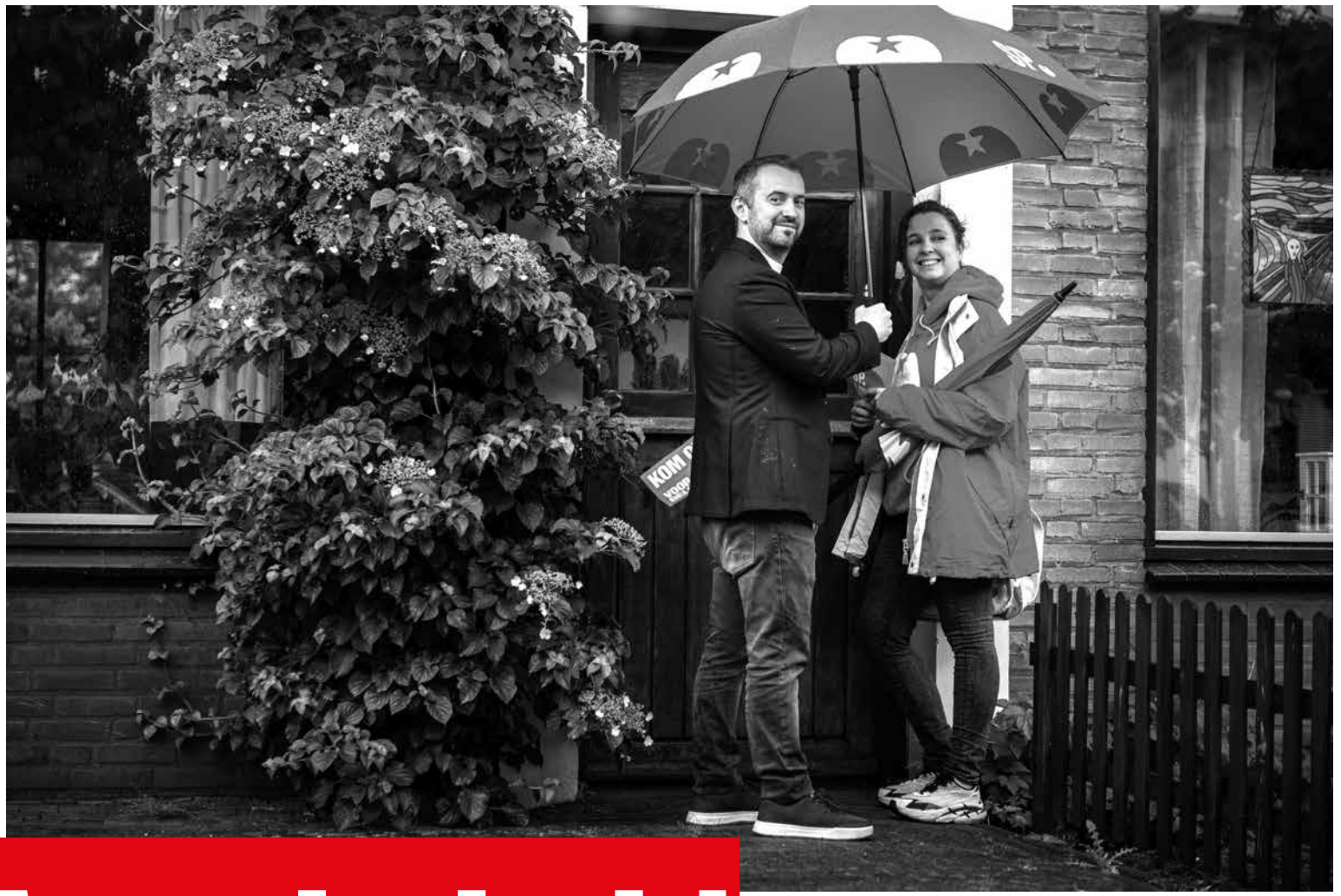

Aan de bak!

Als er afgelopen week iets duidelijk is geworden, dan is het wel dat er de komende jaren werk aan de winkel is voor socialisten! Want terwijl de partijen van de nieuwe coalitie voor de verkiezingen nog hun mond vol hadden over bestaanszekerheid, is daar in hun 'hoofdlijnenakkoord' niks meer van over. Het eigen risico in de zorg wordt niet afgeschaft, maar pas in 2027 gehalveerd en de premie wordt verhoogd. Er wordt niks gedaan aan de hoge huren, die blijven onverminderd hoog. Het minimumloon wordt niet verhoogd; de geplande verhoging wordt zelfs teruggedraaid!

Kortom, iedereen die zijn inkomen verkrijgt uit werk of een uitkering – wat wij de werkende klasse noemen – heeft helemaal niks aan deze coalitie. Maar grote bedrijven en die andere klasse, zij die hun inkomen verkrijgen uit vermogen, die likken hun vingers af bij deze plannen. Wilders deelt aan de ene kant cadeautjes uit door belastingen op inkomen uit spaargeld, beleggingen, aandelen en dividend te verlagen. En aan de andere kant kijkt hij toe hoe de armoede onder kinderen toeneemt, er fors wordt bezuinigd op de zorg, het onderwijs en de sociale zekerheid en er voor mensen met zware beroepen geen mogelijkheid is om eerder te stoppen met werken.

Niks bestaanszekerheid voor de werkende klasse. Gewoon weer een kabinet voor rijk rechts. Dat vraagt om stevige oppositie. In de Tweede Kamer, maar zeker ook daarbuiten. Dus SP'ers, aan de bak! Door comités op te richten voor een Nationaal Zorgfonds zonder eigen risico. Door huurders te organiseren voor lagere huren. Door samen met werkenden en vakbonden te knokken voor een hoger minimumloon. Wij zijn meer nodig dan ooit. Ik reken op jullie!

Jimmy Dijk
fractievoorzitter SP

Drie decennia raadswerk

De Nijmeegse SP'er Hans van Hooft stopt in juni met zijn gemeenteraadswerk. Na maar liefst dertig jaar de SP te hebben vertegenwoordigd in de raad, is het tijd om ruimte te geven aan nieuw talent, vindt Van Hooft. 'Ik kijk met trots terug en ik ben de partij en de kiezers dankbaar dat ik dit zo lang heb mogen doen. Nu ga ik het rustiger aan doen en mogen anderen het overnemen.'

Van Hooft, ict-ondernemer en zoon van oud-partijvoorzitter Hans van Hooft sr., werd in 1994 gemeenteraadslid namens de SP. In 2002, toen de SP voor het eerst toetrad tot het gemeentebestuur, werd hij fractievoorzitter, wat hij tot zijn vertrek bleef. In 2014 werd de SP onder zijn leiding voor het eerst de grootste partij van Nijmegen. In 2021 reikte de Gelderlander Van Hooft nog de 'Pieter Omtzigt-prijs' uit, vanwege zijn eigenzinnige en kritische rol in de coalitie van SP, GroenLinks en D66.

'De afgelopen twintig jaar heeft de SP binnen en buiten de coalitie een hoop moois bereikt voor Nijmegen', somt Van Hooft op. 'De gratis bus voor 65+, de Kunstbus, een recordaantal nieuwe woningen in 2014-2018 en het afschaffen van de afvalstoffenheffing voor huurders, om er een paar te noemen. Wij hebben als SP altijd klaargestaan voor Nijmegenaren die gedupeerd werden door verkeerde politieke keuzes – de loondump bij thuiszorgorganisatie Vérian, verdwenen buslijnen, schimmelwoningen en dubieuze warmtenetten. Ik blik trots terug op de afgelopen dertig jaar en wens de rest van de fractie veel succes de rest van deze periode. Nieuwe talenten staan klaar en krijgen nu de ruimte.'

De vrijgekomen zetel in de gemeenteraad wordt ingenomen door oud-raadslid Yurre Wieken. Wieken zal na het vertrek van Van Hooft ook het fractievoorzitterschap overnemen.

Flyeren een hondenbaan?

Hole in one: wonen op de golfbaan

SP'ers in Arnhem hebben op 17 mei actie gevoerd bij de Rosendaelsche Golfclub. Volgens de SP is de golfbaan namelijk de ideale locatie om woningen te bouwen. De voorzitter van de golfvereniging noemt het voorstel 'absurd', dus dan zal het wel een goed idee zijn.

'We zijn niet op de greens geweest hoor', zegt SP-fractievoorzitter Gerrie Elfrink. 'Dan moet je eerst lid worden en daar een astronomisch bedrag voor neertellen, dat is voor ons niet weggelegd.'

Daarom hingen Elfrink en een handjevol medestanders bij de ingang van de golfbaan een spandoek op met de tekst: 'Waarom woont hier niemand?' Daarmee vragen ze aandacht voor de Arnhemse woningnood.

Er mag heus wel een balletje worden geslagen, vindt Elfrink, maar moet dat op drie plekken in de omgeving van Arnhem kunnen? 'Er is een overschot aan golfbanen en een tekort aan woningen', zegt hij: 'Ze gebruiken relatief veel ruimte voor relatief weinig mensen. Daarom kan er op eentje prima een woonwijk komen.' Na deze actie van de Arnhemse SP vraagt de redactie van de Tribune zich nu wel af: komen er dan ook tiny houses op de midgetgolfbaan?

Burgemeester Zaltbommel gooit eigen ruiten in

Woon je in een 16de-eeuws rijksmonument, dan kun je natuurlijk niet zomaar de klassieke kozijnen laten vervangen door eigentijdse modelletjes. De burgemeester van Zaltbommel deed dat wel, zonder de benodigde vergunning. Druk vanuit de gemeenteraad en scherpe vragen vanuit de SP hebben ervoor gezorgd dat er nu een einde komt aan zijn burgemeesterschap.

Burgemeester Pieter van Maaren liet in 2022 de kozijnen en ramen van zijn woning vervangen. In de vergunning die Van Maaren had gekregen voor een verbouwing, stond dat hij alleen binnenshuis ramen achter de bestaande kozijnen mocht plaatsen.

De misstap kwam in september vorig jaar bij een controle aan het licht. Nadat het afgelopen februari openbaar werd, ontkende de burgemeester dat hij 'willens en wetens' de vergunningsregels had overtreden. De SP vond dat moeilijk te geloven en eiste transparantie. Via de media kwamen vervolgens berichten naar buiten die bevestigden dat de burgemeester wel degelijk was gewaarschuwd dat wat hij wilde, niet mocht.

Hierdoor was het voor de SP wel duidelijk dat dit niet zo verder kon gaan. De partij vroeg samen met andere fracties een debat aan. Maar voordat het zover kwam, kondigde Van Maaren zelf al zijn vertrek aan. Bestuurders staan niet boven de wet en het is goed dat er consequenties volgen na zo'n monumentale fout.

Rode kaart voor uitbreiding stadion Almere

De SP in Almere heeft vragen gesteld over de geplande uitbreiding van het Yanmar Stadium van Almere City FC. Hierbij worden volgens de partij allemaal stappen overgeslagen, waardoor inwoners buitenspel komen te staan. Ook maakt SP-raadslid David de Vreede zich zorgen over de veiligheid bij de snelle verbouwing.

De Vreede: 'De lokale MKB-ondernemers moeten zich houden aan strenge regels en uitgebreide procedures. Het is onrechtvaardig dat voor dit grote project een uitzondering wordt gemaakt. Hierdoor lijkt er niet echt sprake te zijn van een gelijk speelveld. Het gaat erom dat je een beleid hanteert van gelijke monniken, gelijke kappen.'

De SP is bang dat het plan, met name de constructieplannen voor het stadion, nu niet goed gecontroleerd worden. Hierdoor wordt de kans groter dat er fouten worden gemaakt. 'We hebben eerder bij AZ in Alkmaar gezien dat een deel van het stadion instortte', aldus De Vreede.

Jarenlange speeltuinstrijd gewonnen

Na jarenlang actievoeren door de Zutphense SP en omwonenden, is nu het spiksplinternieuwe natuurspeeltuintje op het De Genestetplein geopend. Paula Kluin, SP'er die sinds het begin betrokken is bij de actie: 'Het heeft even mogen duren, maar ik ben zo trots op iedereen die heeft meegeholpen.'

Het is 2018 als ouders alarm slaan over de staat van het speeltuintje bij hen voor de deur. Het speeltuintje is aan het roesten en het speelmateriaal is onveilig. Samen met de SP maken ze in september 2018 een actieplan om het afgeschreven speeltuintje te vervangen. Zelfs het stadsbestuur schrikt van de staat van de speeltuin. December 2018 komt het verlossende woord van het college: er moet en zal een nieuwe speeltuin komen.

Maar na deze toezegging van de wethouder om het parkje te vervangen, moet de gemeente miljoenen bezuinigen. Het De Genestetplein krijgt te horen dat er geen geld meer is om deze hoognodige vernieuwing te betalen. Een grote domper voor de buurt. In 2022 lukt het de actiegroep om via een prijsvraag van de provincie Gelderland alsnog geld te krijgen voor het plan.

En nu, mei 2024, komt er een einde aan jarenlang actievoeren voor een goed onderhouden speeltuin, niet dankzij maar ondanks de gemeente. Kluin: 'Zo zie je dat als je samen opstaat, je ook echt verandering kunt afdwingen. Ook al duurt het zes jaar.'

‘Regeerakkoord schreeuwt om verzet’

‘De hoogste tijd om samen de beuk erin te gooien’. Zo kijkt fractievoorzitter Jimmy Dijk vooruit na de presentatie van het hoofdlijnenakkoord van PVV, VVD, NSC en BBB. ‘Dit kabinet wordt de grote ongelijkmaker. Dat schreeuwt om verzet.’

Een uiterst rommelige formatie heeft volgens Dijk een akkoord opgeleverd dat hardvochtig is op asiel en slecht op sociaal. ‘Wilders en zijn makkers geven royale cadeaus aan de mensen met de hoogste inkomens en de grootste vermogens. En dat terwijl de feiten aantonen dat de topinkomens nu al een kleiner deel van hun inkomen aan belasting betalen dan de lage inkomens.

Het akkoord laat zien dat de partijen die de regering gaan vormen ongelofelijk veel loze beloften hebben gedaan om aan de macht te komen. Neem het eigen risico in de zorg. Wilders heeft heel hard campagne gevoerd voor het afschaffen daarvan. En nu komt er alleen een halvering die pas in 2027 ingaat. En die ook nog betaald wordt door premieverhoging en niet door het intrekken van de cadeautjes voor de rijken. Voor chronisch zieken en gehandicapten pakt het zelfs negatief uit. Hun compensatie voor hoge zorgkosten verdwijnt.’

Waar zit voor jou de grootste pijn?

‘Bestaanszekerheid was hét thema bij de verkiezingen. Zeker bij een partij als Nieuw Sociaal Contract. En wat zien we? De armoede neemt door de maatregelen niet af en onder kinderen zelfs toe. Nu groeien al 160.000 kinderen in armoede op en daar komen er door de plannen van de regeringspartijen nog 17.000 bij. Daar zit voor mij het grootste schandaal: veel extra geld voor de mensen die het al heel goed hebben en geen perspectief voor de mensen die dat juist heel hard nodig hebben.’ >

Heb je ook iets positief kunnen ontdekken in het akkoord?
‘O jawel. Het is heel terecht dat de korting van 500 miljoen op de jeugdzorg geschrapt wordt die Rutte had bedacht. En prima dat de belasting op energie voor huishoudens omlaag gaat. Maar dat is heel klein bier vergeleken met alle ellende die er in staat.’

En wat nu?
‘Keiharde oppositie voeren in de Kamer en tegenmacht opbouwen daarbuiten. Ik hoor reacties van mensen die het allemaal zo verschrikkelijk vinden wat in er het akkoord staat dat ze er lamgeslagen door zijn. Die reactie moeten we juist niet hebben. Het ís erg: dat klopt. Maar dat moet een reden zijn om in beweging te komen. Het is nu meer dan ooit tijd om in opstand te komen, de beuk erin te gooien. En als SP willen we daar graag de aanzet voor geven. We gaan in gesprek met heel veel organisaties om te kijken hoe we de krachten kunnen bundelen tegen dit kabinet in wording dat de ongelijkheid alleen maar vergroot’. <

Kort & krachtig

Jimmy over enkele van de afspraken in het akkoord.

- Verkorten duur WW-uitkering: ‘Sociale afbraak. Een voorstel waar geen enkele partij het in de campagne over gehad heeft komt nu ineens als besluit uit de hoge hoed.’
- 14 miljard euro voor vier kerncentrales: ‘Dat is 14 miljard en vier te veel.’
- Terugdraaien verhoging wettelijk minimumloon: ‘Absurd. Al die partijen hebben voor de verhoging gepleit. Nu zijn de verkiezingen geweest en willen ze het niet meer. Terwijl dit de beste manier is om armoede en het bestaan van werkende armen tegen te gaan.’
- Bijna halvering ontwikkelingshulp: ‘Asociaal.’
- Intrekken van de Spreidingswet: ‘Zal de problemen op asielgebied alleen maar vergroten. Juist de rijkere gemeenten die door de wet verplicht werden om ook asielzoekers op te vangen, iets wat de armere gemeenten vaak al doen, zullen nu afhaken. En het wordt weer op het gras slapen in Ter Apel.’
- Hoge BTW op boeken, kranten, theater: ‘En ook op bijvoorbeeld festivals en voetbalwedstrijden. Volkomen onnodig.’
- Afnemen beschermde status van natuurgebieden: ‘Een gevaarlijke bedreiging voor de spaarzame natuur die we nog hebben in ons land. Niet doen.’

Natasja Gibbs (BNN-VARA)

‘Jimmy Dijk is on fire’

Website JOOP

‘Jimmy Dijk ontmaskert rechtsextremist Wilders als de anti-Robin Hood: steelt van de armen en geeft aan de rijken’

Wouter de Winther (Telegraaf)

‘SP in de lift met Jimmy Dijk’

Sheila Sitalsing (Volkskrant)

‘Katsjing, cadeautje van meneer Wilders voor mensen die heel veel vermogen hebben’, zei Jimmy Dijk’

Özkan Akyol (AD)

‘Toen Jimmy Dijk sprak raakte scherpe Geert Wilders even in de war’

Beeld debatdirect.tweedekamer.nl

‘Het is belangrijk dat je plezier maakt met elkaar’

SP-senator

Lies van Aelst

‘Onderdeel van SP’er zijn is dat je meer doet dan alleen je stukken lezen’

Lies van Aelst kwam iets meer dan 100 dagen geleden in de Eerste Kamer, na het vertrek van Tiny Kox. Ze is nu de jongste senator – aan die titel moet ze nog wel wennen – en valt op met haar eigen, verfrissende stijl. ‘Het is ontzettend belangrijk dat mensen ook zien wat je doet.’

De Eerste Kamer is een gezelschap dat voornamelijk bestaat uit oudere leden. Van Aelst, geboren in 1988, valt wat dat betreft wel uit de toon. Maar wie denkt dat haar jonge leeftijd betekent dat ze onervaren is, heeft het mis. Maar liefst 17 jaar lang was ze lid van de Provinciale Staten van Zuid-Holland, ze was gemeenteraadslid in haar geboorteplaats Gorinchem en met haar dagelijkse werk als directeur van de Vereniging van Rekenkamers zit ze diep in de haarvaten van het openbaar bestuur. Kortom: een senator om rekening mee te houden.

In eerste instantie was je niet verkozen in de Eerste Kamer. Had je voorzien dat je nu alsnog senator zou worden?

‘Ergens in mijn achterhoofd hield ik er wel rekening mee dat het zou kunnen gebeuren. Tiny’s termijn als voorzitter van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa liep af en dat leek mij geen gek moment voor hem om ook te stoppen als senator. Toen dat ook gebeurde, voelde ik wel aankomen dat ze bij mij terecht zouden komen.’

Ondanks je leeftijd heb je al indrukwekkende politieke functies bekleed. Hoe ben je daar ingerold?

‘Ik werd lid van de SP toen ik 14 was. Het was net na de moord op Pim Fortuyn en de tijd van George W. Bush. Het waren politiek gezien roerige tijden. Toen dacht ik: ik moet zelf maar eens iets gaan doen. Tegelijkertijd was er maar één actieve partij die hier in Gorinchem op straat stond om mee in gesprek te gaan over dat soort kwesties, de SP. Eigenlijk heb ik daardoor ook geen enkele andere partij overwogen.’

En toen werd je meteen actief?

‘Ja, ik denk dat ik nu ook al een jaar of 18 organisatiesecretaris ben van de SP in Gorinchem. We hebben hier een heel leuke afdeling. Dat is ook belangrijk, dat je plezier maakt met elkaar. We hebben samen ook ontzettend leuke acties gedaan.’

Welke actie sprong eruit voor jou ?

‘We hebben acht jaar lang actie gevoerd om weer een lift op het station te krijgen. Eerder was alles gelijkvloers en dan kon je zo met je kinderwagen of rolstoel van het ene naar het andere perron, maar dat hebben ze veranderd. Bij een van de acties hebben we toen een skelet in een rolstoel gezet en die op het perron geplaatst. Zo lieten we zien dat je met een rolstoel echt vast komt te staan en geen kant op kan. Dat deden we samen met honderden mensen die daar ook bij aanwezig waren. Het was geen snel succes, maar uiteindelijk is het ons wel gelukt: de lift is er toch gekomen. Dat hebben we gevierd door taart uit te delen op het station. Ik vind trouwens dat we binnen de partij sowieso vaker successen moeten vieren. En dan het liefst ook met taart, haha.’

>

Lies van Aelst
(Gorinchem 1988) is sinds 13 februari 2024 lid van de Eerste Kamerfractie van de SP. Ze is directeur van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers. Eerder werkte zij bij de Wethoudersvereniging. Van Aelst was Statenlid in Zuid-Holland en raadslid in Gorinchem. Ze heeft geschiedenis gestudeerd aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam.

Tot aan je lidmaatschap van de Eerste Kamer heb je 17 jaar in de Provinciale Staten van Zuid-Holland gezeten. Had je verwacht dat je dat zo lang zou doen?

'Nee. Toen de partij mij destijds vroeg om me te kandideren, heb ik gevraagd of ze gek geworden waren en heb ik nee gezegd. Ik had geen flauw idee van wat ik daar zou moeten doen. Een clubje oude mensen en super saai, dacht ik. Maar uiteindelijk bleek het een heel mooie plek te zijn om je in te zetten voor de partij en voor je inwoners.

We hebben gave dingen gedaan voor de binnenvaartschippers en voor het openbaar vervoer. Het grootste succes was toch wel de terugkeer van de veerpont tussen Maassluis en Rozenburg. Daar ben ik de volle 17 jaar mee bezig geweest, om dat voor de mensen daar te regelen. Uiteindelijk is de boot een week na mijn vertrek uit de Staten weer in de vaart gegaan.'

Vond je het lastig om afscheid te nemen van de Provinciale Staten, na zo'n lange tijd?

'Ja, dat vond ik wel moeilijk. Er zijn een paar dossiers waar ik me helemaal in had vastgebeten en het is dan onwijs lastig om dat los te laten. Maar blijven was ook geen optie. Ik heb een week of vier overlap gehad tussen mijn lidmaatschap van de Provinciale Staten en dat van de Eerste Kamer. En dan heb je daarnaast ook nog je gewone werk. Dat was echt niet grappig. Je moet dus ook iets afsluiten om met iets nieuws te kunnen beginnen.'

En nu ben je senator, hoe is dat?

'Het is ontzettend gaaf en ik ben er vol in gedoken. Op de dag van mijn benoeming ben ik meteen allemaal commissies gaan doen. Ik moet zeggen dat het bij sommige onderwerpen zeer fijn is dat er goede fractiemedewerkers zijn die je daar alles over kunnen vertellen. In de provincie was ik altijd woordvoerder ruimtelijke zaken, verkeer en milieu. Nu heb ik daarnaast ook veel onderwerpen in het sociale domein, bijvoorbeeld ook pensioenen. Op dat soort onderwerpen moet ik me echt nog wel inwerken, maar ook daarmee ben ik voortvarend aan de slag gegaan.'

Wat is je opgevallen tijdens je eerste 100 dagen?

'Dat er zoveel mensen in de Eerste Kamer zitten die ook nog heel andere belangen dienen. Binnen de SP leren we altijd dat je integer moet handelen vanuit het algemeen belang. Nou, dat is daar weleens ver te zoeken. Laatst was er een landbouwdebat en de woordvoerder van de BBB is naast zijn werk voor de Eerste Kamer ook directeur van de organisatie die de lobby voor de pluimveesector doet. Die heeft dus een direct belang bij hoe dat landbouwbeleid eruit gaat zien. Dat is toch niet te geloven? Daar zijn tijdens de vergadering ook opmerkingen over gemaakt, maar de voorzitter was ook een BBB'er en die liet dat gewoon gebeuren.

Ik had wat dat betreft meer verwacht van de mensen daar. Ik had niet verwacht dat senatoren zo smoezelig doen over hun nevenfuncties. Dat soort zaken wil ik niet normaal gaan vinden. Want als je dat doet, ga je het ook accepteren. Dat wil ik niet, want daar ben je geen politicus voor. Je bent politicus voor het algemeen belang. En niet voor deelbelangen van degenen waar je toevallig aan gelieerd bent.'

Wat heb je meegenomen naar de Eerste Kamer vanuit je ervaring als Statenlid?

'Het contact met afdelingen. In de provincie heb ik ontzettend veel gehad aan de goede contacten met mensen die lokaal bezig zijn voor de SP. In Zuid-Holland zit dat dus wel goed. Ik heb ook heel lief gevraagd of ik in alle appgroepen mag blijven, zodat ik aangehaakt kan blijven. Maar

ROOIE RAKKERS
Nieuwsgierig steken de katten Snoes en Pluis met enige regelmaat hun snuit om de hoek om te onderzoeken wat er tijdens het interview met Van Aelst allemaal gebeurt. Net als hun baasje, verschijnen ook zij regelmatig in filmpjes en foto's als SP-mascottes. Een ludieke manier om te reageren op de actualiteit en de standpunten van de partij te verspreiden.

De Rooie Rakkers zijn te volgen via:
Instagram: **sp.nl/zhinsta**
TikTok: **sp.nl/zhtik**

‘Ik had niet verwacht dat senatoren zo smoezelig doen over hun nevenfuncties’

nu ik senator ben, wil ik dat uitbreiden naar nog meer verschillende afdelingen. Gisteren had ik Simon Zandvliet van de Statenfractie in Drenthe op bezoek, dus nu ga ik daar ook een keer langs.’

Waarom is die voeding vanuit de afdelingen voor jou zo belangrijk?

‘Onderdeel van SP’er zijn is dat je meer doet dan alleen je stukken lezen. Je gevoel bij een dossier is anders als je ook het menselijke verhaal erachter kent. Dan weet je wat de verhoging van het minimumloon écht betekent voor mensen.’

Weten andere senatoren dat dan niet?

‘De FNV bracht onlangs een onderzoek uit over de megawinsten bij bedrijven. En Shell was daarbij buiten beschouwing gelaten, omdat dat een te scheef beeld zou opleveren. De winsten daar zijn gigantisch en de lonen zijn achtergebleven. Dan heb je Martin van Rooijen van 50PLUS die in de Eerste Kamer verkondigt dat Shell het tafelzilver van Nederland is. Ik heb gezegd dat ik dan liever een IKEA-bestekje heb. Vervolgens staat hij boos bij de interruptiemicrofoon, terwijl Shell natuurlijk gewoon een boevenbende is. Dan weet je dus gewoon niet wat er echt gebeurt in de samenleving.’

Wat hoop je aan het eind van deze periode bereikt te hebben?

‘Ik werk nu veel aan zichtbaarheid door regelmatig online filmpjes te posten na debatten. Het is ontzettend belangrijk dat mensen ook zien wat je doet. Verder ligt er nu een hoofdlijnenakkoord van PVV, VVD, NSC en BBB, waarbij het bittere noodzaak is dat wij een flinke strijd gaan voeren om vreselijke wetten tegen te houden. Maar ik hoop toch ook dat het ons de komende jaren gaat lukken om er, zelfs met deze verhoudingen, een aantal sociale wetten doorheen te slepen. Te beginnen met een hoger minimumloon.’ <

Interview Naomi Woltring

‘De bestuurlijke elite in Nederland wilde gewoon meer marktwerking’

De laatste jaren verschijnt er steeds meer onderzoek naar de invloed van het neoliberalisme op de Nederlandse politieke besluitvorming. Denk bijvoorbeeld aan de studie ‘Neoliberalisme, een Nederlandse geschiedenis’ van Bram Mellink en Merijn Oudenampsen, waar ook politicologe Naomi Woltring aan meewerkte. Zij schreef een proefschrift over de invloed van neoliberale ideeën op de verbouwing van de verzorgingsstaat in de jaren negentig en begin jaren 2000. De Tribune sprak met haar in haar woonplaats Eindhoven.

Hoe komt het dat de doorbraak van het neoliberalisme in Nederland veel sterker met de ‘paarse’ kabinetten-Kok (1994-2002) wordt geassocieerd dan met de kabinetten-Lubbers (1982-1994)?
‘Onder Lubbers was het denk ik minder herkenbaar, omdat er altijd zo’n christelijk-sociaal sausje overheen gegoten werd. Het beleid was wel degelijk neoliberaal, maar werd verpakt in termen als de zorgzame of verantwoordelijke samenleving.
Daarnaast hadden de paarse kabinetten (de eerste kabinetten sinds de invoering van het algemeen kiesrecht zonder de christendemocraten) een paar leidende figuren die erg pro-marktwerking waren. Zo verklaarde Hans Wijers, D66-minister van Economische Zaken in Paars 1: alle vormen van marktwerking zijn mij even lief, ook op de arbeidsmarkt. Hij was onder meer voorstander van het afschaffen van het algemeen verbindend verklaren van cao’s.

Omdat het marktwerkingsbeleid onder Paars zo gepolitiseerd werd, zijn we het denk ik veel meer met de kabinetten-Kok gaan associëren dan met de kabinetten-Lubbers. Terwijl bijvoorbeeld veel van de privatiseringen in de publieke sector al onder Lubbers in gang zijn gezet.’

Je spreekt over marktwerking, maar wat betekent dit eigenlijk?
‘Ik denk dat je wel kunt zeggen dat marktwerking de term is waarmee neoliberaal beleid in Nederland is ingevoerd. Aan de ene kant werd marktwerking gezien als een mechanisme om in een tijd van globalisering internationaal concurrerend te kunnen blijven. Begin jaren negentig heerste bij beleidsmakers het idee dat de sociale zekerheidsregelingen veel te ruimhartig waren en slecht voor de Nederlandse concurrentiepositie. De kosten daarvan moesten omlaag en mensen moesten geprikkeld worden om aan het werk te gaan.

Aan de andere kant werd marktwerking ook gezien als een sturingsmechanisme om grip te krijgen op de overheid, want de overheidsuitgaven zouden onbeheersbaar zijn geworden. De gedachte was dat deze uitgaven door het privatiseren en verzelfstandigen van publieke diensten en voorzieningen, weer onder controle gebracht konden worden.’

Een van de pijlers onder de invoering van marktwerking onder Paars was de zogenaamde MDW- operatie. Kun je daar wat meer over vertellen?
‘MDW staat voor marktwerking, deregulering en wetgevingskwaliteit. Onder Lubbers is daar al een begin mee gemaakt. Op de ministeries van Economische Zaken en Justitie werd toen nagedacht over hoe de regels voor ondernemers verminderd konden worden en marktwerking kon wor- >

den bevorderd. Onder Paars is vervolgens een ministeriële werkgroep ingesteld onder aanvoering van premier Kok, die de MDW-operatie in goede banen moest leiden.

Maar de werkelijke macht lag bij een ambtelijke commissie geleid door Ad Geelhoed, secretaris-generaal bij Economische Zaken (later Algemene Zaken) en prominent PvdA'er. Deze ambtelijke commissie heeft 71 werkgroepen ingesteld die op heel veel verschillende beleidsterreinen voorstellen hebben gedaan voor meer marktwerking. Een die ik opvallend vond, was de werkgroep Markt en Overheid onder leiding van Job Cohen, destijds rector van de Universiteit van Maastricht. Deze werkgroep moest gaan uitdenken aan welke regels de overheid moest voldoen als marktpartijen haar taken ook konden uitvoeren. Denk bijvoorbeeld aan de kantine op het stadhuis, die gesubsidieerd werd door de gemeente. Deze zou een oneerlijk concurrentievoordeel hebben ten opzichte van het café op de hoek dat het zonder subsidie moest doen. Die logica leidde tot veel privatiseringen.
De nadruk bij de werkgroepen lag erg op zelfregulering. Daar ondervinden we nu nog de nadelige gevolgen van. Denk bijvoorbeeld aan het gebrek aan toezicht op arbeidsomstandigheden of milieuvervuiling.'

In hoeverre gebeurde de invoering van marktwerking op aandringen van Brussel?
'In mijn ogen wilde een deel van de Nederlandse bestuurlijke elite gewoon meer marktwerking en gebruikte zij Brussel om de eigen agenda te legitimeren en door te voeren. Zij had daarvoor ook argumenten in handen, want Nederland kende behoorlijk wat kartels en bedrijven die onderling prijsafspraken maakten, waardoor de consumentenprijzen hoog lagen. En omgekeerd had diezelfde bestuurlijke elite ook weer invloed op het tot stand komen van de Brusselse normen. Het was een tweerichtingsverkeer. Iemand als Ad Geelhoed werkte bijvoorbeeld eerst bij het Europese Hof van Justitie in Luxemburg, ging daarna naar Economische Zaken en keerde later weer terug bij het Europese Hof van Justitie.'

Hoe kan het dat ambtenaren en wetenschappers (en dan vooral economen en juristen) in het marktwerkingsbeleid zo'n bepalende rol speelden?
'Beleidsbepalers hadden vaak meerdere rollen. Op het ene moment stapten ze de deur uit met hun partijspeldje op, het volgende moment met hun ambtelijke geloofsbrieven in de hand, en het moment daarop met hun wetenschappelijke publicaties onder de arm. Ze waren zo invloedrijk, omdat ze wetenschappelijke kennis wisten te verbinden met beleid en inbrachten bij politieke partijen. Dat deden ze ook via invloedrijke adviesraden als de WRR en het CPB en de beleidsdirecties van de ministeries waar ze zitting in hadden.

Een opvallend voorbeeld was de opleiding voor financieel-economisch beleidsmedewerker, die was ondergebracht bij de Erasmus Universiteit Rotterdam. Die opleiding werd geleid door een hoogleraar die tevens topambtenaar was bij Economische Zaken en prominent lid van het CDA. Gek genoeg was er destijds nauwelijks kennis over hoe de markt en mededinging functioneerden in Nederland. Economische Zaken betaalde daarom mee aan onderzoek naar marktwerking aan de Erasmus Universiteit, en kon zo meteen het eigen marktwerkingsbeleid onderbouwen en legitimeren. Daar zie je dus heel sterk die verwevenheid tussen ambtenarij en wetenschap.'

Hoe werd er met kritiek op het marktwerkingsbeleid omgegaan, bijvoorbeeld van Jan Marijnissen?
'De dominante reactie was: depolitiseren. Marktwerkers, zoals een deel van hen zichzelf ook noemde, zeiden: marktwerking is geen politieke keuze, het is slechts een routekaart voor publieke doelen die ook publiek zijn vastgesteld. Maar ze zeiden ook dat goede marktwerking op zichzelf een publiek doel was. Daarbij was constant de belofte dat meer marktwerking tot economische voorspoed zou leiden. En die belofte hebben ze heel lang volgehouden.'

Hoe verklaar je dat de PvdA in de jaren negentig zo is meegegaan in het vermarkten van publieke diensten en voorzieningen?
'Ik denk deels omdat ze in een coalitie zaten met een liberale meerderheid van VVD en D66. En deels omdat een deel van de PvdA niet meer 'klassiek' economisch links was. Een invloedrijk lid als Geelhoed zei bijvoorbeeld: zie mij in economisch opzicht maar als neoliberaal. Sommige PvdA'ers vonden vrijemarktwerking juist progressief, omdat dat ervoor zorgde dat consumenten niet te veel betaalden en kartels er niet vandoor gingen met de winst die zij behaalden dankzij onderlinge prijsafspraken.

Aan de andere kant waren er ook PvdA-ministers die probeerden om met dempend

'Beleidsbepalers hadden vaak meerdere rollen'

Naomi Woltring

(Leeuwarden, 1984) studeerde politicologie en filosofie aan de Universiteit van Amsterdam. Daarna werkte zij onder andere voor de Wiardi Beckman Stichting en het Humanistisch Verbond. In 2023 promoveerde zij aan de Universiteit Utrecht op een proefschrift getiteld: 'De marktconforme verzorgingsstaat 1989-2008'. De publieksversie verschijnt dit najaar bij uitgeverij Boom. Tegenwoordig werkt zij als onderzoeker bij het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis in Nijmegen.

beleid de marktkrachten vanuit de overheid op te vangen. Zo heeft Wim Kok de koppeling tussen de sociale uitkeringen en het minimumloon hersteld. En heeft Ad Melkert als minister van Sociale Zaken de Melkert-banen geïntroduceerd, die bedoeld waren als een permanente uitbreiding van de publieke sector in de lagere cao-schalen.
Achteraf gezien is het naïef geweest van de PvdA om te denken dat je met dempend beleid de vermarkting in goede banen kon leiden. Want anders dan bij sociale verzekeringen, kon een andere politieke meerderheid deze verzachtende maatregelen gemakkelijk van tafel vegen. En dat gebeurde dan ook. Zo zijn de Melkert-banen onder Koks' opvolger Balkenende alweer afgeschaft.'

Wat zijn de bredere gevolgen geweest van de marktwerkingsoperatie onder Paars voor de samenleving?
'In mijn proefschrift heb ik alleen onderzocht hoe neoliberaal beleid heeft uitgepakt voor de sociale zekerheid en de volkshuisvesting. In de sociale zekerheid zie je dat er sinds de jaren negentig steeds meer gewerkt is met prikkels. Zowel positieve prikkels om werkgevers te stimuleren om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan te nemen, als negatieve prikkels om mensen boetes op te leggen als ze een fout maakten. Die prikkellogica heeft mede geleid tot het toeslagenschandaal.

In de volkshuisvesting zie je in de jaren negentig een grote omslag van het subsidiëren van sociale woningbouw naar het fiscaal bevorderen van eigenwoningbezit. De hypotheekeisen werden versoepeld zodat meer mensen een huis konden kopen, wat weer goed zou zijn voor de economie. Het leidde tot een enorme toename van particuliere schulden en een groot gebrek aan betaalbare (huur)woningen.'

Wat valt er tot slot vanuit links perspectief te leren van de marktwerkers?
'Dat je een lange mars door de instituties moet afleggen. Daar wordt het beleid immers uitgedacht. Als je mensen hebt die op meerdere borden tegelijk kunnen schaken, netwerken in zich verenigen, en zowel nationaal als internationaal invloed kunnen uitoefenen, is een andere politieke koers mogelijk. In zekere zin is dat hoopgevend, als je vanuit een links perspectief naar de wereld kijkt.' <

Renske Leijten

(Leiden, 1979) was bijna zeventien jaar lang Tweede Kamerlid voor de SP. Dankzij haar rol in de openbaarmaking van het toeslagenschandaal kreeg ze tijdens de verkiezingen van 2021 meer dan 140.000 voorkeurstemmen. Ze woont met haar man en hun twee kinderen in Haarlem.

Eva González Pérez

(Cáceres, 1973) groeide op in Eindhoven en studeerde Rechten aan de Universiteit Utrecht. Sinds 2000 is ze sociaal advocaat en gespecialiseerd in sociaal zekerheidsrecht en arbeids- en gezondheidsrecht. Ze heeft sinds 2007 een eigen praktijk en zit in de Staatscommissie rechtsstaat. Ze woont met haar man en hun twee kinderen in Eindhoven.

Nieuw boek Renske Leijten

HET HELDENVERHAAL VAN EVA GONZÁLEZ PÉREZ

Na haar vertrek uit de Tweede Kamer schreef Renske Leijten een boek. Niet over zichzelf en haar tijd in de politiek, ook al drongen diverse uitgevers daar flink op aan, maar over Eva González Pérez, de advocaat die het toeslagenschandaal aan het licht bracht. Leijten: 'Altijd als Eva aan het vertellen slaat, denk je: dit zouden meer mensen moeten weten.'

Het boek is geen feitelijke reconstructie van hoe het toeslagenschandaal heeft kunnen ontstaan. Ook wordt er geen doorwrochte politieke analyse gepresenteerd. Het is een geromantiseerde vertelling van het leven van Eva González Pérez en de gebeurtenissen rond het toeslagenschandaal. Dat maakt *Leuker kunnen we het niet maken* een bijzonder verhaal over medemenselijkheid en ontmenselijking.

ZIJ AAN ZIJ

Wie anders dan Renske Leijten is de aangewezen persoon om dat verhaal te vertellen. Als volksvertegenwoordiger beet ze zich vast in het schandaal en streed ze jarenlang zij aan zij met gedupeerde ouders. En nog steeds laat het haar niet los. In haar tijd als Kamerlid kwam ze in contact met Eva. De twee bouwden een sterke band op en spreken elkaar nog altijd veel.

Het was tijdens een wandeling op de Utrechtse Heuvelrug dat Leijten aan González Pérez opperde om een boek over haar te schrijven. 'Dat gaat niet gebeuren', zei Eva. Pas toen Leijten vorig jaar mei liet weten hoe zij het boek dan voor zich zag, kwam er na lange stilte de reactie: 'Als het dan toch moet, doe maar.'

BEDACHTZAAM

Het kenmerkt González Pérez dat ze niet direct ja zei, zo blijkt ook uit het boek. Ze komt over als bedachtzaam, zelfs een beetje gereserveerd. Niet iemand die uit zichzelf in de schijnwerpers gaat staan. Daarom is het ook zo goed dat haar verhaal nu verteld wordt. Ze heeft dat namelijk wel verdiend.

Zonder González Pérez was het toeslagenschandaal nooit aan het licht gekomen. Zij was het die als eerste zag dat de incidenten met de Belastingdienst, die ze tegenkwam door haar werk als advocaat, niet op zichzelf stonden maar een patroon vormden. Het resultaat van een hardvochtig beleid, gevoerd door een organisatie die dacht en handelde in zaaknummers in plaats van mensenlevens.

'GEWOON HUN WERK'

Voor velen is inmiddels wel bekend hoe erg González Pérez werd tegengewerkt in al die jaren dat ze de strijd aanging om het toeslagenschandaal openbaar te maken en op te lossen. In *Leuker kunnen we het niet maken* vertelt Leijten welke gebeurtenissen González Pérez vormden en waarom het geen toeval is dat juist zij, met haar karakter, de persoon was die de strijd aanging.

In haar werk werd González Pérez door één persoon binnen de Belastingdienst wél geholpen: ambtenaar Joop Hack. De klokkenluider voorzag González Pérez van informatie die haar hielp om haar zaak compleet te maken en een goed beeld te krijgen van wat er nou werkelijk aan de hand was. Dit terwijl andere ambtenaren 'gewoon hun werk deden' en daarmee vele gezinnen de afgrond in duwden.

HELDENVERHAAL

Dit maakt het boek van Renske Leijten een heldenverhaal. Joop Hack en Eva González Pérez lieten zich niet tegenhouden. Zij bleven strijden tegen een organisatie die alleen maar dacht aan haar eigen belang.

Het is dan ook erg bevredigend om te lezen dat González Pérez na al die jaren een koninklijke onderscheiding ontvangt voor haar werk. Het toeslagenschandaal is nog steeds niet opgelost. Daarom zijn er heldenverhalen zoals deze nodig om hoop te blijven houden. Hoop dat het beter kan, dat instituten als de Belastingdienst en ook de overheid uiteindelijk weer kunnen hermenselijken. >

VOORWOORD UIT ‘LEUKER KUNNEN WE HET NIET MAKEN’

‘Je zou hier echt een boek over moeten schrijven!’ zeiden toenmalig Trouw-journalist Jan Kleinnijenhuis en ik op een zomerse avond in 2021 tegen Eva González Pérez. Tijdens een etentje in Eindhoven, in de tuin van Eva en haar man Ahmet Gökçe, vlogen de verhalen van de afgelopen zeven jaar over tafel. Belastingdienstmedewerker Joop Hack was er ook bij: de man die, zoals hij zelf altijd zegt, gewoon zijn werk deed toen hij Eva de ontbrekende documenten uit dossiers van de Belastingdienst bezorgde.

Het toeslagenschandaal (ik weiger pertinent het een ‘affaire’ te noemen) laat zich niet makkelijk vangen in één verhaal. Het gaat over mensen en over systemen. Over digitale opsporing en over ambtenaren die besluiten door te procederen tot de hoogste rechter. Er zijn talloze artikelen, beschouwingen en opiniestukken verschenen, debatten gevoerd en documentaires gemaakt over wat er gebeurde in de gezinnen die met stopzetting en terugvordering van kinderopvangtoeslag te maken kregen. Geen verhaal van de getroffen gezinnen is hetzelfde, maar dat het verlies van financiële zekerheid leidde tot onnodig leed in families die tot die tijd hun leven gewoon op de rit hadden, is een constante. Aangrijpende voorbeelden ervan zijn te zien in de documentaires Alleen tegen de staat en Sheila versus de Staat, beide gemaakt door Stijn Bouma. Een inzichtelijke juridische systeemanalyse werd door advocate Ellen Pasman beschreven in het niet te missen boek Kafka in de rechtsstaat. Het perspectief van de Belastingdienst werd al in 2021 beschreven door De Correspondent-journalist Jesse Frederik, in zijn boek Zo hadden we het niet bedoeld – al gaat dit feitelijk niet over het toeslagenschandaal. Er verschenen rapporten van de Tweede Kamer, de Raad voor de rechtspraak en de Raad van State met analyses over wat er misging en hoe dat kon gebeuren.

Is dit boek dan nog wel nodig? Is de beschrijving van de ontsporing van de fraudejacht via wetten en digitale profilering, aangejaagd door maatschappelijke en politieke druk, niet allang bekend, bijvoorbeeld via het rapport van de parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag in Ongekend onrecht, en het rapport Blind voor mens en recht van de parlementaire enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening? Is het niet allang bekend dat het toedekken van wat misging maar moeizaam werd doorbroken door de samenwerking van onderzoeksjournalisten, parlementariërs, klokkenluiders en insiders van de Belastingdienst en ministeries? Is er niet al heel duidelijk omschreven dat ouders onterecht het stempel ‘fraudeur’ kregen – soms door een foutje, vaker door hun afkomst – en dat ze steevast te hard werden aangepakt? Ja, dat is bekend. Toch kan niet genoeg benadrukt worden hoe ingrijpend, hoe omvangrijk dit schandaal was, en wat de slachtoffers hebben doorgemaakt. Want stond je eenmaal te boek als fraudeur in de systemen van de Belastingdienst, dan stopte alle dienstverlening: informatie of hulp was nergens meer te krijgen. Alle verstrekte toeslagen moesten worden terugbetaald, zónder betalingsregeling op maat, zónder enige coulance met betrekking tot het bestaansminimum. Inboedels en huizen werden verkocht, auto’s van de weg gehaald. Onterecht, maar als de Belastingdienst het zegt, zul je wel iets fout hebben gedaan, toch? Mensen die dit trof werden niet geloofd, begonnen aan zichzelf te twijfelen en schaamden zich.

Als de kinderopvang niet betaald kan worden, kunnen kinderen überhaupt niet meer naar de opvang. Kinderen thuis betekent niet kunnen werken. Verlies van werk betekent verlies aan inkomen. Zonder inkomen lopen schulden nog harder op. Zonder inkomen en met schulden verloren ouders hun huis en sommigen ook hun kinderen. Als dominostenen die bleven omvallen. Er bleef niets over van het leven, het werd óverleven. Toen de Belastingdienst in 2006 de ondankbare taak kreeg om de toeslagen voor zorgpremie en kinderopvangtoeslag (later ook voor huurtoeslag) uit te keren, werd een aparte afdeling opgericht. Toeslagen waren de verantwoordelijkheid van de ‘rode’ dienst, om geld uit te keren. De oude kerntaak van de Belastingdienst om geld te innen viel onder de ‘blauwe’ afdeling. Omdat toeslagen een compensatie zijn voor hoge kosten, worden deze uitgekeerd als een voorschot en wordt pas na afsluiting van een jaar beoordeeld of de toeslag terecht is en de juiste hoogte heeft.

Nabetalingen en terugvorderingen zijn in het toeslagenstelsel allebei een loden last: zowel voor de dienst om uit te voeren als voor mensen om terug te betalen. En omdat toeslagen worden uitbetaald voordat vaststaat of iemand er recht op heeft, is het bovendien een fraudegevoelig stelsel. Al vanaf het begin vinden er daarom extra controles plaats bij risicogroepen: mensen bij wie de kans op het niet kunnen terugbetalen of het onterecht ontvangen van toeslagen hoog wordt geacht.Zo zijn mensen zonder adres een risico, of mensen die meerdere kinderen tegelijk aanmelden (tweelingen of meerlingen), mensen die verder van de kinderopvang wonen dan gemiddeld, mensen die hun toeslag gedurende het jaar verhogen of juist verlagen. Mensen met een hoge toeslag in combinatie met een (heel) laag inkomen waren ook een risicogroep.

Nu te koop

Het boek *Leuker kunnen we het niet maken* is te koop in de webshop van de SP voor 25 euro.

Kijk op:
sp.nl/renskesboek
of scan de QR-code

Controle op de juistheid van aanvragen gebeurt altijd op basis van risico's bij een aanvrager. Een aanvrager van de toeslag krijgt dan het verzoek om aan te tonen dat hij aan de voorwaarden voldoet. Voor kinderopvangtoeslag is dat het hebben van werk, dat de kinderen naar een geregistreerd opvangbureau gaan, dat er niet meer opvanguren zijn dan er in het arbeidscontract staan, een rechtmatig verblijf in Nederland én dat de eigen bijdrage wordt voldaan. Mensen waarvan gedacht werd dat ze onrechtmatig toeslagen aanvroegen kwamen vanuit de blauwe afdeling op een soort zwarte lijst, waar ook andere gegevens op stonden. Vanaf 2009 werd het gangbaar beleid dat de hele toeslag verviel als ook maar aan één van de eisen niet werd voldaan; het voorschot werd dan op 'nihil' gesteld en moest dus worden terugbetaald. Dit gebeurde niet in alle situaties, maar alleen wanneer de fouten als opzettelijk werden beschouwd. Vanaf 2010 werden gegevens steeds meer gekoppeld, tot werd besloten om met profielen te gaan werken. Zo konden risico's bij de aanvraag en bij controle sneller ingeschat worden. Er kwam een nieuw risicoselectiemechanisme: een algoritme dat in 2013 in werking werd gesteld, een digitaal systeem dat bepaalde wie meer controle kreeg, wie door mocht en wie de toegang tot toeslagen werd geweigerd. Er kwam ook een fraudesignaleringsvoorziening, een lijst waarop signalen over belastingplichtigen werden bijgehouden. Na de Bulgarenfraude (waarbij Bulgaren georganiseerd naar Nederland werden gehaald om ze in te schrijven voor een bankrekening en toeslagen, waar de organisator flink aan verdiende) in 2013 was de stemming en opdracht: nog meer fraude opsporen en geen enkele clementie met de echte fraudeurs.

Dat in 2019 helder werd dat de controlemechanismes waren doorgeschoten en de behandeling van groepen mensen onrechtmatig was geweest, kwam door een bijzonder samenspel van journalistieke onthullingen en grote druk vanuit de Tweede Kamer, dat het klassieke onderscheid tussen oppositie en coalitie oversteeg. De parlementariërs die veel in beeld waren, Pieter Omtzigt van het CDA, Farid Azarkan van DENK en ikzelf van de SP, ontvingen veel lof voor onze inzet. Ook de journalisten die er dag en nacht mee bezig waren, Jan Kleinnijenhuis voor dagblad Trouw en Pieter Klein voor RTL Nieuws, zijn gelauwerd met prijzen en werden in 2019 zelfs allebei uitgeroepen tot Journalist van het Jaar. Maar zónder Eva González Pérez was dit niet gebeurd. Iedereen die erbij betrokken was weet zeker: zonder haar onvermoeibare werk was Nederland nooit te weten gekomen wat er gebeurde met onschuldige mensen. Zonder haar waren getroffen ouders bovendien niet gered van hun onterechte zware schuldenlast. Zónder deze Eindhovense advocaat, die aanvankelijk dacht 'even' een paar ouders bij te staan van wie van de ene op de andere dag hun noodzakelijke kinderopvangtoeslag was stopgezet, waren noch de Nationale Ombudsman, noch de Autoriteit Persoonsgegevens aan de slag gegaan. Via Eva González Pérez werd duidelijk dat het niet om enkele individuele gevallen ging, dat de Belastingdienst níét 'toch wel' gelijk had, zoals zo vaak werd gedacht. Eva bracht aan het licht dat er iets structureel miszat in de fraudebestrijding bij Toeslagen. Zij wees onvermoeibaar op het onrechtmatig handelen waardoor burgers vogelvrij werden.

Wie is deze vrouw, waarom besloot ze al deze ouders bij te staan, en waar liep ze tegenaan in haar zoektocht naar gerechtigheid? Vanaf 2014 tot op de dag van vandaag staan haar leven én dat van haar gezin bijna geheel in het teken van het toeslagenschandaal. Het gastouderbureau van haar man werd in 2014 aangemerkt als organisator van fraude en alle klanten kregen te maken met stopzetting van hun kinderopvangtoeslag. Waar Eva aanvankelijk hielp bij het opstellen van bezwaarschriften, werd het uiteindelijk een strijd om informatie en uitleg waarom mensen als fraudeur waren bestempeld. Toen bleek dat het bedrijf van haar man als spil functioneerde, raakte de strijd voor het recht van de ouders verweven met de rehabilitatie van gastouderbureau Dadim.

Dadim bracht gastouders en vraagouders samen. Het werkt zo: gastouders vangen in hun huis kinderen op, terwijl de vraagouders werken. Er werd om uiteenlopende redenen voor deze vorm van opvang gekozen. Gastouders zijn bijvoorbeeld flexibeler dan opvangcentra. Als je dienst om half zeven in de ochtend begint, is de reguliere opvang nog niet open. Dat geldt ook voor avonden en weekends. Voor (alleenstaande) ouders met wisselende diensten was gastouderopvang vaak de enige manier om werk en kinderen te combineren. Er werd ook voor gastouderopvang gekozen omdat het beter maatwerk kan leveren aan kinderen die meer zorg of aandacht nodig hebben. De wens om kinderen te laten opvangen door mensen van dezelfde groep, kleur en/of geloof speelde ook een grote rol. Opvang 'in eigen kring' werd door vele groepen van de samenleving als fijner en veiliger beschouwd en werd door een politieke meerderheid niet alleen omarmd, maar zelfs gepromoot. Er waren ook politieke partijen die juist via reguliere opvang integratie en taalvaardigheid wilden bevorderen, maar zij vormden een minderheid en verloren dat pleit bij de behandeling van de Wet kinderopvang in 2005. Nadat de wet was ingevoerd was de gastouderopvang dé bron van een enorme kostenexplosie van de kinderopvangtoeslag. Ook gaf het meer (of: vooral) vrouwen de mogelijkheid om als gastouder te gaan werken en economisch zelfstandig te worden. In 2010 werden de eisen voor gastouderopvang aanmerkelijk strenger. Er kwamen opleidingseisen, veiligheidseisen en eisen ten behoeve van de ontwikkeling van kinderen, zoals de verplichting om gedurende de opvanguren Nederlands te spreken.

Waar velen het opgaven in een conflict met de Belastingdienst/Toeslagen, deed Eva dat niet. Ze won rechtszaken, maar helaas hielpen die haar cliënten geen steek verder. Sterker nog: soms zorgden ze ervoor dat mensen verder in het moeras van regels verdwaalden. Een stevig rapport van de Nationale Ombudsman verdween in de la der vergeten rapporten. Op Kamervragen van Pieter Omtzigt kwam geen antwoord. Eva bleef aandringen, onderzoeken, vragen stellen en kreeg stapje voor stapje steeds meer steun van mensen die óók zagen dat er iets niet klopte. Na vijf jaar strijd ging het parlement in 2019 eindelijk op zijn strepen staan. En zo kwam er vanaf dat jaar van alles in beweging.

Twee jaar later, in januari 2021, stapte het kabinet-Rutte III op vanwege het toeslagenschandaal. In het Spaanse dorp San Martín de Trevejo was hún dorpsgenoot Eva het gesprek van de dag. Zíj had de Nederlandse regering laten vallen! Het was landelijk nieuws in Spanje: hoe een Spaanse advocaat door haar vasthoudendheid had aangetoond dat de Nederlandse belastingdienst tot immorele fraudejacht was vervallen.

Samen sta je sterk. Dat gevoel overheerste tijdens de strijd en voor erkenning. Maar iedereen voerde ook zijn eigen strijd. Dit boek gaat over die van Eva. Over haar gezin en haar werk. Over Eindhoven en Spanje, heden en verleden. Over slapeloze nachten en grote offers. Over een bescheiden jurist die vooral niets laat liggen voor morgen wat vandaag ook gedaan kan worden. Over een vrouw die je wilt kennen. Een verhaal dat niet eerder werd verteld. <

STERKSTE SCHOUDERS,

Meer dan 300 duizend Nederlandse huishoudens hebben een vermogen groter dan een miljoen euro. De afgelopen jaren is hun vermogen verdrievoudigd, waardoor ze nu bij elkaar meer dan 800 miljard bezitten. Gek genoeg hoeven ze daarover geen belasting te betalen. Tijd voor verandering: met een miljonairsbelasting dragen de sterkste schouders de zwaarste lasten.

Ruim tien jaar geleden lanceerde de bekende Franse econoom Thomas Piketty zijn gezaghebbende boek *Kapitaal in de 21ste eeuw*. Op basis van een ongekende hoeveelheid data toonde hij aan dat rijke mensen steeds rijker zijn geworden dan mensen met gewone banen. Of zoals economen zeggen: het rendement op kapitaal was structureel hoger dan de economische groei. Alleen als de overheid ingrijpt, zo stelde de Fransman, kan de groeiende ongelijkheid worden gestopt.

Laat dat nou precies zijn wat de Nederlandse overheid niet deed. Tot 2001 was er een vrij kleine vermogensbelasting, maar die is in dat jaar afgeschaft. Sindsdien hebben rijke mensen in Nederland volledig vrij spel, met desastreuze gevolgen voor de ongelijkheid.

‘Als we niets doen, stijgt de ongelijkheid naar bizarre proporties’

GROEIENDE ONGELIJKHEID, ONVERDIENDE RIJKDOM

Neem bijvoorbeeld de laatste cijfers over de groei van de vermogens. In 2022 had de minst vermogende tien procent Nederlanders bij elkaar 35 miljard euro schuld, 1,6 miljard minder dan in 2021. De meest vermogende tien procent had samen 1.344 miljard euro. Hun vermogen was sinds 2021 met maar liefst elf procent gegroeid. Dat is een toename van een astronomische 144 miljard.

Daarmee is het verschil tussen de armste en de rijkste tien procent met 142,4 miljard toegenomen. Tussen arm en rijk zat in 2022 maar liefst een gat van 1.379 miljard. Dat is, sinds de metingen in 2006 begonnen, nog nooit zo groot geweest. Als de komende 22 jaar net zo gaan, hebben de rijken straks ruim 13 biljoen (een 13 met 12 nullen erachter) voordat de minst vermogenden uit de schulden zijn. Als we niets doen, stijgt de ongelijkheid dus naar bizarre proporties. Maar eigenlijk is het al behoorlijk fout gelopen. Nederland is een van de meest ongelijke landen in de wereld, als het om vermogen gaat. Wat dat betreft is het *America first*, maar Nederland schokkend genoeg *second*.

Dat is problematisch, om drie redenen. Ten eerste hebben veel rijken er niks voor hoeven doen om zo rijk te zijn, behalve het geluk te hebben om veel geld te erven. Anderen zijn rijk geworden dankzij innovaties uit de wetenschap en dus door publieke investeringen in onderwijs en onderzoek. Nobelprijswinnaar Herbert Simon schatte dat zo’n 90 procent van alle rijkdom daarop terug te voeren is. Deze private rijkdom is dus gebaseerd op ónze gezamenlijke inspanning en daarom is het niet te rechtvaardigen dat de rijkste Nederlanders ruim tien procent minder bijdragen aan de belastingen dan een gemiddelde werkende, zoals een recent CPB-rapport laat zien (28 tegenover 40 procent). Tegelijkertijd weten we dankzij Piketty dat het vermogen van mensen die moeten werken voor hun geld, veel minder hard groeit.

SCHADELIJK VOOR ECONOMIE EN DEMOCRATIE

Ten tweede is grote vermogensongelijkheid schadelijk voor de economie. Een gezaghebbend onderzoek van topambtenaren stelde dat ‘vermogensconcentratie leidt tot ondercon-

ZWAARSTE LASTEN

‘Een sterke beweging kan de krachtige lobby van vermogenden breken’

sumptie, onderinvesteringen en marktmacht van bepaalde bedrijven en daarmee uiteindelijk tot minder economische groei’ (IBO-rapport: *Licht uit, spot aan: de vermogensverdeling*, juli 2022). Anders dan weleens wordt beweerd, worden we dus armer van grote, individuele rijkdom. Dit was eerder ook al aangetoond door Kate Pickett en **Richard** Wilkinson in hun boek *The Spirit Level*, met de alleszeggende ondertitel: *Waarom grotere gelijkheid samenlevingen sterker maakt.*

Een derde probleem is dat grote vermogensongelijkheid slecht is voor de democratie. Concentratie van geld leidt tot een bovenmatige politieke invloed.

Dat zien we nu ook weer bij de formatie van het nieuwe kabinet. Volgens de vier regeringspartijen zou er ‘geen’ of onvoldoende geld zijn om de armoede te bestrijden, het eigen risico geheel af te schaffen en het minimumloon te verhogen. Maar volgens diezelfde partijen is er wel ruimte om de recente verhoging van het box 2 tarief (belasting op inkomen uit aanmerkelijk belang) ongedaan te maken en het tarief voor box 3 (belasting op inkomsten uit sparen en beleggen) te verlagen.

Niet voor niets waarschuwt het bovengenoemde IBO-rapport dat ‘vermogensconcentratie bij een kleine groep huishoudens kan leiden tot onevenredige invloed van deze groep op publieke opinie en politieke besluitvorming’.

SP-WETSVOORSTEL VOOR MILJONAIRSBELASTING

Tijd dus om de vermogensongelijkheid aan te pakken. Het wetsvoorstel van de SP regelt simpel gezegd dat iedereen over een vermogen groter dan vijf miljoen euro vijf procent belasting gaat betalen. Door het vermogen tot vijf miljoen ongemoeid te laten, worden kleine zelfstandigen, mensen met een afbetaald eigen huis en mensen met een spaarpensioen ontzien. En met een belasting van vijf procent dragen vermogenden jaarlijks ruim tien miljard euro bij aan ons land. Miljonairs krijgen daar een mooier en socialer land voor terug.

Of vluchten alle miljonairs dan naar een ander land, zoals sommigen beweren? Daar is geen wetenschappelijk bewijs voor, integendeel. In een studie naar dit vermeende fenomeen, gepubliceerd in 2017, concludeert Cristobal Young dat miljonairs helemaal niet zo mobiel zijn. Ze zijn vaak wat ouder en hebben de voorkeur om in de buurt van hun kinderen en sociale netwerk te blijven. Dat goede leven ruilen ze niet zomaar in voor een paar procentpunten minder belasting.

Bovendien is het grootste deel van het vermogen ook niet zo eenvoudig te verplaatsen. Je moet hierbij denken aan een aanmerkelijk belang, een eigen woning, effecten, overig onroerend goed en ondernemingsvermogen. Slechts 12,3 procent zit in vermogen dat relatief makkelijk verplaatst zou kunnen worden. Dat is natuurlijk niet niks en het zou dan ook nuttig zijn om Europese afspraken te maken over een exitbelasting.

Staat niets een miljonairsbelasting dan in de weg? Helaas wel. Niet de dreigende vlucht van miljonairs, maar de krachtige lobby van vermogenden kan een miljonairsbelasting stoppen. Het is dus zaak te bouwen aan een sterke beweging voor een miljonairsbelasting die deze lobby kan breken.

<

‘Zorgwekkend wat er in Oekraïne gebeurt’

Just Hovens Greve (35)

Just Hovens Greve (35) is burgerraadslid voor de SP in Rotterdam, werkt in de energiesector en heeft een sterke band met Oekraïne.

Wat houdt jou in de gemeenteraad zoal bezig?
‘Ik heb veel energie gestoken in de plannen om delen van tramlijnen te schrappen. De gemeente kijkt naar het rendement van de lijnen, wij naar wat het voor de mensen in een wijk betekent als een lijn verdwijnt. We hebben de boel aardig wakker geschud en samen met andere organisaties ook succes geboekt en een lijn in Rotterdam-West gered. Een ander speerpunt is het isoleren van woningen. Ook als huurder moet je in een prima geïsoleerd huis kunnen wonen. Dat levert een goede bijdrage aan de energietransitie en het tegengaan van energie-armoede.’

Waar komt je betrokkenheid met Oekraïne vandaan?
‘Die is ontstaan toen ik in mijn studententijd een conferentie in Oekraïne bijwoonde. Ik studeerde journalistiek en kwam in een enorm interessant land: met de politieke onrust, de Oranjerevolutie, mooie steden, aardige mensen. Ik ben er vaak geweest, heb er veel vrienden gemaakt en een tijdje gewoond. Ook heb ik een jaar lang iemand uit Oekraïne opgevangen. Het is spannend en uiterst zorgwekkend wat daar nu gebeurt, het blijft me bezighouden.’

En hoe kwam de SP op je pad?
‘Ik ben opgegroeid in Nijmegen waar de SP groot is. De partij was altijd al op mijn radar en ik ben een jaar of drie geleden lid geworden uit woede over de wooncrisis en over het toeslagenschandaal waarvoor niemand vervolgd wordt en waar de pijn alleen bij de gedupeerden gelegd wordt. De SP heeft een belangrijke rol gespeeld rond de toeslagen en heeft een goed verhaal over volkshuisvesting. ‘Wonen is geen markt’ is een leus die ik van harte onderschrijf.’

Hoe woon je zelf?
‘In een huurwoning in Delfshaven. Ik heb extreem mazzel gehad: de woning werd verloot en van de honderden die meelootten was ik de gelukkige.’

1991
NIET VOOR MAAR MET DE MENSEN

Een nieuwe generatie in een vernieuwende partij. Landelijke bijeenkomst in maart 1991 van de SP-jongeren in Oss.

Het geboortejaar van de moderne SP, zo zou je 1991 kunnen noemen. Tijdens een congres dat jaar werd de SP ideologisch en organisatorisch bij de tijd gebracht en voorbereid op de toekomst. In 1966 had Daan Monjé de eerste steen gelegd, met de oprichting van het MLCN ('Marxistisch-Leninistisch Centrum Nederland'). Een van de voorlopers van de SP, die in 1972 werd opgericht. 25 jaar later stond de partij onder leiding van Jan Marijnissen voor de keuze of men doorging op de oude koers, of een nieuwe weg zou inslaan. Tijdens het congres van 1991 werd door de SP-leden van toen voor dat laatste gekozen:

'Een maatschappij naar socialistisch model moet de voorwaarden scheppen waaronder de mens, met inachtneming van zijn eigen verantwoordelijkheid, met maximale kans op succes zijn geluk kan zoeken. De voorwaarden die het socialisme naar ons inzicht tot stand moeten brengen, gaan uit van de menselijke waardigheid, de gelijkwaardigheid van mensen en solidariteit tussen de mensen. Dit zijn voor ons essentiële begrippen. Zij geven aan dat wij in alles de mens centraal stellen, hem beschouwen als norm voor alle dingen, en dat wij beseffen dat de mens een sociaal wezen is.'

HET DNA VAN DE PARTIJ

Voor elke SP'er moeten ze herkenbaar zijn: onze waarden. Van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. In 1991 werden ze door de leden voor het eerst vastgesteld en in 1999 kregen ze een centrale plek in het beginselprogramma *Heel de mens*. Daarna werden ze onderdeel van het DNA van de partij: ook bij de herziening van *Heel de mens* in juni 2023 vonden de leden dat we aan deze waarden niet mochten tornen. Op het congres van 1991 werd ook definitief afscheid genomen van beladen termen als 'marxistisch' en 'leninistisch', die de SP helemaal niet pasten en steeds meer in de weg gingen zitten.

Onder Daan Monjé was de SP heel succesvol geworden, als een federatie van lokale activisten die mensen wisten te organiseren en veranderingen konden afdwingen. Landelijk kreeg de partij echter geen voet aan de grond: van 1977 tot 1989 was zonder succes geprobeerd een zetel in de Tweede Kamer te krijgen. De SP probeerde het voortouw te nemen in landelijke discussies, zoals over emancipatie (*Arbeidersvrouw en feminisme*, 1980) en migratie (*Gastarbeid en kapitaal*, 1983). Dit leidde niet tot steun, maar juist tot onbegrip ten aanzien van de partij. In 1991 werd geanalyseerd hoe de SP dat in de toekomst beter kon doen.

VAN KADERPARTIJ NAAR LEDENPARTIJ

Ook organisatorisch ging de partij op de schop: de SP werd van een 'kaderpartij' een 'ledenpartij'. Tot 1991 werd van SP-leden verwacht dat zij zich dag en nacht inzetten voor de partij en als een soort voorhoede zouden optreden voor de bevolking. Nu gingen de luiken verder open en werd de SP er voor iedereen die actief wilde worden, op welke manier dan ook. Een socialisme niet voor maar met de mensen. Dat leidde niet alleen tot nieuwe energie en nieuwe activiteiten, maar ook tot snelle groei van het ledental: tussen 1991 en 1998 zou het aantal leden van de SP toenemen van 13.000 naar 25.000.

Voor sommige SP'ers was het een enge gedachte om afscheid te nemen van een vertrouwd verleden. Voor anderen bood de nieuwe weg volop nieuwe kansen. De buitenwereld leek de veranderingen ook te waarderen: bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten in 1991 behaalde de SP 0,9 procent van de stemmen: bij landelijke verkiezingen zou dat eindelijk voldoende zijn voor een Tweede Kamerzetel. In december kondigde zich een nieuw strijdtoneel aan, toen het Verdrag van Maastricht werd gesloten. Reden voor de SP om zich in 1992 volop te mengen in het debat over de toekomst van Europa.

Kakhiel

Lees de Tribune digitaal

Wist je dat je de Tribune ook digitaal kan ontvangen? Dat is niet alleen makkelijk en snel maar ook bespaar je op deze manier papier. Dus wil jij voortaan het blad digitaal toegestuurd krijgen in plaats van in je brievenbus? Stuur dan een mail naar **administratie@sp.nl** of bel naar 088-2435540.

Hannah van Binsbergen

Tijdschrift Jacobin voedt de klassenstrijd

TRIBUNE

Protest!
50 jaar politiek in de muziek

Tussen markt en overheid
Geschiedenis van het zorgstelsel in Nederland

Nieuwsblad van de SP • jaargang 60 • nr.7 • juli/augustus 2024 • € 1,75

colofon

Tribune is een uitgave van de Socialistische Partij (SP) en verschijnt 11 maal per jaar

Redactie
Xander Topma (h), Bart Linssen, Tijmen Lucie, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Ronald van Raak, Karen Veldkamp Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Maurits Gemmink

Ga voor contact met de SP en de Tribune naar www.sp.nl/contact
Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-Geen-AfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

inhoud

50 jaar protestliedjes
Boek *Op de vuist* vertelt over de beïnvloeding tussen politiek en muziek

Geschiedenis van ons zorgstelsel
De wrijving tussen markt en overheid in 10 plannen

Documentaire Staal

Is er nog toekomst voor Tata Steel?

Onverschrokken socialistische journalistiek

Hoofdredacteur Hannah van Binsbergen werkt aan tegenkracht

Linksvoor

Meta Kamphuis en haar persoonlijke strijd tegen Chemours

4 **nieuwsfoto van de maand**

6 **actiefoto van de maand**

8 **nieuws Tweede Kamer**

9 **column**
Jimmy Dijk

10 **kort nieuws**

32 **opinie**
Het belang van sport

35 **SP van toen tot nu**
1992 Geen neoliberaal Europa

36 **Kakhiel**

nieuwsfoto van de maand

Mick Tsikas © ANP

JULIAN ASSANGE VRIJGELATEN

Na een jarenlange juridische strijd, is op 25 juni WikiLeaks-oprichter Julian Assange vrijgelaten uit zijn Britse cel. In ruil daarvoor moest de Australische klokkenluider schuld bekennen aan schending van het Amerikaanse spionagerecht. Daarmee komt een einde aan een van de geruchtmakendste rechtszaken van deze eeuw, die begon in 2010 na de publicatie van een half miljoen geheime Amerikaanse documenten over de oorlogen in Afghanistan en Irak. Daaruit bleek onder andere dat de VS onschuldige burgers en journalisten hebben gedood.

Al snel komen de Amerikanen erachter dat Julian Assange het lek is en stellen hem in staat van beschuldiging. Assange vlucht naar de ambassade van Ecuador in Londen, waar hij zeven jaar verblijft, totdat Ecuador in 2019 zijn politiek asiel intrekt. Daarop pakken de Britten hem op en dreigt hij uitgeleverd te worden aan de VS. Dat is nu voorkomen, al is de prijs die Assange daarvoor betaald heeft hoog.

actiefoto van de maand

15 JUNI 2024
DEN HAAG

HEERLEN KOMT NAAR DEN HAAG VOOR BEHOUD ZIEKENHUIS

Met bussenvol kwamen de Limburgers 15 juni naar Den Haag om actie te voeren voor het openblijven van hun ziekenhuis. Al lange tijd zijn onze afdelingen in Zuid-Limburg actief om mensen te organiseren voor het behoud van een volwaardig ziekenhuis in Parkstad. Eerder kregen zij al duizenden mensen op de been voor een mars in Heerlen. Jimmy Dijk was erbij om de actievoerders te steunen. Grote afwezige was de PVV, die voor de verkiezingen mooie beloftes deed, maar nu zij aan de macht is de Limburgers in de steek laat.

Red de zorg!

Er dreigt een kaalslag op de ouderenzorg, de gehandicaptenzorg en de langdurige ggz. De komende jaren worden er door de PVV, VVD, NSC en BBB miljarden op de zorg bezuinigd. Dit jaar gaat er al 310 miljoen euro af! Eind juni demonstreerde een grote groep mensen tegen deze bezuinigingen. Maar door Rijk Rechts worden zij niet gehoord: voorstellen van de SP om de bezuinigingen te schrappen, zijn weggestemd.

Samenwerken voor vooruitgang

Sinds de aankondiging van de plannen van het nieuwe kabinet zijn veel mensen in actie en verzet gekomen. Dat is goed en noodzakelijk. Denk bijvoorbeeld aan de petitie tegen het verhogen van de BTW op boeken naar 21 procent. Bouwvakkers, zorgverleners en politieagenten pleiten voor een regeling voor vroegpensioen. Zorgverleners eisen dat de bezuinigingen op de ouderenzorg en gehandicaptenzorg van tafel gaan. Wetenschappers zien hun onderzoeksbudgetten geschrapt worden. Gemeenten krijgen meer taken toebedeeld, maar minder middelen. Studenten worden geconfronteerd met een langstudeerboete en jongeren ontvangen nog steeds een jeugdloon. Ook sporters en supporters worden getroffen door de BTW-verhoging naar 21 procent. Dit zijn slechts enkele voorbeelden van reeds gestarte en nog te starten acties.

Waar deze mensen in actie komen, moet de SP aanwezig zijn. Om hen te steunen, met hen te praten, te luisteren en te helpen met organiseren. Waar het kabinet van PVV, VVD, NSC en BBB de samenleving verdeelt, daar moeten wij al deze mensen verbinden. Wij organiseren en verbinden tegen de onderlinge verdeeldheid en voor een eerlijke herverdeling.

Laten we ervoor zorgen dat sporters en supporters samen met boekenlezers en politieagenten in actie komen. Dat zorgverleners en patiënten samen met werkende jongeren en wetenschappers mee strijden. Al deze losse acties en mensen vechten nu voor hun eigen belang, maar hebben meer gemeen dan ze verschillen. Samenwerken maakt ons sterker.

Laten we aantonen dat ons land niet verdeeld is, maar verenigd. Verenigd tegen sociale afbraak, tegen toenemende ongelijkheid en voor onderlinge solidariteit en sociale vooruitgang.

Ik wens u een fijne zomer. Laten we er samen een hete herfst van maken.

Jimmy Dijk
fractievoorzitter SP

Co-Med: Commerciële Huisartsenpraktijk Zorgt voor Crisis

Eind juni organiseerde de Bredase SP een drukbezochte thema-avond over de commerciële huisartsenpraktijk Co-Med en het Nationaal Zorgfonds. Deze avond werd georganiseerd naar aanleiding van klachten over Co-Med, zoals gigantische wachttijden, slecht dossierbeheer en problemen met het maken van afspraken.

Eind juni stopten vier grote zorgverzekeraars met betalingen aan Co-Med, een door durfkapitaal aangestuurd huisartsenbedrijf, dat nu praktisch failliet is. Hierdoor is de huisartsenzorg voor bijna 50.000 mensen weggevallen. Jarenlang was de zorg ondermaats, waren de spoeddiensten onbereikbaar en werden patiënten door niet-gekwalificeerd personeel behandeld. Hoewel het goed is dat er is ingegrepen, blijft de vraag waarom deze wanpraktijken zo lang konden voortduren.

De avond begon met een gesprek tussen Marlous Fieret en Theo de Jong, kartrekkers uit Breda en Bergen op Zoom, die de stappen in de strijd tegen Co-Med bespraken. Partijleider Jimmy Dijk vervolgde met een analyse van de problemen door marktwerking in de huisartsenzorg en presenteerde het Nationaal Zorgfonds als hoopvol alternatief.

Tijdens een panel met Jimmy Dijk, voormalig huisarts Frankenhaus en kartrekker Loes Fieret, konden de aanwezigen hun zorgen uiten en vragen stellen over de toekomst van de huisartsenzorg. De avond eindigde met een oproep van Jimmy Dijk, die benadrukte dat zorg geen markt is en dat durfkapitaal uit de huisartsenzorg geweerd moet worden. De Tweede Kamer steunt een verbod op private equity in de huisartsenzorg, maar de vraag blijft of de nieuwe minister hier werk van gaat maken.

Wonen in het belastingkantoor

Sinds 2016 staat het Leeuwarder belastingkantoor helemaal leeg. Dit is een doorn in het oog van de Friese SP Jongeren die weten hoe hoog de woningnood is. Daarom besloten ze als actie een bouwbord te plaatsen bij het leegstaande pand. Ze willen dat het gebouw wordt omgezet naar studentenwoningen, iets wat door het huidige gemeentebestuur onmogelijk wordt gemaakt.

Hessel Kuiken van SP Jongeren Fryslân: ‘Wij spreken met veel mensen, vooral jongeren, die op zoek zijn naar een woning. Het oude belastingkantoor staat inmiddels al zo’n acht jaar leeg. In die acht jaar is er al een aantal keer geopperd dat dit gebouw in gebruik zou worden genomen als woonruimte. Toen werd er bijvoorbeeld door de minister gewezen naar de gemeente en het Rijksvastgoedbedrijf, terwijl de gemeente wijst naar het Rijksvastgoedbedrijf en de landelijke overheid. Wij vinden dat het nu tijd is voor de verschillende overheidsorganen om er samen uit te komen en ervoor te zorgen dat het gebouw weer nuttig gebruikt kan worden als woonruimte.’

SchimmelSchurk 2024

Meer dan een miljoen mensen kampen met ziekmakende schimmel in hun huizen. Doet jouw verhuurder weinig tot niks aan de schimmel in jouw woning? Nomineer dan jouw verhuurder voor de titel SchimmelSchurk 2024!

Kinderen worden ziek van de schimmels in vochtige en tochtige woningen. Meer dan een miljoen Nederlanders hebben ermee te maken. Veel verhuurders doen niks of komen met slechte oplossingen.

Dat kan en moet beter. Verhuurders moeten de vocht en tocht oplossen. Huurders moeten zeggenschap krijgen over hun woningen en over hun woningbouwcorporaties. Maar de nieuwe regering heeft helemaal niks afgesproken over de aanpak van slechte woningen. Daarom moeten we samen de druk opvoeren!

Nomineer jouw Schimmelschurk via **https://doemee.sp.nl/schimmelschurk**

Het Feestaardvarken komt terug!

Drie jaar lang was het Feestaardvarken niet meer te zien in het Arnhemse straatbeeld. Dit tot spijt van veel inwoners en de lokale SP. Het kolossale kunstwerk van 30 meter lang, 9 meter hoog en 150 ton zwaar moest verdwijnen doordat een projectontwikkelaar de grond waarop het stond had gekocht voor woningbouw – grond die sindsdien braak ligt. De SP startte daarom een petitie om een nieuwe locatie te vinden. Met succes want het Feestaardvarken zal weer in haar volle glorie terugkeren.

Door de jaren heen werd het Feestaardvarken een iconische plek in Arnhem, waar iedere Arnhemmer van kon genieten. Het kunstwerk is erg populair bij spelende kinderen. Daarom is SP-raadslid Noud Roelen blij met de terugkomst van het beeld. ‘Ik vind het fantastisch nieuws’, zegt hij. Een paar maanden geleden, startte de SP een petitie om het beeld zo snel mogelijk terug te halen naar de stad. Die is zo’n 2000 keer ondertekend. Roelen denkt dat de petitie het proces bij het stadsbestuur heeft aangezwengeld. ‘Ik denk dat het zeker druk op de ketel heeft gezet bij het college. Drie jaar lang was het stil en na de petitie lieten mensen weer van zich horen. Dat het Feestaardvarken weer terugkomt, vind ik een succes voor Arnhem. Ik zie het nu al voor me dat gezinnen met kinderen er heerlijk gebruik van kunnen maken’, aldus het SP-raadslid.

‘Geen HG-schimmel-verwijderaar’

Grote actie op 18 juni in het Rotterdamse Crooswijk. De SP ging daar samen met bewoners de straat op om groot onderhoud aan woningen af te dwingen. Bewoners hebben last van allerlei gebreken zoals slechte ventilatiesystemen, funderingsproblemen, rioollucht en schimmels. De Crooswijkers hebben nu de krachten gebundeld en willen dat woningcorporatie Havensteder geen pleisters plakt maar nu echt eens de oorzaak van de problemen aanpakt.

Bewoner Yousra uit Crooswijk: ‘Genoeg is genoeg! Al jarenlang voert Havensteder geen tot slecht onderhoud uit. Nu lees ik dat Havensteder drie miljoen euro wil besteden om schimmelproblemen aan te pakken. Nou, ik hoop niet dat ze met dat geld een voorraad HG-schimmelverwijderaar hebben gekocht, want dan zijn we verder van huis. Pleisters helpen niet, groot onderhoud wel! Samen met mijn buren heb ik duidelijk gemaakt dat er hier fundamentele gebreken zijn. We eisen daarom dat er snel groot onderhoud komt.’

SP’er Rens Schnater over de actie: ‘Het is nu overduidelijk dat veel Rotterdammers noodgedwongen in ongezonde huizen wonen. En dat is geen natuurramp, maar het gevolg van ons huidige woonsysteem. Huurders hebben geen zeggenschap en de wooncorporaties staan mijlenver van huurders af. Huurders betalen daarnaast grof geld voor een woning, maar huurders hebben niks wezenlijks te bepalen. De Crooswijkers pikken het niet meer en komen daarom samen in actie om verbeteringen af te dwingen.’

Na de actie zijn de bewoners samen met de SP naar woningcorporatie Havensteder gegaan om daar een zwartboek aan te bieden. Havensteder heeft het zwartboek in ontvangst genomen. De bewoners en de SP zijn vastberaden om niet te stoppen met acties totdat de problemen echt zijn opgelost.

Is er nog toekomst voor Tata Steel?

In de prachtige vierdelige documentaireserie *Staal – Een fabriek onder vuur* worden staalfabriek Tata Steel en haar buren vier jaar lang gevolgd. Tata is bezig de overgang te maken naar groen staal, maar voor sommige omwonenden gaat dat niet snel genoeg. Zij vrezen voor hun gezondheid en willen dat de fabriek sluit. Tegelijkertijd vrezen de medewerkers voor hun baan. Zij vinden de kritiek op hun bedrijf vaak overdreven. Staal gaat over de vraag: hoe leef je met elkaar samen als de belangen zo uit elkaar lopen?

Een eeuw lang was de IJmuidense staalfabriek Tata Steel, in 1918 opgericht als Koninklijke Hoogovens, de trots van de regio IJmond (Velsen, Beverwijk en Heemskerk). Generaties IJmonders vonden er werk, de fabriek zorgde goed voor zijn personeel en omwonenden voelden zich sterk verbonden met het bedrijf. Maar de laatste jaren is daar verandering in gekomen. Er zijn nieuwe mensen in de regio komen wonen die geen binding met Tata Steel hebben. Zij maken zich zorgen over hun gezondheid en worden daarin bevestigd door onderzoeken van het RIVM. Het heeft ertoe geleid dat de spanningen tussen Tata Steel en omwonenden, maar ook tussen bewoners onderling, zijn toegenomen.

BOTSENDE BELANGEN

In *Staal* worden de botsende perspectieven en belangen mooi in beeld gebracht. Zo volgen we directeur Hans van den Berg die zijn bedrijf te vuur en te zwaard verdedigt en overal probeert uit te leggen dat Tata Steel hard bezig is om te vergroenen. Maar ook omwonenden Antoinette Verbrugge en Stephanie Dumoulin, die elke dag hinder ondervinden van de schadelijke uitstoot van Tata Steel en willen dat de fabriek sluit. Antoinette blijft strijdvaardig, voert volop actie en spant rechtszaken aan tegen de directie van het bedrijf, terwijl Stephanie steeds moedelozer wordt en hardop overweegt te verhuizen. De vierde hoofdpersoon, medewerker Mendes Stengs, is misschien wel het interessantste personage uit de documentairereeks. Aan de ene kant heeft hij begrip voor de zorgen van omwonenden, maar aan de andere kant hoopt hij vurig dat hij en zijn zoon (en de generaties na hem) nog jaren bij de staalfabriek kunnen blijven werken. Hij is wel kritisch op zijn bedrijf, wat hem niet in dank wordt afgenomen.

DILEMMA

De makers van Staal hebben bewust ervoor gekozen om geen kant te kiezen in het conflict en dat is in dit geval een goede keuze geweest. Daardoor blijft er voor de kijker ruimte voor twijfel. Het dilemma is namelijk groot. Op de oude vervuilende voet verder gaan kan niet, maar de fabriek sluiten zal ook enorme gevolgen hebben. Zeker negenduizend mensen komen dan op straat te staan en Nederland verliest opnieuw een belangrijke industrie.

VOORWAARDEN AAN STAATSSTEUN

Het is dan ook zaak dat de fabriek op zeer korte termijn haar meest vervuilende onderdelen sluit en versnelt overgaat tot de productie van groen staal. Zonder overheidssteun zal dat niet gaan, maar daar moeten wel strenge voorwaarden aan verbonden worden. Zo moeten er harde afspraken worden gemaakt over de uitstoot van de fabriek en moet de overheid zeggenschap krijgen over het staalbedrijf om te voorkomen dat de fabriek in andere handen valt of dat publiek geld als winst wordt doorgesluisd naar het Indiase moederbedrijf.

De documentaire is nu te bekijken bij de NPO via npo.nl/start/serie/staal

Hannah van Binsbergen

‘Het is onze taak om de bullshit van de feiten te scheiden’

Samen met haar redactie startte hoofdredacteur Hannah van Binsbergen een uitgesproken socialistisch tijdschrift in Nederland. Jacobin wil de discussie op links organiseren en voedt daarbij vol overtuiging de klassenstrijd. ‘Er is een wederopbouw nodig van het linkse levensgevoel.’

‘Socialisme is samen opkomen voor je eigenbelang’

Hoe is het idee voor een Nederlandse versie van Jacobin ontstaan?

‘We liepen al langere tijd rond met het idee van een links blad, onafhankelijk van politieke partijen. Maar het is ongelooflijk moeilijk om financiering te krijgen voor een journalistiek project dat zich expliciet socialistisch noemt. Toen dachten we aan het Amerikaanse blad Jacobin en dat zij ook al edities in Duitsland, Brazilië en Italië hadden. Het voordeel daarbij was ook dat veel potentiële lezers die naam zouden herkennen en we op die manier een goede basis konden neerzetten. Dat was ook nodig want we kwamen al snel tot de conclusie dat we dit alleen konden betalen met voldoende abonnees. Dat is een goede strategie gebleken, want we hebben het nu voor elkaar gekregen met heel weinig middelen en heel veel wilskracht.’

Je staat zelf bekend als dichter en auteur, wat bracht jou bij het blad?

‘Met mijn achtergrond in de letteren ben ik natuurlijk best een gek iemand voor de rol die ik nu heb. Maar van heel jongs af aan lees en schrijf ik veel over socialisme. Dat waren boeken die mijn ouders in de kast hadden staan: het Communistisch Manifest maar bijvoorbeeld ook werk van Georg Lukács. Aan de literaire kant las ik veel Brecht. In mijn eigen werk heb ik me later ook als socialist laten zien. Dat viel op, want andere mensen deden dat nog niet zo erg. Zo ben ik uiteindelijk de groep binnengerold die nu de redactie van het blad vormt.’

En toen werd je hoofdredacteur.

‘Toen op een gegeven moment de vraag kwam wie hoofdredacteur wilde worden, stak ik mijn hand op. Ik geef les in creatief schrijven, dus ik redigeerde al veel teksten. Dat helpt omdat de precieze formulering van zinnen er heel erg toe doet. Die ervaring is natuurlijk heel handig, maar het ging me er op dat moment vooral om dat de redactie georganiseerd zou worden op democratisch-socialistische principes. Iedereen is gelijkwaardig, heeft zijn eigen expertise en als het binnen de kaders van Jacobin valt, is er heel veel vrijheid.’

‘In mijn literaire werk heb ik me ook als socialist laten zien’

Wat zijn de kaders van Jacobin?
Wat we met Jacobin willen doen is het faciliteren van discussie voor de linkse politiek, zowel parlementair als buitenparlementair. Daarvoor is nodig dat we mensen in aanraking laten komen met de basisprincipes van de socialistische traditie. Wij schrijven vanuit een materialistische kijk op de politiek, niet in een morele. Als iemand een stuk schrijft over dat we als mensen liever voor elkaar moeten zijn, dan ben ik het daar helemaal mee eens, maar dat past niet in ons blad.

Ik zeg niet dat mensen met dat heel sterke morele gevoel niet links zijn. Dat zijn ze vast. Maar wat wij vooral zeggen is dat het morele argument niet nodig zou moeten zijn om links te zijn. Uiteindelijk is socialisme toch ook vooral samen voor ons eigen. Het is samen opkomen voor je eigenbelang, je niet laten verdelen en je niet neerleggen bij onderdrukking.’

Hannah van Binsbergen

Geboren in Haarlem (1993), studeerde filosofie aan de Universiteit van Amsterdam.

Haar debuut Kwaad gesternte won in 2017 de VSB Poëzieprijs.

Sinds 2022 is Van Binsbergen hoofdredacteur van Jacobin.

Bibliografie:
• Kwaad gesternte (2016, dichtbundel)
• Mijn leven is een schetsblad (2017, dichtbundel, met begeleidende gedichten van Hannah van Binsbergen)
• Harpie (2020, roman)
• Kokanje (2022, dichtbundel)

Wat doen jullie eraan om dat bewustzijn te versterken?
‘Veel mensen missen de klassenanalyse. Ze hebben een links kloppend hart en hebben het gevoel dat ze daar iets mee moeten, maar weten niet hoe. Daar werken we aan. Er is een wederopbouw nodig van het linkse levensgevoel. Daar horen ook cultuur en esthetiek bij, een eigentijdse beeldtaal die past bij de werkende klasse. En als we over economie schrijven, dan moet dat niet fucking saai zijn omdat het alleen over aandelen gaat, dan moet het draaien om werk. In deze tijd lijken dat misschien innovaties maar het zijn natuurlijk hartstikke oude ideeën. Door het opnieuw te doen, in een andere vorm, merk je dat er echt wel veel lezers voor zijn. Het groeit alsmaar door.’

Op wat voor manier zie je de beeldtaal voor de werkende klasse terug bij Jacobin?
‘Socialisme mag mooi zijn. Daar zie je ook de

Jacobin

Het tijdschrift Jacobin is in 2010 opgericht door de Amerikaanse schrijver Bhaskar Sunkara. Het is een driemaandelijks tijdschrift over politiek en cultuur, geschreven vanuit een uitgesproken socialistisch perspectief. De Amerikaanse uitgave heeft inmiddels meer dan 75.000 abonnees. In 2022 ontstond de Nederlandse versie, waarvan het nulnummer in 2023 verscheen.

andere kant van de morele medaille waarover ik sprak: het idee dat je als links mens goed, braaf en opofferingsgezind moet zijn. Dat laatste betekent ook dat je geen mooie dingen zou moeten willen. Ik wil dat juist wel! Maar die mooie dingen willen we wel op onze voorwaarden en niet op de voorwaarden van het kapitaal. Dat is opbouwwerk, ook met ons blad. Wat we proberen, is om vanuit onze eigen opvattingen en op onze eigen voorwaarden vormen en beelden neer te zetten die passen bij ons en bij de mensen met wie we samen de klassenstrijd moeten voeren.'

Hoe verhoudt het blad zich tot de politieke actualiteit?

'De goede, productieve ideeën die er zijn geven we een podium. Zelfs als een rechtse partij met een heel goed plan komt om het minimumloon te verhogen, zullen wij dat uitlichten. Helaas valt dat in de praktijk natuurlijk erg tegen. Daarnaast zijn we erg kritisch op politici die hun beloften niet nakomen. Of als ze vaag blijven en alleen maar blijven hangen in een verhaal van verbinding zoeken.

Neem als voorbeeld het bezoek van Bernie Sanders aan Nederland. Die man is ontzettend populair op links, dus heel veel politici in ons land probeerden hem te claimen, waaronder Frans Timmermans. Die deed de hele tijd alsof hij hetzelfde zei als Bernie, maar dan net even anders. Het boek van Sanders heet: *Het is oké om kwaad te zijn op het kapitalisme*. Toen zei Timmermans: ja, ik ben ook kwaad! Maar waar was hij nou kwaad over? Armoede. Dat is heel iets anders! Het is dus onze taak om de bullshit van de feiten te scheiden en mensen aan te spreken op wat ze goed en verkeerd doen.'

Hoe ziet de toekomst van Jacobin in Nederland eruit?

'We zijn nu anderhalf jaar bezig. In die tijd hebben we met hele onprofessionele middelen – geen geld – een professioneel blad proberen neer te zetten. Nu moeten we dat naar een nog hoger niveau tillen. Een wens daarbij is dat we internationaler willen kijken. En dan bedoel ik niet schrijven over internationale politici of andere regeringen, maar over socialisten in andere landen die stoere dingen doen. Daarover lees je niks in de reguliere media en dat is precies de reden waarom ik zelf de originele Jacobin ben gaan lezen.

Want waar lees je bijvoorbeeld over wat er precies in Soedan gebeurt? Daar is volop verzet van mensen die heel hard vechten om hun lot te verbeteren. Of denk aan een reportage over de verkiezingen in India en de linkse partijen die daaraan meedoen. Wie zijn die mensen en hoe voeren zij hun strijd? Daarover schrijven is een belangrijke taak voor Jacobin. Tegelijkertijd zien we ook dat dergelijke stukken niet goed worden gelezen. Het is dus aan ons om dat op een goede manier te vertellen, want uit die internationale verhalen kunnen wij als beweging ontzettend veel inspiratie, steun en goede moed halen.'

Heb je zelf goede moed als het gaat om de toekomst van het socialisme in Nederland?

'Op goede dagen heb ik zeker hoop. Er gebeuren heel veel mooie dingen, ook in ons land. Op slechte dagen denk ik: waarom ben ik niet gewoon ambtenaar geworden? Ik kies er bewust voor om een hoopvol geluid te laten horen. Als een self-fulfilling prophecy. Het is gewoon dom om niet te proberen om op te komen voor de zelfbeschikking van de werkende klasse. We kunnen namelijk wel doen alsof de klassenstrijd een ouderwets begrip is, maar hij wordt ondertussen wel gevoerd door de heersende klasse, tegen ons allemaal. Het is dus eigenlijk niet relevant of je hoopvol bent of niet, die tegenkracht moet er komen. Jacobin is onze bescheiden poging om daaraan bij te dragen.' <

LEES DE ARTIKELEN VAN JACOBIN VIA: JACOBIN.NL

‘Protestliedjes zijn niet altijd zo bedoeld maar krijgen wel die functie’

Laurens Ham

‘In de huidige protestliedjes is iedereen een beetje schuldig’

Eind 2020 verscheen het boek *Op de vuist. Vijftig jaar politiek en protestliedjes in Nederland* van neerlandicus en muzikant Laurens Ham. Een boeiend verhaal over hoe politiek en muziek elkaar door de jaren heen beïnvloed hebben. De Tribune reisde af naar Utrecht voor een gesprek met de auteur over de doorbraak van het protestlied in de jaren zestig, de ontwikkeling die het sindsdien heeft doorgemaakt, en de protestliedjes van nu.

Waarom heb je dit boek geschreven?

‘Deels omdat het er nog niet was en deels uit persoonlijke interesse. Zo rond 2016 ben ik gaan uitzoeken wat er geschreven was over protestliedjes in Nederland en dat bleek verrassend weinig te zijn. Toen ben ik protestliedjes gaan verzamelen en daar is uiteindelijk dit boek uit voortgekomen. Ik had niet durven denken dat ik er acht jaar later nog zo mee bezig zou zijn. Het heeft vele deuren geopend, van gesprekken met nieuwe mensen tot nieuwe onderzoeksrichtingen.’

Laurens Ham (1985) is docent Moderne Nederlandse Letterkunde aan de Universiteit Utrecht, essayist en dichter. Daarnaast speelt hij in de Utrechtse punkband Moi, le Voisin.

Wanneer is er volgens jou sprake van een protestlied?

‘In mijn boek zeg ik: als een lied de functie krijgt om protest aan te tekenen tegen maatschappelijke misstanden, dan is het een protestlied. Die functie vind ik belangrijk, want er zijn liedjes die niet als zodanig geschreven zijn, maar die wel die functie hebben gekregen binnen een protestbeweging. Een voorbeeld is ‘Iedereen is van de wereld’ van The Scene. Volgens de bandleden was het helemaal niet bedoeld als protestlied, maar het is wel een klassieker geworden bij demonstraties tegen racisme. Het kreeg dus die functie.

Liedjes hebben een bepaalde interpretatieruimte; je kunt er je eigen politieke agenda op projecteren. Dat zie je nu ook weer bij ‘Europapa’ van Joost Klein. Daar zijn allemaal bewerkingen van gemaakt die een verschillend politiek doel dienen, van links tot uiterst rechts. Of Joost Klein het als protestlied bedoeld heeft weet ik niet, maar het wordt wel zo gebruikt. Dat vind ik super interessant.’

Hoe dragen protestliederen bij aan politiek activisme?

‘Soms heel letterlijk. Misschien wel de interessantste (en minst bekende) voorbeelden zijn liedjes die specifiek gemaakt zijn voor een demonstratie. Die kunnen demonstranten aanvuren of tot steun zijn als ze in aanvaring komen met de politie. Dat zie je bij Extinction Rebellion, maar dat zag je bijvoorbeeld ook bij de demonstraties tegen kernwapens in de jaren zeventig en tachtig. In de wat pittigere demonstraties hebben ze dus een directe rol.’

Kun je een voorbeeld geven van een lied dat onlosmakelijk verbonden is met een protest?

‘Over de Muur’ van Klein Orkest is daar een mooi voorbeeld van. Dat is geschreven voor de grootste massademonstratie >

‘Mensen zitten in hun eigen luisterbubbel’

in Nederland ooit: die van oktober 1983 in Den Haag tegen de plaatsing van kruisraketten in ons land. Daarna is het een klassieker geworden.

Een ander mooi voorbeeld vind ik ‘Luister Anita’ van de Zangeres zonder Naam. Dat is geschreven voor een benefietavond in Amsterdam in 1977 om een advertentie te kopen in Time Magazine tegen de destijds bekende anti-homoactiviste Anita Bryant. Dat paste heel erg in die tijd van Nederland gidsland: Nederland zegt nee tegen Anita Bryant. Zoiets zouden we nu niet snel meer doen. Maar voor de homobeweging was het een belangrijk moment, omdat voor een groot publiek een punt werd gemaakt over seksuele acceptatie.’

Waarom dateer jij het begin van het protestlied in Nederland in 1966?

‘Protestmuziek bestond natuurlijk ook in Nederland al lang voor die tijd. Maar wat je vanaf midden jaren zestig ziet gebeuren, is dat je dankzij de commercie met protestliedjes geld kunt verdienen en een massapubliek kunt bereiken. Dat gebeurt voor het eerst in 1966 met ‘Welterusten mijnheer de president’ van Boudewijn de Groot.

Vanaf dat moment ontstaat een nieuwe dynamiek. De vraag is dan: kun je tegelijkertijd succesvolle popmuziek maken én politiek relevant zijn? Dat is het spanningsveld waar mijn hele boek om draait. Als je te mainstream wordt, bereik je vaak weinig maar heb je wel een groot publiek. Maar als je als geharde activist te weinig rekening houdt met diezelfde mainstream, bereik je niemand.’

Welke rol speelden protestliedjes in de ‘rode’ jaren ze ventig?

‘Dat is een geweldig decennium vind ik. Je zou alleen al over die jaren een boek kunnen schrijven. Mensen denken vaak: in de jaren zestig gebeurde het. Maar qua muzikale ontwikkelingen en ook qua activisme was de periode van pakweg 1970 tot 1984 veel interessanter. Want in die jaren komen allerlei nieuwe sociale bewegingen op het gebied van milieu, werk, feminisme en seksualiteit op. En er gebeurt heel veel op het vlak van Nederlandstalige muziek. In de jaren zestig had je natuurlijk Boudewijn de Groot en Armand. Maar het wordt pas echt interessant als vanaf de tweede helft jaren zeventig bands als Bots, Braak en Normaal opkomen, de Zangeres zonder Naam steeds politieker wordt, en Vader Abraham allerlei rechts-conservatieve carnavalsliedjes gaat maken. In al die ontwikkelingen neemt links duidelijk het voortouw, maar laat ook rechts zich niet onbetuigd.’

En welke rol speelden ze in de crisis van de jaren tachtig?

‘Voor een deel was het een uitlaatklep voor jongeren. Er heerste een crisisstemming. Er was de angst voor een atoom-

oorlog, de werkloosheid was groot, en er was de vrees voor verrechtsing, met Van Agt als premier, Janmaat in opkomst en de toenemende versplintering op links. Het gevoel was dat al die dingen met elkaar samenhingen. Muziek maken werd gezien als oplossing. Het gaf een stem aan de onvrede en had ook als doel om jongeren te activeren. Dat zie je vandaag de dag ook weer bij Hang Youth, Sophie Straat of wat hardere punkbands als Asociaal Kabaal of Hard voor Weinig. Zij geven een radicale stem aan de onvrede die er is in de samenleving en willen gehoord worden.'

Welke invloed had het einde van het communisme op het protestlied?

'Heel groot. Dat is echt een breekpunt in mijn boek. Daarvoor heb je bij links een cultuur die drijft op een gevoel van solidariteit. Maar als de atoomdreiging minder wordt door de ontwapeningsverdragen, de Berlijnse Muur valt, de Sovjet-Unie ineenstort, en ook nog eens de apartheid wordt afgeschaft, versplintert die illusie dat er één grote, solidaire sfeer bestaat. Wat dan overblijft is de diversiteit die er altijd al was.

Voor links is dat traumatisch geweest. Het heeft de activistische cultuur veel minder sterk en samenhangend gemaakt en daardoor heb je nu allemaal verschillende groepjes die ieder hun eigen strijd voeren maar niet meer voor een gezamenlijk doel een vuist kunnen maken.'

Hoe heeft het protestlied bijgedragen aan de emancipatie van minderheden?

'Al rond 1970 heb je makers van kleur die hun stem laten horen, maar die zijn nog weinig zichtbaar. Dat verandert vanaf de jaren negentig als hiphop doorbreekt. Dan krijg je een onophoudelijke stroom aan protestliedjes over politiegeweld, ongelijkheid, structureel racisme en slavernij. Tot die tijd werd de muziekcultuur gedomineerd door witte mannen. Maar na 1989 komt er veel meer ruimte voor diversiteit en representatie van nieuwe geluiden. De laatste jaren zie je ook steeds meer vrouwelijke makers en makers uit de LHBTI-gemeenschap. Daar zou ik nu zeker een hoofdstuk aan wijden.'

En hoe heeft het protestlied bijgedragen aan de emancipatie van het platteland?

'De gedwongen schaalvergroting vanuit Den Haag en later Brussel is voor veel boeren catastrofaal geweest. Muziek is daarbij altijd een uitlaatklep geweest. Bij boerenprotesten was en is ook altijd muziek aanwezig. Van de carnavalskrakers van Johnny Hoes en Vader Abraham tot de maatschappijkritische nummers van Normaal over de ongelijkheid op het platteland en de achterstelling van de regio. Dat laatste zie je ook weer terugkomen bij de recente boerenprotesten, waarbij gepleit wordt voor economische genoegdoening voor de boeren én vermindering van de klimaatregels. Een onmogelijke combinatie, maar voor de nuance zijn protestliedjes natuurlijk niet bedoeld.'

Wat is de belangrijkste verandering die het protestlied in de afgelopen decennia heeft ondergaan?

'Door het verdwijnen van die solidaire protestcultuur aan het einde van de jaren tachtig, is de diversiteit aan protestliedjes veel zichtbaarder geworden. Ik denk niet dat er eerder zoveel verschillende soorten Nederlandstalige protestliedjes zijn gemaakt als in de laatste jaren. En er wordt ook meer politieke muziek gemaakt dan ooit tevoren.

Maar tekstueel zijn de protestliedjes wel veranderd. Tot in de jaren tachtig werd gewoon gezegd: zij zijn fout en wij zijn goed en zij moeten het oplossen. Nu is er een soort overbewustzijn van: we zijn allemaal een beetje schuldig. Dat heeft te maken met de individualisering van protest. Dan krijg je liedjes als: aan de ene kant vind ik dit, maar er valt ook wel wat te zeggen voor dat. Funest voor het protestlied.'

Heeft de invloed van het neoliberalisme daar ook mee te maken?

'Ja, deels wel. De klassenstrijd ging uit van het diepgewortelde gevoel van het recht staat aan onze kant. Wij als werkende klasse worden onderdrukt en wij kunnen onbekommerd iets eisen van de geprivilegieerde klasse. Maar toen de klassenverschillen minder zichtbaar werden, werd gezegd: je hebt toch een baan en een auto, wat doe je moeilijk? Dat is die neoliberale logica van iemand de hele tijd op zijn eigen positie of hypocrisie wijzen waardoor de solidariteit en groepsstrijd ondermijnd worden.'

Hoe doorstaat een protestlied de tand des tijds?

'Alle liedjes hebben uiteindelijk een houdbaarheidsdatum. Die zie je vrij dramatisch bij de oude sociaaldemocratische klassiekers, zoals De Internationale. Rond 1900 waren ze enorm populair. In de jaren vijftig hoorde je ze bijna niet meer, om in de jaren zeventig weer grandioos terug te keren, en in de jaren tachtig weer bijna allemaal te verdwijnen. Aan de andere kant zie je de hernieuwde populariteit van een strijdlied als Bella Ciao, maar dat heeft denk ik meer met de melodie te maken dan met de tekst.'

'Na 1989 komt er meer ruimte voor diversiteit'

Is er nog toekomst voor het protestlied?

Ja, daar ben ik wel optimistisch over. Als je op YouTube of Spotify zoekt, dan kom je heel veel protestliedjes tegen. Er is potentie voor politiek getinte muziek. Maar het is wel steeds moeilijker geworden om een breed en divers publiek te bereiken. Wat dat betreft is Europapa een uitzondering. Voor de meeste mensen is het een politiek lied, niet alleen in Nederland maar ook in Europa en ver daarbuiten. Dus een breed publiek bereiken kan nog wel, maar het gebeurt weinig omdat mensen in hun eigen luisterbubbel zitten.' <

ONS ZORGSTELSEL: EEN GESCHIEDENIS IN

Zijn de problemen in de zorg het beste op te lossen door de markt of door de overheid? Dat is geen nieuwe vraag. Al sinds het begin van de 20ste eeuw wordt er gedebatteerd over verschillende stelsels, waarbij de overheid dan wel de markt aan zet is. Aan de hand van tien plannen uit de Nederlandse geschiedenis wordt duidelijk hoe ons zorgstelsel altijd een mengelmoes van beide is gebleven.

TIEN PLANNEN

Serie over het zorgstelsel
In deze serie onderzoekt Bart Linssen van het wetenschappelijk bureau van de SP hoe het Nederlandse zorgstelsel ontstaan is, welke problemen er zijn en hoe die mogelijk kunnen worden opgelost. In het eerste deel duikt hij in de geschiedenis van het zorgstelsel en bespreekt hij de verschillende ideeën over de inrichting van onze zorg

Begin 20ste eeuw was het voor een hoop mensen allerminst vanzelfsprekend om verzekerd te zijn tegen ziektekosten. De lappendeken van verschillende voorzieningen bereikte vaak alleen specifieke groepen. Artsen van wie patiënten de rekening niet konden betalen, richtten ziekenfondsen op, zodat betaling over langere tijd uitgesmeerd kon worden. Er waren onderling beheerde ziekenfondsen, opgezet door arbeiders, die met de tijd wel breder toegankelijk werden. Ook waren er geloofsgroepen (met name katholieken) en werkgevers die ziekenfondsen oprichtten, uitsluitend bedoeld voor hun eigen mensen. Tot slot boden commerciële investeerders ziektekostenverzekeringen aan.

PLAN 1: BISMARCK/KUYPER (ROND 1900)

In de geneeskunde werd steeds meer mogelijk. Dat leidde tot meer vraag en meer aanbod, dus ook tot meer ziekenhuizen, artsen, specialisten en verpleegkundigen. De gemeenten waren hierbij betrokken, in tegenstelling tot de Rijksoverheid. Het Rijk deed met de Armenwet uit 1854 wel iets voor de allerarmsten, maar bemoeide zich er verder niet mee. De vraag was of dat niet eens moest veranderen. In de landen om ons heen werden immers nieuwe zorgstelsels opgezet waarbij de Rijksoverheid wél veel te zeggen had.

Zo werd eind 19de eeuw in Duitsland een ziekenfondswet aangenomen, die burgers verplicht verzekerde tegen ziektekosten. Deze wet, die onderdeel was van een groter pakket van sociale maatregelen, had twee doelen: het opkomende socialisme de wind uit de zeilen nemen en burgers nauwer binden aan de Duitse staat. Deze vorm van zorgbeleid zou bekend komen te staan als het Bismarckiaanse model, naar de Duitse rijkskanselier Otto von Bismarck die destijds aan de macht was.

Begin 20ste eeuw kwam Abraham Kuyper, leider van de Anti-Revolutionaire Partij (die later opging in het CDA), in Nederland met een vergelijkbaar voorstel. Het onderliggende principe was hetzelfde als in de Duitse wet: een verplichte verzekering, aangeboden door het Rijk. De dan invloedrijke katholieken verzetten zich hiertegen. Zij vonden dat particuliere verzekeraars al prima ziektekostenverzekeringen aanboden. Bovendien zorgden de katholieke maatschappelijke organisaties volgens hen beter voor een katholieke invulling van ziektekostenverzekeringen dan de Rijksoverheid ooit zou kunnen doen. Het voorstel sneuvelde dan ook snel.

Asociale trucjes

In de decennia die volgden nam het aantal ziekenfondsen en (commerciële) particuliere verzekeraars snel toe. Die laatste maakten meestal weinig tot geen winst op de ziektekostenverzekering, maar gebruikten deze verzekering als publicitair middel om andere verzekeringen aan de man te brengen. Er waren immers weinig andere soorten verzekeringen waarbij je zo vaak contact had met de verzekerde, en dus een goede reputatie kon opbouwen. Dit was geen onverdeeld succes. Met enige regelmaat gingen er verzekeraars failliet, waarschijnlijk doordat men de risico's bij de groep verzekerden niet goed kon inschatten.

De commerciële verzekeraars haalden toen al veel asociale trucjes uit om de kosten laag te houden. Zo werd er volop geselecteerd op lage risicogroepen, en werden verzekeringen weleens stopgezet wanneer mensen te oud en dus te duur >

De commerciële verzekeraars haalden veel asociale trucjes uit om de kosten laag te houden

werden. Verzekeraars vonden dit vanzelfsprekend: als deze mensen verzekerd zouden blijven, zouden andere verzekerden daardoor hogere premies moeten betalen.

Van grote verzekeraars was nog amper sprake. Verzekeraars en ziekenfondsen waren in die tijd juist klein en vaak lokaal georganiseerd, net als de ziekenhuizen. Voortdurend kwam de vraag op of de Rijksoverheid niet meer zou moeten doen, en met enige regelmaat werden er ook wetsvoorstellen gedaan die haar rol zouden moeten vergroten. Het zou tot de Tweede Wereldoorlog duren voordat er een doorbraak kwam.

PLAN 2: JAKOB (1941)

In mei 1940 vielen de nazi's Nederland binnen. Al snel begonnen zij Nederland te integreren in het Derde Rijk. De nazi's zagen Nederlanders immers als bijna-Duitsers. Duitsland kende sinds Bismarck al een ziektekostenwet, dus Nederland moest die ook krijgen. Daarmee zou de bezetter zich populair kunnen maken, en werden Nederlanders sterker verbonden aan de nazigeleide overheid.

Ook zou de solidariteit tussen burgers ermee worden vergroot. Tenminste, de solidariteit tussen burgers die voldeden aan de eisen van de nazi's (Joden werden bijvoorbeeld uitgesloten). Er waren ook economische motieven: Duitse bedrijven betaalden mee aan de Duitse ziektekosten. Als Nederlandse bedrijven zulke kosten niet maakten, hadden ze een concurrentievoordeel in de nieuwe gezamenlijke economische zone. En dat wilden de Duitsers natuurlijk niet.

De NSB'er Reinhard Jakob stelde een zeer ambitieus plan op, waarmee Nederlandse burgers zelfs meer rechten zouden krijgen dan de Duitsers. Dat plan werd precies om die reden verworpen door de nazi's in Berlijn. Ook de Nederlandse ambtenaren waren weinig enthousiast. Dat was een probleem, want ondanks de bezetting waren de nazi's van hen afhankelijk voor de uitvoering. Het gevolg was dat Jakob meermaals werd gedwongen zijn plannen af te zwakken en aan te passen aan de Nederlandse situatie.

Uiteindelijk werd in 1941 het Ziekenfondsbesluit genomen, waarmee een groot deel van de Nederlandse bevolking voortaan verplicht verzekerd werd bij de bestaande ziekenfondsen. Tegelijkertijd bleven Nederlanders met een hoger inkomen afhankelijk van particuliere ziektekostenverzekeringen.

De uitkomst was weliswaar een compromis, maar desalniettemin een historische doorbraak. Voortaan had het Rijk een flinke vinger in de pap in de geneeskundige zorg. Deze invloed zou vlak na de oorlog enigszins worden ingeperkt: bij het 'ontduitsen' van het Ziekenfondsbesluit werd de zeggenschap van het Rijk grotendeels opgegeven. Die kwam te liggen bij de belanghebbenden, in de vorm van de Ziekenfondsraad. Desondanks zou de invloed van het Rijk nooit meer helemaal verdwijnen.

De nazi's probeerden de solidariteit tussen Nederlanders te vergroten, maar joden werden uitgesloten

PLAN 3: BEVERIDGE/VAN RHIJN (1946)

Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog waren de geallieerden na gaan denken over hoe de voedingsbodem voor het nazisme in de toekomst kon worden weggenomen. In het Verenigd Koninkrijk werd William Beveridge aan het werk gezet om deze gedachten om te zetten in plannen voor de verzorgingsstaat. Zijn advies: sociale bescherming zou er niet alleen moeten zijn voor de armen, maar voor iedereen. Niet je sociale status, maar je burgerschap moest je toegang tot sociale voorzieningen (waaronder zorg) bepalen.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog verbleef de Nederlandse regering in ballingschap in het Verenigd Koninkrijk. Daar raakte zij diep onder indruk van de ideeën van Beveridge. De regering zette de voorzitter van de Buitengewone Algemene Rekenkamer, Aart van Rhijn, aan het werk om voor Nederland vergelijkbare plannen te maken.

De regering in ballingschap raakte diep onder de indruk van de ideeën van Beveridge

Zijn voorstellen voor een nieuw zorgstelsel waren gebaseerd op de ideeën van Beveridge, met als opvallend verschil dat de financiering niet alleen uit premieafdrachten zou moeten worden betaald, maar ook uit belastingopbrengsten. Zo zou er niet alleen sprake zijn van risicosolidariteit (iedereen betaalde premie), maar ook van inkomenssolidariteit doordat rijkere mensen meer zouden bijdragen dan armere. Daarnaast was het idee om de zorg regionaal te organiseren, en wel door achttien regionale ziekenfondsen.

Van deze plannen zou weinig terechtkomen. De particuliere verzekeraars waren vanzelfsprekend tegen, maar het verzet was breder. Zo dachten de ziekenhuisverplegingsverenigingen dat er maar weinig eigen verantwoordelijkheid zou overblijven, en dat ze misbruik in de hand zouden werken. Het voornemen om de zorg lokaal te organiseren werd ook negatief beoordeeld: vergeleken met de bestaande situatie zou er juist meer afstand komen.

Het was wederom de ARP, nu samen met de Katholieke Volkspartij (KVP, een andere voorganger van het CDA), die deze bezwaren inbrachten in de politiek. Daarmee sneuvelden de plannen al in 1946. Maar dit keer bleef het rommelen, wegens toenemend ongemak bij de christelijke partijen. Zij hadden een voorkeur voor particuliere verzekeraars als aanvulling op de ziekenfondsen, maar zij wilden niet dat deze marktpartijen enorme winsten zouden boeken. De spanning tussen deze uitgangspunten zou niet zonder gevolgen blijven.

Bovenbouw

Dankzij het Ziekenfondsbesluit van 1941 waren steeds meer mensen verzekerd voor hun ziektekosten, maar opvallend genoeg namen de kosten niet enorm toe. Dat kwam onder meer door de Prijzenwet, die na de oorlog een belangrijke rol speelde in het bestrijden van de inflatie. Dankzij deze wet werden ook de tarieven in de ziekenhuizen nog enige tijd door de Rijksoverheid vastgesteld. De instantie die de Prijzenwet uitvoerde, drong er bij de particuliere verzekeraars op aan om dan ook hun premies te matigen. Daarmee werd de christelijke dubbelzinnigheid een concreet probleem voor de verzekeraars, die weinig zagen in lagere premies. Het gevolg was dat de kritiek op particuliere verzekeraars snel toenam, en er politiek momentum voor verandering kwam.

Dit leidde ertoe dat een nieuwe groep verzekeraars werd opgericht, wat de ‘bovenbouw’ zou gaan heten. Anders dan in het verleden, waren het nu de ziekenfondsen zelf die particuliere ziektekostenverzekeringen gingen opzetten. Dat was niet verboden, want deze nieuwe organisaties leunden slechts organisatorisch op de ‘onderbouw’ (de ziekenfondsen). Doordat de ziekenfondsen zelf geen verzekering aanboden aan mensen met een hoger salaris, was de bovenbouw strikt genomen niet in strijd met de wet. Deze constructie leverde relatief betaalbare premies op, maar ook verontwaardiging bij de particuliere verzekeraars.

Veel mensen stapten over. Om de concurrentie aan te kunnen, startten 20 verzekeraars een kartel onder leiding van bestuurder Piet Zeven. Door samen de prijzen te bepalen en de polis te standaardiseren, zouden ze de concurrentie een tijdlang overleven. >

PLAN 4: VELDKAMP (JAREN ZESTIG)

Begin jaren zestig werd afscheid genomen van de oude Prijzenwet, waarmee de zeggenschap over prijzen in de ziekenhuiszorg aan de sector werd overgelaten. Daar was men beducht op marktwerking. Er werd gevreesd voor een prijzenoorlog, want er waren meer ziekenhuisbedden dan op dat moment behoefte aan was. Met een overlegorgaan dat onderlinge prijsafspraken mogelijk maakte, werd dit scenario voorlopig afgewend. Maar ondertussen liepen de prijzen wel hard op, net als het zorggebruik. Niet veel later werd er een algemene prijsstop ingevoerd, wederom om de inflatie te bestrijden. Dit had als gevolg dat de premies van ziektekostenverzekeringen niet konden stijgen, terwijl de prijzen van zorgaanbieders wel omhooggingen. Dat kon niet lang goed blijven gaan

Verandering was dus nodig. Begin jaren zestig kwam minister Gerard Veldkamp van de KVP met een nieuw plan dat het stelsel flink zou wijzigen. Op dat moment bestond het stelsel nog uit drie delen: een verplicht ziekenfonds voor mensen met een laag inkomen, een vrijwillige verzekering voor mensen met een hoog inkomen, en een bejaardenverzekering voor mensen boven de 65. Ondanks deze drie regelingen waren er grote groepen die buiten de boot vielen, zoals gehandicapten. Ook kon het stelsel de kosten van de toename van het aantal hulpbehoevende bejaarden niet meer aan.

In lijn met Beveridge en van Rhijn wilde Veldkamp toe naar een systeem dat veel meer gebaseerd was op gemeenschapszin en solidariteit. Zijn voorstel bestond uit drie pijlers. Voor de onverzekerbare risico's zou er een algemene volksverzekering komen. Voor mensen met een laag inkomen zou er een verplichte ziektekostenverzekering worden opgezet. En voor de rest van de bevolking restte dan nog de particuliere verzekering.

Verzekeraars reageerden enthousiast op het plan, omdat het een oplossing bood voor de onverzekerbare risico's. Maar de ziekenfondsen waren tegen. De nieuwe verplichte verzekering was in hun ogen veel te beperkt. Toen Veldkamp hen met enkele aanpassingen tegemoetkwam, joeg hij juist de verzekeraars weer tegen zich in het harnas. Het plan verdween vervolgens snel in de prullenbak. Maar de behoefte om iets te doen aan de onverzekerbare risico's bleek zo groot dat het plan toch deels werd uitgevoerd. Zo kwam in 1968 de AWBZ tot stand, waarmee de onverzekerbare risico's dan toch werden gedekt. Particuliere verzekeraars zouden deze wet gaan uitvoeren voor hun verzekerden, waardoor hun rol in het zorgstelsel werd versterkt.

PLAN 5: ZEVEN PIJLERS (EIND JAREN ZESTIG)

Eind jaren zestig namen de kosten nog steeds toe, terwijl het met de economie een stuk minder ging. Inflatie was de belangrijkste oorzaak van de kostenstijging. Deze combinatie van ontwikkelingen leidde bij sommige economen tot flinke paniek. Zo becijferde de econoom F. B. Lempers dat bij ongewijzigd beleid de zorgkosten in 1994 maar liefst 100 procent van het bbp zouden

Er werd gevreesd voor een prijzenoorlog tussen ziekenhuizen

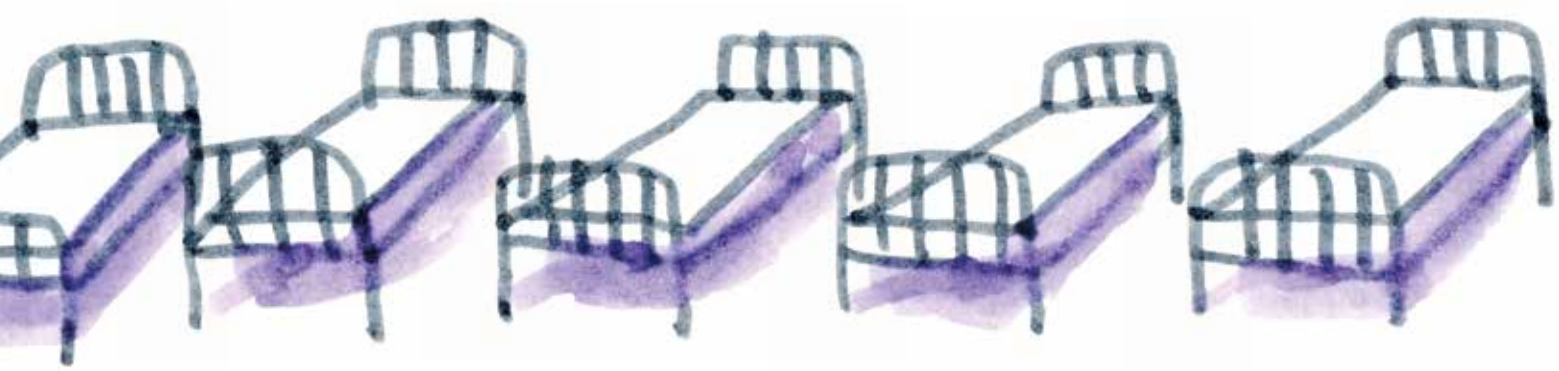

uitmaken. Een onzinnige voorspelling, die wel tekenend was voor de onrust destijds.

Kort daarvoor was er al een plan gelanceerd dat volgens de bedenkers de kostenstijging zou moeten beperken en de boel zou vereenvoudigen. Het Zeven Pijlers-plan was, simpel gezegd, een volksverzekering uitgevoerd door private verzekeraars. Het zou deels gefinancierd worden met premies, en deels met een inkomensafhankelijke bijdrage via de Belastingdienst. Met een centrale kas zouden verzekeraars tegemoetgekomen worden voor mensen met een hoog risico op zorg (zoals ouderen). Een eigen risico zou de zorgstijging beperken. En - niet onbelangrijk voor de werkgevers - alles zou voortaan direct ten laste worden gelegd aan de verzekerden, en dus niet meer (deels) aan hen.

In de vakbeweging werd ontstemd gereageerd. Men was positief over het afschaffen van het onderscheid tussen mensen die particulier en via een ziekenfonds verzekerd waren. Maar een eigen risico (dat al sinds begin 20ste eeuw werd gebruikt door particuliere verzekeraars), waardoor mensen met een laag inkomen zorg zouden gaan mijden, ging te ver. Om over het gebrek aan een werkgeversbijdrage nog maar te zwijgen.

PLAN 6: VAKBEWEGING

In de vakbeweging was inmiddels een eigen plan ontwikkeld: één algemene volksverzekering, gebaseerd op de ziekenfondsverzekering en de AWBZ. De uitvoering zou door regionale uitvoeringsinstanties worden gedaan. Het plan ging ook in op de organisatie van de zorg zelf, een aspect dat tot dan toe geen onderdeel van de discussie was geweest.

Na jaren van overleg en debat leek het plan voor een algemene volksverzekering kans van slagen te hebben, toen voorstanders PvdA en D66 bij de landelijke verkiezingen van 1972 zetelwinst boekten. Maar opvallend genoeg maakte het plan van de vakbond geen onderdeel uit van de plannen van het nieuwe kabinet- Den Uyl (1973-1977). Economische neergang en enkele onhandige politieke manoeuvres van de verantwoordelijk minister, zorgden ervoor dat het plan zelfs helemaal van de politieke agenda verdween. ‘Dat was een even onverwachte als ironische wending, want nooit was het maatschappelijke en politieke draagvlak voor de volksverzekering groter geweest dan onder het kabinet-Den Uyl.’ schrijft de historicus Robert Vonk.

Ondertussen namen de wanpraktijken bij de particuliere verzekeraars weer toe. Met aantrekkelijke regelingen probeerden ze jongeren aan te trekken. Aan hen was geld te verdienen, omdat zij relatief weinig zorg nodig hadden. Dat leidde tot veel kritiek, ook in de politiek, maar deze praktijk werd niet verboden. Ook werd er geëxperimenteerd met leeftijdsafhankelijke premies. Zelfs de bovenbouw, toch nauw verwant aan de ziekenfondsen en principes van solidariteit, deed hier aan mee. De moraal bij de ziekenfondsen begon te verschuiven. >

De wanpraktijken bij de particuliere verzekeraars namen weer toe

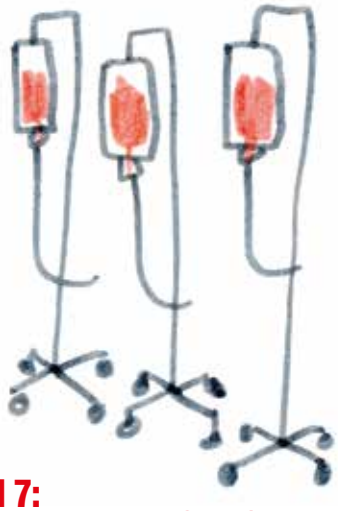

PLAN 7: ELSEN (JAREN TACHTIG)

Begin jaren tachtig waren de kosten van de staat flink gegroeid, terwijl het land in een economische recessie belandde. De kabinetten-Van Agt gingen bezuinigen, waarbij ook naar de zorg werd gekeken. Harry Elsen, op dat moment plaatsvervangend directeur-generaal van Volksgezondheid, stelde een plan op: de Heroverweging Volksgezondheid. Daarin zou het rijk niet meer bijdragen aan het vrijwillige ziekenfonds (voor mensen met een hoger inkomen, die toch graag een goedkope ziektekostenverzekering wilden) en de bejaardenverzekering. Voor een ziektekostenverzekering moesten mensen maar uitwijken naar verzekeraars, en bejaarden zouden door overheidsregels niet meer zo makkelijk van particuliere verzekeringen kunnen worden uitgesloten.

De ziekenfondsen en betrokken ministeries bestempelden het plan al snel als onwenselijk en onhaalbaar. De particuliere verzekeraars twijfelden ook: zij zouden te maken krijgen met anderhalf miljoen mensen met mogelijk veel zorgvraag. Met zo veel tegenstand was het niet gek dat het de ziekenfondsen en verzekeraars lukten om het plan te frustreren. Daarbij hielp het dat ze met een eigen voorstel kwamen dat de politieke onrust over de kosten grotendeels wegnam.

In het voorstel zouden de verzekeraars een deel van de kosten van de ziekenfondsen overnemen, en de grote verschillen tussen premies voor jong en oud verkleinen. In ruil daarvoor zouden de ziekenfondsen voorlopig niet meer aandringen op een algemene volksverzekering. Deze afspraak kwam op een belangrijk moment, want inmiddels drongen de PvdA, en de vakbonden weer aan op zo'n algemene volksverzekering. Zelfs binnen het CDA groeide de steun daarvoor.

Ondanks de afspraken met de ziekenfondsen en verzekeraars ging staatssecretaris van Volksgezondheid Van der Reijden toch een heel eind mee in het plan van Elsen. De bejaardenverzekering werd geleidelijk afgeschaft en de vrijwillige ziekenfondsverzekering opgeheven. Tegen dat laatste besluit kwam wel verzet, in de vorm van een manifestatie getiteld 'Handen af van het vrijwillige ziekenfonds'. Verschillende betrokken organisaties, zoals de Ziekenfondsraad en patiëntenorganisaties, uitten ook hun zorgen. Dat kon niet voorkomen dat het plan, in licht gewijzigde vorm, werd doorgevoerd als wat de 'Kleine stelselwijziging' is gaan heten.

Maar was die stelselwijziging wel zo klein? In dit voorstel, dat in 1986 tot stand kwam, werden de algemene toegankelijkheid, risicosolidariteit en risicoverevening bij particuliere ziektekostenverzekeringen wettelijk vastgelegd. Het was immers duidelijk geworden dat zonder zulke wettelijke regels particuliere verzekeraars allerlei nieuwe problemen veroorzaakten. Deze regels waren volgens de historicus Vonk dan ook 'de meest ingrijpende overheidsinterventie in de wereld van zorg en zekerheid sinds de afkondiging van het Ziekenfondsenbesluit in 1941'.

PLAN 8: DEKKER (EIND JAREN TACHTIG)

Eind jaren tachtig was er nog steeds grote steun voor de invoering van een algemene volksverzekering (PvdA, D66, CDA, en de vakcentrales). Maar de tijdsgeest was een andere. Het neoliberalisme rukte op, en het geloof in marktwerking groeide. De kleine stelselwijziging was doorgevoerd, maar had niet alle problemen opgelost. Het verschil in zorgkosten van ouderen en

Het meest ingrijpende besluit in de zorg sinds het Ziekenfondsenbesluit

jongeren ondermijnde het stelsel nog steeds, en de kosten stegen te hard. Een commissie voorgezeten door Philips-topman Wisse Dekker moest onderzoeken wat hieraan gedaan kon worden.

Het antwoord was een plan dat erg leek op het Zeven Pijlers-plan. Om te beginnen moest alle zorg voortaan uit één geldstroom komen: een wettelijk verplichte basisverzekering. Wie zich ook wilde verzekeren voor andere zaken, zoals cosmetische chirurgie of de tandarts, moest vrijwillig een aanvullende verzekering kunnen afsluiten. Beide verzekeringen zouden worden aangeboden door particuliere zorgverzekeraars. Dat was een nieuwe term, die het verschil tussen ziekenfondsen en particuliere ziektekostenverzekeraars moest wegnemen.

Het stelsel zou gefinancierd worden met een inkomensafhankelijke bijdrage via de Belastingdienst (90 procent van de kosten), en met een directe premie. Verzekerden konden zelf een verzekeraar uitkiezen, bijvoorbeeld op basis van de goedkoopste premie. Het voorstel was een mengelmoes van publiek opgelegde regels en een private uitvoering. Door die combinatie waren de particuliere verzekeraars tegen, en de ziekenfondsen juist enthousiast. Die laatste stonden almaar positiever tegenover marktwerking, en dit plan zou daarin voorzien.

In de jaren die volgden werd het fundament voor het nieuwe stelsel gelegd, door de regels voor ziekenfondsen te liberaliseren, terwijl die voor ziektekostenverzekeraars juist werden verscherpt. Maar daar bleef het bij, want in 1989 viel het kabinet.

PLAN 9: SIMONS (JAREN NEGENTIG)

Na de val van Lubbers II nam de PvdA de plek van de VVD in het kabinet in, en daarmee was er weer een partij aan de macht die positief dacht over een algemene volksverzekering. Maar de liberaliseringen werden niet teruggedraaid, laat staan dat er aan een algemene volksverzekering werd gewerkt. Dat nam niet weg dat PvdA-staatssecretaris Hans Simons het stelsel wel wilde hervormen. Begin 1990 presenteerde hij zijn voorstel dat bekend zou komen te staan als het plan-Simons: de basisverzekering moest worden uitgebreid, en verzekeraars moesten gaan concurreren op kwaliteit en service. De werkgebieden voor ziekenfondsen, die men sinds 1941 verplicht was aan te geven, zouden worden afgeschaft. Ziekenfondsen konden hierdoor met elkaar gaan concurreren.

Na enig politiek gestuntel werd een deel van zijn voorstellen aangenomen, maar niet zonder enkele concessies aan het CDA in de Eerste Kamer. Invoering zou gefaseerd moeten gebeuren, er moest een methode komen om de kosten goed te budgetteren, en er moest een duidelijke omschrijving komen van wat er precies van de zorg gevraagd werd (zorgfuncties).

In de tussentijd had Simons via een juridische achterdeur vergaande zeggenschap gekregen over de prijs van particuliere ziektekostenverzekeringen. Deze ontwikkeling leidde ertoe dat behoorlijk wat zorgverzekeraars geen winst meer konden maken, en zich terugtrokken uit de markt. Ook werd het verbod op het combineren van een ziekenfonds met een verzekering opgeheven. Dat besluit had grote gevolgen. Er ontstond een fusiegolf, waarna slechts enkele grote organisaties overbleven. Deze organisaties leken niet meer op de ziekenfondsen en ziektekostenverzekeraars van een halve eeuw geleden. De verschillen waren nu zo beperkt dat men samen ging overleggen als Zorgverzekeraars Nederland.

Ondertussen speelden de toezeggingen over zorgfuncties en budgettering Simons parten. Huisartsen kwamen in verzet, en ziekenfondsen klaagden over de trage voortgang bij de budgetteringsmethode. Het was het begin van het einde voor de plannen van Simons. Met steun uit de Tweede Kamer werd een nieuwe fase in het plan Simons uitgesteld, waarna het zelfs helemaal verdween.

Zorgverzekeraars die geen winst meer konden maken, trokken zich terug uit de markt

>

PLAN 10: BORST (EIND JAREN NEGENTIG)

In de jaren daarna stond de stelselherziening ogenschijnlijk stil. De nieuw aangetreden minister Elst Borst van D66 voerde echter wel een aantal belangrijke aanpassingen door. Zo werd er een nieuwe Kartelwet aangenomen (die samenwerking tussen particuliere ziektekostenverzekeraars onmogelijk maakte) en de Ziekenfondsraad afgeschaft. Dat zou een voorbode blijken van het toekomstige beleid: minder nadruk op samenwerking, meer op concurrentie.

In de Paarse kabinetten, geleid door PvdA'er Wim Kok, liet deze partij het streven naar een algemene volksverzekering verder los. Er werd afgesproken om na te gaan denken over een nieuw stelsel, met als doel de zorg doelmatiger (een eufemisme voor goedkoper) te maken. Maar het duurde tot 2001 voordat het plan werd gepresenteerd. De weerstand die daartegen ontstond, werd gebroken door sluw handelen van Borst.

Aan het begin van de 21ste eeuw was de kritiek op het zorgstelsel behoorlijk toegenomen, met name door het ontstaan van wachtlijsten. Die waren er gekomen doordat de overheid de beschikbare middelen beperkte, terwijl beslissingen over een nieuw stelsel werden uitgesteld. Toen Borst onder het mom van 'boter bij de vis' de financiële teugels liet vieren, namen de kosten meteen explosief toe. De paniek die daarover ontstond, hielp momentum te creëren voor de nieuwe stelselwijziging. Het was Hans Hoogervorst, staatssecretaris in Bakenende II, die het voorstel van Borst in zou voeren met de Zorgverzekeringswet.

Het nieuwe stelsel dat in 2006 zou ingaan en dat we nu nog steeds hebben, is een publiekrechtelijke basisverzekering, uitgevoerd door particuliere aanbieders. Er komt een inkomensafhankelijke premie die wordt betaald door de werkgevers, maar ook een premie die door alle verzekerden moet worden opgebracht. Verzekeraars mogen niemand weigeren, en krijgen compensatie voor groepen verzekerden met een hoog risico. En er wordt voor iedereen een no-claim ingevoerd (die binnen enkele jaren wordt omgezet in een eigen risico).

Het idee is dat zorgverzekeraars moeten concurreren op service, kwaliteit, prijs en afspraken die ze met de zorgverleners maken. In eerste instantie wordt ook afgesproken dat zorgverzekeraars winst mogen maken, maar de Tweede Kamer steekt hier al snel een stokje voor. Dit blijkt niet genoeg om de particuliere verzekeraars te overtuigen. Zo trekken De Goudse en AXA zich in 2006 terug uit de markt.

NA 2006: HET ELFDE PLAN?

Met de invoering van de Zorgverzekeringswet kwam een einde aan het onderscheid tussen mensen die via een ziekenfonds en mensen die via een ziektekostenverzekering werden geholpen. Daarmee kwam ook een eind aan de ongelijke behandeling, want de voorzieningen bij het ziekenfonds waren vaak een stuk slechter. Maar een oplossing voor alle problemen zal het niet blijken te zijn (waarover meer in deel twee van deze reeks over het zorgstelsel).

In de jaren die volgden bleek het stelsel vooral gericht te zijn op het verlagen van de kosten. Personeel en patiënt zijn het kind van de rekening geworden, terwijl niemand zich verantwoordelijk lijkt te voelen voor de toekomstbestendigheid van het stelsel. Toen de SP in 2015 de campagne voor een Nationaal ZorgFonds startte, was de maatschappelijke steun enorm. Maar met een rechtse meerderheid in de Tweede Kamer bleef een nieuwe stelselherziening uit.

Nog geen tien jaar na de start van de campagne voor een Nationaal ZorgFonds, nemen de geluiden in de sector toe om meer samen te werken in plaats van te concurreren met elkaar. Een tekort aan personeel in ziekenhuizen, ergernis over de hoeveelheid bureaucratie, en zorgen over het tekort aan huisartsen, zijn slechts een kleine greep uit de lijst van problemen waar de Zorgverzekeringswet geen antwoord op lijkt te hebben. Net als in het verleden, groeit het politiek momentum voor een stelselwijziging. Of het ook lukt om het moment aan te grijpen voor fundamentele verandering, zal moeten blijken. <

Net als in het verleden groeit het politiek momentum voor een stelselwijziging

VIJF VRAGEN AAN BIJZONDER HOOGLERAAR ROBERT VONK

In 2013 promoveerde Robert Vonk op de geschiedenis van de particuliere ziektekostenverzekeraars. In zijn proefschrift, dat een belangrijke bron is voor dit artikel, laat hij zien dat private partijen altijd belangrijk zijn geweest in ons zorgstelsel. De Tribune zocht hem op en stelde hem vijf vragen.

Bij veel mensen leeft het idee dat het zorgstelsel in het verleden volledig publiek was. Waar komt dit misverstand vandaan?

Dat zou kunnen komen doordat de ziekenfondsen sinds de Tweede Wereldoorlog publiek werden gefinancierd. Maar de uitvoerders zelf, de ziekenfondsen, zijn altijd private organisaties geweest. Net als de particuliere ziektekostenverzekeraars en de huidige zorgverzekeraars.

Konden particuliere ziektekostenverzekeraars veel winst maken in de vorige stelsels?

Dat viel reuze mee. Er was een constante dreiging dat deze verzekeraars (of hun taken) genationaliseerd zouden worden als ze het te bont zouden maken. Tegelijkertijd was er bij veel van hen ook sprake van een intrinsieke motivatie: dit soort voorzieningen waren er voor het algemeen belang, en dus mocht je niet te veel winst maken.

De steun voor particuliere ziektekostenverzekeraars was lange tijd erg groot. Het idee dat maatschappelijke organisaties dit soort dingen beter kunnen regelen dan de overheid, is typerend voor hoe er in Nederland wordt gedacht over hoe de samenleving eruit moet zien. Overigens is het idee dat de zorg toegankelijk moet zijn ook altijd enorm belangrijk geweest.

Ondermijnden zij de solidariteit dan niet enorm?

Het is een andere kijk op solidariteit, die je niet los kunt zien van een andere kijk op eigen verantwoordelijkheid. Er was sprake van solidariteit binnen de eigen gemeenschap, en die gemeenschap had de eigen verantwoordelijkheid om die solidariteit in hun regio te organiseren. De weerstand tegen een algemene volksverzekering voor de zorg hing altijd samen met het idee dat de gemeenschap zelf beter in staat was om dit te organiseren.

Dat verandert zo rond de jaren tachtig. De verantwoordelijkheid wordt dan verplaatst van de gemeenschap naar het individu. De dominante gedachte is dan dat het individu het zelf maar moet regelen, en vooral niet afhankelijk moet zijn van de staat.

Wat is er nu nog over van die eigen verantwoordelijkheid van de gemeenschap?

Voorheen hadden de ziekenfondsen veel invloed in hun werkgebied. Maar het nieuwe stelsel geeft amper nog ruimte voor dat soort regie. Keuzevrijheid, dus de eigen verantwoordelijkheid van de consument, kan alleen bestaan als er een marktsysteem is waar de consument kan kiezen uit verschillende verzekeringen. Dat schuurt met de eigen verantwoordelijkheid van een regio om de zorg op een goede manier te organiseren.

Is het huidige stelsel dan wel een marktstelsel?

De zorgverzekeringswet heeft inderdaad veel weg van het oude ziekenfondsstelsel. De echt commerciële verzekeraars hebben ook direct gezegd: ‘Dit is zo onaantrekkelijk, wij zijn weg.’ Je hebt een basispakket, waarbij de overheid bepaalt wat erin zit en wat de maximale premie is. Werkgevers betalen mee via een inkomensafhankelijke premie. Achter de schermen heb je compensatie voor grote risico’s, zodat niemand hoeft te worden uitgesloten. Het voornaamste element dat is overgenomen van de particuliere ziektekostenverzekeringen is je verhouding met de verzekeraar: die kun je kiezen op een (nationaal georganiseerde) markt.

Wat wel echt anders is, is hoe zorgaanbieders zich zijn gaan gedragen. Nog geen tien jaar geleden was het echt taboe om winst te maken in de zorg, al gebeurde het hier en daar natuurlijk wel. Nu zijn veel zorgaanbieders openlijk commercieel.

Nieuwe kabinet erkent het belang van sport niet

De vier nieuwe coalitiepartijen hebben het woord sportvereniging niet één keer genoemd in hun hoofdlijnenakkoord. Dat is niet acceptabel, stellen Michiel van Nispen, Mohammed Mohandis en Inge van Dijk.

Deze opinie verscheen op 15-06-2024 in het Algemeen Dagblad

We verheugen ons op een mooie sportzomer. Veel mensen zullen met ons genieten van het EK voetbal en de olympiërs in Parijs. Ook staan veel mensen wekelijks langs de lijn bij sportende kinderen of zijn als vrijwilliger actief om al die sportteams te coachen en te trainen.

En anderen staan regelmatig zelf in de sportschool of op het veld. Het hoofdlijnenakkoord van PVV, VVD, NSC en BBB, laat vooral mooie woorden zien over het belang van sport en preventie, maar door allerlei financiële maatregelen wordt het een kaalslag. Zo krijgen we Nederland niet gezonder, maar minder in beweging en daar betalen we als samenleving later een enorme prijs voor. Diverse maatregelen zullen leiden tot fors minder inkomsten voor de sport en het sporten duurder en minder toegankelijk maken.

De voorgestelde btw-verhoging raakt niet alleen de culturele sector hard, 7 miljoen sporters gaan meer betalen voor hun sport. Kaartjes voor voetbalwedstrijden worden duurder, maar ook een kaartje voor de ijsbaan, het zwembad en de contributie van de sportschool. Het aantal Nederlanders dat blijft sporten zal flink dalen met deze maatregelen. Met name mensen met lage inkomens raakt dit extra hard. Zwemlessen worden nog duurder terwijl middeninkomens nu al zien dat een A-diploma halen de 1000 euro aantikt.

Dat bedreigt de zwemveiligheid in Nederland en vergroot de tweedeling. Sportorganisaties vrezen verschraling over de hele linie met mogelijke ontslagen van sportprofessionals, tot wellicht faillissementen van sportbonden en verenigingen. Honderden sportverenigingen luiden de noodklok. Zij proberen hun sportparken te verduurzamen, maar ervaren een onbetrouwbare overheid nu de beloofde energiesteun uitblijft. Ook dreigt een budgetkorting van 10 procent van specifieke uitkeringen naar gemeenten, die in iedere stad en dorp te merken zal zijn op het gebied van sport en bewegen.

Het woord sportvereniging komt niet eens voor in het coalitieakkoord. Alsof het allemaal prima gaat. Partijen die zeggen op te komen voor de regio doen weinig concreets om het verenigingsleven te versterken. Dat de vier partijen de belangen van de sporters, sportverenigingen en de sportondernemers over het hoofd hebben gezien of in ieder geval niet integraal hebben gewogen, is kwalijk. Onacceptabel als dit niet gerepareerd wordt. Het sportverenigingsleven in steden en dorpen moet behouden blijven. We willen een gezonde sportieve samenleving, met ruimte voor breedtesport én mogelijkheden voor topsport. Sport moet toegankelijk blijven voor iedereen.

Bestaanszekerheid was een belangrijk thema in de verkiezingscampagne en daar hoort ook bij dat kunnen sporten voor iedereen betaalbaar moet zijn. Nu komt het erop aan. Kom op voor sport en bewegen, nu het nog niet te laat is. Wij zullen in elk sportdebat concrete voorstellen doen en deze vier partijen uitdagen om de sportsector te versterken. Om het verenigingsleven en al zijn

vrijwilligers te helpen om levensvatbaar te zijn. We willen geen naar binnen gekeerde samenleving die verder verbubbelt achter het scherm. Maar een bewegende samenleving van mensen die naar elkaar omkijken.

Michiel van Nispen (SP),
Mohammed Mohandis (GroenLinks-PvdA) en
Inge van Dijk (CDA)

Het woord sportvereniging komt niet eens voor in het coalitieakkoord

‘Zo oneerlijk dat Chemours PFAS mag blijven uitstoten’

Meta Kamphuis (50)

Het leven van voorzitter Meta Kamphuis (50) van de SP-afdeling Dordrecht staat in het teken van de strijd tegen Chemours, het chemisch bedrijf dat al heel lang zijn omgeving met PFAS vergiftigt.

Hoe zit het met jou en Chemours?
‘Ik woon bijna mijn hele leven op de Staart, de wijk waar ook Chemours staat. Ik verloor mijn vader toen ik 17 was en mijn moeder een jaar later. Vijf jaar geleden kreeg ik darmkanker. Een half jaar later verloor ik mijn lief aan kanker. Twee jaar later kreeg mijn zus kanker. Nu ben ik in onderzoek voor MS. Ik kan het niet bewijzen, maar ik denk dat het alles te maken heeft met Chemours. En ik vind het zo verschrikkelijk oneerlijk dat het bedrijf ondanks alles gewoon door mag gaan met de uitstoot van PFAS.’

En dus strijd je ertegen…
‘Nou en of. Ik demonstreer elke zaterdag voor de poort van Chemours en ik ben in de Tweede Kamer als het daar over PFAS gaat. In de Dordtse gemeenteraad, waar ik commissielid ben, is dit ook mijn portefeuille. Je kunt wel zeggen dat ik opsta met Chemours en ermee naar bed ga.’

Wat deed jou besluiten SP’er te worden?
‘Mijn zus stapte met een probleem naar de SP-afdeling hier en die pakte dat prima op: de SP deed echt wat ze beloofde. Ik heb toen gevraagd hoe ze over PFAS en Chemours dachten en dat antwoord overtuigde me. Toen ben ik lid geworden. En ik ben heel blij met de steun van de SP in de strijd tegen Chemours. Op 15 juni hadden we samen met allerlei organisaties de STOP PFAS Chemoursmars en daar waren twee SP-Kamerleden bij, een Statenlid en veel leden. Ook heeft de SP in de Kamer voor een verbod van PFAS gepleit, geweldig!’

Je bent nu afdelingsvoorzitter. Heb je daar tijd voor?
‘Ik maak de tijd. En we doen het afdelingswerk heel goed samen. Dus het lukt wel.’

In 1992 startte de SP een campagne voor een referendum over het Verdrag van Maastricht, hier bij een EU-debat in die stad.

1992
GEEN NEOLIBERAAL EUROPA

Het waren profetische woorden die de SP in 1992 schreef over de Europese eenwording, in 'Nee tegen déze EG': 'Er is niet veel voorstellingsvermogen voor nodig om nu reeds te zien dat het ondoordachte handelen van de heersende politiek inzake de Europese eenwording en het buitensluiten van de bevolking bij het nemen van beslissingen uiteindelijk alleen de rechts-radikalen in de kaart zal spelen. Zij zullen het ondemokratische handelen van nu eenvoudig kunnen exploiteren en nationale gevoelens en kulturele sentimenten aanwakkeren.' Dat is juist wat in juni dit jaar is gebeurd bij de Europese verkiezingen.

In december 1991 was de SP de enige partij die een protest liet horen tijdens de conferentie in Maastricht waar het besluit werd genomen voor een nieuw Europees verdrag. Onder leiding van Ruud Lubbers, de minister-president die in ons land koos voor een neoliberale politiek van meer markt en minder democratie. Dat wilde onze premier ook voor Europa en dit leidde tot het Verdrag van Maastricht, dat in 1992 werd vastgesteld. Hierin werd de basis gelegd voor één Europese markt, één Europese munt (dat werd de euro) en voor één Europees monetair beleid: het begin van de Europese Unie zoals we die vandaag kennen.

NEOLIBERAAL PROJECT VAN BOVENAF

Die Europese samenwerking begon na de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog, die ons continent in economische en sociale puinhopen had achtergelaten. De landen wilden meer samen optrekken, om vrede in Europa te bewaren en welvaart voor de mensen te verzekeren. Een samenwerking van onderop, op het gebied van energie, of voedsel of andere zaken die voor de mensen belangrijk waren. In 1958 leidde dit tot de Europese Gemeenschap, waarvan Nederland een van de eerste leden was. Europese eenwording was een historisch proces van onderop, maar werd vanaf 1992 een ideologisch project van bovenaf.

De SP had zich in het verleden nogal eens vertild aan al te grote politieke debatten, wat leidde tot negatieve reacties in linkse kringen op de brochure 'Arbeidersvrouw en feminisme' (1980) en op het rapport 'Gastarbeid en kapitaal' (1983). In 1992 was er bij andere linkse partijen ook kritiek op de opstelling van de SP over de Europese eenwording, maar met 'Nee tegen déze EG' stond de partij veel sterker tegenover deze linkse critici. De SP had een socialistisch tegengeluid over hoe de democratie werd bedreigd door het marktdenken en hoe de Europese maatregelen het sociale beleid in ons land zouden aantasten.

VOORUITZIENDE BLIK

Hoe kon het dat Nederland akkoord ging met het overdragen van zoveel democratische bevoegdheden aan ondemocratische organen, zonder de bevolking om haar mening te vragen? Waar bleef het referendum? Waar bleef de kritiek van andere linkse partijen? Waarom werd dit liberale project kritiekloos omarmd? 'Wij hebben (...) nu een Europees marktmodel naar ouderwets liberale snit, met daarboven niets dat op een demokratisch georganiseerde overheid lijkt.' Als je zo slecht omging met de democratie konden de gevolgen niet uitblijven, aldus de SP. Dan zou dat alleen maar rechts-radicale partijen in de kaart spelen.

'Nee tegen déze EG' uit oktober 1992 was een waarschuwing tegen het neoliberale Europa dat we toch hebben gekregen. Dit stuk laat zien dat de SP ideologisch volwassen was geworden. In 1991 hadden we nieuwe socialistische beginselen opgesteld, op basis van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit, waarden die we als partij nog altijd koesteren. Deze beginselen leidden ertoe dat de SP als eerste oog kreeg voor de neoliberale politiek die op Europa afkwam en waarvan ook het Verdrag van Maastricht een voorbeeld was. Naast de inhoud dacht de SP na over de vorm: in 1993 zou de SP-tomaat komen.

Ontdek de Nieuwe Tribune!

De Tribune ondergaat spannende veranderingen! Vanaf deze herfst verschijnt het blad elk kwartaal op papier, maar ga je de Tribune ook op veel andere plekken tegenkomen. Meer diepgaande artikelen, uitgebreide interviews en inspirerende verhalen.

Nieuw: naast het gedrukte blad komen er video's van interviews en extra artikelen online beschikbaar. Zo kun je de verhalen op elk moment bekijken en lezen. Daarnaast organiseren we bij elke editie een speciale openbare themabijeenkomst. Ontmoet de geïnterviewden, praat mee over de inhoud en verdiep je samen met anderen in de thema's van het blad.

4x per jaar Tribune Magazine

24/7 Tribune online

Nieuws
Video interviews
Artikelen online
Podcast

De Tribune is straks niet alleen om te lezen, maar om te beleven. Mis het niet!

DE TRIBUNE

DE TRIBUNE VERNIEUWD!

Lees, luister en kijk mee

Jimmy Dijk
‘Mensen die zich uitspreken tegen de oorlog zijn niet antisemitisch’

SP-wethouder Arlette Vrusch
Protesteren voor een volwaardig ziekenhuis

Topadvocaat Peter Schouten van het marengo-proces
Witteboordencriminelen komen ermee weg

Acteur Marcel Hensema
‘Alle onvrede komt samen in de verontwaardiging over verdwijnende familiecampings’

Nieuwsblad van de SP • jaargang 60 • nr.8 • najaar 2024 • € 1,75

colofon

Tribune is een uitgave van de Socialistische Partij (SP) en verschijnt 4 maal per jaar

Redactie
Miloš Todorović (h), Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink

Aan dit nummer werkten mee
Ronald van Raak, Karen Veldkamp
Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Maurits Gemmink

Ga voor contact met de SP en de Tribune naar www.sp.nl/contact
Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

inhoud

4 **actiefoto**

6 **column**
Jimmy Dijk

18 **kort nieuws**

25 **SP Jongeren**

31 **Column**
Lieke van Rossum

42 **SP van toen tot nu**
1993 -1994

44 **Kakhiel**

12

‘Wij blijven doorgaan tot het ziekenhuis open kan blijven.’ SP-wethouder Arlette Vrusch en Jimmy dijk over Heerlen

8

Alles wat belangrijk is moet in publieke handen blijven
Mirjam de Rijk is gefascineerd door het grote geld en de invloed op het publiek domein

26

Ongelijkheid in de zorg
Kamerlid Sarah Dobbe interviewt Jasper Kuipers van Dokters van de Wereld

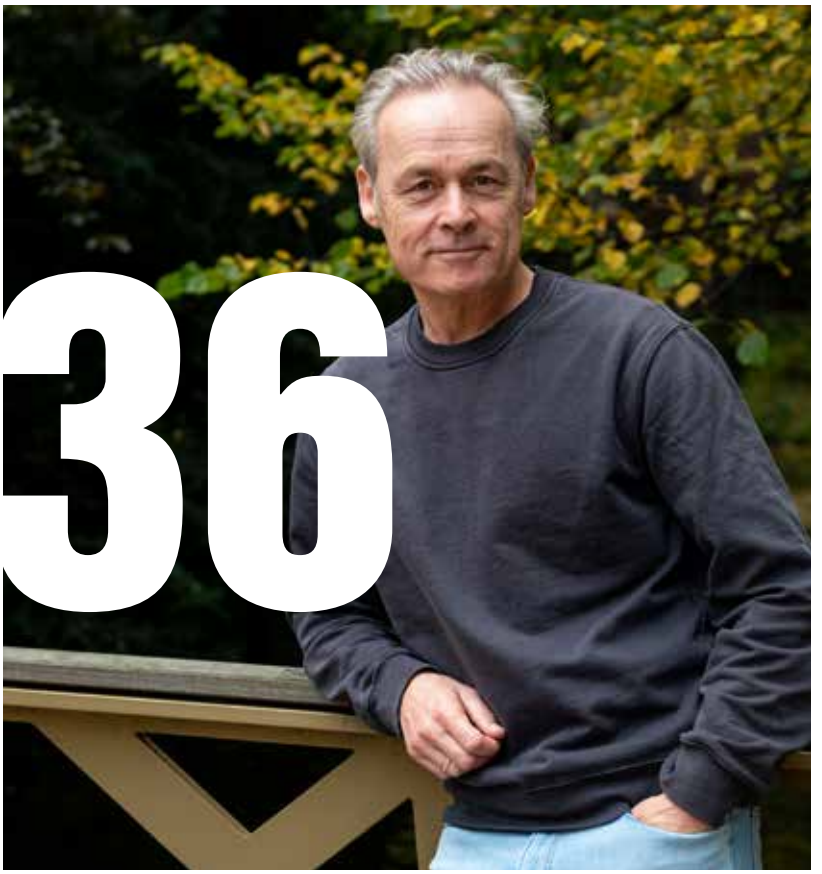

36

Klassenstrijd op de camping
Kamerlid Sandra Beckerman en acteur Marcel Hensema verzetten zich tegen de roompottisering

Rechtsongelijkheid
Kamerlid Michiel van Nispen in gesprek met topadvocaat Peter Schouten

20

41

Linksvoor
Actievoeren houdt Menke Ubbens hoopvol

HEER
VAN
WIJ HEBBEN
MEER LOON
NODIG!

VOOR ALLES EEN EERSTE KEER; APOTHEKERS-ASSISTENTEN IN ACTIE

Nooit eerder kwamen ze in actie. De apothekersassistenten. Maar de maat is vol. Een beetje onwennig in eerste instantie, maar nu vol passie en vuur staan ze zij aan zij op manifestaties voor een fatsoenlijke cao. De werkdruk moet omlaag en de lonen moeten omhoog. Het apotheekpersoneel verdient onze steun voor hun strijd voor een goede beloning voor hun belangrijke werk.

WAT ONS MENS MAAKT

Onlangs zaaide VVD-leider Yesilgöz opnieuw onnodig verdeeldheid door te stellen dat de NS antisemitisme faciliteert door pro-Palestijnse demonstraties toe te staan op 7 oktober. Volgens haar legitimeren demonstranten daarmee, 'bedoeld of onbedoeld', terreurgroep Hamas. Dit soort uitspraken zijn gevaarlijk en niet wat we van leiders mogen verwachten.

Oorlogen worden door leiders gestart, maar het zijn onschuldige mensen die de prijs betalen. Zij worden gedwongen de wapens te richten op hun medemensen en staan zelf bloot aan geweld. Het zijn burgers die vermoord worden door bombardementen of moeten vluchten voor oorlog.

Leiders zetten mensen tegen elkaar op voor politieke belangen, terwijl ze zelf nauwelijks risico lopen. De harde woorden van Yesilgöz lossen niets op. Ze creëren angst en vergroten de verdeeldheid.

De gruwelijke terreurdaden van Hamas van ongeveer een jaar geleden zijn onacceptabel en gijzelaars moeten snel worden vrijgelaten. Tegelijkertijd hebben de bombardementen op Gaza al tienduizenden doden en afschuwelijke omstandigheden veroorzaakt. Ook de bombardementen op Libanon brengen niet alleen menselijk leed, maar verhogen het risico op verdere escalatie, zoals al bleek uit de reactie van Iran.

Het Internationaal Gerechtshof waarschuwde eerder al voor mogelijke genocide in Gaza, het Internationaal Strafhof overweegt arrestatiebevelen tegen de Israëlische premier Netanyahu en Hamas-leiders. Dit zijn duidelijke redenen om op te staan tegen dit onrecht, maar de Nederlandse regering blijft passief.

Mensen die zich uitspreken tegen de oorlog en de regering-Netanyahu zijn niet antisemitisch. We kunnen én tegen antisemitisme én tegen oorlog zijn. Het is juist onze menselijkheid en solidariteit die ons verbindt. Dát is wat ons mens maakt.

Jimmy Dijk
fractievoorzitter SP

Mirjam de Rijk

‘ALLES WAT NIET OM MAG VALLEN MOET JE IN PUBLIEKE HANDEN NEMEN’

Journalist Mirjam de Rijk is gefascineerd door de wereld van het grote geld en de invloed daarvan op de economie en samenleving. Voor weekblad De Groene Amsterdammer schreef zij een serie artikelen getiteld: ‘Help, het kapitaal neemt ons over’, waarvoor ze de Loep won. Inmiddels is haar nieuwe boek verschenen: *Gekaapt door het kapitaal: zorg, onderwijs, wonen en kinderopvang*. Daarin schetst ze niet alleen wat er aan de hand is, maar ook hoe het zo ver heeft kunnen komen én wat er tegen te doen is. De Tribune sprak haar daarover in haar woonplaats Amsterdam.

Waarom heb je dit boek geschreven?

‘De aanleiding was dat ik regelmatig las dat er bedrijven of publiek gefinancierde organisaties werden opgekocht. Ik wilde weten welke beweging daarachter zat. Dan kom je op sites van adviesbureaus die dit soort overnames begeleiden en gaat er een wereld voor je open. Mijn interesse gaat sowieso uit naar geldstromen en hoe die van invloed zijn op onze economie en samenleving. De kaping van de publieke sector door het kapitaal is daar een enorm voorbeeld van.’

Winst maken in de zorg: hoe doe je dat?

‘Dat kan op vele manieren. Ik noem er geloof ik elf in mijn boek. Dan moet je denken aan het kiezen van cliënten waar je een hoge vergoeding voor krijgt maar weinig kosten voor maakt, aan belastingontwijking, het vermarkten van vastgoed, of het opsplitsen van bv’s waardoor je hogere huren kunt vragen. Wat je ook veel ziet is dat zorgorganisaties worden opgekocht om vervolgens snel weer te worden doorverkocht. Zo ontstaat een piramidespel: je rekent erop dat een volgende koper nog meer betaalt dan jij.

In sommige onderdelen van de zorg is winst maken trouwens niet verboden. En in andere delen mag het niet, maar gebeurt het toch. Bij zorg met verblijf is dat mogelijk door de wettelijke splitsing van zorg en wonen. Op zorg mag je geen winst maken, maar op wonen wel. Sindsdien zijn woon-zorgcentra voor ouderen en gehandicapten winstmachines geworden. Een ander geitenpaadje is dat medisch-specialisten zich door een ziekenhuis laten inhuren als zzp’er of als onderaannemer en dan mag winst maken wel.’

En hoe gaat dat in het onderwijs?

‘Scholen zelf mogen geen winst maken, maar de toeleveranciers wel. Daar gelden geen beperkingen voor. En tegenwoordig zijn er nogal wat toeleveranciers in het onderwijs. Niet alleen van potloden en pennen, maar ook van beleid, ICT-systemen, leraren en bijles. Die toeleveranciers rekenen hoge prijzen, doen aan koppelverkoop, zijn soms de enige aanbieder en maken misbruik van het gebrek aan kennis bij scholen. Uitzendbureaus en detacheringsbureaus kunnen vragen wat ze willen, vaak wel twee tot drie keer zoveel als voor een vaste leerkracht.’ >

‘We weten in Nederland heel weinig over het eigenaarschap van onze economie’

Mirjam de Rijk

(Amsterdam, 1962) is journalist en voormalig GroenLinks-politica. Zij schrijft voor De Groene Amsterdammer over economie en samenleving en publiceerde eerder onder andere het boek *51 mythes over wat goed zou zijn voor de economie.*

‘Er moeten regels komen over winst’

Wat maakt dat je aan wonen zoveel kunt verdienen? Wat is daarvan de belangrijkste oorzaak?
‘Wonen is vooral duur omdat een kleine groep mensen er heel veel geld voor neer kan leggen en de andere groep gedwongen wordt om dat ook te doen door te lenen. Natuurlijk speelt schaarste een rol, maar als je kijkt naar de bouwkosten dan bepalen die maar voor twee vijfde de woonprijs. De rest gaat naar banken, beleggers, projectontwikkelaars en grondeigenaren.’

Waarom mag je in de kinderopvang gewoon winst maken?
‘Het gekke is: de kinderopvang wordt voor meer dan 70 procent publiek gefinancierd, maar er is niks geregeld over winst maken. Ook de Wet normering topinkomens geldt er niet. Hoe dat kan? Er is gedacht: de markt regelt het wel. Van oorsprong waren het stichtingen die kinderopvang aanboden, daarna kwamen de kleine ondernemers en daar hebben weinig mensen bezwaar tegen. Maar later werden die bedrijven opgekocht door private equity en toen werd duidelijk dat het vrijlaten van de kinderopvang problemen met zich meebrengt.’

Hoe kan het dat de publieke sector zo is gekaapt door het kapitaal?
‘Er zijn eigenlijk twee hoofdoorzaken. Eén is dat er heel veel kapitaal is en twee is dat de publieke sector is opengelegd voor rendementszoekers. Deels is dat bewust gedaan. Denk maar aan de scheiding van zorg en wonen die bedoeld was om marktpartijen binnen te halen. Er is in Nederland nooit een politieke meerderheid geweest die de zorg echt heeft willen beschermen.’

En hoe is dat bij bedrijven gegaan?
‘Ik denk dat het vergelijkbaar is. Er wordt vaak gedacht dat de publieke sector en de overheid tegenover bedrijven en ondernemerschap staan. Maar ik durf wel te stellen dat het in veel gevallen is: de publieke sector en ondernemerschap tegenóver het grote geld. Want ook bedrijven moeten steeds meer aan de leiband lopen van hun financiers. Uiteindelijk is het voor de economie een groot probleem als bedrijven slechts handelswaar en rendementsmachines zijn. Dan kun je nooit mikken op investeringen voor de lange termijn en ben je als ondernemer vooral bezig met de vraag: hoe kan ik mijn bedrijf binnen een aantal jaren verkopen?’

In hoeverre is deze kaping door het kapitaal uniek geweest voor Nederland?
‘Je kunt denk ik niet zeggen dat het in Nederland erger is dan in veel andere landen. Neem bijvoorbeeld de ouderenzorg: die is in Spanje en Engeland meer geprivatiseerd dan bij ons. Of het onderwijs. In de Angelsaksische landen zijn veel private scholen, hier (nog) niet. Het aantal overnames door private equity is in Nederland wel relatief hoog voor Europese begrippen. Alleen in de VS ligt het nog hoger.’

Je hebt het nu over de publieke sector, maar hoe zit het bij bedrijven?
‘Zeker de grotere landen zijn beter geweest in het beschermen van hun eigen bedrijven. In de VS is het bovendien zo dat bedrijven hun hoofdkantoor niet meer mogen verplaatsen als ze zich daar eenmaal gevestigd hebben. Tenzij ze worden overgenomen door een buitenlands bedrijf. Daardoor ben je als land minder chantabel. Bedrijven kunnen niet zeggen: als de belastingen te veel worden verhoogd, vertrekken we. Dat is onder Obama in wetgeving vastgelegd. Om dat als klein land als Nederland te doen is lastiger, maar het zou wel in Europees verband kunnen. Er zijn dus best mogelijkheden om je bedrijven beter te beschermen.’

Waar komt al dat kapitaal eigenlijk vandaan?
'Van hele rijke particulieren, verzekeraars en pensioenfondsen, en van bedrijven. Dat zijn de drie groepen met grote hoeveelheden kapitaal. Zij vertrouwen dat geld onder meer toe aan private equity. Dat kapitaal wordt trouwens vaak nog eens verdubbeld met leningen van banken. Het gevolg daarvan is dat MKB-bedrijven, die zelf heel moeilijk leningen kunnen krijgen bij een bank, worden opgekocht door private equity, met behulp van leningen van banken. Het beleid van banken speelt hier dus een grote rol in.'

In hoeverre hebben we zicht op de eigenaren van kapitaal?
'We weten in Nederland heel weinig over het eigenaarschap van onze economie. En dat geldt ook voor de uiteindelijke eigenaren van kapitaal. Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen (SOMO) heeft geprobeerd om uit te zoeken welke kapitaaleigenaren van grote vervuilende bedrijven tegen klimaatinvesteringen waren, maar is daar niet achtergekomen. De aandelen staan formeel op naam van vermogensbeheerders als BlackRock, maar wie hun kapitaalverschaffers zijn blijft onduidelijk.'

Hoe krijgen we dan meer grip op kapitaal?
'Je moet een heleboel dingen tegelijk doen. Meer transparantie en regels voor kapitaal zou zeker helpen. Die regels waren er begin jaren negentig nog, dus die zou je nu ook weer in kunnen voeren. Ook belangrijk is het tegengaan van het oppotten van kapitaal. Dat is wel een lastige, want om bijvoorbeeld belastingen op kapitaal te verhogen heb je veel draagvlak nodig. En je zou iets moeten doen aan het gemak waarmee je schulden kunt maken om daarmee nieuw kapitaal te creëren.'

Wat is ervoor nodig om de publieke sector en bedrijven uit de greep van het grootkapitaal te houden?
'Er moeten regels komen over winst. Winst maken overal verbieden is denk ik niet mogelijk en ook niet altijd wenselijk. Maar alles wat niet om mag vallen, moet je in publieke of semi-publieke handen houden of nemen. Denk bijvoorbeeld aan onderlinge communicatiesystemen voor scholen of ziekenhuizen.
Op andere plekken moet je zorgen voor echte concurrentie, voorkomen dat bedrijven te groot worden, koppelverkoop tegengaan, en verbieden dat ze gegevens van mensen mogen doorverkopen aan een ander. De hoofdlijn zou moeten zijn: als iets publiek gefinancierd wordt, dan mag je er geen winst aan onttrekken. Dat vraagt om precisiewerk, want juridische claims liggen altijd op de loer.'

Is er ook niet meer debat nodig over de publieke moraal van bedrijven en maatschappelijke instellingen?
'Zeker. We moeten het veel meer met elkaar hebben over wat we willen van publieke organisaties. Die organisaties hebben lang te horen gekregen dat ze zich als bedrijven moesten gaan gedragen. Dan krijg je een andere mentaliteit en een andere manier van aansturing. Bovendien is er weinig nagedacht over welke eisen we stellen aan publiek geld. En het luistert nauw, want als publieke organisaties zich misdragen, wordt dat meteen gebruikt om de hele sector de nek om te draaien. Laat de markt het maar doen, wordt er dan gezegd.' <

'Er is in Nederland nooit een politieke meerderheid geweest die de zorg echt heeft willen beschermen'

Arlette Vrusch in gesprek met Jimmy Dijk

Van deur tot deur, schouder aan schouder blijven wij strijden

Arlette Vrusch is wethouder voor de SP in Heerlen. Een fikse uitdaging, want ze is bestuurder in een van de armste gebieden van Nederland. De sluiting van de steenkolenmijnen heeft voor grote problemen in de stad gezorgd. En net nu de stad weer opstaat, komt de volgende mokerslag voor de Heerlenaren: de sluiting van het Zuyderland-ziekenhuis. Hoe is het om te besturen als SP'er? Hoe houden we dit belangrijke ziekenhuis open? En wat gaan de dreigende bezuinigingen op de gemeenten voor Heerlen betekenen? Jimmy Dijk ging in gesprek met deze jonge SP-wethouder.

‘Het is heel belangrijk om de wijk in te blijven gaan om daar de verhalen op te halen’

‘Ga maar eens kijken hoe hard er gewerkt wordt in die gemeentes’

Jij bent vanaf 2023 wethouder voor de SP in Heerlen. En de opvolger van Peter van Zutphen, SP’er van het eerste uur.
‘Ja, dat Peter stopte was echt een einde van een tijdperk. Hij is twintig jaar wethouder geweest, daarvoor jaren raadslid. Bij de oprichting van de SP was Peter van Zutphen aanwezig en hij heeft het sociaal domein in Heerlen echt verankerd. Ja, die schoenen, die zijn gewoon niet te vullen, dus daarom zal ik ook mijn eigen weg moeten zoeken.

Wat in Heerlen nu dankzij Peter en de SP zo mooi werkt is dat wij dingen hebben samengevoegd. Dus we hebben een coöperatie op het gebied van WMO waarin zowel het welzijnswerk als de jeugdzorg zijn samengevat in één grote organisatie. Eenzelfde coöperatie hebben we in de vorm van JenS op het gebied van jeugdzorg, waarin ook de preventie is opgenomen. En juist omdat dat wij bij twee organisaties zitten en niet met 300 verschillende zorgbedrijven werken zorgen we juist voor voor kwalitatief betere zorg, minder administratielasten en kunnen we goede afspraken maken. Geen uurtje-factuurtje, maar samenwerking staat voorop’

Je bent SP-wethouder op sociale zaken, sociaal domein, zorg, welzijn, jeugd. En je bent verantwoordelijk voor armoedebestrijding. Waarom is dat historisch gezien juist in Heerlen zo cruciaal?
‘Heerlen is bekend vanwege het mijnverleden. En in de tijd van de kolenmijnen waren er niet alleen grote zwarte steenkoolbergen, maar ook bergen met goud. Alles draaide om de mijnen. Maar toen werd er gezegd ‘De mijnen sluiten, dus Heerlenaren jullie worden bedankt’, dat raakte de broodwinning. Niet alleen het gezin werd werkloos, maar ook de kruidenier op de hoek. En daardoor hoefde de buschauffeur ook niet meer te rijden, want niemand zat meer in de bus. En toen zag je die hele gemeenschap in een paar jaar tijd volledig ontwricht worden.

Dat heeft zijn sporen nagelaten in de stad. We kregen opeens te maken met junks, veel verslaafden en veel prostitutie. De problemen waren echt enorm. Vanuit de SP kwam toen Operatie Hartslag waarmee we niet alleen de criminaliteit aanpakten, maar we juist ook de mensen gingen verzorgen die dat het meest nodig hadden.’

Wat was het antwoord van de Rijksoverheid op het sluiten van de mijnen?
‘Bij de sluiting van de mijnen werd beloofd dat de regio gecompenseerd zou worden. Maar zoals we allemaal weten staat Den Haag toch wel ietsje verder weg is van Heerlen dan andersom. Zo kwamen de kantoren van de Belastingdienst, het CBS en pensioenfonds APG naar Heerlen om werkgelegenheid te bieden. Maar wat je zag is dat de mensen die bovengronds voor de mijnen werkten, de ingenieurs en het hoger management, die omgeschoold konden worden om het computerwerk te doen. Maar juist de mijnwerkers die echt in die mijnen hebben gezeten, die werden bedankt.’

Dat doet ook iets met het sentiment in de stad, lijkt mij. Ik kan me ook voorstellen dat veel mensen denken ‘ja, dat is mooie praatjespolitiek’. Hoe gaan jullie daarmee om?
‘We maken goede analyses en we kijken vooral ook naar waar het vandaan komt. Als SP blijven we heel dicht op de mensen door de wijken in te gaan. Van deur tot deur, schouder aan schouder blijven wij strijden. Of het nou tegen de woningcorporaties is voor betere huisvesting en tegen

achterstallig onderhoud of tegen de sluiting van het Zuyderland-ziekenhuis.'

Veel mensen kennen de SP als een partij die veel in de buurten te vinden is. Maar ik denk dat mensen ons niet zo heel goed kennen als een partij die ook bestuurt. Hoe maken jullie in Heerlen de combinatie van op straat actief zijn en besturen?
'Het is heel belangrijk om de wijk in te blijven gaan om daar de verhalen op te halen. Daarmee brengt de fractie de echte verhalen van mensen de Gemeenteraad in. Vanuit mijn rol ben ik afgelopen jaar meegegaan met de zorg. Dat doe ik het liefste onaangekondigd. Onder de radar meekijken in de zorg. Dat kan ik vervolgens vertalen naar beleid dat onze inwoners en zorgverleners vooruit helpt.'

Jullie hebben een deel van de markt uit de zorg gehaald in Heerlen. Dat kan botsen met de belangen van de markt. Hoe ga je daarmee om?
'Wij hadden vorig jaar een aanbesteding voor de thuiszorg (WMO). Die moest gebeuren, want dat staat in de wet. Maar wat krijg je? Er was een nieuwe zorgaanbieder en al die medewerkers die dat werk al jarenlang voor een andere partij deden, die moesten overstappen. Dat betekent dat je allemaal massaal van werkgever moet wisselen. Dat brengt superveel onzekerheid met zich mee. En ik dacht 'Dit nooit meer', want die aanbesteding maakte zoveel kapot.

Ik vind het echt achterlijk. Juist waar het om gaat: de lokaal opgebouwde banden, de kwaliteit die je de laatste jaren hebt gegeven, de passie en liefde van de zorgmedewerkers, dat mag je allemaal niet meewegen in de aanbesteding. Bij een aanbesteding gaat het al snel over prijzen en 'projectplannen' en 'modellen'. Maar daar moet het juist niet om gaan. Waar ik dus ook ontzettend trots op ben is dat we nu in Heerlen hebben gekeken hoe het anders kan.

We zijn van plan om de zorg gewoon door te zetten met de huidige zorgaanbieder van Hulp bij het Huishouden. Ik ben er zo trots op dat al die medewerkers die in de zorg werken nu geen last hebben van aanbestedingen en de baanonzekerheid die dat met zich meebrengt. Dat onze eigen inwoners die de zorg krijgen, weten dat die zorgverlener die als familie voelt niet weg gaat. Ja, dat hebben we in Heerlen voor elkaar gebokst door lef te tonen en anders om te gaan met de aanbesteding.

'Heerlen staat op één als het gaat om sociaal-economische achterstand en als het gaat om gezondheids-achterstanden'

Minister Agema (PVV) is van plan om de spoedeisende hulp, de IC-bedden en de geboortezorg in het Zuyderland-ziekenhuis in Heerlen daar weg te halen. We gaan hier in Tilburg zometeen ook naar een grote actie bij zorgverzekeraar CZ. Waarom voer je actie?
'Heerlen staat op één als het gaat om sociaaleconomische achterstand en als het gaat om gezondheidsachterstanden. We hebben dat ziekenhuis, met IC, spoedeisende hulp en geboortecentrum, gewoonweg nodig. Je kan niet zeggen over een gebied dat bijna zo dichtbevolkt is als de Randstad: 'Wij gaan even de spoedzorg en het geboortecentrum weghalen'. Dat kan niet en daarom blijven we ons ook ertegenaan bemoeien. Het ziekenhuis is van essentieel belang. En daarom gaan we ook elke keer opnieuw met onze inwoners protesteren voor het behoud van ons volwaardige ziekenhuis. >

foto Maurits Gemmink

‘Als zij niet op de been komen dan was het ziekenhuis al lang dichtgegaan’

Anderhalf jaar geleden kregen jullie te horen over deze plannen. Wat gebeurde er toen?
‘Ik was destijds nog raadslid en onverwachts kwam het bericht dat het ziekenhuis dicht zou gaan. Er schijnt een filmpje te zijn verstuurd naar medewerkers vanuit de directie en ze dachten: ‘Oké, we hebben nu een filmpje gestuurd en we zijn klaar’. Onze fractievoorzitter Timoer Reinders pakte direct iedereen bij elkaar en samen hebben we gezegd ’Dit kan niet. Dus hij heeft de Ziekenhuis Alliantie gevormd samen met veel andere partijen. Nog geen maand later had hij 3000 inwoners voor de deuren van het ziekenhuis staan met meer dan 33.000 handtekeningen.’

Wat waren de reacties van de mensen in Heerlen?
‘Ik weet nog dat ik bij de Plus in de wijk Heerlerheide stond. Daar was een dame met een rollator en ze had echt de tranen in de ogen staan. Ze zei: ‘Ja, ik kan het gewoon niet betalen om telkens naar dat andere ziekenhuis te gaan’. En dit was maar één verhaal, maar zo zijn er tientallen. Ja, hoe kan dat iemand überhaupt niet raken, denk ik dan.’

Hoe lukt het jullie om honderden mensen, soms duizenden mensen op de been te krijgen?
‘Daar is enorm hard aan gewerkt door de Ziekenhuis Alliantie. En we hebben nu ook huisartsen, woningcorporaties en andere zorgpartijen die zeggen: ‘Wij gaan dit samen doen’. Dat vraagt heel veel doorzettingsvermogen en volhouden. En dat betekent dat als het ziekenhuis niet luistert, dat we naar Den Haag gaan. En als Den Haag niet luistert, dat we naar minister Agema gaan. En als die niet luistert, dan gaan we gewoon naar CZ.

Wij blijven doorgaan tot het ziekenhuis open kan blijven. We zijn vandaag in Tilburg, waar we straks met 500 man uit Heerlen

15 juni kwamen ruim 500 Heerlenaren naar Den Haag om te demonstreren voor het behoud van het volwaardige Zuyderland-ziekenhuis. Arlette Vrusch sprak ze toe als wethouder van Heerlen.

voor de deur van CZ staan. Op een vrijdagochtend, terwijl het mistig en regenachtig is. Onze inwoners blijven doorgaan. Ik ben supertrots op hen, want als zij niet op de been komen dan was het ziekenhuis al lang dichtgegaan.'

Ik kan me voorstellen dat mensen zich straks, of misschien nu al, ontzettend in de steek gelaten voelen. Mensen hebben hun hoop gevestigd op een partij als de PVV. Hoe zou je de handelswijze van minister Agema nu willen betitelen?
'Ik weet niet of 'teleurstellend' het sterk genoeg uitdrukt. Je voelt je als gemeente en als wethouder, die moet staan voor het belang van je inwoners, gewoon machteloos. Als PVV-minister praat ze niet eens met de lokale overheid, laat staan de inwoners. Die stappen worden gewoon overgeslagen.'

Waar we SP-bestuurders hebben, krijgen we het voor elkaar om bijna altijd een van de sociaalste gemeenten van het land te zijn. Maar dat staat wel ontzettend onder druk, want dit kabinet is van plan om wederom heel veel geld te gaan bezuinigen op de gemeenten.
'Klopt, 2,5 miljard wordt er bij het gemeentefonds weggehaald en dat is echt gewoon het geld dat gemeentes nodig hebben om alle werkzaamheden te kunnen uitvoeren. Je ziet dat gemeentes dan pijnlijke keuzes moeten maken. Gaan we bezuinigen op het sociaal domein? Gaan we bibliotheken sluiten? Gaan we onderwijs in de nieuwe schoolgebouwen uitstellen? Ja, dat zijn wel keuzes waar sommige gemeentes voor kunnen komen te staan.

Ik zou het Haagse eigenlijk willen uitnodigen: Kom ook maar eens op werkbezoek! Ga maar eens kijken hoe hard er gewerkt wordt in die gemeentes. Er is de laatste jaren ontzettend veel overgeheveld van het Rijk qua taken naar gemeentes. Maar de middelen, die hebben ze denk ik even vergeten om mee te geven.'

Met name het kabinet-Rutte 2 van VVD en PvdA is het kabinet geweest dat veel taken over de schutting bij de gemeente gooide zonder daar knaken bij te leveren. Hoe heb je dat nu opgelost? Want Heerlen komt in het lijstje van de meest sociale gemeentes toch bijna altijd bovenaan te staan.
'Ja, het heeft alles te maken met politieke keuzes maken. Wij blijven staan voor dat sociaal domein. Wij blijven staan voor onze inwoners en voor hun kwetsbare inkomens. Maar dat houdt wel na een tijdje op en we kunnen dit niet blijven dragen. En dan is eerder dit jaar wel 2,5 miljard geïnvesteerd in de omgeving van een rijke gemeente zoals Eindhoven voor ASML. Hetzelfde bedrag wordt bij alle gemeentes weggehaald. Dat kan gewoon niet zo langer.'

Wat zou voor jou nou een onderwerp of probleem zijn waarvan je zegt: 'Ja, daar moet echt een Tweede Kamer in Den Haag morgen iets aan gaan doen'?
'Oh, als ik moet gaan kiezen dan wordt het moeilijk, want dan wil ik het graag hebben over ziekenhuizen en over aanbestedingen in de zorg. Of de toenemende complexiteit in de jeugdzorg en de noodzaak om minimumlonen te verhogen. Maar waar ik bij stil zou willen staan is Geboortezorg Flex. Dat is een fantastische proef die structureel moet worden gemaakt. Dat project zorgde ervoor dat de dames die de eigen bijdrage niet konden betalen alsnog kraamzorg kregen. Juist de nieuwe mama's of papa's die in een kwetsbare situatie zijn, hebben deze goede start en broodnodige hulp voor het kindje het hardst nodig. En dan hebben we het over de broodnodige hulp als het baby'tje net geboren is. Laten we stoppen met eigen bijdrages voor de kraamzorg! Iedereen die dat nodig heeft, moet dat gewoon krijgen.' <

Poortactie bij Venlose milieuvervuiler

14 oktober stonden SP'ers uit Venlo en Horst aan de Maas aan de poort bij Claessen Tankcleaning. Vergezeld door Kamerlid Bart van Kent en provinciale fractievoorzitter Jorge Wolters Gregório, deelden zij pamfletten uit aan werknemers en klanten van het bedrijf. Aanleiding waren berichten in onder andere NRC en De Limburger over milieuvervuiling door het bedrijf. Mede door een gebrek aan handhaving door de overheid, zou het Venlose bedrijf jarenlang kankerverwekkende en andere giftige stoffen in de Maas hebben geloosd.

Stop vervuild slib in Gronings bos

5 oktober voerden bewoners van en rondom Borgsweer, gesteund door SP Groningen, actie voor het behoud van hun bos. Ze overhandigden een petitie met ruim 1.200 handtekeningen aan gedeputeerde Susan Top en wethouder Jan Menninga van Eemsdelta. Provincie en gemeenten willen vervuild slib uit de industrie laten bezinken in het bos, maar volgens bewoners en de SP gaat dat ten koste van de natuur, de leefbaarheid en de gezondheid.

Ludieke actie voor een toegankelijk Nijmegen

De Nijmeegse SP-afdeling en het Zelfregiecentrum Nijmegen organiseerden 10 en 12 oktober een ludieke actie om aandacht te vragen voor de obstakels waar mensen met een beperking dagelijks mee te maken hebben. Vrijwilligers markeerden obstakels in de stad, zoals fout geparkeerde fietsen, scooters, onhandige traptreden en venijnige op- en afstapjes. Vooral voor mensen met een visuele beperking of mobiliteitsprobleem vormen deze alledaagse situaties een grote uitdaging.

Aandacht voor dakloosheid in Arnhem

Donderdag 10 oktober was Wereld Daklozendag. Reden voor de Arnhemse SP om aandacht te vragen voor de toenemende dakloosheid in Nederland. De actie vond plaats bij het oude HEMA-pand aan de Rijnstraat, dat al sinds juli 2022 leegstaat. SP'ers hingen een spandoek op met de tekst: 'Waarom woont hier niemand?' SP-raadslid Noud Roelen: 'Het is een symbolische plek. We zien de dakloosheid toenemen, maar tegelijkertijd neemt de leegstand ook toe. Dat is pijnlijk, zeker als je beseft dat leegstand voor grote vastgoedbedrijven vaak ook een verdienmodel is.'

Groningse schimmel-woningen aangepakt

19 oktober was het feest voor de bewoners van de Palembangstraat in Groningen. Na jarenlange strijd door bewoners en de lokale SP heeft woningcorporatie Lefier eindelijk bekendgemaakt dat de tochtige schimmelwoningen gerenoveerd en verduurzaamd zullen worden. Jimmy Dijk, vanaf het begin bij deze actie betrokken, was ook aanwezig om de bewoners te feliciteren: 'Dit is hoe verandering werkt: mensen die samen opstaan voor een betere woning!'

Taart voor stakende apothekersassistenten

Apothekersassistenten houden stiptheidsacties, omdat onderhandelingen over hun verouderde cao muurvast zitten. De Bossche SP steunt de acties en heeft bij diverse apotheken iets lekkers voor bij de koffie gebracht. SP-raadslid Cecile Visscher: 'We horen dat de werkdruk steeds groter wordt, pauzes worden overgeslagen, medewerkers beginnen steeds eerder en stoppen steeds later met hun werkdag. Dan is het bijzonder zuur als hun inkomen met 20 procent achterblijft op andere salarissen in de zorg.'

Hulst verdient beter OV

Op 4 september hebben SP'ers van afdeling Hulst de petitie 'Hulst verdient beter OV' aan wethouder Depauw overhandigd. De overhandiging vond plaats bij een verlaten bushalte, als symbool van de bedroevende staat van het OV. Afdelingsvoorzitter Patrick Keizer: 'De petitie is in twee maanden door 160 mensen ondertekend. De wethouder kan met de petitie de verantwoordelijke gedeputeerde en de busvervoerder aansporen om een halte aan de ring van Antwerpen te creëren, zoals onze provinciale fractie in een aangenomen motie heeft voorgesteld.'

Toekomst Tour in Leiden

Jimmy Dijk en SP jongeren kwamen vrijdag 18 oktober, dezelfde dag als het protest voor beter onderwijs, bij elkaar om het te hebben over de studentenstrijd van de LSVb en de toekomst van jongeren. Het was een interessante avond vol scherpe vragen, goede ideeën én veel gezelligheid!

Amsterdamse SP'ers vroeg op voor vroeg-pensioen

Dinsdag 10 september brachten Amsterdamse SP'ers in de vroege uurtjes een bezoek aan de garage van het Gemeentevervoerbedrijf in Amsterdam-West, om stakende buschauffeurs een hart onder de riem te steken. GVB-medewerkers legden samen met Vakbond FNV het werk neer om het kabinet duidelijk te maken dat eerder stoppen met werken mogelijk moet blijven. PVV, VVD, NSC en BBB dreigden een streep te zetten door het vroegpensioen voor zware beroepen. De SP kwam samen met werknemers en vakbonden in actie voor behoud en uitbreiding van de vroegpensioenregeling, zodat meer mensen op een gezonde manier hun pensioen kunnen halen.

Velps verzet tegen sloopplannen

Op een bijeenkomst hebben bijna 100 bewoners van Velp-Zuid, gesteund door SP Rheden, hun zorgen geuit over de voorgenomen sloop van 138 woningen door woningcorporatie Vivare. Veel bewoners zijn het niet eens met de plannen en pleiten voor groot onderhoud, verduurzaming en behoud van hun karakteristieke buurt. De 'tuindorpachtige' huizen, zo'n honderd jaar geleden gebouwd, zijn volgens de bewoners van cultuurhistorisch belang. SP Rheden heeft samen met bewoners de 'Contactgroep Velps Verzet' opgericht, om de krachten te bundelen en op te komen voor de belangen van de gemeenschap.

Interview: Kamerlid Michiel van Nispen en advocaat Peter Schouten over rechtsongelijkheid

‘Onze samenleving wordt hard getroffen door witteboordencriminaliteit’

Iedereen kent wel het beeld van Vrouwe Justitia en haar attributen. In haar ene hand een weegschaal, voor een rechtvaardige afweging. In haar andere hand een zwaard, om te kunnen straffen. En natuurlijk de blinddoek voor haar ogen, om onpartijdig ‘zonder aanziens des persoons’ te kunnen oordelen. Of je nou rijk bent of arm, man of vrouw, wit of zwart, voor de wet zijn we allemaal gelijk. Toch? Of kijkt Vrouwe Justitia soms toch eventjes stiekem vanonder haar blinddoek, om te zien wie ze voor zich heeft? Rechtsongelijkheid tussen rijk en arm, klassenjustitie, de lichtere behandeling van witteboordencriminaliteit, discriminatie in het recht – het komt helaas allemaal voor, óók in Nederland. De Tribune sprak erover met Tweede Kamerlid Michiel van Nispen en strafadvocaat Peter Schouten, die bekend is van het Marengo-proces, maar zich ook inzet voor de rechten van daklozen.

Peter, toen Derk Wiersum – de advocaat van kroongetuige Nabil B. – werd doodgeschoten, heb jij je meteen aangemeld als zijn vervanger. Met gevaar voor eigen leven. Waarom heb je dat gedaan?

Peter: ‘Op de dag dat Derk werd neergeschoten, merkte ik meteen hoe angstig iedereen werd. De vraag was toen: heeft iemand als Nabil B. nog wel de mogelijkheid om een advocaat in te schakelen? Toen heb ik mijn collega’s opgeroepen: meld je aan! Dan merkt iedereen dat het geen zin heeft om een advocaat neer te schieten, want we zijn er gewoon. Zes advocaten hebben zich aangemeld, uiteindelijk ben ik het gaan doen. Ik vind het belangrijk dat we de rechtsstaat bewaken en dat is nou eenmaal niet gratis of pijnloos. Dan moet je ook gewoon durven opstaan en zeggen: tot hier en niet verder!’

In de Tweede Kamer houdt de SP zich vooral bezig met drie vormen van rechtsongelijkheid: de gebrekkige toegang tot het recht voor mensen met weinig geld, de lichtere aanpak van witteboordencriminaliteit en tot slot discriminatie in het recht. Waarom deze drie vormen?

Michiel: ‘Het gaat steeds om klassenjustitie. Kijk, voor mensen met veel geld of grote bedrijven is het gemakkelijk om hun recht te halen. Zij kunnen dure advocaten betalen om hen bij te staan in de meest ingewikkelde zaken. Maar voor mensen die niet zoveel geld hebben, is het recht een stuk ontoegankelijker. Hoeveel kost een commercieel advocaat tegenwoordig, zo’n 200 euro per uur?’

Peter: ‘Nou, dat is niet het tarief, hoor. Dat is 350 euro per uur, exclusief btw.’

Michiel: ‘Kijk, dan was ik zelfs nog te optimistisch. Maar wie kan dat nou betalen? We hebben ontzettend veel wetten en regels in ons land, maar dan moet je er wel gebruik van kunnen maken. Stel dat de gemeente jou geen uitkering toekent, terwijl je daar wel recht op hebt, dan moet je dat recht kunnen afdwingen. Daarom is het ontzettend belangrijk dat we in Nederland een systeem hebben van gesubsidieerde rechtsbijstand, waarin sociaal advocaten voor mensen door het vuur

gaan. Helaas staat de sociale advocatuur enorm onder druk. Dat zorgt voor rechtsongelijkheid.'
Peter: 'Daarom ben ik mij zo'n anderhalf jaar geleden – naast mijn werk als strafrechtadvocaat – ook gaan inzetten voor de rechten van daklozen. Want daar wordt de rechtsongelijkheid tussen rijk en arm écht duidelijk. Eigenlijk heeft iedere dakloze een fulltime advocaat nodig, want alles werkt tegen ze. Er is een soort 'cordon sanitair' rondom de daklozen wat betreft toegang tot het recht. Ik vond het belangrijk om daar wat aan te doen. Eigenlijk kwam dat omdat ik als advocaat een kroongetuige bijsta, zodat ik door de Dienst Koninklijke en Diplomatieke Beveiliging word rondgereden. Toen dacht ik: nu kan ik wel als een koning in de auto achterover gaan zitten, maar ik kan deze tijd ook benutten om mij in te zetten voor dakloze mensen. Uiteindelijk is daar Team Thomas uit voortgekomen, een stichting waar we eerste hulp geven aan dakloze mensen. Eigenlijk zijn wij een soort ANWB voor daklozen. We zorgen onder andere voor voedsel en onderdak. Ik vind het heel mooi werk.'

Michiel, je zei dat de sociale advocatuur onder druk staat in Nederland. Hoe komt dat?
Michiel: 'Tja, de beroepsgroep van sociaal advocaten is aan het vergrijzen hè. En dan heb ik het niet over jouw haarkleur, Peter. Dus vat dit niet persoonlijk op!'
Peter: 'Nou, ik heb tenminste nog haar. Maar je hebt gelijk, de sociale advocatuur is een uitstervend vak. Dat komt deels door het schamele tarief waarvoor sociaal advocaten moeten werken, gemiddeld zo'n 70 euro per uur. Ik heb onlangs ook zo'n zaak gedaan, die ging over de wet Damocles. Dus dan wordt er bij iemand thuis drugs aangetroffen; die persoon moest vervolgens z'n huis uit. Ik heb onlangs in mijn jaarcijfers gekeken hoeveel uren ik daarmee bezig ben geweest, want ik ben wel iemand van het 'uurtje factuurtje'. Het bleek dat ik daar meer dan 100 uur mee bezig ben geweest, voor 70 euro per uur. In totaal heb ik meer dan 8.700 euro van mijn tijd in die zaak gestoken, terwijl ik er maar 14 honderd voor kreeg. De rest heb ik uit eigen zak moeten afboeken. Nou, niet om mezelf op de borst te kloppen, maar er is geen advocaat die dat doet. Je ziet dan ook bij jonge sociaal advocaten dat ze het gewoon niet volhouden. Er is steeds minder animo om sociaal zekerheidsrecht te gaan doen. Onder jonge studenten rechtswetenschappen heerst er tegenwoordig een hedonistische trend, waarbij mensen gewoon een dure advocaat voor 700 euro per uur willen worden.' >

‘Soms denk ik weleens: in wat voor samenleving woon ik eigenlijk?’

Maar als de sociale advocatuur wegvalt, dan wordt het voor daklozen helemáál moeilijk om hun recht te halen.
Peter: ‘Ja, maar daar zou je wel wat aan kunnen doen. Zo vind ik het een goed idee als er bij wet geregeld wordt dat iedere advocaat een dakloze juridisch ‘adopteert’. Naast de gewone zaken voor 700 per uur moet iedere advocaat dan ook een dakloze bijstaan, voor het reguliere tarief in de sociale advocatuur. Er zijn 17.500 advocaten in Nederland. Als die allemaal één dakloze adopteren – en er zijn 35.000 dakloze mensen in Nederland – dan heeft de helft al gewoon rechtsbijstand.’
Michiel: ‘Nou, daar ben ik geen voorstander van, dat iedere commercieel advocaat verplicht ook een stukje sociaal advocatuur moet doen. Waar ik bang voor ben is dat zo’n commercieel advocaat, die daar nauwelijks aan verdient, er dan toch een beetje met de pet naar gooit en dat de dakloze er uiteindelijk niks mee opschiet. Ik zou heel graag willen dat we de maatschappelijke passie en bevlogenheid terug krijgen bij rechtenstudenten. Dat ligt overigens ook aan de opleidingen, waar nauwelijks aandacht is voor sociale advocatuur. Ik zou het liefst zien dat dáár verandering optreedt: dat er weer waardering komt voor sociaal zekerheidsrecht. Dat je rechten gaat studeren om mensen te helpen. Zo is dat vroeger ook bij mij gegaan. En natuurlijk moeten de vergoedingen voor de sociaal advocatuur gewoon fors omhoog. Dan gaan ook jonge rechtenstudenten vaker kiezen om zich daarin te specialiseren. Het gaat er echt niet om dat sociaal advocaten veel geld hoeven te verdienen. Het gaat erom dat zij fatsoenlijk een kantoor kunnen runnen en een gezin kunnen onderhouden. Van veel sociaal advocaten die gestopt zijn, krijg ik te horen: ‘Ik zat gewoon voor Piet Snot te werken!’ Dan voel je je als advocaat natuurlijk niet gewaardeerd. Terwijl zij ontzettend belangrijk werk doen!’

Heeft rechtsongelijkheid ook te maken met het verschil tussen praktisch en theoretisch opgeleiden? Voor praktisch opgeleide mensen is het vaak wat lastiger om juridische teksten te lezen en de taal van de rechtspraak te spreken.
Michiel: ‘Zeker, voor veel mensen is het bijvoorbeeld heel lastig om een brief van de Belastingdienst te begrijpen, of van het UWV of de gemeente. Hoe moet je dan je recht halen? Daarom hebben wij als SP een plan geschreven voor lokale Huizen van het Recht. Het gaat om laagdrempelige voorzieningen in de buurt, waar mensen met een juridisch probleem gratis naar binnen kunnen, met hun juridische vragen en bijbehorende documenten. Daar vinden ze dan een gewillig oor bij een professional, iemand die is opgeleid in het sociaal-juridisch domein, die hen verder kan helpen met advies en informatie.

Daarmee hebben we al een voorzichtig begin gemaakt in Heerlen, waar het eerste Huis van het Recht is opgericht. Daar werken we ook samen met andere organisaties, zoals het OM, de rechtbank en verschillende soorten hulpverleners. En dat werkt goed, daar zijn al heel veel mensen geholpen. Uiteindelijk willen we toe naar een landelijk dekkend netwerk van Huizen van het Recht. Zo komt er nu ook eentje in Breda, waar de SP in de gemeenteraad een motie voor heeft ingediend.’

Michiel, de tweede vorm van rechtsongelijkheid waar jij je als Kamerlid mee bezighoudt, is de lichtere behandeling van witteboordencriminaliteit.
Michiel: ‘Inderdaad, wat ik mis in het strafrecht is aandacht voor misdaad die zogezegd vanuit een kantoor gepleegd worden: fraude en corruptie in het bedrijfsleven of belastingontduiking door grote bedrijven en superrijke mensen. Bij het ministerie van Justitie, de politie en het OM is er veel aandacht voor ‘high impact crime’ zoals drugscriminaliteit, geweldpleging en moord, zedenmisdrijven en dergelijke. En dat is terecht hoor, het gaat daarbij om zware criminaliteit met vaak grote gevolgen voor mensen. Maar voor witteboordencriminaliteit is veel minder aandacht. Hoe ingewikkelder en vernuftiger de misdaad, bijvoorbeeld belastingontduiking, hoe kleiner de pakkans.’

‘Dat is klassen-justitie op-en-top’

Peter: ‘Bovendien, de mensen die met grote malversaties bezig zijn, en die dus zo een paar miljoen naar binnen schuiven, kunnen ook de duurdere en gespecialiseerde advocaten betalen. Die kunnen dan zo’n zaak ontzettend lang traineren, bijvoorbeeld door allerlei technische onderzoekswensen in te dienen. Zo’n zaak kan zich jaren voortslepen. De dader ontspringt ondertussen de dans. Dat is een vorm van klassenjustitie. Ik ben het met Michiel eens dat het OM daar veel meer mensen op moet zetten, met meer deskundigheid, want vaak is het juist de complexiteit van dergelijke zaken waardoor mensen vrijuit gaan. Dat is natuurlijk een schande, want onze samenleving wordt keihard getroffen door witteboordencriminaliteit. Ik schat dat de Nederlandse belastingbetaler per jaar 25 miljard kwijt is door witteboordencriminaliteit! Dan moet je denken aan witwassen van drugsgeld, maar ook aan belastingontduiking door vernuftige belastingconstructies. Vanuit de wetgeving wordt daar onvoldoende op ingespeeld. Criminelen maken handig gebruik van mazen in de wet, en die mazen blijven gewoon bestaan. Terwijl het toch gaat om gigantische bedragen, vaak met een enorme maatschappelijke impact. Zo zijn er destijds bij woningcorporatie Vestia miljarden verduisterd, waarvan de huurders de dupe waren. Dat vind ik wel een straf waard.’

Mensen met een hoge sociaaleconomische status worden dus minder hard aangepakt dan mensen met een lagere status?

Michiel: ‘Ja, en dan kom je eigenlijk al op de derde vorm van rechtsongelijkheid waarover ik het wil hebben: discrminatie in het recht. Ik denk zeker dat theoretisch opgeleiden juridisch gezien een voordeel hebben boven praktisch opgeleiden.’

Peter: ‘Nou, ik denk dat de rechter zelf daarin geen onderscheid maakt. Ik heb ooit eens over een zaak gelezen, waarbij een frauderende directeur in de rechtszaal tegen de rechter zei: ‘Maar meneer, mensen zoals ons geeft u toch geen gevangenisstraf!?’ Nou, die kreeg meteen het dubbele. Maar in het systeem daaromheen zit wel een zekere partijdigheid ingebouwd. Bij financiële malversaties komt al snel het old boys network in actie, waarbij mensen elkaar steunen. De notaris, de advocaat, enzovoort, zij zijn al in de voorfase bezig om zoveel mogelijk beschermingsconstructies aan te leggen, zodat mensen minder snel betrapt worden. Voor het old boys network zit daar ook een stukje eigenbelang in: ‘Als mij zoiets overkomt, wil ik ook zo geholpen worden.’ Mensen houden elkaar de hand boven het hoofd. Maar de rechters, die zijn op zich wel objectief.’

Michiel: ‘Oké, maar als we buiten het strafrecht kijken, dan zien we dat mensen met een lagere sociaaleconomische status toch wel juridisch gediscrimineerd worden. Ik vind >

het bijvoorbeeld een vorm van klassenjustitie dat er in het toeslagenschandaal door de Belastingdienst is geselecteerd op afkomst, en dat de meeste gedupeerden uit armere wijken kwamen.'
Peter: 'Dat is institutioneel racisme.'
Michiel: 'Exact. Je ziet ook dat in armere wijken – die dan met een mooi eufemisme 'kwetsbare wijken' heten – eerder onderzoek wordt gedaan naar fraude, en dat er eerder controles en handhavingsacties worden gedaan dan in andere wijken. In mijn ogen is dat een klassieke vorm van klassenjustitie.'
Peter: 'Helemaal mee eens. En dat is natuurlijk te gek voor woorden. Ik vind het ook gewoon eng dat in al die algoritmes, die onze persoonlijke data verwerken, er op afkomst en sociaaleconomische klasse geselecteerd wordt. Dat is gebeurd bij de toeslagenaffaire. En het gebeurt nog steeds, ook nu weer met de problematiek rond de WIA. De advocatuur begint zich daar nu wel bewuster van te worden, van die ingeprogrammeerde *bias* bij algoritmes. Ook voor de advocatuur is de toeslagenaffaire een eyeopener geweest. Helaas is het nog steeds zo dat de achternamen van mensen bepalend zijn voor wat ze kunnen bereiken in het leven en hoe ze geholpen worden door instanties. Soms denk ik weleens: in wat voor samenleving woon ik eigenlijk?'
Michiel: 'Het gaat inderdaad vaak om migratieachtergrond, maar het gaat ook over sociaaleconomische status. Als je bijvoorbeeld onderzoek gaat doen naar fraude met uitkeringen, dan kijk je automatisch naar de armere wijken. En dan is het niet zo gek dat je vooral daar de fraudegevallen aantreft, want je hebt dan alleen naar die wijken gekeken. Bovendien gaat het vaak helemaal niet om doelbewuste fraude, maar om het verkeerd invullen van ingewikkelde formulieren, wat weer te maken heeft met het verschil tussen praktisch en theoretisch opgeleiden.'

Jullie hebben ongetwijfeld het hoofdlijnenakkoord van PVV, VVD, BBB en NSC bekeken. Staan daar dingen in waarmee de rechtsongelijkheid wordt aangepakt? Of staan er alleen verslechteringen in?
Peter: 'Ik zie in het hoofdlijnenakkoord totaal geen aandacht voor rechtsongelijkheid. Ik zie alleen maar afkalving van de rechtsstaat, waar ik heel nerveus van word. Bijvoorbeeld het plan van minister Faber om met een noodwet de asielmigratie aan te pakken. Dan wordt er gezegd: 'Ja, maar we moeten toch wat doen aan de migratiedruk!' Maar dan zeg ik: je kunt toch niet zomaar met een verzonnen noodwet het parlement buiten spel zetten?! Dan gaat dat straks overal mee gebeuren. Dan kan ieder probleem wel opgeklopt worden tot een 'noodsituatie', waarvoor dan weer een noodwetje in het leven wordt geroepen.'
Michiel: 'Ja, dat is een duidelijke afkalving van de democratische rechtsstaat. Ook ik heb van deze regering geen enkel voorstel gezien waarmee de rechtsongelijkheid wordt aangepakt. Eigenlijk zijn er alleen maar verslechteringen. Zo komen er waarschijnlijk weer bezuinigingen op de rechtsbijstand en specifiek op het budget van het Juridisch Loket. Terwijl juist voor mensen met weinig geld het Juridisch Loket ontzettend belangrijk is om hun recht te halen. Door daarop te bezuinigen, groeit de rechtsongelijkheid nog verder. Het is uitermate droevig dat deze regering nog steeds de witteboordencriminelen ermee weg laat komen, en dat zij de vele miljarden van hun foute geld kunnen houden, terwijl er aan de andere kant fors bezuinigd wordt op de sociale voorzieningen, waaronder de rechtsbijstand voor mensen met minder geld. Dat is klassenjustitie op-en-top.' <

'Ik schat in dat de Nederlandse belastingbetaler per jaar 25 miljard kwijt is door witteboordencriminaliteit!'

Twee jaar strijd door SP Jongeren en dat moet heel Nederland weten

Op 30 oktober 2022 zette de vereniging SP Jongeren haar eerste stappen. Een tiental jongeren stond aan de wieg van deze nieuwe jongerenorganisatie van de SP. Sindsdien volgde er harde strijd voor onze generatie: de huisjesmelkerprijs, een gouden toilet-pot, kaderweekenden, protesten, rode bussen, feesten, kroegavonden, en tot slot een gouden middelvinger. Allemaal gericht op de belangen van onze klasse waarvan bijna de helft in de schulden zit en dagelijks de gevolgen ondervindt van het beleid van dit en eerdere kabinetten. De strijd is keihard nodig.

De SP is dé partij voor jongeren, en laat niemand je iets anders wijsmaken. Twee jaar na de oprichting is de actiefste jongerenorganisatie van Nederland sterker dan ooit. In die tijd heeft SP Jongeren meer dan 450 jongeren aan zich gebonden, en dat aantal groeit elke dag. In de grootste regio's en steden zijn er inmiddels lokale groepen, met de meest fanatieke leden die huisjesmelkers en directeuren ter verant-woording roepen.

Nu is het tijd om nog meer jongeren te verbinden aan onze beweging voor sociale vooruitgang. We hebben alle jonge mensen nodig om de strijd te voeren: voor gratis openbaar vervoer, voor betaalbare huisvesting, en voor onderwijs zonder schulden. Dat kan alleen als jij je aansluit bij de actiefste – en binnenkort de grootste – jongerenorganisatie van Nederland.

Jouw hulp is hard nodig!

Jeremie van Zeist,
voorzitter SP Jongeren

‘DE ZORG IS GEEN MARKT EN DE PATIËNT GEEN CONSUMENT’

Sarah Dobbe in gesprek met Jasper Kuipers van Dokters van de Wereld

Tijdens het zorgprotest van 12 oktober stond de SP schouder aan schouder met vakbonden en zorgprofessionals, om samen een vuist te maken tegen bezuinigingen in de zorg. Prominent aanwezig was ook Dokters van de Wereld, een medische vrijwilligersorganisatie die strijdt voor universele toegang tot zorg. Dat doen ze als Médecins du Monde in lage inkomenslanden, maar de Nederlandse tak is óók in eigen land actief. Want ook hier leidt de groeiende kloof tussen arm en rijk tot steeds grotere ongelijkheid in zorg en gezondheid. Tweede Kamerlid Sarah Dobbe interviewde Jasper Kuipers, directeur van Dokters van de Wereld, over deze verslechterende situatie in de zorg en het gevaar van verdere bezuinigingen. Kuipers: ‘Ik ben heel blij dat de SP in de frontlinie staat om samen met de zorgprofessionals te zeggen: *Zo kan het niet verder, handen af van onze zorg!*’

Dokters van de Wereld doet ontzettend mooi werk, toch zijn jullie relatief onbekend. Kun je iets vertellen over wie jullie zijn en wat jullie doen?

‘Wij zijn een medische vrijwilligersorganisatie, die in de jaren ‘90 is opgericht om humanitaire hulp in het buitenland te bieden. Maar al snel kwamen wij erachter dat ook in Nederland de gezondheidszorg niet op orde is en dat mensen ook hier hulp nodig hebben. Die hulp bieden wij met 350 medische vrijwilligers. Omdat de medische zorg voor steeds meer mensen ontoegankelijk wordt, groeien wij als kool. Ik ben daar enerzijds trots op, maar het is ook een dubbel gevoel, want eigenlijk zou dat niet nodig moeten zijn.

Normaal komt de patiënt naar de dokter, maar er zijn heel veel mensen die niet naar de dokter kunnen, zoals dakloze- en gevluchte mensen. Daarom brengen wij de dokter naar de patiënt en dat doen we met onze zorgbussen, waar mensen gratis onze vrijwillige artsen kunnen bezoeken. Wij staan met onze zorgbussen op plekken waar sociale hulp wordt geboden, zoals bij de soepbus van het Leger des Heils, de voedselbanken,

de schuldhulpverlening. Daarnaast hebben wij nog zorgcafé’s in diverse wijken, waar onze zorgmedewerkers aanwezig zijn om mensen te helpen.’

Hoe kijken jullie naar de plannen van het kabinet-Schoof om te bezuinigen op de preventieve zorg, zoals de voorlichtingscampagnes van de GGD?
‘We weten met z’n allen dat het beter is om te voorkomen dat mensen ziek worden. Dat is zo logisch als wat. Dus je zou zeggen: investeer juist in preventie en níet bezuinigen. Het kabinet doet dus iets heel geks. Aan de ene kant erkennen ze dat de toegang tot zorg beter moet, met name door die halve maatregel om het eigen risico te verlagen. Dan denk je: ze beginnen het te snappen. Maar dan schieten ze zichzelf in de voet door te bezuinigen op preventie, vooral op de voorlichtings-programma’s die mensen moeten informeren en adviseren over gezondheid en gezonde levenskeuzes.

Een goed voorbeeld is de campagne ‘Nu niet zwanger’, waarbij met name jongeren voorlichting krijgen over seksuele gezondheid, anticonceptie en zwangerschap. We zien dat deze voorlichting goed werkt: het aantal ongewenste zwangerschappen gaat dankzij dit soort preventieprogramma’s naar beneden. Juist op dit soort programma’s gaat het kabinet nu bezuinigen. >

‘De zorg is geen markt en de patiënt is geen consument. Van dat hele denken moeten we af.’

Dan denk ik: *wat wil je nou?* Dan krijgen we straks weer al die ongewenste zwangerschappen en moeten wij weer die moeilijke vraag stellen: abortus of niet? Dat zijn heel pijnlijke kwesties. Maar ook heel kostbare kwesties, want een abortus is ontzettend duur.’

Het kabinet zegt dan: ‘Als de gemeenten deze preventieve zorg willen blijven verlenen, dan mogen ze daar best voor kiezen…’

‘Nou, dat hebben we natuurlijk al een keer eerder gezien, dat de overheid taken bij de gemeenten neerlegt, zoals de jeugd- en ouderenzorg, maar zonder het nodige budget te leveren. En nu gebeurt dat weer met de preventieve zorg. Maar de gemeenten kunnen dat helemaal niet betalen. Er wordt gigantisch bezuinigd op het gemeentefonds, maar ook op de speciale budgetten voor gezond leven. De gemeenten waarschuwen nu al dat 2026 een financieel ‘ravijnjaar’ wordt. Dan valt er echt niets meer te kiezen voor de gemeenten. Zelfs de meest sociale gemeenten hebben dan geen geld meer om dit soort taken in de lucht te houden.’

Dokters van de Wereld zet zich ok in voor toegankelijke tandartszorg, om dat terug te krijgen in het basispakket van de zorgverzekering.

‘Ja, dat is onze petitie ‘Mondzorg terug in het basispakket’. Die is inmiddels al meer dan 300.000 keer getekend. Wij merken dat dit resoneert bij heel veel mensen. Wij gaan de petitie binnenkort aanbieden aan de Tweede Kamer. Kijk, voor Dokters van de Wereld is naar de tandarts gaan net zo basaal als naar de huisarts gaan. Maar in Nederland is dat heel gek geregeld. In principe kan iedereen naar de huisarts, wat gedekt wordt door de zorgverzekering. Maar voor de tandarts moet je je apart bijverzekeren, dat zit niet in het basispakket. Vroeger zat mondzorg gewoon in het ziekenfonds, maar dat is eruit gehaald op basis van een heel liberale gedachte: ‘Als mensen maar goed poetsen, dan kunnen ze heel veel problemen voor zijn…’ Maar dat is natuurlijk niet zo. Je hebt ook halfjaarlijkse controles nodig, je hebt ook de mondhygiënist nodig die tandsteen verwijdert. In Nederland moet je je daarvoor bijverzekeren, maar heel veel mensen kunnen dat niet. Steeds meer mensen zeggen daarom: *Nou, die tandarts sla ik maar een keertje over*. En één keer wordt dan twee keer of drie keer.

En dat probleem is groter dan je op het eerste gezicht zou denken. Zo heeft de FNV twee jaar geleden onderzoek gedaan onder de eigen leden, en dat zijn gewoon werkende mensen hè, dat zijn echt niet de armste mensen van Nederland. En wat bleek: bijna de helft van de FNV-leden zegt de tandarts te mijden vanwege de kosten! We zien gewoon dat de mondgezondheid in Nederland achteruit holt. Ook daar proberen wij als Dokters van de Wereld wat aan te doen. Daarom hebben wij, naast onze gewone zorgbussen, ook een mondzorgbus waar mensen gratis een bezoek kunnen brengen aan onze vrijwillige tandartsen. Maar dat is natuurlijk geen structurele

oplossing. In Nederland zijn er 1,5 miljoen mensen die mondzorg mijden vanwege de kosten. Maar wij kunnen natuurlijk niet met onze mondzorgbus bij 1,5 miljoen mensen langsgaan. Hier moet de politiek met een oplossing komen.'

Het hebben van een slecht gebit heeft ontzettend veel invloed: mensen lopen rond met kiespijn en schaamte en kunnen daardoor minder in de samenleving meedoen. Wat zijn jullie ervaringen hiermee?
'Het is inderdaad heel ingrijpend. Wij horen in de spreekkamers van onze mondzorgbus van veel mensen: 'Ik zit in de bijstand, maar ik durf niet te solliciteren want mijn mond zit vol rotte tanden.' Onlangs hoorde ik van de directeur van de voedselbank in Almere dat groente en fruit daar gratis zijn – wat natuurlijk prachtig is –, maar dat veel mensen dat toch laten liggen, omdat ze zoveel pijn hebben van hun slechte gebit. Dan pakken ze toch liever een wit kadetje of een pak vanillevla, want dan hoef je niet zo hard te kauwen. Dus mensen gaan dan ook nog eens ongezonder eten, waardoor gezondheidsproblemen zich verergeren.

Uiteindelijk leidt dat tot extra kosten voor de samenleving. Wij spraken pasgeleden met een jongen die beroepsmilitair was geweest. Door een nare scheiding had hij psychische problemen gekregen, hij raakte zijn baan kwijt en was op straat terechtgekomen. De tandarts kon hij niet meer betalen. Hij heeft jarenlang met ontzettend veel kiespijn rondgelopen, daarom slikte hij uiteindelijk zéven pakjes paracetamol per dag! Uiteindelijk kon hij bij Dokters van de Wereld naar de tandarts gaan, maar hij had ondertussen wel nierschade opgelopen vanwege al die paracetamol. Nu heeft hij nierdialyse nodig in het ziekenhuis, wat hartstikke duur is. Dat zijn dan de kosten voor de samenleving, die voorkomen hadden kunnen worden als deze man gewoon naar de tandarts had kunnen gaan.'

Steeds meer mensen hebben last van de inflatie en de hoge kosten van het levensonderhoud, wat de ongelijkheid tussen rijk en arm nog verder aanjaagt. Zien jullie deze groeiende ongelijkheid terug in de gezondheid van mensen?
'We zien het dagelijks terug in de spreekkamer. Daar horen we van mensen dat ze zorg uitstellen, niet alleen de tandarts, maar ook andere noodzakelijke zorg. Omdat ze bang zijn voor de kosten. Zo sprak ik een mevrouw met een hoge bloeddruk; zij moest dat eigenlijk elk jaar laten testen. Maar, zei ze, ik doe dat om de twee jaar, want dat scheelt onderzoekskosten. Ook van apothekers horen we dat veel mensen hun voorgeschreven medicatie niet komen ophalen, omdat ze het niet kunnen betalen. Sommige mensen vertellen ons: ik neem maar de helft van mijn medicijnen, dan doe ik er twee keer zo lang mee. Op die manier erodeert de gezondheid van mensen steeds verder. Ik ben bang dat dit straks zal leiden tot een enorme toename van gezondheidsproblemen.

En dan zijn de kosten vaak veel hoger, want de mensen die niet naar de dokter of tandarts gaan, komen uiteindelijk in het ziekenhuis terecht, met veel zwaardere problemen.

We zien dat mensen met een lager inkomen steeds minder gezond zijn. Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft er onderzoek naar gedaan, en daaruit bleek dat rijke mensen gemiddeld zeven jaar langer leven dan arme mensen! Én dat rijke mensen ook nog eens gemiddeld 24 jaar langer in goede gezondheid leven dan de armste Nederlanders! Dus als je niet rijk bent, leef je zeven jaar korter en ben je 24 jaar zieker. Ik ben nog steeds geschokt door deze cijfers. Dit zijn cijfers die niet horen bij een welvarend land als Nederland.'

Neoliberale politici zeggen dan: 'Mensen hebben een eigen verantwoordelijkheid. Dan moeten ze maar gezonde keuzes maken.' Alsof het allemaal hun eigen schuld is...
'Het heeft te maken met een bepaald mensbeeld, waarin mensen zichzelf maar moeten zien te redden. En dat is gewoon niet zo: we moeten het samen doen! Maar ook los van elk mensbeeld is dat hameren op eigen verantwoordelijkheid geen slimme politiek, want – zoals gezegd – de zorgkosten nemen daardoor alleen maar toe, voor de hele samenleving. Het is dus niet alleen *asociale* politiek, het is economisch gezien ook *domme* politiek. Als je de schuld volledig legt bij de ongezonde keuzes van de consument, dan is dat doorgeslagen marktwerking. Niemand kiest ervoor om ziek te zijn.

'Dit zijn cijfers die niet horen bij een welvarend land als Nederland'

Natuurlijk kun je daar in zekere mate ook zelf wat aan doen, door te sporten en gezond te eten. Maar dan moet je die mogelijkheden wel hebben en over de juiste informatie beschikken. Daarom zijn die voorlichtingscampagnes ook zo belangrijk. Daarbij komt dat zeker mensen met weinig geld vaak last hebben van stress. Ik snap ook wel dat je dan een keer een borrel neemt of een sigaretje rookt. Maar dat mag natuurlijk niet bepalen of je wel of niet naar de dokter kan en fatsoenlijk geholpen wordt. Iedereen moet gelijke toegang tot zorg hebben.

En dat is helaas steeds minder het geval. Recent onderzoek, onder andere van *De Correspondent*, laat bijvoorbeeld zien dat je inkomensniveau bepalend is voor hoe je behandeld wordt als je kanker krijgt. Woon je in een arme regio, dan moet je vaak langer wachten op een behandeling, die dan ook nog eens minder goed is, vergeleken met iemand uit een rijker gebied. Dat is natuurlijk niet normaal. In Nederland zou iedereen met kanker dezelfde behandeling moeten krijgen.'

Nu heeft dit kabinet een 'fantastische' stap gezet: het eigen risico wordt in 2027 gehalveerd. Maar de zorgpremie gaat ondertussen gewoon verder omhoog. Daar schieten mensen dus niks mee op...
'In verkiezingstijd werd door sommige partijen met veel fanfare gezegd dat ze het eigen risico gingen afschaffen. Ik herinner me nog een debat tussen Timmermans en Wilders, waarbij Wilders een vrouw in het publiek erbij haalde die vanwege het eigen risico niet naar de dokter kon. Wilders zei toen: 'Deze vrouw kan niet langer wachten!' Dat vond ik wel erg gemakkelijke symboolpolitiek. Wat heeft de PVV in het verleden gedaan om mensen zoals deze mevrouw te helpen? Er zijn geen PVV-vrijwilligers die de buurten in gaan om mensen bij te staan als ze de zorg niet kunnen betalen. Maar de SP doet dat van oudsher wel. Dat activisme van de SP in de armere wijken sluit heel goed aan bij hoe wij als Dokters van de Wereld te werk gaan.

Maar om terug te keren naar die mevrouw die volgens Wilders echt niet langer kon wachten: wat doet het kabinet vervolgens? Ze schaffen het eigen risico niet helemaal af, ze halveren het en dat doen ze bovendien pas over twee jaar. Blijkbaar voelt dat voor het kabinet dus niet zo urgent als Wilders het toen bracht. En bovendien: die halvering van het eigen risico wordt betaald door te bezuinigen op preventie in de zorg! Op termijn ben je dan nog duurder uit.'

Wat ik zo interessant vind, is dat voorstanders van het eigen risico dan zeggen: *Als je dat afschaft, krijgen mensen de zorg die ze nodig hebben, en dat kost te veel geld...*
'Het eigen risico is ooit bedacht als drempel voor 'overconsumptie' van de zorg. Ook weer zoiets geks, alsof mensen denken: 'Vandaag ga ik eens lekker zorg consumeren!' Onze ervaring is dat dat echt meevalt. Natuurlijk zijn er soms mensen die wat vaker naar de huisarts gaan, vaak speelt er dan een psychisch probleem mee. Wij zien dat de meeste huisartsen heel goed in staat zijn om daarmee om te gaan. Dus als politici zeggen: 'Het eigen risico is nodig om overconsumptie van de zorg tegen te gaan', dan vind ik dat ook een klap in het gezicht van al die zorgprofessionals, alsof zij niet in staat zouden zijn om te beoordelen of iemand wel of geen zorg nodig heeft. Zorgprofessionals zijn zich heel bewust van de zorgkosten, die springen daar echt niet lichtzinnig mee om. Bovendien zien we in andere landen zonder eigen risico, bijvoorbeeld in Duitsland, dat daar helemaal geen 'overconsumptie' van de zorg is. Als Dokters van de Wereld vechten wij dan ook al heel lang voor afschaffing van het eigen risico.'

Tot slot, heb je nog een oproep aan dit kabinet?
'Ze moeten eens uit hun ivoren toren komen en gaan kijken bij de hardwerkende zorgprofessionals. Dat zijn mensen met een ontzettend groot hart, die alle steun en waardering verdienen, ook politieke steun en waardering. Dat is allereerst mijn oproep. Vervolgens: stop met die domme neoliberale politiek, met dat geloof in eigen verantwoordelijkheid en doorgeschoten marktwerking. De zorg is geen markt en de patiënt is geen consument. Van dat hele denken moeten we af. En: maak een einde aan zorgarmoede! Als we nu niet ingrijpen, dan worden gezondheid en zorg straks een luxe die alleen nog rijke mensen kunnen betalen. Daarom ben ik heel blij dat de SP in de frontlinie staat om samen met de zorgprofessionals te zeggen: *Zo kan het niet verder, handen af van onze zorg!*' **<**

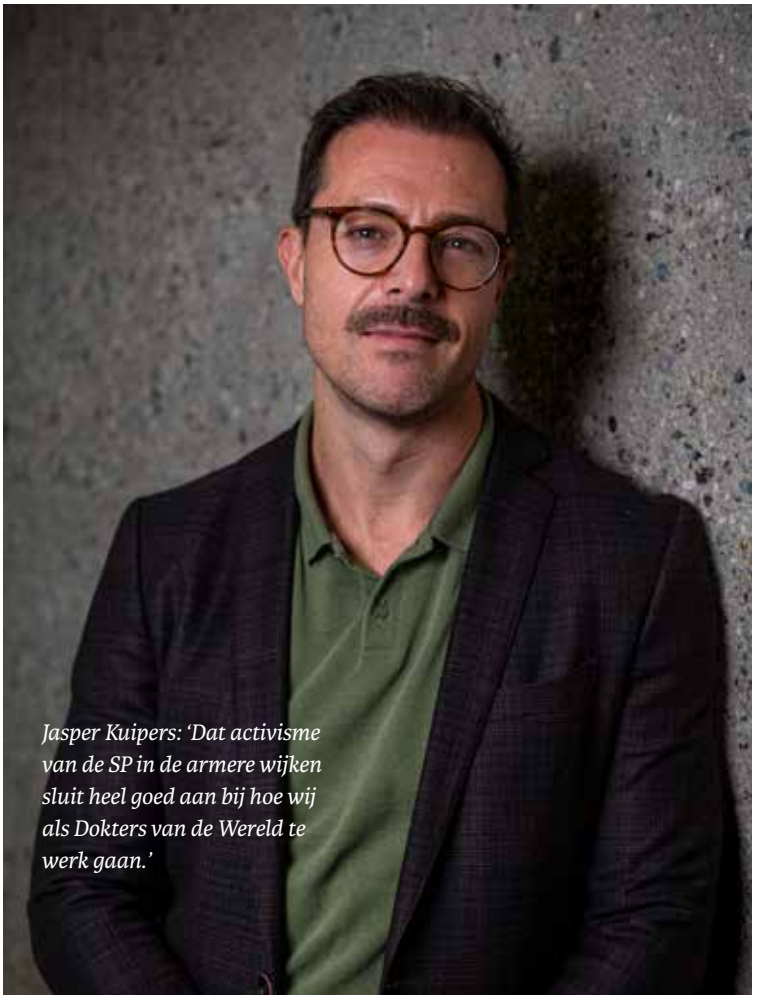

Jasper Kuipers: 'Dat activisme van de SP in de armere wijken sluit heel goed aan bij hoe wij als Dokters van de Wereld te werk gaan.'

foto Maurits Gemmink

We krijgen de tijd aan onze kant

Ze ziet er vermoeid uit, de moeder op het schoolplein. ‘Ik werk nog drie dagen per week’, zegt ze. ‘Ik red het gewoon niet anders met de agenda’. Het groepje om haar heen knikt instemmend, vergelijkbare verhalen worden uitgewisseld. Het is te vol, er wordt teveel van ons gevraagd, je loopt altijd achter de feiten aan.

Anno 2024 lijkt de tijd kostbaarder dan ooit. Steeds meer Nederlanders werken deeltijd; de helft van de werkende mensen. Wie het zich kan permitteren koopt tijd. En dat doen we op onze eigen kosten. Want de welvaart in ons land groeit, maar krijgen we niet terug in de vorm van publieke voorzieningen en kortere werktijden. We krijgen met z’n allen steeds meer werk gedaan, terwijl we óók moeten mantelzorgen, kinderen van hot naar her moeten verplaatsen - want ook die moeten klaargestoomd worden - en ‘aan onszelf moeten werken’.

De ratrace van het dagelijks leven weerspiegelt het Haagse circus. De waan van de dag heerst in verhitte debatten over social media posts, de besluiten die er wél toe doen zien we lang niet altijd terug in de kranten. Sinds ik daar wel eens rondloop verbaas ik me nog meer over de vluchtigheid. Het is verleidelijk om mee gezogen te worden in het dagelijks scoren, maar daar wordt onze samenleving niet beter van. Zo wordt de politiek los gezongen van het echte leven.

De SP wil juist dat verbond zijn voor mensen die politieke spelletjes verafschuwen. Voor de werkende klasse die zoveel meer verdient dan ze krijgt. Het gaat ons niet om vluchtige stemmen, maar om grote veranderingen op lange termijn. Dat vergt constante aanpassing en vernieuwing. Zoals op het partijcongres afgesproken werken we daar met z’n allen hard aan. We zoeken de samenwerking met vakbonden en andere maatschappelijke organisaties, om gezamenlijk sterker te worden. Op ons Festival voor Gelijkheid verdiepten we analyses over ongelijkheid. We betrekken jongeren bij nieuwe acties en campagnes en zijn overal bij waar verzet in de samenleving plaatsvindt. Stap voor stap, krijgen we de tijd aan onze kant.

Lieke van Rossum
Voorzitter SP

FESTIVAL VOOR GELIJKHEID: SAMEN STAAN WE OP!

In het weekend voor Prinsjesdag organiseerde de SP het Festival voor Gelijkheid. Dat deden we samen met vakbonden en maatschappelijke organisaties, waaronder FNV, MilieuDefensie, De Woonbond en Oxfam Novib. Op het Festival werd een eerste stap gezet om samen te werken aan meer gelijkheid. Om op te staan tegen de kille bezuinigingsplannen van het kabinet. In de binnenstad van Den Haag was er muziek, sport, kunst en discussie over belangrijke onderwerpen zoals de zorg, wonen en onze inkomens. En bovenal was er veel gezelligheid!

Heb je het festival gemist? Volgend jaar op 6 september komt het Festival voor Gelijkheid terug!

Blue grass Boogiemen
Spellen
Food Trucks
Jongerentent
VERBODEN TE ROKEN
TOGETHER

Discussie

FNV Tent

Spel

Tentoonstelling

Maaike Dirkje Hop
Los Kamer
Grafitti-wand
FESTIVAL VOOR GELIJKHEID
Puzzeltocht

KLASSENSTRIJD OP DE CAMPING

Kamerlid Sandra Beckerman en acteur Marcel Hensema in actie tegen ‘roompottisering’

Op de camping, met z’n alle bij mekaar. Op de camping, zet de champagne maar klaar! Wie kent niet dit feestnummer van Ome Henk? Helaas is er steeds minder reden voor champagne op de camping. Het campinggevoel wordt gestaag afgebroken door de ‘roompottisering’ van Nederland. Kleine familiecampings worden opgekocht en omgebouwd tot luxe vakantieparken met peperdure bungalows. De oorspronkelijke campinggasten hebben het nakijken en moeten ‘wijken voor de rijken’. Twee dwarse Groningers, Kamerlid Sandra Beckerman en acteur Marcel Hensema, hebben de handen ineen geslagen in verzet tegen deze ‘kapitalisering van de camping’. Hensema maakte er zelfs een theatervoorstelling over, *Eldorado*, die hij deels opvoerde tijdens de SP-actie ‘Red de camping’ op de Bloemendaalse camping Vogelenzang.

‘Campings zijn gemeenschappen, mensen zorgen er voor elkaar, kijken naar elkaar om. Dat wordt dan in één keer kapotgemaakt.’

Al is Hensema zelf geen SP’er, toch weten hij en Beckerman elkaar goed te vinden als er actie nodig is. Zij kenden elkaar al van de grote fakkeltocht die 2022 in Groningen werd gehouden, wat uitliep op een luidruchtig protest van 10.000 mensen tegen de gaswinning en lakse afhandeling van de aardbevingsschade. Sandra was betrokken bij de organisatie van dat protest, waar Marcel een toespraak hield. Dat zij elkaar in 2024 weer wisten te vinden voor de actie ‘Red de camping!’ was dus geen toeval. Misschien komt het omdat zij allebei Gronings zijn? Dan ben je immers al snel links en rebels.

‘Ja, dat zou kunnen’, peinst Hensema: ‘Er schuilt wel een actievoerder in mij. Waarschijnlijk komt dat door de omgeving waarin ik woon. De ene helft van het jaar ben ik in Amsterdam, maar de andere helft ben ik in Groningen. Daar woon ik in een van de versterkingsdorpen, dus ik weet alles van de nasleep van de aardbevingen. Ik heb Sandra’s inzet op de gas- en aardbevingsproblematiek altijd met veel interesse gevolgd. Hoe Sandra zich daarop inzet, daar sta ik volkomen achter. En dat geldt ook voor haar inzet voor de campings.’

EENHEIDSWORST EN CONSULTANCYBUREAUS

Beckerman vertelt: ‘Toen ik deze zomer op Instagram een aankondiging deed van onze campingactie bij Vogelenzang, reageerde Marcel met: ‘Hé, ik ben hier ook mee bezig! Zullen we samen wat doen?’ En zo kwamen we weer met elkaar in contact. Kijk, waar wij ons tegen verzetten is dat al die kleine campings, waar mensen soms al generaties komen, overgenomen worden door grote ketens. De oude campinggasten moeten wijken voor de rijken. En die trend is niet alleen slecht voor de recreanten, maar ook voor de leefomgeving en de natuur. Want kleine familiecampings hebben veel minder impact op het landschap dan de eindeloze huisjesparken van die grote ketens.

>

‘Van wat van ons allemaal is, wordt steeds meer afgeknabbeld door het grootkapitaal’

In Zeeland wordt dat pijnlijk duidelijk. Zeeland is de bakermat van Roompot – dat inmiddels met Landal is gefuseerd – en in het begin was dat vrij onschuldig en kleinschalig. Maar ondertussen is de hele kustlijn volgebouwd met park na park na park. Daarmee verliest dat landschap z’n eigenheid, want die parken zijn allemaal eenheidsworst. En dat gebeurt overal in Nederland, van Zeeland tot Gelderland, van Limburg tot Friesland.’ Ook voor Hensema was de dreiging van toeristische eenheidsworst in Groningen de prikkel om in actie te komen. De druppel was een geheim plan van de overheid, naar buiten gebracht door Dagblad van het Noorden, om massatoerisme en luxe vakantieparken naar Groningen te halen.

‘Dat heeft te maken met het herstelgeld dat de provincie krijgt vanwege de aardbevingsschade’, vertelt Hensema, nog steeds verontwaardigd: ‘Eerst mochten daarvoor burgerinitiatieven ingediend worden, maar uiteindelijk werd Johan Remkes de baas over die pot met geld. En Johan zei: *Al die burgerinitiatieven, dat is maar wipkippenpolitiek. Ik ga vijf baanbrekende projecten met dat geld financieren, zodat we Groningen een boost kunnen geven.* Dan gaat het bijvoorbeeld om waterstofeconomie en gezondheidszorg, maar er is ook een plan voor vrijetijdsbesteding. Daar is een consultancybureau voor aangezocht en ik werd als Groningse creatieveling benaderd of ik eens met hen wilde spreken.’

KNABBELEND GROOTKAPITAAL

‘Uiteindelijk kwam daar een rapport uit voort’, vertelt Hensema, ‘waar ook mijn naam als ‘kennispartner’ onder stond, maar waar ik mij totaal niet in herkende. De eindconclusie was dat er grote vakantieparken bij moesten komen en een attractiepark voor een half miljoen bezoekers per jaar! Daar is de provincie Groningen helemaal niet op berekend, dat is niet zinvol hier. Toen zag ik een promotiefilmpje van datzelfde consultancybureau en dat was voor mij écht de trigger om in actie te komen. Daarin verscheen een kaart van de Waddenkust, inclusief de kust van Denemarken en Duitsland, waar allemaal rode puntjes te zien waren. Dat waren de ‘points of interest’ waar het massatoerisme floreerde. En toen werd er dramatisch gezegd: ‘Maar de Nederlandse Waddenkust is nog helemaal leeg! Welke kansen laten we liggen? Wat een potentie!’ Toen dacht ik: Je blijft er met je fikken vanaf!

Dat was voor mij de aanleiding om een voorstelling te maken over een kleine boerencamping met wat stacaravans, die wordt opgekocht door een groter bedrijf. Het gaat mij niet alleen om de campings, maar om de grotere beweging die gaande is. Ik had net een boek gelezen van de Groningse filosoof Thijs Lijsters, *Wat we gemeen hebben*, over het belang van de *commons*, dat wat van ons allemaal is. Ik zie in Groningen dat daar steeds meer van afgeknabbeld wordt door het grootkapitaal. Enerzijds zegt de provincie: ‘Wij willen Groningen ‘in de markt zetten’ als een plek van ruimte, stilte en bezinning, met een donkerte-park aan de rand van de Waddenzee.’ Maar tegelijk zetten ze dat alles in de uitverkoop!

We hebben natuurlijk al de aardbevingsschade door de gaswinning. Maar inmiddels is ook de horizon vervuild met overal windmolens; mensen worden er ziek van, maar hun klachten worden niet gehoord. Nu hebben we ook de zoutwinning die veel schade aanricht. Er is 'verdozing' van het landschap, met steeds grotere bedrijfspanden. Nu komt er weer een 'hyper-datacenter' naar Groningen, van 35 voetbalvelden groot, omdat dat in Zeewolde is tegengehouden. Daar komt dat massatoerismeplan dan nog eens bovenop. Kortom, mijn leefomgeving wordt steeds verder aangetast, en ik wilde al die ontwikkelingen in één verhaal samenvatten. Daar is *Eldorado* uit voortgekomen.'

DE CAMPING STAAT VOOR MEER

Beckerman herkent deze bredere betekenis van de campingstrijd: 'Wat je merkt als je campinggasten spreekt, is dat ze niet alleen hun plekje verliezen, maar dat het ook symbool staat voor iets veel groters. Campings zijn gemeenschappen, mensen zorgen er voor elkaar, kijken naar elkaar om. Dat wordt dan in één keer kapotgemaakt. Mensen hebben het gevoel dat er niet naar hen geluisterd wordt, alsof zij er niet toe doen. Een goed voorbeeld is camping Meerzicht aan het Leekstermeer in Drenthe, waar een enorme geschiedenis aan vast zit.

foto Joshua Versijde

'De oude campinggasten moeten wijken voor de rijken'

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was daar al een klein jachthaventje. Mannen die uit de handen van de *Arbeitseinsatz* wilden blijven, gingen daar onderduiken in bootjes tussen het riet. Na de oorlog zijn ze elk jaar teruggekomen, om te herdenken en samen te zijn. Uiteindelijk is daar een camping uit voortgekomen, een plek vol gedeelde herinneringen en familieverhalen. Plots komt er dan zo'n grootkapitalist en die zegt: 'Nu is dit van mij.' Gelukkig hebben die campinggasten zich daar niet bij neergelegd. Zij hebben overal aan de bel getrokken en net zo lang actie gevoerd totdat Europarcs ze helemaal zat was. Die mensen kregen toen de kans om de camping te kopen, en dat hebben ze gedaan. Nu is de camping in het bezit van de recreanten zelf.'

Ook als Hensema zijn theaterstuk opvoert, merkt hij uit de reacties van het publiek dat de camping symbool staat voor meer: 'Na afloop kwam er een keer een boer naar me toe en die zei: 'Ik vind het zó herkenbaar, het is net als het probleem dat ik met mijn mest heb.' Dus iedereen projecteert z'n eigen probleem erop. Het punt is dat mensen steeds minder te zeggen hebben over hun leefomgeving. Al die onvrede komt samen in de verontwaardiging over verdwijnende familiecampings.'

BESCHERMING TEGEN ONFRISSE JONGENS

Maar, als we even advocaat van de duivel spelen, moeten we dan niet zeggen dat campinghouders gewoon hun camping moeten kunnen verkopen? En wat is er mis met een stukje professionalisering van het campingwezen? Hensema denkt even na, maar zegt dan beslist: 'Uiteindelijk is een camping een bedrijf van een privépersoon; die mag dat natuurlijk verkopen. Maar mensen komen soms al generaties op zo'n camping en investeren daar veel geld in: ze kopen een mooie stacaravan of laten een vakantiehuisje bouwen, ze vernieuwen na een tijdje de badkamer of leggen de tuin opnieuw aan. Het zijn de recreanten die daar een mooie plek van maken. Opeens krijgen zij dan in juli een brief op de mat, met de mededeling dat ze in september weg moeten en hun plek bezemschoon moeten opleveren. Veel mensen wónen min of meer op die plek, hè. Zij moeten dan opsodemieteren, omdat er iemand met een grote zak geld langskomt. Natuurlijk, we leven in een markteconomie, maar deze mensen hebben totaal geen bescherming.'

Ook volgens Beckerman draait de klassenstrijd op de camping om bescherming: 'Soms krijgen mensen een kleine vergoeding als ze met hun stacaravan of huisje van de camping af moeten, maar vaak krijgen ze helemaal niets. Dat is in Nederland slecht geregeld. Vroeger hadden we nog een wet die recreanten beschermde, de Kampeerwet – heel toepasselijk. Maar in de jaren '90, toen het neoliberale idee opkwam dat alles aan de markt overgelaten moest worden, is die wet afgeschaft en vervangen door de Wet op de openluchtrecreatie, waar nauwelijks iets in staat over bescherming van recreanten. Toen is de roompottisering van Nederland begonnen. Daarom zeggen wij: ga terug naar zoiets als de Kampeerwet, met goede bescherming van recreanten én van natuur en leefomgeving.

>

Daarom heeft de SP, samen met recreanten, een prachtige initiatiefnota geschreven, met daarin voorstellen over hoe het anders moet. Een van onze voorstellen is dat recreanten met een vaste plek meer rechten krijgen. Een ander voorstel is om recreanten het recht op eerste koop te geven. Wij snappen ook wel dat iemand, die z'n leven lang een camping heeft gerund en met pensioen wil, die camping moet kunnen verkopen. Dat is volkomen logisch. Maar geef recreanten dan het recht om als eerste die camping te kopen. Dat is bijvoorbeeld gebeurd bij camping Meerzicht in Drenthe.

'Van wat van ons allemaal is, wordt steeds meer afgeknabbeld door het grootkapitaal'

Een derde voorstel in de initiatiefnota is dat gemeenten eerst moeten kijken of een camping niet met crimineel geld wordt gekocht, want ook dat gebeurt best wel vaak.' Hensema knikt instemmend: 'Inderdaad, je hoort aardig wat horrorverhalen, bijvoorbeeld over mensen die bedreigd worden. Mensen protesteren dan tegen de verkoop van hun vertrouwde camping en krijgen vervolgens niet al te frisse jongens thuis op de stoep, met de boodschap dat ze even moeten dimmen met dat protest.'

MET KABINET EN KAMER NAAR DE CAMPING?

Op de vraag of 'Den Haag' nog wat doet met Beckermans initiatiefnota 'Red de camping', antwoordt het Kamerlid geprikkeld: 'Nou, dat is een beetje pijnlijk. Je kunt in de Tweede Kamer pas over een initiatiefnota debatteren als het kabinet daarop reageert. En dat vertikt het kabinet gewoon. Ik heb Mona Keijzer, de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, uitdrukkelijk om een reactie gevraagd. Waarop zij zei: 'Nou, mevrouw Beckerman, ik lees de nota's van de SP altijd met veel interesse, maar ik vind het niet aan mij om te reageren. Ga maar naar de minister van Economische Zaken.' Dus de hete aardappel wordt doorgeschoven.

Maar de tijd gaat nu wel dringen. Die nota ligt er alweer een jaar. Bovendien zit een van die grote ketens, namelijk Europarcs, in financieel zwaar weer. Terwijl die ketens zichzelf presenteren als het meest rendabele alternatief voor de kleine oude familiecampings, die niet meer van deze tijd zouden zijn. 'Laat ons het maar overkopen, want wij gaan het beter doen', werd er gezegd. Maar dat is dus niet zo. Wij vinden dan ook dat nú het moment is voor de politiek om in te grijpen. Mensen moeten niet alleen wijken voor de rijken, maar moeten blijkbaar ook wijken voor iets wat daarna gewoon failliet kan gaan. Dat voelt natuurlijk heel wrang.'

Op de suggestie of het misschien een idee is om ministers en Kamerleden uit te nodigen voor de theatervoorstelling van Hensema, reageert Beckerman enthousiast. Volgens het Kamerlid zou het nuttig zijn om de kloof tussen de klassen te overbruggen: 'Het is heel moeilijk om de campingstrijd politiek te maken, simpelweg omdat ministers en Kamerleden niet op dit soort campings komen. En onbekend maakt onbemind. Daarom zou het goed zijn als zij de voorstelling van Marcel gaan zien.'

Beckerman tegen Hensema: 'Jouw voorstelling maakt heel invoelbaar waarom dit zo'n drama is voor de mensen die het meemaken. Toen jij een stukje van je voorstelling deed bij de actie op Vogelenzang was het in het begin best wel lastig om de aandacht van de mensen erbij te houden. De mensen hadden net actie gevoerd, daar waren ze nog helemaal vol van. En de bitterballen kwamen net binnen. En toch, toen jij eenmaal begon te spelen, werd het muisstil. Dat vond ik zo opvallend. Mensen waren echt geraakt, omdat ze het allemaal herkenden, hè. Daarom zou het zo goed zijn als we al deze mensen – ministers, Kamerleden en campinggasten – op één plek zouden kunnen samenbrengen, om jouw voorstelling te zien.' Hensema knikt bedachtzaam: 'Daar moeten we dan maar eens over nadenken, want dat zou inderdaad heel erg tof zijn.' Misschien komt er dan weer reden voor champagne op de camping. <

‘Actief bezig zijn maakt me hoopvol’

Menke Ubbens (24) uit Uithuizermeeden is geraakt door de ellende van de oorlogen in de wereld. Maar hij put hoop uit zijn contacten met de vele leuke, enthousiaste mensen die mee willen helpen de zaak te verbeteren.

Naast je studie Planologie en Architectuurgeschiedenis en je inzet voor de Groninger Studentenbond organiseer je een vredesdemonstratie. Hoe kwam je daartoe?
‘Op een bijeenkomst van jongeren met Jimmy Dijk vonden we het jammer dat de Groningse vredesdemonstraties tegen de oorlog in het Midden-Oosten weggeëbd zijn. Nou, zei Jimmy: dan gaan we die toch organiseren. Daar ben ik nu hartstikke druk mee. We hebben alle SP-jongeren in de provincie gebeld, contacten gelegd met organisaties over sprekers en we gaan de komende week op grote schaal mensen oproepen mee te doen. We krijgen heel positieve reacties. Dat is stimulerend en erg hoopgevend.’

Hoe kwam de SP op je pad?
‘Ik had het met mijn linkse vrienden vaak over hoe oneens we het zijn met de huidige politiek. Maar met alleen praten verandert er niets en ik wilde wel iets bijdragen. Op een bijeenkomst kwam ik in gesprek met een SP-raadslid die vertelde hoe zijn partij bezig is. In de Kamer en de raad, maar ook met manifestaties en helpen van bijvoorbeeld huurders die in de knel zitten. Dat sprak me aan: niet alleen kletsen, maar ook doen! Ik ging meedoen en werd na een tijdje gevraagd om ook lid te worden. Nu ben ik contactpersoon voor de SP-jongeren in Groningen en actief in mijn gemeente Het Hogeland.’

En met het enthousiasmeren van mensen heb je al ervaring....
‘Ja, bij mijn hobby, de muziek. Ik ben drummer bij een muziekvereniging en speel in de plaatselijke fanfare met dweilorkest en heb een geslaagde wervingscampagne opgezet. We vroegen mensen die geen muzikale achtergrond hebben maar wel eens met muziek aan de slag willen voor het Nieuw Talent Orkest. Dat was een groot succes en heeft de vereniging weer toekomstperspectief gebracht.’

1993

DE KOMST VAN DE TOMAAT

De tomaat kan op allerlei manieren zichtbaar worden. Hier een jonge deelnemer aan de Dag van de Tomaat van de SP in 2002.

Een goede zorg; een gezond milieu; een fatsoenlijke woning: begin jaren negentig was het voor veel mensen wel duidelijk waar de SP voor stond. Daar hadden de acties van de SP en de afdelingen van de partij wel voor gezorgd. Lokaal kon de SP steeds vaker successen behalen, maar landelijk lukte het de partij maar niet om door te breken. Zo'n kleine partij met zulke grote plannen, dat krijgen ze toch nooit voor elkaar, zo leken veel kiezers te denken. Maar tégen slechte zorg zijn, tégen de vervuiling van het milieu en tégen het slechte onderhoud van huizen, dat kon natuurlijk wel: dit kon je met één zetel al doen.

'Stem tegen, stem SP', zo werd in aanloop naar de verkiezingen van 1994 het nieuwe motto van de partij. Mensen konden voor de SP kiezen vanwege het socialisme, of vanwege de goede plannen die in het verkiezingsprogramma stonden. Maar ook als je vooral tégen de heersende politiek was kon je met een gerust hart SP stemmen, omdat deze partij in de Tweede Kamer jouw protest zou laten horen. Dit was een nieuwe strategie van de SP, gebaseerd op een andere manier van denken: niet alleen nadenken over wat de partij de mensen wilde vertellen, maar vooral rekening houden met wat kiezers van ons verwachtten.

De SP had vanaf 1988 onder leiding van Jan Marijnissen een begin gemaakt met nieuwe beginselen en een nieuwe inhoud, maar had nog moeite om dit nieuwe socialisme aan de man te brengen. Daarvoor werd hulp ingeroepen van buiten: van Nico Koffeman, een politiek activist én een communicatieadviseur. Hij bedacht in 1993 de slogan 'Stem tegen, stem SP' en vond dat dit ook gepaard moest gaan met een nieuw beeld. Dat werd het begin van de SP-tomaat, die in de loop van de jaren veel van vorm is veranderd, maar nog altijd het logo is van de partij: gooien met tomaten, als een protest tegen neoliberale politiek.

Niko Koffeman was in de communicatiewereld bekend als een creatieve geest en ook als een milieuactivist. Eind 1992 was hij betrokken geweest bij de SP-actie 'Groeiend verzet' van Remi Poppe voor een Volksbos in Vlaardingen. In recreatiegebied De Lickebaert zou een vuilstortplaats komen en de SP Vlaardingen kwam in verzet. Niko Koffeman bedacht dat mensen boompjes konden kopen en die op de geplande stortplaats planten: op 12 december 1992 werden door bewoners 17.000 bomen gepland en ontstond het Volksbos, dat nu nog altijd bestaat. Letterlijk een 'groeiend verzet' van de bevolking tegen de vuilnisstort.

Het idee van de SP-tomaat had Niko Koffeman onder meer afgekeken van de 'Aktie-tomaat' van eind jaren zestig. Toen leerlingen van de toneelschool tijdens toneelvoorstellingen met tomaten gooiden, als een protest tegen het in hun ogen elitaire theater van die tijd, waar weinig plaats was voor engagement. De tomaat als een teken van verzet tegen de elitaire politiek, met politici die vooral hun eigen belangen dienden en niet die van gewone mensen. Een symbool dat ook mooi in beeld kon worden gebracht, goed zou opvallen tijdens de campagnes en dat bovendien mooi paste bij de nieuwe SP-'stem tegen' leus.

Mede door de bemoeienis van Niko Koffeman haalde de SP in 1994 voor de eerst keer zetels in de Tweede Kamer: voor Jan Marijnissen en Remi Poppe. Daarna bleef hij nog jarenlang een adviseur van de SP, totdat hij in 2002 de Partij voor de Dieren oprichtte. Voor deze partij is hij nu nog altijd Eerste Kamerlid. De tomaat ging mee met de tijd en kreeg meerdere keren een nieuwe vormgeving: voor het laatst in 2006 door het bureau Thonik van Thomas Widdershoven. 'De partij van de tomaat', hoor ik mensen vaak zeggen als ik ze spreek over de SP. Want wie heeft er nou niet ooit een tomaten-schuursponsje gekregen?

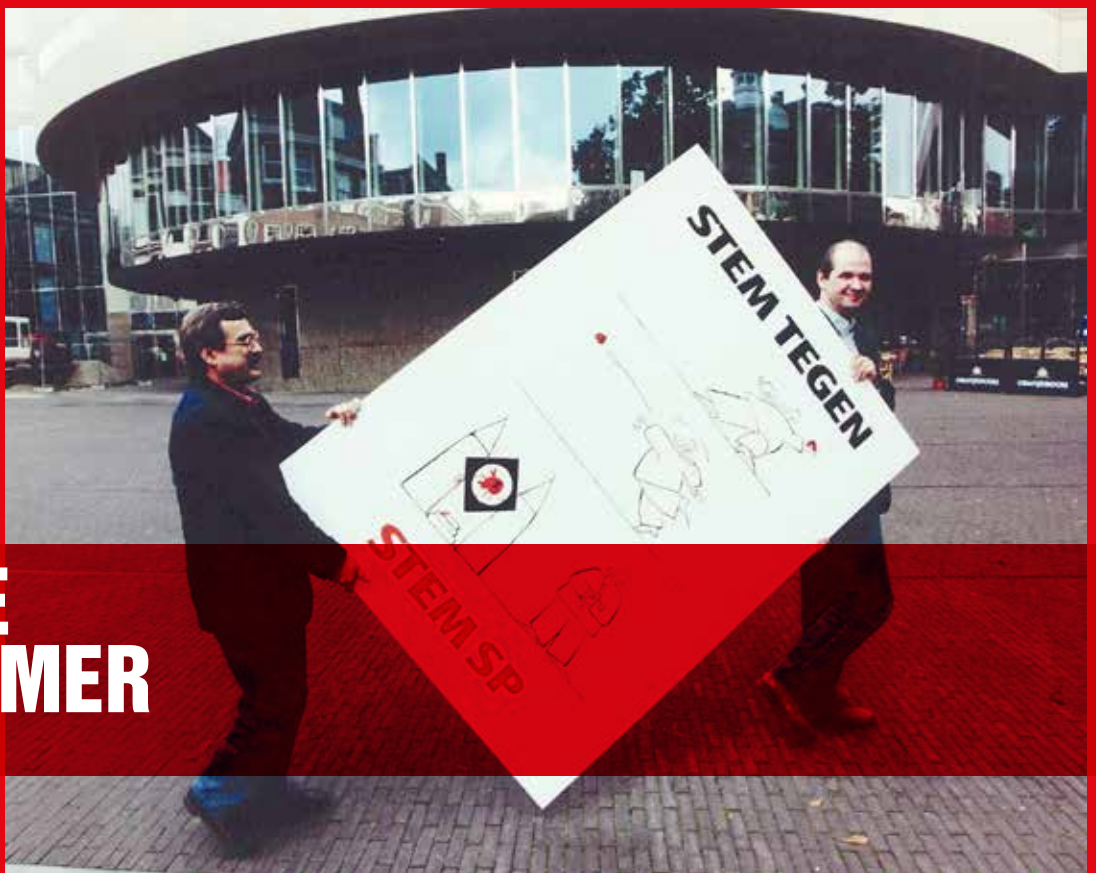

Marijnissen en Poppe op weg naar Nieuwspoort bij de Tweede Kamer, waar het verkiezingsprogramma werd gepresenteerd.

1994

DE SP IN DE TWEEDE KAMER

Het feest wat groot, op dinsdag 3 mei 1994. De SP was niet met één, maar zelfs twee zetels voor het eerste in de Tweede Kamer gekomen. Jan Marijnissen en Remi Poppe zouden als eerste Kamerleden ooit plaatsnemen in de blauwe stoelen. Maar liefst 22 jaar na de oprichting van de partij in 1972 en na niet minder dan vijf mislukte pogingen, vanaf 1977. Een nieuw socialisme en een nieuwe strategie hadden succes gehad. Een socialisme dat was gebaseerd op sociale waarden: menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. De marketingstrategie van de tomaat en de slimme politieke leus van 'Stem tegen, stem SP'.

In 1994 lukte het de SP onder leiding van Jan Marijnissen om de doorbraak te maken naar de landelijke politiek. In de jaren daarvoor was de partij lokaal steeds meer geworteld: van vijf raadszetels in mei 1974 tot 126 in maart 1994, maar landelijk bleef succes uit. In de campagne van 1994 deed de SP nieuwe dingen, die andere partijen nog niet hadden gedaan. Door de inzet van de vele leden konden 3,5 miljoen kranten en folders worden verspreid. Langs wegen werden flink wat billboards neergezet. Het was ook de eerste keer dat een politieke partij gebruikmaakte van verkiezingsspotjes op de (regionale) radio.

Zoals het een partij met de leuze 'stem tegen' goed past deed de SP in die radiospotjes een aanval op de politieke tegenstanders, op de CDA-premier Ruud Lubbers en de rechtsextremist Hans Janmaat en vooral op Wim Kok, de leider van de PvdA. Over die spotjes ontstond direct discussie: of dit wel kon en of de radiozenders die spotjes wel mochten uitzenden. Sommige regionale zenders weigerden de SP-boodschappen, wat weer leidde tot veel aandacht in de ander media. Ook werden leden geënthousiasmeerd om flink campagne te gaan voeren, onder meer door een familiedag in het attractiepark Land van Ooit.

Dat de SP wist door te dringen tot de landelijke politiek – en daarin een vaste waarde zou worden – was toch vrij bijzonder. Na de val van de Berlijnse Muur in 1989 was het socialisme in ons land in een kwaad daglicht komen staan. Andere partijen, zoals de CPN, PSP en PPR, namen afscheid van hun socialisme en gingen in 1990 op in het vrijzinnige GroenLinks. De PvdA nam eveneens afscheid van de geschiedenis en de traditie van de sociaaldemocratie: in de beroemde Den Uyl-lezing van 1995 zou minister-president Wim Kok de PvdA de 'ideologische veren' afschudden en verdergaan als een sociaalliberale partij.

De SP deed in 1994 iets wat eigenlijk niet kon: tegen de geest in van de tijd, tegen de heersende opvattingen in de media en tegen wat in andere linkse partijen werd gedacht, veroverde de partij onder leiding van Jan Marijnissen een plek in de harten van de kiezers. Met een eigen socialisme, met actieve leden en met een campagne waarin dingen werden gedaan die mensen nog niet eerder hadden gezien. Wat ook hielp was dat leden van andere partijen (oud-CPN'er Nico Schouten of oud-PvdA'er Frans Moor) hun geloof stelden in dit nieuwe socialisme en de nieuwe manier van werken en de overstap maakten naar de SP.

Het gebeurt vaker dat nieuwe partijen in het parlement komen, maar even vaak verdwijnen die weer. Het was één ding om in de Tweede Kamer te raken, maar heel iets anders om hier een relevante en invloedrijke factor te worden. De SP moest zich dan ook blijven ontwikkelen, meende Jan Marijnissen. Door onderzoek te doen en acties te voeren, met de mensen buiten het parlement. En door eigen analyses te blijven maken van het neoliberalisme, dat met het Paarse kabinet van Kok de politiek in ons land overspoelde. Dat leidde in 1996 tot *Tegenstemmen. Een Rood antwoord op Paars*, het boek van Jan Marijnissen.

DE TRIBUNE IS VERNIEUWD!

Een nieuwe Tribune; nieuwe manieren om de Tribune te lezen, luisteren en kijken!

Vanaf deze editie zullen interviews uit de Tribune ook online te vinden zijn. Je kunt nu ook onderweg naar de podcast luisteren of naar de vodcast kijken. Je hoort en ziet daar vaak zelfs meer dan wat er in de Tribune te lezen is.

Dus ga snel naar sp.nl/tribune of scan de QR-code

De Tribune is niet alleen om te lezen, maar om te beleven. Mis het niet!